

Hız. Mirza Beşirüddin Mahmud Ahmed

Müslüman Ahmediyeye Cemaatinin 2. Halifesi

Allah

Çeviren
Seyyid Atik Ahmed

Ağustos, 2014

Allah

By:

Hadhrat Mirza Bashiruddin Mahmud Ahmed

Khalifatul Masih II

Head of the Ahmediyya Muslim Community,

(1914-1965)

Turkish Translation

©Islam International Publications Limited

Published by:

Islam International Publications Limited

"Islamabad"

Sheephatch Lane Tilford, Surrey GU 10 2 AQ

United Kingdom

Translated from Urdu into Turkish by:

Syed Ateeq Ahmed

All Rights Reserved

ISBN: 1 85372 618 4

ISLAM INTERNATIONAL PUBLICATIONS LIMITED

Yazar:

Mirza Beşirüddin Mahmud Ahmed Hazretleri
(Vâdedilen Mesih'in İkinci Halifesi)

Allah

(Hasti-e-Bari Taala)

Senelik "Calsa Salana" toplantısındaki konuşma

1921

Bu konu neden önemlidir?	11
Allah'ın ^{cc} varlığını inkâr etmenin sebebi.....	12
Allah'a ^{cc} inanmanın faydası nedir?	16
Bu delil'in zaafı.....	16
Allah ^{cc} fikri nereden geldi.....	19
Dünyanın en eski kavminin tanrı hakkındaki fikirleri	22
Eski Afrikalıların düşünceleri.....	23
Babililerdeki tanrı kavramı	23
Diğer kavimlerin düşünceleri	24
Eğer Tanrı varsa göster.....	28
Her şeye görecek mi inanıyoruz?	29
Allah'ın ^{cc} zâtı:	31
Allah'ın ^{cc} varlığının ilk delili:.....	32
Genel kabul deliline yönelik itiraz:.....	33
Allah'tan ^{cc} başka her şey başka bir şeye muhtaçtır:	35
Üçüncü delil: Evrim teorisi.....	37
Dünya nasıl var oldu	40
Dördüncü delil: Etki tepki kavramı.....	43
Dünyanın yaratılışıyla ilgili çeşitli fikirler	44
Bu fikirlerin değerlendirilmesi:	46
Allah'a ^{cc} inanarak bazı sorular çözülmüyorsa o zaman inanmanın faydası ne?	48
Beşinci delil: İntizam	50
Altıncı delil: Ahlaklar	54
İtirazlar ve cevaplar	56
Yedinci delil: Şehadet(şahitlik)	59
Allah'ın ^{cc} varlığına şahitlik edenlerin lekesiz hayatları	59
Hz. Musa'nın ^{as} pak hayatı	61
Hz. Muhammed'in ^{sav} pak hayatı	61
Sekizinci delil	63
Sıfat-ı İlâhî.....	64
Allah'ın ^{cc} "Aziz" sıfatının ispatı.....	65
Günümüzde Allah'ın ^{cc} "Aziz" sıfatının ispatı	67
Kalpleri fethetmek daha zordur	68
Allah'ın ^{cc} elçileri de başarısız olabilirler mi?	68
Tekellüm sıfatıyla Allah'ın ^{cc} varlığının ispatı.....	69
Bazı ihtilafların sebebi çağların farklılığıdır	71
Allah ^{cc} neden herkesi zorlayıp aynı noktaya getirmiyor	71
Hak dininde bile ihtilaflar!	72
"Allah'ın ^{cc} kelimasını duydum" diyenlerin hisleri yanıltmış olamaz mı?76	
"Mücib" sıfatıyla Allah'ın ^{cc} varlığının ispatı:.....	77
"Hafız" sıfatıyla Allah'ın ^{cc} varlığının ispatı:	79

"Hâlik" sıfatıyla Allah'ın ^{cc} varlığının ispatı:.....	81
"Şafi" sıfatıyla Allah'ın ^{cc} varlığının ispatı:.....	83
"Âlim-ul-Gayb" sıfatıyla Allah'ın ^{cc} varlığının ispatı:	86
Allah'a ^{cc} inananların ahlakları:.....	93
Allah'a ^{cc} inanmakla yüksek ahlaki değerlerin seviyesi düşüyor mu?	95
İyilik nedir?.....	95
İyilik ve Kötülükle ilgili bir müminin mertebesi?	97
Gerçek iyiliği ancak gerçekten inanan yapabilir	99
Edna derecede olan bir şey için neden üstün olan kurban ediliyor?	100
.....	100
Kuran'da neden ateistliğin reddi yoktur?.....	100
Bir Tanrıya inandıktan sonra insanın hali	102
O'nun adı nedir?	102
İslamiyet'ten önce kimseye Tanrının kişisel ismi söylenmedi	103
Yahudilerde "Yehova" ismine hürmet.....	103
İslamiyet'te Tanrının kişisel ismi.....	104
"Allah" nedir?	105
Allah'ın ^{cc} bir sûreti var mıdır?	113
Hadis-i şerifte Allah'ın ^{cc} sûreti olduğuna dair bilginin anlamı nedir?	113
.....	113
Allah'ın ^{cc} gerçeğini anlamak mümkün müdür?	114
Aslında her şeyin gerçeği gizlidir	115
Öyleyse O'nun varlığını nasıl anlarız	116
Allah'ın ^{cc} irfanı nasıl elde edilir?	117
Tanrı bir midir yoksa birden fazla mı?.....	117
Şirk nedir?	118
Şirkin reddi.....	122
Başkasına dua için rica etmek.....	123
Ölülerin duasını aramak şirktir.....	124
Şirk affedilmeyecek mi?.....	125
Şirke karşı Kuran-ı Kerim'in uyguladığı yöntem.....	126
Şirki bu kadar hor görmenin sebebi	128
Peygamberlere itaat etmemizin sebebi.....	129
İnsan neden yaratıldı?	131
İlâhî sıfatlar nedir?.....	131
Allah ^{cc} için yeni isimler önermek	133
Allah'ın ^{cc} ameline uygun isim önermek.....	134
Allah'ın ^{cc} sıfatlarının türleri.....	135
Allah'ın ^{cc} sıfatları insanların sıfatlarına benziyor mu?.....	136
Allah'ın ^{cc} sıfatları adet olarak sınırlı mıdır?	138
Allah'ın ^{cc} , bildirilenlerin dışında başka sıfatları da olduğunun kanıtı:	138
.....	138

Her şey Allah'tır ^{cc} diyenlerin reddi:.....	142
Her şey Allah'tır ^{cc} diyenlerin imanı kâmil oluyor mu?	147
Her şeyin Allah ^{cc} olduğuna inanmamak Rüyet-i İlahi konusuna bir engel teşkil edebilir mi?	149
"Vahdet-i vücud" meselesi nereden çıktı.	149
"Vahdet-i şühud" meselesi.....	150
Önce "yokluk" vardı. Sonra her şey ondan oluştu.	151
Allah ^{cc} maddenin de yaratıcısıdır.	153
Allah'ın ^{cc} "Âlim" sıfatı maddenin yaratıldığına işaret etmektedir.....	154
Allah'ın ^{cc} "Malik" sıfatı maddenin yaratıldığına işaret etmektedir.....	155
Allah'ın ^{cc} diğer sıfatlarından maddenin yaratıldığına dair işaretler.....	155
Diğer şeylerin yaratılışının sebebi nedir?	162
Hastalıklar nedir ve neden vardılar?	163
Fazlalıklar neticesinde hastalık	163
Dış etkenler neticesinde hastalık.....	165
Her şey acı verir	166
Ölüm olmasaydı	167
Sıkıntılara üzülmek	168
Hayvanlara neden acı çektiriliyor	170
Her şey yaptığının karşılığını alacaktır	170
Bir şey yaratmak Onun "Ganî" olmasına karşı değildir.....	171
"Kadir" sıfatına yöneltilen itirazlar.....	172
Kâinat gerçekten ne kadar sürede yaratıldı?	172
"Hâdi" sıfatına yöneltilen itirazlar.....	175
Aslında sınav kolaydır	175
Bazı sıfatları diğer sıfatlardan üstün mü?.....	176
Sıfatlar birbirine zıt olabilirler mi?	177
İlahi sıfatlar nasıl zuhur ederler?.....	178
Vâdedilen Mesih'e ^{as} özel bir sıfatın anlatımı	179
Bu ilhamın hikmetleri	180
Bu ilhamın bir diğer anlamı	181
Allah'ın ^{cc} sıfatlarının icraatı nasıl olur?	182
Allah'ın ^{cc} sıfatları hakkında bir kanun.....	185
Allah'ın ^{cc} iki eksenli sıfatları	185
Allah ^{cc} ile bir bağımız olabilir mi?	187
Rüyet-i İlahi	189
Allah'ın ^{cc} Kadir olduğuna inanmanın etkisi	210
Allah'ın ^{cc} Rabbü'l Alem'in olduğuna inanmanın etkisi	211
İnsan bu dünyada Allah'tan ^{cc} nasıl faydalanabilir?	211
Dua için uygun sıfatını nasıl seçelim?.....	213
Vâdedilen Mesih'in ^{as} hayatında İlahî sıfatlardan faydalanmanın manzaraları	214

Sıfatların ilmine sahip birinin gözünde bir hükümdarın yeri.....	215
Sıfatların ilmine sahip birinin durumu	216
Müminin bakanları.....	217
Sıfatları kendimizde oluşturmak	217
Rüyet ve Lika'nın farkı	219
Lika konusunda umutsuzluğa kapılmamak lazım.....	219
Daha önceki günahların affı.....	219
Allah'a ^{cc} giden yol.....	220
Allah'ın ^{cc} tenezzül sırası.....	222
Rabbü'l Alemîn.....	223
Rahmaniyyet ve Rahimiyyet	224
Malik-i Yevmiddîn'in cilvesi	225
İnsanın ruhanî yolculuğu.....	225
İnsanın Malik-i Yevmiddîn sıfatını cezbetmesi.....	225
Allah'ın ^{cc} Malikiyet sıfatı nasıl çalışır?.....	226
Malikiyet sıfatını cezbetmenin neticesi	229
Malikiyet sıfatını cezbetmenin faydası	230
Kulun Rahimiyyet seviyesine yükselmesi	231
Kulun Rahmaniyyet seviyesine yükselmesi.....	234
Kulun Allah'ın ^{cc} misafiri olması.....	236
Kulun Rabbü'l Alemîn seviyesine yükselmesi	236
Rabbü'l Alemîn sıfatını en çok cezbeden, en mükemmel mazharı..	238
Rabbü'l Alemîn sıfatının ikinci mazharı; Vâdedilen Mesih ^{as}	238
Nihai dereceleri.....	240
Kendi yolculuğumuzda hangi seviyede olduğumuzu nasıl anlayalım?	240
Peygamberlerin beddua ve Mübahele etmeleri.....	241

İçerikle ilgili önemli bir açıklama

Tevbe Sûresi dışında her sûrenin başında bulunan "Bismillahirrahmanirrahim" tam bir ayettir.

Müslüman Ahmediye Cemaati'nin yayınladığı Kur'an-ı Kerim meallerinde ve ayetlerin alıntı yapıldığı kitaplarda "Besmele" birinci ayet sayılmış ve referanslar buna göre verilmiştir.

Bismillahirrahmanirrahim
Nahmeduhu va Nusalli Ala Rasûlihil Kerîm

Allah

Hasti – e – Bari Teâlâ

Bugün bütün konuları kapsayan, bütün konuları etrafında toplayan ve bütün konuları arkasından sürükleyen bir konu hakkında konuşmak istiyorum. Bugüne kadar başka yerlerde anlattıklarımın hepsi bu konunun dalları ve parçalarıydı ve bundan sonra anlatacaklarım, yine bu konunun detayları olacaktır. Bu konu ne kadar anlatılırsa anlatılsın bitmiyor, çünkü bu konu, kendisi sonsuz olan bir zat hakkındadır ve dolayısıyla kendisi de sonsuzlaşmıştır. Sizler de bu konu hakkında ne kadar derin düşünürseniz, bir taraftan yeni anlamları keşfederken, diğer taraftan hiç bir zaman bu konuya tamamen hâkim olamayacağınızı anlayacaksınız.

Bütün peygamberler bu konuyu anlatmaya çalıştılar ama bu fani dünyadan ayrılırken anlattıklarının yine de eksik kaldığını itiraf ettiler. Evliyalar da yine bunu anlatmaya gayret gösterdiler ve bu dünya yok olup gidene kadar Allah'a^{cc} yakın olan insanlar yine bunu anlatacaklar ama bu bitmeyecek, hatta bütün kâinat yok olduğunda geride kalan boşlukta bile bu konunun yankıları duyulacaktır.

Bu konu "Allah'ın^{cc} zatı"dır.

Bu konu çok kapsamlı olup, aslında diğer bütün konuları doğuruyor. Örneğin Meleklerin gerçeği nedir? Allah'ın^{cc} yaratmış olduğu ve onun izniyle hareket eden varlıklar değil mi? Peygamberler nedir? Yine Allah'ın^{cc} yarattığı ve gönderdiği elçileri, semavi kitaplar nedir? Yine Allah'ın^{cc} kelamı, dua nedir? Allah'ın^{cc} huzurunda yalvarmak, namaz, oruç, hacca gitmek, zekât vermek nelerdir? Allah'a^{cc} ibadet etmek, insanlara iyi davranmak nedir? Yine sevgilimiz olan Allah'ın^{cc} yaratmış olduğu diğer kullara hizmet edip, aslında onları Yaratan'ın sevgisini kazanmak ve onun nezdinde kabul görmek. Özet olarak bütün konular kendi ışığı ile parlayan bir güneşin etrafında dönen ve onun ışığı ile parlayan yıldızlar gibi, bu konu etrafında dönüyorlar.

Bu konu neden önemlidir?

Amacım Allah'ın^{cc} varlığını ispat etmek değil, Allah'ın^{cc} zatını tartışmaktır. Ama Allah'ın^{cc} varlığı veya yokluğu bile bu konunun bir parçası olduğu için ele almak durumundayım. Günümüzde günah ve kötülüğün çoğalmasının bir sebebi Allah'ın^{cc} varlığını inkâr etmektir ve bütün günahların temelinde aslında Allah'ın^{cc} zatını yanlış anlamak veya iman edilen Allah'ın^{cc} gerçek Allah^{cc} ile bir alakası olmaması yatıyor. Bu sebepten de bu konunun önemi artıyor. Öte yandan modern eğitim sistemleri, kolej veya üniversiteye giden öğrencilerini, mazilerinden kopuk ve belki biraz negatif anlamda bağımsız hale getirmiştir. Onlara sorulursa

ataları Allah'a^{cc} inandıkları için cahil insanlardı. Hâlbuki ne bir Allah^{cc} var ne de ona inanmanın bir gereği! Ben hacca gittiğimde benimle aynı gemiyi paylaşan ve eğitim için İngiltere'ye giden üç öğrenci vardı. Aralarından ikisi Müslüman olup, üçüncüsü Hindu idi. Gemide onlar bir rahip ile din üzerinde tartışmaya başladılar. Mezheplerine bağlı olduklarını gösteren bu davranış hoşuma gitti ve ben de onlara bir iki bir şey sordum. Bunun üzerine bana "siz bizim Allah'a^{cc} inandığımızı mı sanıyorsunuz?" dediler. "Evet" dedim ve gerekçe olarak da onların rahip ile yaptığı tartışmayı gösterdim. "O sadece milletimizde hâkim olan mezhebi savunmak için idi" dediler. Yani bütün o tartışmaların arkasında yatan Allah^{cc} sevgisi değil, Hindistan sevgisiydi. Allah'ın^{cc} varlığını inkâr etmek günümüzde o kadar şiddetli bir hal almıştır ki, yine bu öğrencilerden Hindu olanın masaya bir saman parçası atarken söylediği bir şey son derece dikkat çekicidir. Bana dedi ki: "bakınız, ben bu saman parçasını kaldırıp atabilirim. Senin Allah'ın^{cc} bunu yapabilir mi?" Söylediği bu laflar beni o kadar etkiledi ki döner dönmez Allah'ın^{cc} varlığını ispatlayan bir makale yazdım ama bugün o makaleden daha genel ve geniş kapsamlı bir şekilde bu konuyu ele alacağım.

Allah'ın^{cc} varlığını inkâr etmenin sebebi

Günümüzde Allah'ın^{cc} varlığını inkâr etmenin ana sebebi günahın çokluğu, Allah^{cc} ve kul arasındaki ilişkinin neredeyse yok olmuş olması ve kalplerin paslanmış olmasıdır. İkinci sebep de, biraz okumuş olan ve entelektüel eğilimi olan insanların, batıdan gelen modern felsefeden etkilenip dinden uzaklaşmaları ve nispeten daha az okumuş ve/veya entelektüel olan grubun ilk gruptan etkilenmiş olmasıdır. Peki, batı bu sonuca nasıl varmıştır? Avrupa'da bilimsel ve akla dayanan ilerleme başladığında ve bu ilerleme sayesinde yepyeni keşifler gündeme geldiğinde, Hristiyan di-

ninin temsilcileri olan papazlar bunun dinin esaslarına ters düştüğünü savunarak, bu bilimsel ilerlemeye karşı koymaya başladılar. Kalplerinin derinliklerinde biliyorlardı ki Mesihliğin temelini oluşturan belitleri akıl reddediyor. Eğer insanlar akla önem vermeye başlarsa, aklın reddettiği bu prensipleri kim kabul edecek? Dolayısıyla halk üzerindeki etkilerini devam ettirebilmek için, bilimin kendisine muhalefet etmeye başladılar. Aklın keşfettiği her yeni şey, küfür olarak adlandırıldı; dine aykırı olduğu söylendi ve buna ilgi göstermek günah sınıfına sokuldu. Birisi dünyanın güneş etrafında döndüğünü keşfettiğinde, karşısında artık kendisinin Hıristiyan dininden çıktığına dair bir fetva gördü. Belki şaşırmışsınızdır. Dünya'nın güneş etrafında döndüğünü söyleyerek birisi nasıl dininden olabilir? Ama bunun cevabı basittir. Papazlara göre Allah'ın^{cc} keliması insanın üzerine indirildi ve insan dünyada yaşıyor. Eğer dünya güneşin etrafında dönüyorsa bu güneşi dünyadan daha yüce kılar ve artık sıradan bir duruma düşmüş olan bu dünyada yaşayanlar da sıradan bir duruma düşerler. Fetva'nın temeli budur. O zavallı kişi bu fetva'dan dolayı o kadar rahatsız edildi ki sonunda bir kitap yazmak mecburiyetinde kaldı. Bu kitapta dünyanın güneş etrafında döndüğüne dair söylediklerinin her ne kadar akla göre mantıklı gelse bile, insanın aklına güvenilemeyeceğini, aslında hem insanın hem Allah'ın^{cc} düşmanı olan şeytanın aklını çelmesi neticesinde kendisinin dünyanın gerçekten güneşin etrafında döndüğünü sandığını yazdı. Bunu bu şekilde yazarak gerçek akıllıların gönüllerini gizlice alırken, diğer taraftan papazların gözünde de iman'a gelmiş ve tövbesi kabul olmuş birisinin imajını çizdi.

Bu ve bunun gibi birçok olayın neticesinde mucitler ve kâşifler bıkarak Allah'ın^{cc} varlığına bile göz diktiler. Eğer gözle görülen ve mantiken ispat edilebilen şeyleri kabul etmek, Allah'ın^{cc} kelimasına ters düşüyorsa böyle bir Allah^{cc}

nasıl olabilir? Allah'ın^{cc} kelamı kendi yaptıklarıyla nasıl ilişki içerisinde olabilir? Bundan dolayı bu insanların çoğu dine muhalefet etmeye başladılar. Felsefeciler zaten daha önceden dine itiraz ettikleri için bunu fırsat bilip bu grupla adeta işbirliği yaptılar ve bilim ilerledikçe din gitgide saygınlığını ve etkisini kaybetmeye başladı.

Doğuda bu yeni fikirler ve bilimler yerleşmeye başlayınca yazarlar ve yorumcular bir adım daha ileri gittiler. Papazlar her yeni keşfedilen bilimsel gerçeğin, Allah'ın^{cc} kelamına ters düştüğünü ispatlamak isterken, bundan sıkılan bilim adamları artık her yeni öğrenilen gerçeği kullanarak doğrudan Allah'ın^{cc} yokluğunu ispat etmek için çabalamaya başladılar. Zaten kalpleri ruhen paslanmış olan nesiller bu kitapları okuyunca artık Allah'tan^{cc} iyice uzaklaştılar ve şimdiye kadar gizli olan ateist eğilimi iyice baş gösterdi.

Felsefe'nin bir sıkıntısı da sadece insanın beynini çalıştırıp ilerlemesini ve paslanmamasını hedeflemektir. Fiziksel olarak bir hareket ön görülmediği için birçok insan buna meyilli oluyor. Öte yandan dinler derine daldıkça bizden amellerimizin değişmesini talep ediyor, fakat bu insanlara zor geliyor. Örneğin İslamiyet hakkında düşünen ve onun güzelliğinden etkilenen birisi, sadece ikna olmanın verdiği zihinsel tatminle sınırlı kalmayıp bir şeyler yapmak zorundadır. Dinin detayları hakkında bilgi düzeyi arttıkça, amel-leri de parlamak durumundadır. Eğer ilk başta sadece farz kılınan ibadetleri yerine getiriyorsa, düşündükçe ve zihni detayları kabul ettikçe, sünnetleri de yapmaya başlayacaktır. Daha da ileri gidince nafie kılınan ibadetler olmadan razı olmayacaktır ve daha da ilerledikçe bu nafie kılınan ibadetlerin kalitesini ve miktarını artıracaktır. Velhasıl, din yolunda ilerledikçe insan hayatını bin bir tane kalıba sokup içinde gizli olan cevheri parlatmayı deneyecektir. Ama felsefe böyle zorluklar getirmiyor. Sadece zihinsel olarak tatmin olmak yeterlidir, bir fiile dönüşmesi şart değildir.

Dolayısıyla insanların dikkatini daha kolay çekebiliyor. Bu da ateistliğin yaygın olmasının bir sebebidir.

Dinden uzaklaşmanın bir başka sebebi de, insanların genellikle kendileri araştırmadan doğrudan anne babanın mensup olduğu dini kabul etmeleridir. Kendisi konuyu araştırmamış bir insan zor sorulara karşı müdafaası olmayan bir insandır ve çabuk etkilenir. Bir tarafta güçlü bir delil var ve diğer tarafta sadece birisinin söylediği bir şey. Eğer bu insanlar gerçekten Allah'a^{cc} inanmış olsaydılar ateistlik bu kadar yaygınlaşmazdı. Örneğin burada bir masa var veya şurada bir gölgelik var. Eğer bir felsefe adamı gelip burada masa falan yok dese veya gölgeliğin varlığını inkâr etse veya güneşin varlığı yok dese hanginiz ona kulak asarsınız? Aynı şekilde eğer insanlar Allah'ı^{cc} kendileri görmüş olsaydılar veya ona gerçekten inanıyor olsaydılar, böyle felsefelerin etkisi altında kalmazlardı. Gerçek şudur ki böyle insanlar gerçekten düşünüp ikna olmuş insanlar olmadıkları için, en hafif rüzgârda bile savrulmaktadırlar. Allah'a^{cc} inanmaları sadece zor gelen tartışmalardan kaçmak içindir. Bunların örneği Ahmedi olmayan Müslümanlardır. Biz onlara; "gelin Hz. İsa'nın vefat edip etmediği hakkında tartışalım" dediğimizde onlar "farz edelim ki Hz. İsa vefat etmiştir" diyorlar. Bunun gibi bir Müslüman'ın evinde doğan bir çocuk kendi dinini, yaşadığı ülkenin dininden farklı görünce tartışmalara mahal vermemek için Allah'a^{cc} inandığını söyleyip bununla yetiniyor. Hatta bazıları doğal olarak her insanın aklına gelebilen sorulara bile cevap veremedikleri zaman veya kalplerinde bir vesvese oluştuğunda gizlice bastırıyorlar. Bu insanlar dışarıdan bakıldığında inananlar sınıfına girmelerine rağmen aslında ateistlerden farklı değillerdir.

Ama gerçekten bir Allah^{cc} varsa bu kurnazlıklar işe yaramaz. Eğer sadece duydukları için veya tartışmalardan kaçmak için inanıyorlarsa bu onların kurtuluşu için yeterli de-

ğildir. Böyle insanlar kıyamet gününde yakalanıp ateistlerle aynı sıraya konulacaklar. Bu yüzden Allah'a^{cc} olan inancımızı sağlam temellere oturtmak şarttır.

Allah'a^{cc} inanmanın faydası nedir?

Allah'a^{cc} inanma meselesi ortaya atıldığında bazı insanların zihinlerinde bir soru oluşuyor: Bu tartışmaya girmenin faydası nedir? Günümüzü kurtarmak için sarf ettiğimiz çaba Allah'a^{cc} inanınca aynı kalmayacak mı? Yine aynı çabayı göstermek zorunda kalacaksak kendimizi bu ucu açık tartışmaya sokmanın manası nedir? Avrupalı düşünürler de aynı soruya muhatap olmak zorunda kaldılar. Buna buldukları cevap da şudur: "eğer Allah'a^{cc} olan inanç yok olursa dünyanın emniyetini sağlamak imkânsız olur. Polis her yerde olamaz. Binlerce insan hırsızlık fikrinden sadece bir Allah^{cc} var diye vazgeçiyor. Her ne kadar gerçekten bir Allah^{cc} olmasa da sadece verdiği siyasi fayda dikkate alındığında bile bu fikir kabul etmeye değerdir." Bu düşüncenin kaynağı eski Roma'dır. Orada üç çeşit tanrıya inanılırdı. Birisi halkın tanrısı olup bir kadın şeklinde zuhur ederdi. Diğeri felsefe adamlarının tanrısı olup, görünmeyen ve latif bir varlıktı. Üçüncüsü de hükümetin işine yarayan ve insanları suçtan uzaklaştıran bir tanrıydı. Bugün Avrupa bu tarz bir tanrıyı kabul etmektedir. Hâlbuki bu ateistliğin ta kendisi ve Allah'ın^{cc} pak zatı ile alay etmekten başka birşey değildir.

Bu delil'in zaafı

Allah'a^{cc} inanmak için böyle bir sebep ortaya koymak Avrupa'nın aklına gelmiş olsa bile bir delil sayılmaz. Eğer gerçekten bir Allah^{cc} yoksa insanları kandırarak bu tarafa çekmek nasıl doğru olabilir? Kandırarak insanları günden uzak tutmanın kendisi de bir günahdır. Ayrıca eğer Allah^{cc} yoksa günah kelimesinin anlamı nedir? Bu durumda günah

kelimesinin yeniden ele alınıp tarif edilmesi gerekecek. Allah'a^{cc} inandırmanın böyle bir gayesi olamayacağı gibi, insanları zihinsel prangalarla esir edip gizlice ateistliğin ekmeğine yağ sürmektir. Bir şeyin asıl manası örtbas edilirse insanlar onun hakkında ciddi olarak düşünmekten vazgeçerler.

Bu sorunun cevabı aslında sadece şudur; Allah'a^{cc} inanmak durumundayız çünkü Allah^{cc} vardır. Var olan her şeye inanırken faydasını mı soruyoruz? İnanmamızın tek bir sebebi onların var olmasıdır ve var olan bir şeye inanmamak cehalet veya ahmaklıktır. Son derece değersiz gerçekleri bile keşfederken faydasını tartışmadan çaba sarf ediyoruz. O zaman bütün kâinatın varlığı üzerine ışık tutan bir konuyu neden araştırmayalım. Dünyanın dönüp dönmediğini veya yıldızların ne kadar uzak olduğunu ilk merak eden acaba bir fayda gördüğü için mi merak etmiştir? Bilimsel çaba, hep fayda veya çıkarı tartışmadan elinden geleni yapmıştır ve hala yapmaktadır. Öyleyse neden Allah'ın^{cc} varlığı hakkında faydayı ön plana çıkartalım. Bunu öne sürenler aslında Allah'ın^{cc} varlığını araştıracağına doğrudan reddetmeyi tercih ediyorlar. Böyle bir çabanın verebileceği meyveler onların umurunda değil.

Böyle insanlara bunu anlatınca diyorlar ki; "Diğer konular zorla anlatılmıyor. Örneğin canın istiyorsa yıldızlar hakkındaki araştırma yapabilirsin. İstemiyorsan başka bir şey yaparsın. Ama Allah^{cc} konusu zorla boğazımızdan indirilmeye çalışılıyor ve herkes bu konuda araştırma yapmak durumunda bırakılıyor." Bu aslında doğru değildir. Diğer gerçekler nasıl keşfedenler tarafından yayılmaya çalışılıyorsa, Allah^{cc} gerçeği de yayılmaya çalışılıyor. Diğer gerçekler de özel insanlar tarafından ömürler süren araştırmalar neticesinde keşfedilmişlerdir. Aynı şekilde Allah'ın^{cc} cilvesi de onu hakkıyla yansıtabilen özel kalpler üzerine inmiştir. Kendileri ancak bu gerçeği tam tamına anlayınca diğer

insanları da araştırıp kabul etmeye davet etmişlerdir. Aynen doğanın kanunlarını keşfedip dünyayı kabul etmeye davet edenler gibi. Kim inkâr edebilir ki, dünyanın yuvarlak olmasıyla ilgili araştırmalara ferden herkes katılmamıştır ama ispat edildikten sonra herkes tarafından kabul edilmesi bekleniyor. Aynı şekilde eğer bazı insanlar nefislerini Allah^{cc} sevgisi uğruna helak ederek onu bulmuşlarsa, herkese de kabul etmek düşer. Eğer dünyanın yuvarlak olması veya gelgitlerin kuralları ile ilgili herkes kendi fikirlerine inanmakta serbest değilse neden söz konusu Allah^{cc} olunca hemen “bırak neye isterlerse inansınlar” deniliyor. Allah’ı^{cc} gerçekten bulmuş olanın herkesi davet etmesi, en doğal hakkı ve farzıdır. Aynı şekilde kimsenin bu çabayı abes bulup karşı koyma hakkı yoktur.

Üçüncü cevabı da Yaratıcı hakkında bilgi edinmek yaratılan her şeyi daha iyi anlamamızı sağlar ve böylece genel olarak bilgi seviyemiz artar. Şirk¹ bile Allah’ın zatını tam anlamıyla anlamamaktan kaynaklanıyor. Şirk yüzünden insanlar hakikatul-eşya² konusuna pervasız yaklaşıyorlar. Eğer mevcut olan her şeyin irade sahibi bir Allah’ın^{cc} emriyle yaratıldığına inansaydık neden bariz bir şekilde yaratılmış olanlara Allah^{cc} statüsünü verip tartışılmaz hale getirirdik?

Ayrıca Allah^{cc} hakkında araştırma yapıp yapmamak gibi bir seçeneğimiz yok. Bu konuda Allah^{cc} kendisi öncelik edip elçilerini yollayıp dikkatimizi kendisine doğru çekmektedir. Çağrılar çizginin öteki tarafından geldiği için bu soru zaten hiç oluşmamaktadır. Eğer yürürken birden bire bir şey önümüze çıkarsa ona bakıp bakmama sorusu gündeme gelmez, çünkü bu konuda bir irade göstermek için çok geç olmuştur. Eğer Allah^{cc} tarafından geldiğini iddia eden elçi-

¹ Allah’a ortak koşmak

² Yaratılan her şeyin yaratılışındaki hikmet ve derin gerçek

ler peş peşe gelip bizi uyarıyorlarsa, araştırıp araştırmamak sorusunun ne anlamı kaldı ki? Bu soru ile karşı karşıyayız ve soru öyle bir şekilde sunuluyor ki yüz çevirmek mümkün değildir. Elçilerin bu silsilesi ateistleri bıktıracak bir devamlılık göstermektedir ve onlar inkâr ettikçe bu silsile devam edecektir. Hz. Nuh^{as}, Hz. İbrahim^{as}, Hz. Musa^{as}, Hz. İsa^{as}, Hz. Muhammed^{sav} ve Vâdedilen Mesih'den^{as} sonra eğer insanlar hala inkâr etmeye devam edeceklerse Allah^{cc} bir elçi daha yollar.

Allah^{cc} fikri nereden geldi

Araştırıp araştırmama sorusunun cevabını bulunca ateistler tartışmanın yönünü değiştiriyorlar.

Diyorlar ki eğer Allah^{cc} gerçekten olsaydı kendini ilham³ yoluyla tanıtması gerekirdi ama evrimin tarihini incelediğimizde görüyoruz ki doğaüstü bir varlık inancı kavimlerde yavaş yavaş yerleşmiştir. İnsanoğlu ilk başta korktuğu şeylere tapmıştır. Bir çocuk nasıl kendisinden güçlü sandığı şeylerin etkisinde kalıp ağlamaya veya yalvarmaya başlıyorsa, aynı şekilde ilkel insan da korkup yalvarmaya başladı ve ibadet fikrinin tohumları atıldı. Zaman ilerledikçe insandan daha güçlü görünen varlıklar ibadete layık görüldü ve eğitim seviyesi arttıkça ibadet edilecekler arasında sadece üstün varlıklar kaldı. Evrim geçirdikçe ve insan zihni daha da ilerledikçe maddi olmayan doğaüstü varlıkların asıl ilah olduğuna karar verildi ve daha önce tapılan eşyaların sadece gerçek ilahların tezahürü olduğu söylendi. Bu fikir eninde sonunda doğal neticesine ulaştı ve her şeyden üstün bir tek ilah önerildi ve kabul gördü. Dolayısıyla Allah^{cc} aslında insanın kendi icadıdır, tersi değil! Bu fikri savunanlara göre ilk bilim dalı astronomiydi, çünkü insanı en çok hayrete düşüren yıldızlar ve güneşdi. O yüz-

³ Allah tarafından gelen vahiy

den ilk bunlar tanrı adayı oldular. Yıldızların hareketinin incelenmesi tanrıların iradesinin göstergesi sanıldığı için bu bilim dalı gelişti. Bilimsel ilerleme bu tezi çürütünce din adamları daha da üstün ilahlara yöneldiler ve göklerde görünen cisimler sadece asıl ilahın tezahürleri statüsüne düştüler. Bunlar gösteriyor ki Allah^{cc} fikri sadece evrim geçirmiş basit davranışların sonucudur. Sağlam temelleri olan ve ilhama dayanan bir fikir değildir. Eğer gerçekten Allah^{cc} olsaydı ilk baştan onun hakkındaki inançlar tam ve eksiksiz olurdu.

Bu gerçekten düşünmeye değer bir sorudur. Bilimin keskin kılıcından korkup ilhamın tanımını değiştiren günümüzdeki din adamları için bu sorunun cevabı son derece basittir. Onlar diyorlar ki: Eksik denilen ilah kavramı bile aslında ilham neticesindeydi. İnsanın zihni ilkel olduğu için ona verilen ilah kavramı da görülebilen mazharlar şeklindeydi. Değerli olan kalbin niyeti değil mi? Eğer o ilkel insan içtenlikle yılana veya yengece tapıyorsa o kendi aklına göre yine Allah'a^{cc} ibadet ediyordur ve kendince bir ilahi şeriati takip ediyordur. Eğer ilk başta ilah kavramının eksik olduğunu görüyorsak, bunun sebebi korku ve hayranlıktan oluşan fikirler değil, doğrudan insanın geçirdiği evrim seviyesi dikkate alınarak Allah'ın^{cc} seçtiği yoldur. Sadece bu yüzden önce bazı fiziksel şeylerin ibadeti caiz kılındı. Sonuçta her fiziksel şey şu veya bu şekilde Allah'ın^{cc} mazharı değil midir?

Amacım din adamlarının verdiği bu cevabın sağlamlığını tartışmak değildir. Bizim gibi ilhamın kelimeler şeklinde de indiğine inananlar bu cevabı veremezler. Eğer Allah'ın^{cc} vahyi kelimeler şeklinde de iniyorsa ki kesinlikle indiğine inanıyoruz, o zaman ilkel insan bile Allah'ın^{cc} maddi olmayan bir varlık olduğunu anlayabilirdi. Dolayısıyla bizim başka cevaplara ihtiyacımız var.

Bu sorunun gerçek cevabına geçmeden önce bunu biraz daha irdelemeliyiz. Dikkatle incelediğimizde bu tez iki temel unsur etrafında dönüyor.

1. Allah^{cc} fikrinin anası korku ve hayret duygularıdır.
2. Bu fikir evrim geçirerek nihai şeklini almıştır.

Eğer bu fikirlerin ikisi doğru ise insanoğlunun ilk korktuğu varlıkların aynı zamanda ilk tapılan varlıklar olması gerekir. Bu konuda biraz düşündüğümüz zaman görüyoruz ki insanoğlunun her şeyden önce vahşı hayvanlardan korkması gerekirdi, nk savunma aletleri yokken ve gruplar şeklinde yaşaması yaygın değilken en çok tehlike arzeden varlıklar vahşı hayvanlardır. Ama tarihi incelediğimizde vahşı hayvanlara tapmak fikri, böceklere tapmak fikrine nazaran çok nadirdir. Örneğin yılanı tapma fikri aslana tapma fikrinden daha yaygındır. Hâlbuki yılan gizlice saldırıyor ve aslan açık bir şekilde; aslanın korkutucu bir gürlemesi var ama yılanın sesi bile yok; aslan yılanı göre daha heybetlidir. Diğer vahşı hayvanlar da aynı şekilde böceklere daha korkutucudurlar. Eğer ibadet fikrinin temelinde korku ve basitten karmaşığa doğru evrim olsaydı aslanlar, ayılar ve diğer vahşı hayvanlara ibadetin çok daha baskın görünmesi gerekirdi. Bu düşünceler korku ve evrim fikrinin yanlış olduğunu gösteriyor.

Ayrıca korku ve hayret senaryosu ancak insanoğlunun birden bire dünyaya yollandığı kabul edilirse bir anlam kazanıyor. Birden bire yollanmış olmasından dolayı, bazı şeylere karşı korku ve bazı şeylere karşı hayret duygularına kapılıp yalvarmaya başlayabilir. Ama böyle bir senaryoyu kabul ettiğimiz anda bir doğaüstü varlığı da kabul etmek zorunda kalırız. Öyle bir varlık ki birden bire evrim geçirmeden insanı yarattı. Dolayısıyla Allah'ın^{cc} varlığını inkâr eden, insanın evrim geçirerek bu hale geldiğini kabul etmek zorundadır. Nitekim bu teoriyi pazarlayanlar da bunu

kabul ediyorlar. Şimdi eğer insan da evrim geçirmişse ve çeşitli hallerden geçerek mevcut durumuna gelmişse, o zaman hayvanları ve yıldızları birden bire değil, evrim geçirdiği her aşamada görmüştür. Hatta görmekle de kalmayıp bazılarıyla savaşımıştır ve bazılarını tamamen gözardı etmiştir. Yani insan daha maymun veya ona benzer başka bir hayvan aşamasındayken bile bu vahşi hayvanlarla uğraşıyordu. Öyleyse nasıl daha da bilinçlendiği zaman birden bire onlara tapar hale gelsin? Bunlar onun için yeni şeyler değildi ki. Nesiller boyunca bunlarla yatıp bunlarla kalktı. Velhasıl evrim teorisinin kendisi bile bu hipotezi reddediyor. Yine daha önce de söylediğimiz gibi bu hipoteze göre yıldızlara ibadetin hayvanlara ibadetten daha eski olması gerekir, çünkü onlar hep vardı ve herkesin önündeydiler ama tarih bunu yalanlıyor. Hayvanların ibadeti yıldızlara göre daha eskidir. Zaten basit tanrılardan başlayıp tek tanrıya doğru ilerleyen bu senaryo elimizdeki mevcut tarih bilgilerine göre de yanlış çıkıyor. Elimizde bulunan en eski tarihsel kayıtlarda ve kavimlerde tek tanrı fikri apaçıktır.

Dünyanın en eski kavminin tanrı hakkındaki fikirleri

Hala varlığını sürdürmekte olan en eski kavim Meksika kavmidir. Bu kavmin bütün tarih bilimciler tarafından çok eski olduğu ve eski fikirlerin kaynağı olduğu sanılıyor. Bu kavmin Allah^{cc} hakkındaki fikirlerini incelediğimizde *tek tanrı* fikrine rastlıyoruz. Her şeyi kapsayan, ataların atası, her şeyi yaratan AWONA WILLONA adında bir tanrı olduğunu söylüyorlar.

Daha kâinat yokken WILLONA varlığı hayal etti ve bu hayal yaratma kudretini tetikledi ve bu kudret tanrının ışığını içeren rüzgârlar yarattı. Sonra bu rüzgârlar sıkışmaya başladı ve yıldızlar ve güneşler var oldu.

Bunlar Meksika'da bulunan neredeyse tarih öncesi bir kavmin düşünceleridir. Tanrı hakkındaki en yeni fikirleri bunlarla kıyaslayınca birçok benzerlik bulabiliriz. Hristiyanlık diyor ki; önce karanlık vardı sonra dünya var oldu. İslamiyet'te de benzer şeyler var. Modern bilim de benzer şeyler söylüyor. Önce çok ince taneleri içeren gazlar vardı ve sonra bu gazlar bir araya gelip büyük gaz bulutlarına dönüştü. Sonra belli bir kısmı yoğunlaştı ve bu yoğunlaşma küresel şekiller almaya başladı. Birisi yıldız oldu birisi güneş birisi de ay.

Eski Afrikalıların düşünceleri

Şimdi Afrika'ya gidelim. Buranın en eski yerlilerinin beyinleri o kadar az gelişmiştir ki bir şey öğretilse bile yaşlanınca hepsini unutuyorlar. Yani beyinleri bilgileri tam koruyabilecek kadar gelişmemiştir. Bunlarda bile algılayabilme sınırının ötesinde kalan bir varlığın inancı var. Bir kabileye göre adı NYONGMO olan bu varlık her şeyin yaratıcısıdır.

Babillilerdeki tanrı kavramı

Babil'de yaşayanların fikirleri de benzerdir. Çok eski bir Babil padişahının bir duası bulunmuş ve şöyle diyor.

Ey daima var olan padişah! Ey bütün yaratılanların sahibi, sen benim de yaratıcısın. Ey herkese merhamet gösteren padişah, merhametine uygun bir şekilde kalbimde ibadet sevgisi yerleştir. Senin gözünde iyi olanı bana ver. Çünkü hayatıma bu şekli veren de sensin.

Ne kadar yüce ve peygamberlere yakışan bir düşünceyi ifade eden bir duadır. Yani mümkündür ki ben kendim için faydalı sandığım bir şey için dua edeyim ama o benim için zararlı olabilir. O yüzden Senin gözünde benim için iyi olan ne varsa onu bana ver. Bu sözde putperest bir kavmin padişahının duasıdır.

Diğer kavimlerin düşünceleri

Benzer şekilde Kanada'nın eski sakinleri tek tanrıya inanıyorlar. Daha birkaç yüz sene evvel keşfedilen Avustralya bölgesinde yaşayanların geri kalan dünya ile hiçbir ilişkisi yoktu. Buranın yerlileri o kadar vahşi ve hunhar idi ki çoğu bölge keşfedilince yok edildi. ARUNTA adında bir kabile göklerde yaşayan ve adı ALTJIRA olan bir tanrıya inanıyor. Onlara göre bu tanrı çok merhametli olduğu için cezalandırmıyor ve dolayısıyla ona ibadet şart değildir.

Afrika'nın vahşi olan Zulu kabilesi de maddi olmayıp herkesin atası olan UNKULUNKIVLU adında bir tanrıya inanıyor.

Hindular tanrının kudretinin sonsuz olduğuna inanırlar. Kudreti sonsuz ve her şeyi bilen Darona (bir Hindu tanrısı) hakkında diyorlar ki bir insan nereye giderse gitsin, ne halde olursa olsun, ne düşünürse düşünsün Darona onu bilir. İki kişi birbiriyle ne kadar gizlice konuşturlarsa konuşsunlar, Darona dediklerini bilir. Dünya Darona'ya aittir ve gökler de aynı şekilde onundur. Eğer biri göklerden kaçsa bile yine de Darona'nın hükmettiği sınırlar içerisinde.

Benzer şekilde Avusturya'nın eski sakinleri NURRENDIRE adlı bir tanrının şeriat yolladığına inanıyorlar.

Dombo adında bir eski vahşi kabile NURELLİ diye çok güçlü bir tanrıya tapıyor. Meşhur Bantu kabilesi adı NZAMBI olan tanrıya inanıyor. Bu tanrı her şeyi yaratmıştır ve bütün insanların atasıdır.

Bunca eski ve vahşi kabilelerde güçlü ve maddi olmayan tek tanrı inancı sosyologların klasik *korku-hayret-evrim* teorisini çürütmekte ve *vahiy* teorisini güçlendirmektedir.

Birisi diyebilir ki tek tanrı inancı bu kavimlerde ve kabilelerde mevcut olabilir ama daha da eski ve bilinmeyen çağ-

larda belki böyle değildi. Belki daha önce daha ilkel fikirler vardı ve en son *tek tanrı* fikri çıktı.

Birinci cevap:

Ama bu tarih öncesi vahşi ve son derece ilkel kabileler kendileri dinlerinin *vahiy* olarak açıklandığını iddia ediyorlar. Ellerindeki şariat her neyse bir tanrı tarafından *vahiy* edildiğinden eminler. Vahiy veya ona ters düşen diğer teorilerden habersiz olan bu ilkel kabilelerin bu şahadeti, vahiy teorisini güçlendirmektedir. Örneğin Vedaları⁴ incelediğimizde şariatın vahiy yoluyla indiği fikri çok eskidir.

Avustralya'nın vahşi kabileleri en eski ilkel kavimlerin temsilcileridir. Bazı örf ve adetlerin sebebi sorulduğunda NARTADIER adlı tanrı tarafından emredildiğini anlatmaktadırlar. Amerika'da da benzer fikirler yaygındır. Bütün bunlar gösteriyor ki bu fikri, kendisinin mülhim⁵ olduğunu iddia eden birisi yaydı. İnsanlar o kişiye sahtekâr diyebilirler ama bu fikrin, basit fikirlerin evrim geçirmesiyle bu hale geldiğini iddia edemezler. Öyle olsaydı bu fikir bu kadar eski kabilelerde bulunamazdı.

⁴ Hinduların kutsal kitapları

⁵ İlham ve vahiy alan

İkinci cevap:

Tarih eserlerini incelediğimiz zaman da günümüzde çok tanrılılık şirki içinde olan birçok kavim eskiden tek tanrıya inanırdı. Magz adında bir tarih bilimcisi Çin hakkında bir araştırma yapmış. Orada genellikle bütün eşyaların ayrı ayrı tanrıları varmış. Ateşin tanrısı, ocağın tanrısı, tavanın tanrısı ve bunun gibi her şeyin tanrısı var. Yani şirk durumu 330 milyon tanrı olduğu sanılan Hindistan'dan beterdir. Ama Magz'ın araştırmasına göre çok eskiden orada tek tanrı inancı hüküm sürüyordu. Babil'in tarihi de aynı nakarattan ibarettir. Harut ve Marut hikâyesinden dolayı çocuklar bile Babil'i bilirler. En eski tarihe sahip yerlerden bir tanesidir. Burada bile tek tanrı inancını görüyoruz.

Üçüncü cevap:

Tek tanrı fikrinin sonradan oluşmuş olması aklen de yanlıştır. Herkesin kabul ettiği gibi sonradan oluşan fikirler hep daha baskın ve revaçta olurlar. En son tapılma listesine giren tanrıya en şiddetli bir şekilde tapılır. Ama bu eski kabileleri ve kavimleri incelediğimizde her ne kadar tek tanrı inancı olsa da en şiddetle tapılan tanrılar küçük tanrılardır. Eğer evrim geçirerek çok tanrıdan tek tanrıya giden bir yolculuk söz konusu olsaydı tek tanrı en yeni tanrı olduğu için baskın olurdu. Diğer küçük tanrılar var olmalarına rağmen ikinci planda olurlardı. Ama mevcut durum bunun tam tersidir. Küçüklere aktif olarak tapılıyor ve büyük olan arka plana atılmış durumdadır. Bu durum da *kor-kü-hayret-evrim* teorisini reddetmektedir.

Günümüzde bile bu incelemeleri yapmak mümkündür. Sanılıyor ki insan beyni dâhil olmak üzere her şey evrim geçirdiği için tanrı fikri de evrim geçirmiştir. Şimdi bu prensip ışığında Müslümanların mevcut durumunu inceleyelim. Düşmanları bile kabul etmektedirler ki başlangıcın-

da İslamiyet *tevhid*⁶ kavramının sembolüydü. Bir zerre kadar şirk yoktu. Ama yavaş yavaş ne duruma düştü? Günümüzde mezara tapan, ağaca tapan, cinlere tapan, perilere tapan, yıldızlara tapan Müslümanlar yok mudur? Kendilerine Müslüman diyenler bir hikâye anlatırlar. Rivayete göre *Abdül Kadir Geylani* hazretlerinin yanına bir kadın gelmiş ve çocuğunun sağlığı için dua etmesini rica etmiş. Ricası kabul olunca kadın gitmiş ama biraz sonra dönmüş ve çocuğun öldüğünü bildirmiş. Bunun üzerine *Abdül Kadir Geylani* hazretleri Azrail'i çağırmış ve azarlayarak "ben sana bu çocuğun canını almayacaksın dememiş miydim?" demiş. Zavallı melek de kendisine verilen emirlere uyduğunu söylemiş. Bu *Abdül Kadir Geylani* hazretlerini kızdırmış ve meleği yakalamak istemiş. O da uçup gitmiş ama o da peşinden uçmuş. Her ne kadar sonradan fırlamış olsa da tam göklere varmak üzereyken meleği paçasından yakalamış ve zorla çantasından o gün alınan bütün ruhları serbest bırakmış. Melek de Allah'a^{cc} gitmiş ve ağlaya sızlaya bu işi artık yapamayacağını söylemiş. Nedenini sorunca başına gelenleri anlatmış. Bunun üzerine Allah^{cc} da "aman sus, yavaş konuş. Eğer o duyarsa gelmiş geçmiş bütün ruhları serbest bırakır. Öyle olursa işimiz zor" demiş.

Şimdi siz söyleyin. "La ilahe illallah" için canlarını verenlerin nesilleri değil midir bunlar? Bu davranışlar ışığında bu teori ne kadar kabul edilebilir? Eğer gözlerimizin önünde bir kavim halis muhlis tevhitten başlayıp şirkin en derin çukurlarına düşebilmişse neden daha da eski kavimlerin başına benzer şeyler gelmiş olmasın? Neden Müslümanlar gibi onlar da tek tanrı inancından başlayıp vahiy kaynağından uzaklaşınca kendi cehaletleri yüzünden çok tanrı inancına düşmüş olmasınlar?

⁶ Sadece tek Tanrıya inanmak. Hem zat olarak hem sıfatları itibarıyla

Velhasıl aklen veya naklen tek tanrı fikrinin eski olması mümkündür. Hatta akla göre bu senaryo çok daha olasıdır. Dolayısıyla itiraz edenlerin “eğer gerçekten Allah^{cc} olsaydı ilk baştan tek tanrı kavramı olmalıydı” iddiası zaten yanlış-tır ve temeli olmayan olaylar üzerine oturtulmuştur.

Eğer Tanrı varsa göster

Bu temel tartışmalardan geçince ve araştırmaktan başka çareleri olmadığı ispatlanınca Tanrı yoktur diyenler “peki biz kabul ederiz ama önce tanrıyı bize göster” diyorlar. Hatta bir hayli okumuş etmiş ateistler bile “gözümüzle bir görelim, sonra inanırız” diyorlar. Onlara göre eğer Tanrı olsaydı her gün göklerden “Ey evlatlarım toplanın. Size yüzümü göstereceğim” diye bir ses gelmesi gerekirdi. Öyle olsaydı herkes inanırdı. Böyle gösterirsen biz de inanırız diyorlar.

Kısa cevap:

Bu sorunun kısa cevabı sufilerin verdiği cevaptır. Yani O yakındır ve her şeyden daha yakındır. Aynı zamanda O uzaktır ve her şeyden daha uzaktır. Ne aşırı yakın olan bir şey görünür ne de çok uzak olan. Allah^{cc} insandan o kadar uzaktır ki görünmemektedir ve aynı zamanda can damarından bile daha yakın olduğu için yine görünmemektedir. Kendi can damarını kim görmüştür. Dışarıdan baktığımız sürece suda yansımamızı görebiliriz ama yüzümüzü suyun içine sokarsak artık göremeyiz. Dolayısıyla prensip cevabımız budur. Geçenlerde birisi Almanya’dan buraya geldi ve bizi namaz kılarken görünce “Böyle egzersizin ne faydası var. Bunun yerine faydalı bir egzersiz yapsanız daha iyi olmaz mı?” dedi. Bu egzersiz değil, ibadettir deyince o da “kimin ibadeti?” diye sordu. Allah’ın^{cc} dedik. “Allah^{cc} nerededir? Varsa gösterin. Güzeller kendilerini göstermek isterler. O en güzel ise neden saklanıyor?” dedi. Bizim bir arka-

daşımız bir kâğıt üzerine "Allah^{cc}" yazıp uzaktan ona gösterince o da "bir şey göremiyorum" dedi. Sonra aldı kâğıdı yüzüne yapıştırdı. "Bu sefer hiç bir şey göremiyorum" dedi. Sonra ona dendi ki eğer Allah^{cc} bundan bile daha yakınsa bu gözlerle nasıl görürsün? Velhasıl bunun kısa ve özet cevabı budur. Allah^{cc} her şeyden daha uzak ve aynı zamanda her şeyden daha yakın olduğu için bu gözlerle görünmüyor.

Gerçek cevap:

Ama bu sorunun gerçek cevabı başkadır. Dünyada her şeyi görmek veya keşfetmek için yollar farklıdır. Israrla "sadece görürsek inanırız" demek son derece beyhude ve mantığa aykırı bir davranıştır. Biz ne zaman tanrı'nın maddi bir şey olduğunu iddia ettik ki maddi şeyler gibi gözlerle gösterebilelim. Bir hikâyeye göre birisi peygamber olduğunu iddia etmiş. Padişaha gitmiş ve "benim peygamber olduğumu kabul edin" demiş. Padişah da "senin gerçekten peygamber olduğunu nasıl bilelim" demiş. Bunun üzerine veziri hemen atlamış ve "bu hiç zor değil. Hemen buna bir çözüm bulabilirim" demiş. İddia edenin önüne bir kilit atmış ve "eğer gerçek bir peygamber isen bunu aç" demiş. Peygamber de "ben peygamber olduğumu iddia ediyorum. Çilingir değil" demiş. Allah'ı^{cc} gözümüzle görmek istiyoruz diyenlerin durumu da hikâyedeki vezir gibidir. Bizim iddiamız hamur veya taştan yapma bir tanrının var olduğu değildir ki. Böyle tanrıları görmek istiyorlarsa Hinduların tapınaklarında görebilirler. Bizim iddiamız son derece latif ve maddi hislerin algılama sınırının ötesinde kalan bir tanrının var olduğudur.

Her şeye görerek mi inanıyoruz?

Apaçiktır ki her şeye görerek inanmıyoruz. Başka algılama yolları da vardır. Maddi dünyada bazı eşyaları koklayarak,

bazılarını tadarak, bazılarını yoklayarak ve bazılarını duyarak algılarız. Gülün kokusunu görmeden inanmam veya sertlik kavramını gözümle görmeden inanmam ya da güzel bir sesi görmeden inanmam diyen, kendisini cahil sınıfına sokar. Maddi şeylerde bile her şeyi algılamamanın yolu görmekten geçmiyorsa Tanrı hakkında böyle bir beklenti içerisinde olmak ne kadar büyük bir cahilliktir. Ayrıca bu beş adet algılama hislerimiz bile birçok yerde yetmiyor. Bazı şeyler kıyas yoluyla keşfediliyor. Böyle şeyler ne görülebiliyor ne duyulabiliyor ne dokunulabiliyor ne tadılabiliyor ne de koklanabiliyor. Örneğin kızgınlık diye bir şey var. Birisinin kızgın olduğunu nereden bilebiliriz? Yoklayarak mı? Tadarak mı? Koklayarak mı? Görerek mi? Duyarak mı? Hiç birisi işe yaramıyor. Öyleyse kızgınlık diye bir şeyin var olduğunu ve insanların bazı durumlarda kızgın olduğunu nereden anlayabiliriz? Bunun yolu basittir. İnsan kendisini inceliyor ve diyor ki ben bir insanım. Sonra etraftaki insanlara bakıyor ve onların da kendisi gibi birer insan olduğuna karar veriyor. Kendisi kızdığı zaman oluşan dış belirtileri diğerlerinde de zaman zaman görünce "herhalde bunlar da şu anda kızgınlar" diyebiliyor. Bunun başka örnekleri de var. Örneğin acı. Bu da dokunma, koklama, tatma, görme ve duyma hislerini tetiklemiyor. Öyleyse başka birisinin gerçekten acı çekip çekmediğini veya ne tür bir acı çektiğini nasıl anlayabiliriz? Yine kıyas yoluyla değil mi? Kendimiz eğer benzer bir acı çekmişsek benzer dış belirtilerinden karşımızdakinin durumunu anlayabiliriz.

Velhasıl duyu organlarını aşan bazı hislerimiz var. Bunlar kendi içerisinde ikiye bölünmekte. Başkasının hislerini kıyas yoluyla öğrenebiliriz ama kendi iç durumumuzu ancak bu gizli iç duyularımızla keşfediyoruz.

Aynı şekilde bazı dış gerçekler de sadece belirtilerinden kendilerini hissettirirler. Örneğin bir mıknaş demire yaklaştırıldığında onu kendine çeker. Bizde bundan dolayı

mıknatıslarda çekme kuvveti olduğuna inanırız. Tecrübe ettikçe bu inancımız kesinleşir. Bu çekme kuvvetini başka bir demir parçasına aktarabilirsek inancımız daha da artar. Bir yerden başka yere geçebilen bir şey muhakkak vardır. Bu kuvvet bir taraftan duyu organlarına meydan okurken diğer taraftan belirtilerinden dolayı kendini kabul ettiriyor. Bunun gibi yüz binlerce başka şeyler de var ve akliselim olan bir insan bunların varlığını inkâr edemez. Madem maddi şeyleri bile bazen duyu organlarından vazgeçip başka yollarla bulmak gerekiyor, o zaman neden Tanrı hakkında görmek veya diğer maddi algılama hisleriyle keşfetmek konusunda ısrarcı olalım. İspat muhakkak şarttır. Ama ispat yöntemi iddiadan alakasız değil iddiaya uygun olmalı.

Allah'ın^{cc} zatı:

Allah^{cc} nasıl bir varlıktır? Kûr'ân-ı Kerîm şöyle buyurmaktadır.

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ
الْخَبِيرُ⁷

Absar kelimesi *ilim* anlamında da kullanılır. Yani bu ayet-i kerimeden anlarız ki insan ne bu zahiri gözlerle ne de ilmiyle Allah'ı^{cc} görebilir. Ancak Allah^{cc} kendisi onu çekerse tıpkı demirin mıknatıs tarafından çekilince bir kuvvet hissettiği gibi o da Allah'ı^{cc} hisseder.

Tartışma bu noktaya gelince Allah'ın^{cc} varlığını inkâr edenler "peki nasıl istiyorsan Allah'ın^{cc} varlığını ispat et. İddiaya uygun ispatlar ver" diyorlar. Bu yüzden şimdi o deliller birer birer sunulacak.

⁷ Enam (6) sûresi ayet.104

Allah'ın^{cc} varlığının ilk delili:

İlk delil olarak "*genel kabul*" delilini alalım. Tanrı kavramı istisnasız her yerde var. En büyük ateistler bile *genel kabul* son derece sağlam bir delil olarak kabul ediyorlar. Ateistliğin kurucusu olan Spencer'in yazdığına göre (her ne kadar kendi kitaplarında böyle demese de, onun ürettiği literatür diğer yazarlar tarafından ateistliğin temelini atmak için kullanılmıştır) herkes tarafından kabul görmüş fikir yanlış olamaz. Onda muhakkak doğruluk payı vardır. İstisnasız bütün kavimleri incelediğimizde Tanrı fikri mevcuttur. Öyleyse bu fikir ancak ortak bir kaynaktan gelmiş olabilir. Kuran-ı Kerim, kendisi bu *genel kabul* delilini sunmaktadır. Şöyle buyuruyor.

إِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ⁸

Yani: *yeryüzünde Benim varlığımı anlatıp ve insanlara seslenip bana çağıran elçilerimin uyarmadığı bir kavim yoktur.* Bu kadar homojen bir şekilde her yerde bu fikri yayan işte bu elçilerdi. *Genel kabul* delili budur. Ateistler buna karşı koymak için ellerinden geleni yapmışlardır. Hatta sadece günümüzde değil bu kavga öteden beri olagelmıştır. Ama hep kendileri yenildiler. Allah'a^{cc} inananlar bütün çağlarda hep var olmaya devam etmişlerdir. Öte yandan birçok ateist ölümün yaklaştığını görünce bu konuda emin olmadığını itiraf etmiştir. İngiltere'de bir ateist öleceğini hissedince mirasının hatırı sayılır bir kısmını bu tartışmanın devam etmesi için ayırmıştır. İnkâr edenler hakkında böyle rivayetler mevcuttur ama gerçekten inanan birisi hiçbir zaman ölümün eşiğinde şüpheye düşmemiştir.

Vâdedilen Mesih'in^{as} anlattığına göre bizim dayımızla (*Mir Muhammed İsmail bey*) birlikte aynı okulda bir ateist

⁸ Fâtır (35) sûresi ayet 25

okurmuş. Bir gün ani bir deprem olduğunda ağzından Ram-Ram⁹ lafı kaçmış. *Mir Mohammad İsmail Bey* ona "ama sen tanrıya inanmıyorsun ki" diye sorduğunda "yanlışlıkla ağızımdan kaçtı" demiş. Aslında gerçek şudur ki ateistler yüzde yüz emin olmadıkları gibi, gerçek inananlar eminlik platformundan seslenirler. Bu yüzden ölüme yakın veya ani durumlarda ateistin içindeki şüphe ortaya çıkıyor. Eğer yüzde yüz emin olsaydı ölürken son derece rahat bir şekilde ömür boyu savunduğu tezi savunmaya devam ederdi. Hâlbuki görünen manzaralar bunun tersini ispatlıyor. Sonuç itibarıyla *genel kabul* delili son derece sağlam bir delildir.

Genel kabul deliline yönelik itiraz:

Deniliyor ki tanrı fikri çok yaygın olsa da hiç birisi diğerini tutmuyor. Birisi tek Tanrı olduğunu söylüyorsa diğeri iki tane olduğunu iddia ediyor. Üçüncüsü üç tane olduğunu konusunda emin. Başka birisi yüz binlerce tanrı olduğunu söylerken yine başka birisine göre her şey tanrıdır. Birisi Vişnu'ya ve Şu'ya¹⁰ tanrı derken diğeri karanlığın tanrısının ayrı ve aydınlığın tanrısının ayrı olduğunu söylüyor. Yani her ağızdan başka ses çıkıyor. Bu gösteriyor ki bu fikrin temeli sağlam değildir.

Bu itirazın cevabı basittir. Biz demiyoruz ki her ağızdan çıkan sese inanalım. Çelişki içinde olan kavramları atalım ama uyum içinde olanları atmanın bir gereği yoktur. Bütün dinler detaylar hakkında birbiriyle muhalefet içinde olabilirler ama tanrı var mıdır yok mudur konusunda hemfikirler. Detaylara yanlış diyebiliriz ama *Allah'ın varlığı* kavramı ortak ve doğrudur. Örneğin birisi on, ikincisi yirmi ve üçüncüsü de otuz süvari gördüğünü iddia ederse çıkan

⁹ Hindu tanrılarında birisi

¹⁰ Hindu tanrılar

netice hiç birisi hiç bir şey görmemiştir olabilir mi? Eğer kasten kandırmaya çalışmıyorlarsa muhakkak bazı süvarileri görmüşlerdir diyeceğiz. Sadece sayı konusunda ihtilaf vardır. Aynı şekilde dünyanın bütün kavimleri hakkında da diyebiliriz ki eğer hepsi istisnasız kandırmaya çalışmamışlarsa muhakkak bir şeyler görmüşlerdir. Zaman içerisinde bazı yanlış anlamalar söz konusu olabilir ama bu kadar dumanın çıktığı yerde hiç ateşin olmaması olanaksızdır. Yüzlerce ülkede yaşayan ve uzun bir müddet birbirinden bile habersiz olan binlerce kavmin istisnasız bütün yaratılanların bir Yaratanı vardır demesi kuvvetli bir sebep olmadan olamaz.

İkinci delil:

Allah'ın^{cc} varlığı hakkında Kuran-ı Kerim'in verdiği ikinci delil şöyledir.

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ¹¹

Yani: *De ki Allah tektir.* Bu ayeti kerime iki iddiada bulunmaktadır. İlk iddiası Allah'ın^{cc} var olduğuna dair olup ikincisi de onun tek olduğuna dairdir. İlk iddiasının ispatı için bir delil veriyor yani

اللَّهُ الصَّمَدُ¹²

ve ikinci iddiasının ispatı için iki delil veriyor

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ¹³

Şirk iki türdür. Birincisinde birbirine göre küçük veya büyük olsalar bile birden fazla varlığa Allah^{cc} statüsü veriliyor. İkincisinde tanrı tek olmasına rağmen yaratılanlardan

¹¹ İhlâs (112) sûresi ayet.2

¹² İhlâs (112) sûresi ayet.3

¹³ İhlâs (112) sûresi ayet.4-5

bazıları onun statüsüne yükseltiyor. Birincisi *şirk-i filzat*¹⁴ olup diğeri *şirk-i filsifat*¹⁵ tır.

Bu ayeti kerimeler her üç konuda delil getirmişlerdir. Yani ilk olarak Allah'ın^{cc} var olmasının, sonra zatı itibariyle tek olmasının ve üçüncü olarak sıfatları itibariyle tek olmasının delillerini sunmuşlardır. Şu anda elimizdeki konu Allah'ın^{cc} varlığı olduğu için ben sadece ilk ayeti ele alacağım:

اللَّهُ الصَّمَدُ

Yani Allah^{cc} kendi zatında mükemmel ve eksiksizdir. *Samed* hem kendisi başkasına muhtaç olmayan hem kalan her şeyin kendisine muhtaç olduğu bir zat demektir. Şimdi bu anlam ışığında kâinatı inceleyelim ve nasıl her zerrede bile bunun ispatı olduğunu görelim. Dünyada kendi başına eksiksiz ve başkasına muhtaç olmadan varlığını sürdürebilen bir varlık yoktur.

Allah'tan^{cc} başka her şey başka bir şeye muhtaçtır:

Elementleri oluşturan en küçük ve bölünmez parçacıkları inceleyelim. Her birisi, hem diğerini etkiliyor hem diğerinden etkileniyor. Bir yerde ışık etkisini gösteriyorsa başka yerde de maddelerin arasındaki boşluk etrafını etkiliyor.

İnsanın mükemmel bir varlık olduğu sanılıyor ama o da suya, yemeğe ve oksijene muhtaçtır. Güneş hacmini koruyabilmek için etrafına gazlar toplamaya muhtaçtır. Ayrıca varlığını sürdürmek için onlarca başka şeye boyun eğmektedir. Dünya kendi hayat yolculuğuna devam edebilmek için diğer semavi cisimlerin çekimine muhtaçtır. Havaya muhtaçtır, başka şeylere muhtaçtır. Velhasıl en büyük şeylerden başlayıp en küçük parçacıklara kadar giden yolculuğumuzun her durağında sıraya dizilmiş muhtaçlardan

¹⁴ Allah'ın^{cc} zatıyla ilgili şirk

¹⁵ Allah'ın^{cc} sıfatlarıyla ilgili şirk

başka bir şey görmüyoruz. Bu muhtaçlık bağıra bağıra kâinatın kendi başına var olamayacağını söylüyor. **Varlığını sürdürmek için başkasına muhtaç olan bir şey ne kendi kendini yaratabilir ne de ezelden beri var olabilir.**

Birisi diyebilir ki bu muhtaçlık sadece bugünkü bilgi düzeyimizi yansıtıyor. Belki bilim ilerleyince göreceğiz ki bir bütün olarak bu dünya hiçbir şeye muhtaç değildir. Ama tabi ki bu bir itiraz sayılamaz. Tartışmalar "belkiler" üzerinde yürütülemezler. Ya tersi ispat edilirse? Sonuçta elimizdeki bilgiye göre tartışmak zorundayız. Araştırmalar hep yönlerini değiştirmişlerdir ama bu muhtaçlık meselesi bilimin attığı her adımla daha sağlam temellere oturmuştur. Bu gidişat gösteriyor ki geleceğin bilimi bunu daha da netleştirecektir. Söz gelişi diyelim ki kendi zatında mükemmel ve başka hiç bir şeye muhtaç olmayan bir parçacık bulunursa, onu üst üste koyup birleştiren kim olacak? Zaten ölü bir parçacığın muhtaç olmaması aklen mümkün değildir. İrade ve kudret olmadan bu özellik kazanılamaz.

Ayrıca arayış içinde olduğumuz maddeden oluşan mükemmel parçaların karışma ve şekil değiştirme kabiliyeti sıfır olur. Değişiklik başka bir şey ile karışarak mümkündür ama ancak eksik olan bir şey başka bir şey ile karışabilir. Kendi zatında mükemmel bir şey hiçbir şey ile gerçek anlamda karışamaz ve şekil değiştiremez. Mükemmel bir şeyin karışması şeker tanelerinin birbirine yapışmasına benzer. Ortaya çıkan şey yine şekerdir. Dolayısıyla bu dünyaya böyle hayali bir parçacığın birleşimleriyle oluşmuş olamaz. Burası bin bir değişimin yeridir ve her değişim mükemmellik iddiasını yalanlıyor. Kâinatı incelediğimizde her zerrenin sürekli değişim içinde olduğu ve başkasına muhtaç olduğu görülüyor. Bu yüzden bütün maddi kâinatdan bağımsız ve bu muhtaç varlıkları yokluktan var eden ve bir kanuna göre yürüten üstün bir varlığın olması şarttır.

Bazıları diyorlar ki gizli bir güç bu düzeni sağlıyor ama bizim buna itirazımız var. Bu gizli güç bilinç ve irade sahibi midir değil midir? Eğer iradesi yoksa başka şeylere muhtaçtır çünkü maddi dünyada kuvvetler hareket veya karışım ile elde ediliyor. Eğer iradesi varsa zaten bizim iddiamızı destekler. Sözü'nün özü **اللَّهُ الصَّمَدُ** "*Allah us Samed*" ayeti Allah'ın^{cc} varlığını son derece enteresan bir delille ispatlamaktadır.

Üçüncü delil: Evrim teorisi

Allah'ın^{cc} varlığını reddetmek için en çok öne sürülen mesele evrim teorisidir. İçinde yaşadığımız bu dünya hep böyle değildi. İlk başta küçük parçalar vardı. Sonra bunlar yavaş yavaş birden iki, ikiden üç, üçten dört olup hacim kazanmışlar. Bitkiler ve hayvanlar da benzer şekilde küçükten büyüğe doğru evrim geçirmişlerdir. Güçlü olan nesil daha da güçlü olanı doğurdu ve bu silsile maymunlar oluşana kadar devam etti. Sonra daha da üstün hayvanlar ve eninde sonunda insan oluştu.

Biz maymunların insana dönüştüğüne inanmıyoruz ama Kuran-ı Kerim bize dünyanın adım adım evrim geçirerek oluştuğunu söylüyor. Kuran-ı Kerim'in bu değişim hakkındaki verdiği bilgiye göre bu değişim yükselip alçalan dağlar silsilesine benzer. Dağ silsilelerini gördüğümüz her yerde bu yükselme alçalmaları görebiliriz. Önce alçak bir dağcık olur ve sonra biraz daha yükseği. Sonra daha da yükseği gelir ta ki en yüksek noktaya varılır. Sonra bu silsile alçalmaya başlar. En alçak noktadan yine yükselme eğilimine döner. Hayvanların oluşumunda bu tip evrim muhakkak olmuştur. İki ileri bir geri esen evrim rüzgârları muhakkak esmişlerdir. Hiç bir şey aniden oluşmamıştır. Her şey adım adım mükemmelleşmiştir.

Canlı türlerinin oluşumunda ilkelden karmaşığa doğru götüren rüzgârlar esmişlerdir. Ama her bir türün kendi rüzgârı vardır. Her canlı türü kendi rüzgârının sırtına binip bağımsız olarak gelişmiştir. Bir türden diğerine geçiş yoktur. Önce en ilkel türler oluştu. Sonra daha karmaşıklar ve sonra daha da karmaşıklar. Ama her türün yolculuğu bağımsız ve süreklidir. Tek bir ilkel türün değişimleriyle her şeyin oluşmuş olması doğru değildir. Yeryüzü ancak son derece ilkel canlıları destekleyebildiği zaman sadece o ilkel canlılar oluştu. Sonra atmosfer ve genel şartlar daha müsait olduğunda nispeten daha gelişmiş türler oluşmaya başladı ve şartlar tam müsait olduğunda en gelişmiş olan canlı yani insan oluştu. Son derece olasıdır ki insan nesillerinin yeryüzünde bıraktığı etkinin sonucunda değişmiş olan bu ortamda yeni türler oluşmuştur.

Sözün özü insan da muhakkak evrim geçirmiştir ama her cinsin evrim yolculuğu diğerinden bağımsızdır. Maymun- dan insan oluşmamıştır. Gelişmiş maymunlar ilkel maymunlardan oluşmuşlardır ve gelişmiş insanlar ilkel insanlardan. Aynı şekilde köpeklerin ataları ilkel köpeklerdi. Aslında evrimin detayları konusunda neye inanmak istiyorsanız inanın ama evrimi inceleyen, ateist kalamaz. Neden? İlkel olan tek bir türün diğer türlerin atası olduğu fikrini tercih edenler bile vücutsal gelişimin insana gelince durduğunu ama zihinsel gelişimin devam ettiğini söylüyorlar. Biz de diyoruz ki bu olayın kendisi Allah'ın^{cc} varlığının bir ispatıdır. Eğer Allah^{cc} yerine kör doğa evrimin itici gücü olsaydı, vücudun gelişimi aynı şiddetle devam ederdi ve insandan sonra başka türler çıkardı. Ama cismani değişim durmuştur. Sadece insanın ruhunu geliştirmek için gerekli olan zihinsel gelişim devam etmektedir. Daha önceden planlanmış olan bir hedefe varınca doğanın yol değiştirmesi kimin aklına yatar? İnsanın oluşumuyla birlikte fiziksel gelişiminin durması ama aklın gelişiminin devam etmesi,

evrimin yularını elinde tutan ve bir amaca doğru sürükleyen bir varlığın olduğunu gösteriyor. O amaç gerçekleştiğinde ilgili rüzgârlar da dindi. Eğer Allah^{cc} olmasaydı insanın oluşumundan sonra bile bütün canlı türleri değişmeye devam ederlerdi. Ama Allah'ın^{cc} sıfatlarını anladıktan sonra cezbedip ruhani gelişiminin adımlarını atabilen hayvan oluşur oluşmaz kendisi için esen evrim rüzgârları yüz seksen derece yön değiştirip tamamen zihinsel gelişimini sağlamak için esmeye başladılar. Amaç yerine geldi ve cismani gelişimin gereği kalmadı. Yeni amaca uygun bir şekilde insanoğlunun çocukluk dönemi uzatıldı. İnsanın yaratılış gayesinde ilmin çok önemli bir yeri olduğu için uzun bir eğitim ve terbiye dönemi şarttır. Bu sebepten onun çocukluk dönemi uzundur. Uzun bir müddet anne ve babanın yardımı olmadan hayatını sürdüremeyen insan çocuğu, bu dönemde onların bilgi ve tecrübelerinden faydalanır. Verdikleri terbiyeden nasibini alır. Maymun ve benzer hayvanlarda çocukluk dönemi son derece kısadır. Doğar doğmaz yürümeye başlıyorlar ve altı yedi ay içerisinde kendilerine bakabilecek ve koruyabilecek hale geliyorlar. Eğer kör doğanın itmeleri neticesinde insan maymundan oluşmuş olsaydı altı yedi ayda ilk adımını bile atamayan bir hale nasıl gelebilirdi? Sonra insan en az on dört veya on beş yıl anne babanın yardımına muhtaç kalıyor. Bu çocukluk döneminin uzaması doğal seleksiyonu harekete geçiren mecburiyetlerden değildi ki ona sebep gösterelim. Gerçek şudur ki insanın içinde gizli olan zihinsel gelişim tohumlarının ortaya çıkması için bu uzama şarttı. Bu yüzden bu değişimi bilinç ve kudret sahibi birisine mensup ediyoruz, kör doğanın umumi evrim rüzgârlarına değil. Denilebilir ki gıdası farklı olduğu için insanın dişleri biraz değişti veya oturmayı seven bir hayvan olduğu için kuyruğu yok oldu (bu delil her ne kadar beyhude olsa da), veya parmaklarının şekli yaptığı işe göre değişti ama çocukluk döneminin

uzaması bu tür sebeplere bağlanamaz. Bu değişimin sebebi maddi ortam değil, gelecekte lazım olan bir tohumu ortaya çıkartmasıdır. Geleceğin ihtiyaçlarını, hatta geleceğin ilmî ihtiyaçlarını ancak üstün bir varlık bilebilir. İnsan çocuğu yavaş öğrendiği ve hayvan yavrusu hızlı öğrendiği için çocukluk dönemleri uzun ve kısadır diyemeyiz. Her şeyden önce bu evrimin kendisine aykırıdır. Evrim doğruysa daha çok evrim görmüş insan çocuğu nasıl maymundan yavaş öğrensin. Bilfarz bunun doğru olduğunu kabul etsek bile yine irade sahibi ve her şeyi bilen birisini kabul etmek gerekecek. Kör doğa kimin hızlı kimin yavaş öğrendiğini nereden bilsin?

Dünya nasıl var oldu

Şimdi kâinatın yaratılışı ile ilgili Kuran-ı Kerim'in açıkladığı esasları anlatacağım. Dünyanın yaratılış aşamalarını anlatırken Allah^{cc} şöyle buyurmaktadır.

قُلْ اَيْنَكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِي خَلَقَ الْاَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ
وَتَجْعَلُونَ لَهُ اَنْدَادًا ذٰلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾ وَجَعَلَ فِيهَا
رَواسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَا اَفْوَاقَهَا فِي
اَرْبَعَةِ اَيَّامٍ سَوَاءً لِلنَّاسِ لِيْنِ ﴿١٧﴾ ثُمَّ اسْتَوٰى اِلَى السَّمَاءِ
وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْاَرْضِ اِئْتِيَا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا قَالَتَا
اَتَيْنَا طَائِعِينَ ﴿١٨﴾ فَقَضٰهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ
وَاَوْحٰى فِي كُلِّ سَمَاءٍ اَمْرًا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا
بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذٰلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿١٩﴾

¹⁶ Ha-mim Secde (41) sûresi ayet. 10-13

Galip her şeyi bilen Allah ne yapmak üzere olduğunu ve neyin yapılması gerektiğini bilen Allah bu dünyayı yaratmıştır. Ey inkâr edenler. Siz iki aşamada dünyayı yaratana inkâr ediyorsunuz. Ayrıca ona ortaklar koşuyorsunuz. Oysa O bütün dünyaları adım adım geliştirip mükemmelliklerine ulaştırandır. O yeryüzünde dağları yükseltmiştir.

Batının araştırmalarına göre önce dünyanın yüzeyi düzdü. Dağlar sonradan oluştu. Kuran-ı Kerim de diyor ki önce Allah^{cc} dünyayı yarattı ve sonra hayat için lazım olan dağları yükseltti.

Sonra buyuruyor ki *وَبَارَكْ فِيهَا* yani *biz yeryüzünü bereketlendirdik. Baraka'nın* (Bereket) Arapçada temel anlamları şöyledir. Birincisi çokluk, ikincisi kabiliyet ve üçüncüsü temizlik ve saflıktır. Yani ayet-i kerime diyor ki, biz bu dünyada hem bitmek bilmeyen stoklar yerleştirdik hem bunu temiz ve pak bir hale getirdik. Yani dünya iki özelliğe sahip kılındı. Birincisi gelecekte lazım olacak olan malzemelerle donatıldı. Dolayısıyla görüyoruz ki denizlerin oluşumuyla ve bazı iç ve dış değişimler yüzünden ne bu dünyanın suyu bitiyor ne gıdası ne de diğer gerekli eşyalar. *Baraka'nın* ikinci anlamı itibarıyla de dünyanın havası iyice temizlenerek canlıların yaşayabileceği seviyeye getirildi.

Ayet-i kerime devam ederken buyuruyor ki *bundan sonra Allah gıdaları yarattı, yani nebatatlar ve hayvanlar yaratıldı.* Bunlar nefes alan canlılar oldukları için atmosferin temizliğine muhtaçlardı ve atmosfer temizlenmeden yaratılamazlardı. *Bütün bunlar dört aşamada oldu. Sonra yaratılışın asıl gayesi olan ruhani silsilesi yaratıldı. Ruhani olarak ilerlemek için gereken ortam sağlandı ve bu silsilenin ko-runması için gerekli adımlar atıldı.*

Yani Kuran-ı Kerim'e göre dünyanın yaratılışında gelişimi küçük adımlarla elde eden bir sistem öngörülmüştür. Önce

dünya ve diğer semavi cisimler oluştu sonra nebatatlar sonra hayvanlar ve milyonlarca sene süren bu gelişimin sonunda insan olgunluğuna ulaştı. Bilinç ve zekâ seviyesi bu kadar yüksek bir varlığı görünce olsa gerek ki melekler bu varlığın fesada sebep olabileceğini tahmin ettiler.

Velhasıl Allah'ın^{cc} yokluğunu ispatlamak için kullanılan evrim teorisi aslında varlığını ispatlamak için güçlü bir delildir. Kuran-ı Kerim'in başka bir yerinde Allah^{cc} şöyle buyurmaktadır:

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
مِّنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ¹⁷

Yani: *Ey insanlar hele bir düşünün; yeryüzünde ve göklerde ne varsa hepsi sizin hizmetinizde ve sizin faydanız içindir. Bu size belli bir amacı olan irade sahibi bir zatın bunu planladığı fikrini vermiyor mu?*

Allah'ın^{cc} varlığını reddedenlerin öne sürdüğü evrim teorisi birçok eleştiriye maruz kalıyor. Biz onlara diyoruz ki neden artık insan fiziksel olarak evrim geçirmiyor? Diyorlar ki evrim geçirmesi için çok uzun süreler gerekir ve daha yeteri kadar uzun süre geçmediği için bir değişim görmüyoruz. Ama bizde buna karşılık diyoruz ki mevcut çağ eski çağların devamı değil mi? Yoksa arada bir kopukluk mu yaşandı? Eğer yaşanmadıysa o zaman günümüzün maymunlarının gözümüzün önünde insanlara dönüşmesi gerekirdi, çünkü zaten bu değişim için gereken zaman onlara verilmiştir. Bizim öne sürdüğümüz evrim yöntemi bu itiraza maruz kalmıyor. İnsan cismani evrimini tamamladıktan sonra ruhani ve zihinsel evrimin yolculuğuna devam ediyor.

¹⁷ Câsiye (45) sûresi, ayet 14

Eğer denilirse ki bir mükemmellik yakalandığı için evrim durmuştur, bu Allah'a^{cc} inanmayan birisi için bir cevap sayılmaz. Çünkü daha ortalıkta mükemmelleşmemiş bir sürü hayvan var ve kör doğanın onları itmeye devam ediyor olması gerekirdi. Eğer bir tane mükemmel türün (insanın) oluşmuş olması yeterlidir denilirse bu zaten irade sahibi ve maksadı belli olan bir zatın varlığına işaret edecektir. Kör doğanın uzun vadeli bir maksadı olamayacağı açıktır.

Dördüncü delil: Etki tepki kavramı

Sıklıkla kullanılan ve okumamış insanların bile anlayabileceği delil etki-tepki delilidir. Bu sebepten de çok faydalıdır. Bir hikâyeye göre bir felsefe adamı bedevi olan cahil bir çiftçiye "Sen Allah'a^{cc} inanıyor musun?" diye sordu. O da evet deyince filozof "bir delilin var mı?" deyip zorlamak istemiş. Bunun üzerine çiftçi "eğer ormanda deve pisliğini görünce devenin ve ayak izleri görünce sahibinin var olduğunu tahmin edebiliyorsak o zaman yıldızlarla süslenmiş göğü ve yürüme yolları olan dünyayı görünce neden bir yaratıcı olduğunu düşünmeyelim?" demiş. Bir bedevinin ağzından çıkan bu delil eski çağların en önemli deliliydi. Dünya kocaman bir yerdir. Yaratıcı muhakkak olmalı. Bu onlar için yeterliydi. Özünde doğru olmasına rağmen bu delil birçok itiraza maruz kalmıştır. Ama esasında doğru ve herkesin zekâ seviyesine uygun olduğu için Kuran-ı Kerim de bunu kullanmıştır. Şöyle buyuruyor:

¹⁸ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

Ey insanlar! Gökleri ve dünyayı yaratan Allah'ın varlığı hakkında mı şüpheye kapılıyorsunuz? Dediğim gibi genel olmasına rağmen bu delil çok eleştirilmiştir. Belki de eleştiri-

¹⁸ İbrahim (14) sûresi, ayet 11

rilerin fazlalığı bunun genel ve kolay anlaşılır olmasından kaynaklanıyordur.

Dünyanın yaratılışıyla ilgili çeşitli fikirler

Kâinatın gerçeği hakkında düşünenlerin önerisine göre dünyayı görüp hemen Allah^{cc} vardır neticesine varmak doğru değildir. Önce bütün muhtemel senaryolar tek tek incelenmeli ve sonra birbiriyle kıyaslayarak doğru olan seçilmeli. Onlara göre dünyanın yaratılışıyla ilgili üç senaryo mümkündür.

1. Dünya hep vardı.
2. Dünya kendi kendini doğurdu veya yarattı.
3. Birisi bu dünyayı yarattı.

Diyorlar ki dünya hep vardı deyince sonsuz bir zamanı da kabul etmek durumunda kalıyoruz. Ama bu aklen mümkün değil, çünkü sonsuz olan bir şey sonlu bir varlığın içine sığamaz.

Dünyanın kendi kendini yarattığı senaryosu da insan aklı tarafından reddediliyor. Bu senaryoyu kabul edersek gizli bir ihtiyaç veya istek yüzünden canı istediği zaman var olabilen bir varlığın bir gün var olma kararı verdiğini kabul etmek zorunda kalacağız ki bu doğru olamaz. Var olma gücünü kendisinde bulunduran bir varlığın bir gün var olması iki soruyu doğuruyor.

Eğer istediği zaman var olma gücünü kendisinde bulunduran varlığı kabul etmeye hazır isek dünyanın yaratılışıyla ilgili soru bu varlık hakkında da sorulacak ve yine konunun başına dönmüş oluruz. Ayrıca gizli ihtiyacını veya isteğini kim yarattı? Aynı soruyu bu ihtiyacı yaratan varlık hakkında da sormak zorunda kalacağız. Eğer bu ihtiyacın bir sebebi yoktu ve kendiliğinden oluştu diyorsak yine başlangıç noktamıza dönmüş oluruz. Eğer dünyanın doğumundan önce ki durumun bir fiziksel varlık yerine bir *yokluk* olduğunu

varsayarsak, yine sıkıntılı bir bölgeye adım atmış oluyoruz. Kendini göstermenin gizli kabiliyetinin *yokluğun* içinde bulunduğunu varsaydığımız anda iki tür yokluk olduğunu kabul etmek zorunda kalırız. Birisi zuhur¹⁹ kabiliyeti olan bir yokluk ve diğeri böyle bir kabiliyeti olmayan bir yokluk olacaktır. Ama insan aklı bunu kabul edemez çünkü var bile olmayan bir şeyin ne gizli ne de zahiri güçleri olamaz.

Üçüncü senaryoya göre dünya başka birisi tarafından yaratılmıştır. Din adamları ve filozofların düşüncesi bu yöndedir. Onlara göre dünya aslında bir varlık değil bir sıfattır. Ama bu düşünce de yine doğru değildir.

Deniliyor ki dünya gözümüzün önünde evrim geçirip şekilden şekile geçen bir şeydir. Böyle bir şey bir sıfat olmaz. Sıfat olsaydı birden bire var olup hiç değişim göstermezdi. Oluşumundan beri değişim içinde olan ve belli kanunlara göre şekil değiştiren dünya, belli bir yaratının sıfatı değil bağımsız olarak var olan bir şeydir.

Konuya daldıkça yeni sorular ortaya atılıyor. Yapan birisi varsa hangi malzemeyi kullanarak yaptı? Sanatçı demirden veya altından bir şeyler yapabilir ama bu malzemelerin kendilerini yapamaz. Öyleyse bu dünya hangi malzeme ile yapıldı? Eğer malzeme önceden vardı diyorsak yine başa döneriz.

Madde sonradan yaratılmışsa *boşluk* ve *boyut* kavramları da sonradan yaratılmış olmaları gerekir ama insan aklı yine bu noktada elveda diyor, çünkü boyutu olmayan bir durum hayal edemiyor.

Her şeyi unutacak olsak dahi "*yapanı kim yaptı?*" sorusundan yine kurtulamıyoruz. Sıkılıp "peki yaratan sonlu mudur yoksa sonsuz mu" dersek yine hangi cevabı seçersek seçim arapsaçına dönmüş bir durumdan kurtulamıyoruz.

¹⁹ Kendini gösterme

Sonra yaratan başka bir şeye muhtaç mıdır sorusu gündeme geliyor. Eğer muhtaçsa başka varlıkların da olması gerekecek ama değilse o zaman değişim içinde olmayan birisi olması gerekiyor. Her tür değişimden münezzehtir dersek onu kâinatın tohumu olarak kabul edemeyiz ve konu yine kapanır.

Düşünürler diyorlar ki bu düşünce trenini takip edince mümkün dediğimiz üç senaryodan hiç birisini kabul etmiyoruz. Herhangi bir ilerleme kaydedebilmek için şimdilik akla sığmayan itirazlardan bazılarını istemeyerek de olsa kabul etmek zorundayız. En çok rahatsız eden itiraz "o yaptıysa onu kim yaptı?" itirazıdır. Madem bu itirazdan kurtulamıyorsak, demek o zaman her ne kadar bu itirazın cevabını bilmesek de dünya gözümüzün önünde mevcut olduğu için bu senaryolardan birisini kabul etmek zorundayız. Dolayısıyla birinci seçenek en kabul edilebilir seçenektir. Yani dünya hep vardı.²⁰ Çünkü ikinci ve üçüncü senaryolar yine benzer soruların kapılarını açmaktadırlar. Madem bu konuda bilimsel tolerans gösterilecekse şimdiden dünyanın hep var olduğunu kabul edelim.

Bu fikirlerin değerlendirilmesi:

Her şeyden evvel, sanki dünyanın nasıl var olduğu sorusuna cevap ararken tanrı fikrine kapılmış olduğumuzu ima eden bu tavıra bir cevap vermek istiyorum. Daha önce de ispatladığım gibi Allah^{cc} fikri vahiy yoluyla yerleşmiştir. Ne gariptir ki itiraz edenler bir taraftan Allah^{cc} fikrinin basitten karmaşığa giden, tabanı korku ve hayret olan bir evrim sonucunda oluştuğunu söylerken, diğer taraftan tamamen felsefi olan "dünyanın yaratana var mıdır?" sorusuna cevap

²⁰ Düşünürlerin bu fikri bu makale yazıldığından bu yana yine değişti ve yeni teorilere göre kâinatın muhakkak bir ilk anı vardı. Yokluktan var olduğu bu ilk andan (Büyük patlama) önceki durumunun açıklaması hala bilimin hasretle uzattığı ellerin ötesinde bir yerdedir.

ararken oluşmuştur diyorlar. Hâlbuki bu iki fikir birbirine zıttır.

İlk iki senaryoya karşı düşünürlerin bulduğu itirazlar bir nebze doğrudur. Ama üçüncü senaryo hakkında söylenenler sadece birer yanılmadır. Kâinat birisi tarafından yapılmıştır denildiği zaman asla bir mimarın taş topraktan yaptığı evlerin yapımına benzer şekilde yapıldığı kastedilmektedir. Burada kastedilen sadece ilk başta belli bir kanuna tabi olan maddenin yaratılması ve sonra bu kanunun yarattığı hareket neticesinde o maddenin gelişmesidir. Dolayısıyla evrim kesinlikle iddiamıza ters düşmemektedir. Hatta kâinatın her zerresi yaratanın varlığına ve akıl almaz sanatına işaret etmektedir.

Deniliyor ki Tanrı maddeyi nereden buldu? Bunun cevabını sonra vereceğim ama şimdilik şu kadarını söyleyeyim ki Tanrıyı reddetsek bile bu soru yine kalır. Bu durum da Tanrı ile ilgili tartışmalarda şüphe yaratmak için kullanılamaz.

“Boşluğu kim yarattı?” sorusuna gelince bu sadece hayali bir sorudur. Bu beynimizin yapısıyla alakalıdır, Allah^{cc} ile değil. Boşluk ve boyut kavramları madde oluşunca beynimizde anlam kazanıyorlar. Allah^{cc} ile ilgili tartışmada bunlar yer alamazlar.

Sonsuz olup olmadığı tartışması da gereksizdir. Aynı soru dünya için de sorulabilir ve hangi cevabı benimsersek benimseyelim sıkıntılar kalacaktır. Eğer dünya söz konusu olunca bu soruyu yüzde yüz anlamadan geçmeyi kabul ediyorsak Allah^{cc} hakkında tartışırken de bunu kabul edebiliriz. Eğer hangi senaryoyu seçersek seçelim bu itiraz yine kalıyorsa o zaman bu bir itiraz değil insan aklının çözemeyeceği bir sorudur. Ya da en azından şimdilik çözümediği bir sorudur. Her iki durumda da şimdilik bunu gözdü almak mantıksız değildir.

Şimdi de "eğer dünyayı Allah^{cc} yaptıysa onu kim yaptı?" sorusuna gelelim. Bu sorunun arkasında maddi şeylerle ilgili tecrübemiz yatıyor. Ama maddi olmayan bir şey için maddi olanla ilgili tecrübemizi dayatamayız. Hatta çoğu zaman maddi şeylerle ilgili tecrübemiz bile diğer maddi şeylere uymuyor. Bu durumda maddi olmayan bir şeyi anlamak için maddi bir şey ile kıyaslamak elma ve armudu toplamak misalidir. Örneğin su, yuvarlak kaba koyduğumuzda yuvarlak ve yassı bir tabağa koyduğumuzda yassı bir şekil alır. Birisi buna dayanarak demirin neden böyle davranmadığını sorarsa ona bu kuralın sadece su için geçerli olduğunu söyleriz. Ya da tam tersine birisi "neden su demir gibi şeklini korumuyor?" dese ona da bu kuralın sadece demir için geçerli olduğunu anlatırız. Durum maddi eşyalar için böyleyse, maddi olmayan için nasıl bu kuralların kapsamını genişletebiliriz? Maddi dünyada tecrübe ettiğimiz bir kanun var ve bu kanuna göre her şeyin bir yaratana vardır. Bundan yola çıkarak maddi olmayan şeyler için fikir yürütemeyiz. Eğer dünyanın yaratana yoktur dersek itiraz yerindedir, çünkü maddi şeylerin muhakkak bir yaratana olduğuna dair tecrübemiz var. Ayrıca maddi şeylerin oluşumu ve değişimi etki-tepki kanununa tabidir. Bu yüzden maddenin kendi kendinden oluşmuş olması fikrini aklen kabul edemeyiz.

Son itiraz da Allah'ın^{cc} gani olup olmamasıyla ilgilidir. Eğer ganiyse neden bir şey yaratma ihtiyacı duydu? Ama aynı itiraz dünyanın tohumunu oluşturan o ilk hali için de edilebilir. Onun da eğer kendi varlığını sürdürmek için bir şeye muhtaç olmadığını varsayarsak neden bir değişim içine girip bir şey yarattığına anlam veremeyeceğiz.

Allah'a^{cc} inanarak bazı sorular çözülmüyorsa o zaman inanmanın faydası ne?

Bu noktaya gelince bazı insanlar “hadi bir Allah’a^{cc} inandık, ama bu inanç kâinatın oluşum sırrını çözmedi, öyleyse bunun faydası nedir?” derler.

Birincisi, bu itiraz, Allah’a^{cc} inanmanın sebebi dünyanın nasıl oluştuğu sorusuna cevap bulmaktır, gibi yanlış bir beklenti yüzünden oluşmaktadır. Bu aslında doğru değildir.

Birisi eğer bu araştırmanın tek sebebi dünyanın oluşum sırrını çözmekti diye ısrar etse de ona deriz ki her ne kadar asıl amacımıza kavuşmuş olmasak bile bambaşka ve daha önemli bir gerçeği bulmuş olduk ve bu da bir kazançtır. Eğer bir şey ararken başka bir şey bulursak onu sadece asıl hedefimiz olmadığı için terk mi ediyoruz? Kaldı ki kabul etmeye hazır olduğunuz “dünya hep var olmuştur” senaryosu da bu soruya cevap sayılmaz.

İnsan sadece, bir şeyin “nasıl” yapıldığı sorusundan değil, kimin tarafından yapıldığı sorusundan da bilimsel olarak faydalanabiliyor. Güzel bir asayı gördüğümüzde çoğu zaman sadece nasıl yapıldı sorusuyla sınırlı kalmayıp, kimin tarafından ve nerde yapıldığını da soruyoruz. Bu sorulara cevap bulursak hem yapanın değerini anlayabiliriz hem de almak istersek nereden alacağımızı anlayabiliriz. Aynı şekilde dünyanın nasıl yapıldığı yerine kim tarafından yapıldığı sorusuna cevap bulursak düşünmeye değer birçok yeni konuları bulmuş oluruz.

Örneğin eğer dünyanın Allah^{cc} tarafından yapıldığını ispatlayabilirsek bundan faydalanabilir miyiz sorusu gündeme gelecektir.²¹

²¹ Rasgele oluşmuş dünyadan böyle bir beklenti içinde olurken çok hevesli davranamayız ama merkezi insan olan ve bilinçli birisi tarafından insan için yaratılan bir kâinatı incelerken son derece umutlu oluruz ve bu bizim araştırma hevesimizi de pozitif yönde etkiler.*

İkincisi Allah^{cc} ile bir ilişkimiz olursa acaba başımıza gelen sıkıntılardan kurtulabilir miyiz diye soracağız. Üçüncüsü eğer O bizi yarattıysa neden ve hangi amaçla yaratmıştır? Bunu bilirse yaratılışımızın amacını yerine getirmek için çaba gösteririz. Dördüncü olarak da O'nunla yakınlaşınca belki kafamızı kurcalayan dünyanın oluşumu sorusuna da cevap bulabiliriz, çünkü çoğu zaman yapana yakın olunca yapılanın sırlarını da çözebiliyoruz.

Bu dördü de öyle fevkalade faydalardır ki önemsememek mümkün değildir.

Beşinci delil: İntizam

Şimdi beşinci delili ele alacağım. Bu delil "düzenlilik delili" olarak isimlendirilebilir. Aslında bu dördüncü delilin gelişmiş halidir. Dördüncü delilde dünyanın *var olmasından* yola çıkarak bir yaratan fikrine doğru gidiliyor. Bu delildeyse var olmasından değil, içindeki düzeni inceleyerek, bir yaratıcı vardır sonucuna varılıyor. Dünyanın muntazam olması Allah'ın^{cc} varlığına dair son derece güçlü bir delildir. Birisi istediği kadar dünyanın tesadüfler sonucunda oluştuğuna inansın. Ama kâinatın tek cismi dünya değil. Başka cisimler de var ve bunların hepsi bağımsız olarak değil belli bir kanuna göre adeta bir görev dağılımı varmış gibi hareket ediyorlar. Hiç birisi diğerleri olmadan var olamıyor ve hiç birisi diğerinin işine karışmıyor. Varsayalım ki insan kendiliğinden oluşmuş, ama bütün kâinatın insanın en gelişmiş ihtiyaçlarını bile giderecek şekilde oluşmuş olmasını nasıl farz edebiliriz?

Cüzlere baktığımızda aynı hikâye tekrar ediyor. İnsan yaratıldı ve ellerine yazma kabiliyeti verildi. Beyninde öğrendiği her şeyi koruma isteği oluştu. Bu isteğini yerine getirmek için en uygun tasarım olan elleri emrine amade olarak mevcuttu. Her şey birer tesadüf olsaydı bir tarafta bilgileri korumak isteyen bir beyin varken diğer tarafta ayının elle-

rine benzeyen eller oluşmalıydı. Cismani gelişiminin zihinsel gelişimine tam uygun bir şekilde devam ediyor olması, çevresel maddi sebeplerle kolay kolay açıklanamaz. Gözler yaratılmışsa milyonlarca kilometre uzakta bunlar işe yarasın diye bir güneş de yaratılmıştır. Yaratılışın gayesine uygun bir şekilde eğer hastalıklar yaratılmışlarsa, her birisi için şifa veren ilaçlar da yaratılmıştır.

İhtiyaca göre değişebilen kanunlar ve en ufak ihtiyacını bile karşılayan milyonlarca eşya ve her zerresi muntazam bir kâinat tesadüfen nasıl oluşabilir? İnsan beyni bu kadar geniş kapsamlı düzeni nasıl tesadüfe bağlayabilir. İrade sahibi, her şeyi bilen ve kudretli bir varlık olmadan bunlar olamaz. Kuran-ı Kerim de bu delili sunuyor. Şöyle buyuruyor:

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾
 الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا
 وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ﴿٢﴾ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا
 مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَوتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ
 تَرَى مِنْ فُطُورٍ ﴿٣﴾ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ
 إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴿٤﴾²²

Elinde Saltanat olan Allah sonsuz kutludur. O dilediği her şeyi gerçekleştirmeye kadirdir. Ölümü ve hayatı, içinizden kimin daha iyi işler yapacağını denemek için yaratmıştır. O her şey den üstündür. Sonsuz bağışlayandır. Yedi göğü kat kat olarak yaratan O dur. Sen Rahman²³ olan Allah'ın ya-

²² Mülk (67) sûresi, ayet. 2-5

²³ Türkçede Rahman kelimesi olmadığı için aynen bırakılmıştır. Anlamı bu konu için son derece önemlidir. Rahman içimizdeki potansiyeli ve

ratmasında hiçbir gedik göremezsin. Gözünü (sağa sola) iyice çevirip bak bakalım. Her hangi bir gedik görebiliyor musun? Yine gözünü tekrar tekrar çevir de bak. Sonunda gözlerin başarısız ve yorgun olarak sana geri döner. (ama hiçbir yerde hiçbir kusur görmeyecektir).

İç içe olup hiç birbirine girmeyen kanunların bu silsilesi tesadüf olabilir mi? Kesinlikle hayır. Tam tersine bu muntazam oluşum kudret ve irade sahibi, yaratan ve her şeyin sahibi olup sonsuz merhameti olan bir varlığı delilidir.

Birinci itiraz:

Bu delil ile ilgili çeşitli itirazlar var. Deniliyor ki düzenlilik ve uyum bir yere kadar var. Örneğin ormanda yetişen ağaçlar, yeryüzünde dolaşan veya havalarda uçan onlarca hayvan insan için ne yapıyorlar? Üç beş tanesini yiyebiliriz ama gerisi gereksizdir. Yılanlar akrepler ve aynı şekilde zehirli bitkiler insanın hangi işine yarar?

Bu sorunun detaylı cevabı Allah'ın^{cc} sıfatlarını anlattığım bölümde verilecek. Burada özet olarak şunu söylemek mümkün ki hayvanların yaratılışı plansızlığın neticesinde değildir. Bunlar hepsi zor gününde insanın çok işine yarayan hazinelerdir. Gereksiz sanılan bu hayvanlar günü gelince son derece faydalı yaratıklara dönüşüyorlar. Ör-

ihtiyaçlarımızı görüp onların en iyi şekilde gelişmesi için uygun ortam sağlayan birisidir. Bu merhamet bizim tarafımızdan herhangi bir çaba oluşmadan gösterilir. Çabamızın sonucunda oluşan merhamet ise Rahim kelimesiyle ifade edilir. Kâinatın içindeki hayvanlar, bitkiler, güneşler, yıldızlar ve diğer her şey insanın bir çabası olmamasına rağmen onun içinde gizli olan rabbini arama ihtiyacını gidermek için yaratılmışlardır. Bu ayet-i kerime de bu noktayı vurgulamak istiyor. Yani Rahman olan Allah'ın^{cc} yarattığı hiçbir şeyde bir gediğin olmaması bütün ihtiyaçların ve potansiyellerin karşılandığına dair bir meydan okumasıdır. Şüpheden birisi falanca gerçek ihtiyacım bu kâinat tarafından karşılanmamıştır diyebilmek için araştırmaya davet ediliyor ama uyarı apaçıktır. Kendi gözleri başarısız ve yorgun olarak kendisine geri döneceklerdir.

neğin yılan zehri ilaçlarda kullanılıyor. Akrep zehri de aynı şekildedir. Daha önce bir faydası olmadığı sanılan birçok şey günümüzde faydasını ispat etmiştir. Gerçek şudur ki bunlar hepsi birer hazinedir. Bazısı yeryüzünde bazısı göklerde ve bazısı denizlerde bulunan bu hazineler insan zihinsel olarak geliştikçe keşfetsin ve faydalansın diye yerleştirilmişlerdir. Bilimin bugünkü hali bile bunların milyonlarca faydalarını kabul etmektedir. Geleceğin ne göstereceği gidişattan tahmin edilebilir.

İkinci itiraz:

İkinci itiraz şudur ki binlerce bitki ve binlerce canlı karada ve suda oluşup anlamsız bir şekilde yok oluyorlar. Bunların bize bir faydası yok. Varlıkları boşa gidiyor. Zıyan oluyorlar. İrade sahibi bir yaratıcı olsaydı bunların böyle boşa gitmesine izin vermezdi.

Biz diyoruz ki bütün bunlar insanın ilmi, zihni, cismani ve ruhani gelişimi için yaratılmışlardır. Bunların böyle oluşup sanki bir fayda vermiyormuş gibi yok olmaları bile insanın ilgisini çekiyor ve onu düşündürüyor. Yani, her ne kadar dolaylı da olsa fayda yine vardır. Ama faydalanıp faydalanmamak insanın elindedir. Eğer o faydalanmıyorsa bu onun suçudur. İkincisi bunların doğumunda bir hikmet varsa Allah^{cc} bilir, yok olup toprağa karışımında ne hikmetler gizlidir. Yanıp kül olduktan sonra birçok şeyin daha faydalı hale geldiğini bilmiyor muyuz? Ayrıca insan için boşa gitmiş bir şey (kendi ilgisizliğinden dolayı) Allah^{cc} için nasıl boşa gitmiş sayılabilir? Ölen hayvan veya bitki insan için zıyan olsa da Allah^{cc} için zıyan olmuş sayılmaz. O da bunlardan faydalanıyor muydu ki zıyan oldu diyelim? O zaten bunların yaratıcısıdır. Ne halde olurlarsa olsunlar onun emrindedirler. O'nun elinden kaçıp bir şey nereye gidebilir? Bunların ölümünün misali yıkılmış bir ev gibidir. Ev yıkılmıştır ama tuğlaları yine vardır. Başka bir evin ya-

pımında kullanılacaklardır. Benzer şekilde yaratıp öldürmek aslında sadece kullanımdaki değişimi gösterir. Allah için kendi yarattığının yaratılışı ve yok oluşu insan için geçerli olan doğum ve ölüm kavramlarına benzemez.

Üçüncü itiraz:

Üçüncü itiraza göre deniliyor ki yazabilsin diye uygun parmaklar veyahut etraftan faydalansın diye diğer uzuvlar verildi demek yanlış olur. Zaten evrimin bir sonraki adımı bu yöneydi. Tıpkı suyun döküldüğü kabın şeklini aldığı gibidir. Gıdası yüksekte olan hayvanın boynu uzadı. Düşmanlarından saklanabilmek için hayvanların derisi etraftaki ağaçların veya yaprakların rengini aldı. Yani bu uyum ihtiyaçtan oluştu ve belli bir mecburiyetin sonucudur. Önceden planlanmış bir amacın değil. Bunun cevabı basittir. Sadece ihtiyaç duyulan yönde değişimi sağlayan kanun nereden geldi? Esası deneme yanılma olan kör doğa böyle bir seçim nasıl yapabilir. Ancak irade ve kudret sahibi, her şeyi bilen birisi bunu sağlayabilir.

Altıncı delil: Ahlaklar

Altıncı olarak ahlaki delili ele alacağım. Bu delilin esası şudur ki insanın içinde olan ahlaklar bir Yaratana işaret etmektedirler. İnsan içgüdüsel olarak iyilik yapmak istiyor ve buna meyillidir. Ayrıca kendisini iyi görmek istiyor. Kur'an-ı Kerim bu delili şöyle anlatıyor:

لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَمَةِ ۖ وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ۖ

Özetle bu ayet-i kerime diyor ki, *Sanma ki senin yaptıklarının muhasebesini tutan birisi yoktur. Böyle bir düşünce tamamen yanlıştır. İspat olarak da her tür muhasebenin yapılacağı kıyamet gününü ve ayrıca senin içinde bile gizli*

²⁴ Kıyamet (75) sûresi, ayet.2-3

*bir güç olarak mevcut olan ve her kötülük yaptığında kınayan ve ayıplayan nefsinin*²⁵ *gösteriyoruz. Tekrar tekrar günahı işleyince ancak bu ayıplayan sesini susturabilirsin. Hatta çok bastırıldığında bile bazen bu ses birden bire kendini gösterir ve insanı iyiliğe çeker. Eğer Allah^{cc} yoksa insanın genlerine bile işlemiş bu kötülüklerden uzak durma meyli nereden gelmiştir? Bu olmasaydı insan canı istediği her şeyi ayıp demeden yapardı. Bu iyilik nedir kötülük nedir ayrımı, insan Allah'ı^{cc} tanısin diye insanın içine yerleştirilmiştir. Örneğin Kûr'ân-ı Kerîm buyuruyor ki;*

²⁶ فَالْهَمَّهَا فَجُورَهَا وَتَقْوِيهَا

Yani: Biz insanın yaratılışıyla birlikte iyiliğin ve kötülüğün ayrımını onun içine yerleştirdik.

Arthur J. Balfour adında meşhur bir filozof vardı. O da bu delili ele almıştır. Demiştir ki bazı şeyleri biz güzel buluyoruz ve güzel bulduğumuz bu şeyleri elde etmeye çalışıyoruz. Ama bu istek ve meylin insanın içinde nasıl oluştuğu belli değildir. Bu istek ancak başka birisi tarafından yerleştirilmiş olabilir. Balfour'a göre bu bir Tanrı'nın varlığına dair en güçlü delildir. Hayret vericidir ki kendisi bir Hristiyan'dır ve Hristiyanlığa göre insanın içi çürümüş ve pistir. Öyleyse bunu bir delil olarak nasıl sunabilir? Bu delili ancak bir Müslüman sunabilir çünkü onun kutsal kitabında bin üç yüz sene evvel bu delil beyan edilmiştir. Bu kutsal kitap insanın içini son derece pak ve sonsuz gelişim için müsait kılmıştır.

Vâdedilen Mesih'in^{as} birinci halifesi Mevlana Hekim Nuruddin^{ra} hazretlerinin anlattığına göre, bir keresinde bir

²⁵ Nefsi Levvame diye geçen kelime Kuran-ı Kerim göre nefsin özel bir halidir. Bu halde olan nefis yapılan her kötülüğü sanki onun kötü bir şey olduğunu bir yerden bildiği gibi ayıplar.

²⁶ Şems (91) sûresi, ayet.9

hırsıza "hırsızlıkla elde ettiğin malı yerken rahatsız olmuyor musun?" diye sormuş. O da "neden rahatsız olayım. Alın terimizle kazanıyoruz" deyip cevap vermiş. Böyle deyince o da konuyu değiştirmiş ve başka şeyler hakkında konuşmaya başlamış. Biraz vakit geçince ve artık ilk sorulanı unuttuğunu sandığı bir anda yine "siz kaç kişi bir araya gelerek hırsızlık yapıyorsunuz?" diye sormuş. O da "En az dört beş kişi oluyoruz. Ayrıca aramızda bir kuyumcu altınları eritip şeklini değiştirsin diye muhakkak oluyor" demiş. "Ama siz bunu kuyumcunun insafına bırakıyorsunuz. Ya bir kısmını çalarsa?" deyince o da hemen "malımızdan çalarsa böyle imansız öldürmez miyiz?" diye atlamış. Bu olay gösteriyor ki insanın genlerine işlemiş olan iyilik ayrımı insan ne kadar da ahlaki olarak çürüse bile var olmaya devam eder. Tahrik edilince veya bakış açısı değişince birden bire canlanıverir ve yeni bir güçle kendisini gösterir. Bu meylin varlığı Tanrı'nın varlığına dair güçlü bir delildir.

İtirazlar ve cevaplar

Bu delil de diğerleri gibi itirazlara maruz kalmıştır. Deniliyor ki içgüdüsel dediğimiz iyilik kötülük ayrımı aslında sadece atalarımızın tecrübelerinin mirasıdır. Atalarımız tecrübe yoluyla neyi faydalı bulmuşlarsa biz de ona *iyilik* ve neyi zararlı bulmuşlarsa ona *kötülük* diyoruz. Hırsızlığı ele alalım. İnsan biliyor ki eğer ben birisinin malını çalarsam o da benimkini çalacaktır ve bu gereksiz yere başımı ağrıtabilir. Dolayısıyla atalarımız neticesini sorunlu gördüğü bu ameli faydalı bulmadı ve yavaş yavaş bu düşünce kültürel mirasın bir parçası haline geldi ve bir nesilden diğerine aktarılmaya başlandı. Yani kötülükten nefret sadece tecrübelerle dayanan bir kültürel mirastır. Ne insanın özüyle bir alakası vardır ne de ulu bir varlık tarafından içgüdüsel bir meyil olarak insanın içine yerleştirilmiştir ki bir delil oluştursun.

Bize miras yoluyla intikal eden bu iyilik kötülük kavramlarının atalarımızda tam olarak nasıl oluştuğunu sorduğumuzda diyorlar ki onlar tecrübe ile bu ahlakları bulmuşlardır. Zarar verene kötülük denmiştir ve fayda verene iyilik denmiştir. Herkes kendi faydasını ve zararını anlayabilir. Bunun için bir öğretmene ihtiyaç yoktur. İyilik denilen şeylerin hepsi zaten faydalıdır ve kötülük denilen şeylerin hepsi zararlı. Eğer iyilikler faydalı olmayıp zararlı olsaydılar bir Allah^{cc} tarafından öğretildiği sonucunu çıkartabilirdik. Aynı şekilde kötülük denilen şeyler faydalı olmalarına rağmen insanlar tarafından sakınılsaydılar bu delil anlamlı olurdu ama böyle değildir. Ancak şunu söyleyebiliriz ki insanlar iyilikleri menfaatleri yüzünden yapıyorlar ve kötülüklerden yine menfaatleri yüzünden sakınıyorlar.

Bu itirazın gerçek cevabı uzun olduğu için şimdilik bırakıyorum. Sadece şunu söylemekle yetineceğim ki bazı iyilikleri insan hiçbir zahiri faydası yokken bile yapmaktadır. Hatta ateist diye geçinenler bile bunları yapmaktadır. Örneğin anne babanın çocuğa gösterdiği ilgi ve şefkat, büyümüş olan çocuk için mazide kalmış bir şeydir. Ama bir ateist bile itiraf ediyor ki hepimiz anne babamıza saygı göstermeliyiz. Hâlbuki bunda büyümüş olan çocuğun hiçbir faydası yoktur. Saygı göstermese bile, olabilecek en büyük şey şudur ki insanlar gelecekte artık çocuklarına onların çocukluk dönemlerinde ilgi ve şefkat göstermemeye başlayacaklardır. Ama zaten büyümüş ve kendi evi olan çocuğun bundan hiçbir zararı yoktur. Aynı şekilde büyümüş olan bu çocuklara kendi çocuklarına bakmasınlar diye teklif götürülürse bu teklifimiz ret cevabı ile karşılanacaktır. Yaşlı birine "Amca sen yaşlandın artık. Çocuğun büyüene kadar çoktan ölmüş olursun. Bırak ne hali varsa görsün" deyip sonucunu öğrenebilirsiniz.

Velhasıl anne babaya saygı gösterip çıkarttıkları her tür zorluğa katlanmak, hiçbir getirisi olmayan ama kimsenin

reddedemediği iyiliklerden birisidir. Benzer şekilde istisnasız bütün kavimlerde ölümlere saygı, derinlere işlemiş bir kavramdır. Ama bundan ne çıkarımız var? Nasıl bir kar zarar bilânçosu buna anlam verebilir? Cesedini kurtlar yese veya cesedi doğrudan meydanlara atılsa ne zararı olabilir? En çok denilebilir ki böylece atılırsa çürüyüp kokacaktır ve etrafı rahatsız edecektir. Bu yüzden gömmek gerekiyor. Ama biz de diyoruz ki tek sebebi buysa gömmek için neden dünya kadar adam toplanıyor ve toplu bir şekilde cesedi götürüyorlar. Birisi ayağından bağlayıp iple çekip sürükleyerek götürsün. Cesede bu kadar saygı göstermenin ne anlamı var? Bunun tek bir anlamı vardır o da, insan içgüdüsel olarak böyle yapmak istemektedir, çünkü ölüye yapılan saygısızlık onu rahatsız etmekte ve böyle davranılmakla adeta damarına basıldığını hissetmektedir.

Sonuç olarak faydalı olmamalarına rağmen ateistler dâhil olmak üzere birçok *iyiliği* yapıyoruz. Bunda sadece derin hislerimiz rol oynuyorlar. Vatan için canını feda etmek yine bu ahlaklardan birisidir. Bu, bütün kavimlerde saygıdeğer bir davranış olarak kabul edilmektedir. Bunu saygı ile selamlamayan bir ülke var mıdır? Peki, neden insanlar vatan için canlarını bile vermeyi en büyük iyilik olarak sınıflandırıyorlar? Canını verenin bundan ne çıkarı var? O zavallı ölüp gidiyor. Buna rağmen insanlar, yüzde yüz ölümle karşı karşıya iken o son ölümcül adımı atmıyorlar mı? Hâlbuki kendilerine hiçbir faydası olmayacağını biliyorlar.

Her kavimde bu ve bunun gibi şeyler saygıya değer şeylerdir ama yapanın kendisine bir faydası yoktur. Apaçıktır ki bunlar fayda zarar kavramlarıyla değil, iyilik kötülük kavramlarıyla açıklanabilecek ve insanın hamuruna Allah^{cc} tarafından yerleştirilmiş meyillerdir.

Yedinci delil: Şehadet²⁷ (şahitlik)

Yedinci delil şahitlik delilidir. Bütün hipotezler eninde sonunda şahitlikle kesinlik kazanırlar. Zannedersem kararların yüzde doksan dokuzu bu şekilde verilir. Sadece mahkemelerde değil, bilimde bile bir şeyi kesinleştirmenin son aşaması şahitliktir. Dünyada herkes neyin doğru olduğuna inanıyorsa veya neleri biliyorsa, ister âlim bile olsa yüzde doksan dokuzu başkalarının şahitliğindendir. Bizzat kendi tecrübesi ve müşahedes²⁸i yüzünden değildir. Eminlik seviyesine gelmiş olan bilimlerin bile durumu farklı değildir. Tıp, astronomi, kimya ve mühendislik; bütün bunların hatırı sayılır kısmı şahitlikten ibarettir. Belli insanlar bizzat deneyleri yapmışlardır ama diğerleri onların şahitliğini kabul ederek kendi ilminin temelini atarlar. Kendileri aynı deneyleri yapma zahmetine katlanmazlar. Madem dünyada her şey şahitlikle kabul ediliyor, o zaman neden söz konusu Allah^{cc} olunca bu önemli delili yok sayalım? Şahitliğin sadece kulaktan dolma bilgiler değil, gerçekten şahitlik olması gerektiğini kabul ediyoruz ama eğer şahitlik kavramıyla ilgili bilimsel prensiplere uygun bir şahitlik bulunursa kabul etmekten başka çaremiz kalmaz. Delil olan şahitliktir, şahitliğin yokluğu değil. Eğer dürüst insanların büyük bir grubu Allah'a^{cc} gerçekten şahit olduklarını iddia ediyorsa bu konuda bilgi sahibi olmadığını söyleyen grup dikkate alınmayacaktır. Çünkü bilmemek bir şeyin yokluğuna dair bir delil değildir. Karar "ben gördüm" diyenlerin şahitliğine göre verilecektir.

Allah'ın^{cc} varlığına şahitlik edenlerin lekesiz hayatları

²⁷ Şehadet kelimesi şahitlik etmek manasındadır ve bu bölümde bu mana kastedilmiştir. Ancak Türkçe'de şehit olma anlamında da kullanılmaktadır. Burada bu mana ile karıştırılmamalıdır.*

²⁸ Bizzat tanık olmak

Bu prensip ışığında konuyu incelediğimizde görüyoruz ki yüz binlerce insan Allah'ın^{cc} varlığına dair şahitlik etmişlerdir. Ayrıca bunlar sıradan insanlar olmayıp karakteri lekesiz insanlardı. Kuran-ı Kerim şehadet delilini şöyle sunmaktadır.

۲۹ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

Yani: *Ey Resul^{sav} sen muhaliflerine onlar arasında bir ömür geçirdiğini hatırlat. De ki durum böyleyken siz neden akılsızca beni reddediyorsunuz? Aranızda geçirdiğim ömrüm boyunca benim dürüstlüğüme şahit olmadınız mı? Eğer benim hiçbir zaman yalan söylemediğimi biliyorsanız o zaman Allah tarafından sizleri O'na davet etmek için görevlendirildiğim konusunda neden şüpheyeye düşüyorsunuz? Bütün tehlikelere rağmen dürüstlüğü'n bayrağını elinden düşürmeyen; düşmanları tarafından bile karakterinin lekesiz olduğu itiraf edilen birisi nasıl bir günde ahlaki olarak bu kadar çürüsün ve "Allah beni dünyanın ıslahı için görevlendirdi" (diyecek) kadar büyük bir yalanı nasıl uydursun?*

Kuran-ı Kerim buyuruyor ki bir peygamberin milleti onun hakkında şöyle demiştir;

۳۰ يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا

Yani: *Ey Salih bizim senden büyük beklentilerimiz vardı; sen çok iyi birisiydin ama şimdi sana ne oldu. Hz. İsa^{as} da kendi kavmine demişti ki bulabiliyorsanız bir tane bile olsa bir ayıbımı bulun ve gösterin. Bütün peygamberler aynı şekilde karakterleri açısından düşmanların (bile) ulaşamayacağı seviyelerdeydi. Bu peygamberlere inanıp tabi olanlardan bile yüz binlerce insan doğrudan Allah^{cc} tarafından*

²⁹ Yunus (10) sûresi, ayet.17

³⁰ Hûd (11) sûresi, ayet.63

vahiy ve ilham ile şereflendirildiler ve aynı şekilde lekesiz karakterler sergileyerek düşmanlarının bile takdirini kazandılar.

Hz. Musa'nın^{as} pak hayatı

Bakın Firavun Hz. Musa'nın^{as} en büyük düşmanıydı. Buna rağmen Hz. Musa'nın^{as} dürüstlüğü konusunda dil uzatmamıştı. Delirdiğini iddia etmiş ama dürüstlüğüne çamur atamamıştı. Hâlbuki Hz. Musa^{as} onun evinde büyümüştü. En ufak bir karakter bozukluğu söz konusu olsaydı bu zaafi kullanırdı.

Hz. Muhammed'in^{sav} pak hayatı

Benzer şekilde Peygamber Efendimiz'in^{sav} hayatında da sadık ve emanetleri koruyan birisi olduğuna dair düşmanlarının itirafları mevcuttur. Hiçbir töhmet altında kalmadığı gibi temizliği ve tahareti konusunda düşmanları tarafından bile övülmüştür. Mekkeli muhalifler kendi aralarında yaptıkları bir toplantıda, dışarıdan gelenlere Hz. Muhammed^{sav} hakkında sorulduğunda ne söyleyeceklerini konuşuyorlarmış. Toplantıda "zaten etrafa rezil oluyoruz. Birimiz bir şey diyor diğeri ise başka bir şey. Bari dışarıdan hac için gelip soranlara ne diyeceğimiz konusunda ortak bir karar verelim ki daha da rezil olmayalım" diye karar vermişler. Bunun üzerine birisi "Muhammed yalancının tekidir. Ne diyorsa yalandır" diyelim önerisinde bulunmuş. Nasar Bin Haris adında birisi hemen karşı çıkmış ve böyle bir iddiayı kimseye yutturamayacaklarını savunmuş. "Eğer böyle bir şey uydurursak insanlar diyecekler ki"

كَانَ مُحَمَّدٌ فَيْكُمْ غُلَامٌ حَدَّثَنَا أَرْضَاكُمْ فَيْكُمْ وَ أَصَدَقَكُمْ
حَدِيثًا وَ اعْظَمَكُمْ أَمَانَةً حَتَّى إِذَا رَأَيْتُمْ فِي صُدْغِيهِ الشَّيْبَ وَ
جَاءَكُمْ بِمَا جَاءَكُمْ قُلْتُمْ سَاحِرٌ لَا وَاللَّهِ مَا هُوَ بِسَاحِرٍ

Yani: *Muhammed bütün gençliğini aranızda geçirdi. O zaman hepinizden daha iyi, daha dürüst ve en çok emanetleri hakkıyla koruyan olarak bilinirdi. Şimdi saçları ağarınca sadece bir öğreti getirdi diye ona yalancı demeye başlamışsınız. Vallahi bu durumda onun yalancı olması olanaksızdır.* Böyle deyince herkes bu stratejinin yanlış olduğunu itiraf etmiş ve uydurulacak başka bahaneler aramaya başlamışlar.

Nasar Bin Haris'in itirazı ne kadar yerindedir. Hz. Muhammed'in^{sav} daha önceki hayatı lekeli olsaydı böyle bir çamur atılabilirdi ama lakabı *sadık*³¹ olan birisi hakkında böyle iftiralara birden bire kim inanırdı.

Harkal Ebu Sufyan'a Hz. Muhammed'in^{sav} yalan söyleyip söylemediği konusunu sorduğunda o da "Bugüne kadar söylememiştir" demiş. Sonra "bugüne kadar" kısmını şüphe yaratmak için kullandığını eklemiş.

Yine başka bir seferinde Hz. Muhammed^{sav} bir dağa çıkıp insanlara demiş ki eğer ben size falanca vadide bir ordu size saldırmak için pusuda beklemektedir dersem bu konuda bana inanır mısınız? Ortak cevap "Evet" şeklindeydi. Oysa Mekkelilerin haberi olmadan bir ordu'nun bu kadar yakına gelmiş olması neredeyse imkânsızdı. Zahiren olanaksız görünen bir şeye bile inanmaya hazır olmaları, Hz. Muhammed'in^{sav} dürüstlüğü konusunda ne kadar emin olduklarını gösteriyor.

Allah'ın^{cc} varlığına, vahyi yüzünden şahitlik eden işte böyle zatlardır. Dünyanın ıslahı için görevlendirilen bu insanlar en büyük reformculardır. Kendi ahlaki güzelliklerinden dolayı milyonların kalbine hükmetmişlerdir. Hatta bu insanlar dediği için, inananlar canlarını ve mallarını gösterdikleri amaç uğruna feda etmeyi bir saadet bilmişlerdir.

³¹ Dürüstlüğün en yüksek noktasında olan birisi

Ayrıca dünyanın zihinsel evriminde de bu zatların katkısı herkesten fazladır. Bunların şahitliği varken Allah'ın^{cc} varlığı nasıl şüpheye düşsün? Eğer bu şahitlikler bile reddedilecekse şahitliklerle ilgili bütün usuller altüst olacak ve bilimler bile ispatlanmamış dedikodu durumuna düşeceklerdir. Akliselim, sıradan şahitlikleri bile kabul ederken bu kadar kuvvetli şahitliklerden yüz çevirmeye asla razı olmaz.

İtirazlar ve cevapları

Deniliyor ki bu insanların gerçekten böyle bir iddiada bulunduklarına dair bir kanıtımız var mıdır? Sonradan gelen insanların bu iddiayı bu insanlara mensup etmediği ne malumdur? Bunun cevabı şudur ki bunların şahitliği kadar tevatürle aktarılan şahitlik tarihte hiç olmamıştır. Onlarca kitap ve milyonlarca insan, nesilden nesile bu şahitliği aktarmışlardır. Böyle tevatür gösteren şahitliğe şüpheyle bakılamaz. Ayrıca bu şahitlik belli bir çağın ürünü değildir. Her çağda bu şahitliği yapan insanlar olmuştur. Günümüzde bile bu şahitliği tazeleyen birisi oldu. Bu zat da Aryalara, Hindulara, Müslümanlara ve Hristiyanlara tertemiz hayatında bir leke bulmaları için meydan okudu ama hiç birisi onun etrafında yaşamalarına rağmen hayatının takva dolu ve temiz olmadığına dair suçlayan parmaklarını kaldıramadı. Hatta en tehlikeli düşmanları bile dürüstlüğü konusunda eşsiz olduğunu itiraf ettiler. Ailesiyle kavgalı olanlar bile davalarına çözüm bulmak için "O ne derse kabul ederiz" dediler. Bu zat Vâdedilen Mehdi olduğunu iddia eden Mirza Gulam Ahmed^{as} hazretleridir. Velhasıl her çağda bu şehadeti tazeleyen insanlar mevcut oldukları için bu şehadetin kabul edilmesi gerekir.

Sekizinci delil

Şimdi sekizinci delili beyan edeyim. Bu delil şimdiye kadar anlattığım delillerden farklı olup, apayrı bir deliller silsilesi-

ni doğurmaktadır. Diğer delillerde Allah'ın^{cc} varlığı sadece aklen ispatlanmıştır ama insan akli verdiği kararlarda yanılabilir. Bu delil ise bizzat şahit olmakla alakalıdır ve bizzat şahit olmak yanılgı içermez. Çok uzun bir silsile olmasına rağmen zaman sıkışıklığımızdan dolayı tek bir delil olarak toparlamaya çalışacağım. Unutulmamalıdır ki Allah^{cc} kendi varlığını ispat etmek için üç beş değil, yedi sekiz değil, yüz binlerce delil vermiştir. Her sıfatı onun varlığının bir delilidir. Biz Allah'ın^{cc} Rahim, Kerim, Kadir, her şeyi duyan, her şeyi gören bir varlık olduğunu iddia ediyoruz. Eğer merhametli olan, Kerim olup insanların ihtiyaçlarını yerine getiren, zor anlarında onları koruyan ve bütün bunları hem sürekli var olan doğanın kanunlarını kullanarak, hem de özel sebepler yaratarak yapan bir varlık bulunursa o varlığa inanmak zorunda kalırız. İtiraz edenler bizden bir tane delil istiyorlar. Biz diyoruz ki Allah'ın^{cc} sıfatlarının cilverlerini inceleyin. Bir değil milyonlarca delil bulacaksınız.

Sıfat-ı İlahi

Ateistler diyor ki kendisi şaibeli olduğu gibi sıfatları da şaibelidir. Her şeyi bilen birisi olduğuna dair ne kanıtınız var? Dediklerimizi duyan birisi olduğuna dair ne kanıtınız var? İnsanlarla konuşan üstün bir varlık olduğuna dair ne kanıtınız var? Her şeyi yapmaya kudretli birisi olduğuna dair ne kanıtınız var? Bu sorulara cevaben sıfatlarla ilgili delillerin iki türlü olduğunu hatırlatalım. Birincisinde sıfatları herkesin görebileceği şekilde zuhur ederler, ama ikincisinde sadece doğrudan olayların içinde olan birisi Allah'ın^{cc} ilgili sıfatlarını hissedebilir. Örneğin Allah'ın^{cc} affetme sıfatı vardır. Bu sıfatın varlığını en iyi şekilde ancak affedilen hissedebilir. Örneğin bir günah işlediğinizde Allah *Settar*³² olduğu için akıl almaz bir şekilde sizi muhtemel

³² Günahları ve hataları örten

etkisinden kurtarır ve ayıbınızı örter. Bu durumda başka birisinin haberi bile olmayacağı için ancak siz bu sıfatı fark edip Allah'ın^{cc} varlığını hissedersiniz. Ama diğer türde herkes ilgili sıfatın cilvesini görebilir ve bu yüzden sadece onları ele alacağım. İnsanın kendisiyle alakalı şeylerin zikri faydalı değildir. Onlardan ancak, kimin başına gelirse o faydalanabilir.

Allah'ın^{cc} "Aziz" sıfatının ispatı

Kâinatın yularını elinde tutan birinin, varlığını ispat eden bazı sıfatlarını sunacağım. İlk başta Aziz sıfatını ele alalım. Eğer olayları incelerken bu sıfatı rolünü oynarken yakalarsak Aziz olan bir Allah^{cc} olduğunu ispat etmiş oluruz. *Aziz'in anlamı Galip gelendir.* Tam olarak nasıl bir galibiyet söz konusu olduğunu örneklerle anlatmak için Kuran-ı Kerim şöyle buyuruyor.

33 كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

Yani: *Allah, "Ben ve peygamberlerim mutlaka galip geleceğiz" diye kesin hüküm vermiştir. Şüphesiz Allah güçlüdür galiptir (Azizdir).*

Bir taraftan elçilerinin eninde sonunda galip geleceğini iddia ederken, diğer taraftan bu elçileri istisnalar haricinde, hükümdarlar ve söz sahibi insanlardan değil, son derece zayıf ve güçsüz olanlardan seçmektedir. Ne mal ne aşiret ne ordular ve ne de silahları olan bu zayıf elçilerle dünyayı mağlup edip ayeti kerimenin işaret ettiği sıfatı doğrulamaktadır. İçinde olduğu şartları bile bile kim Hz. Muhammed'in^{sav} Arabistan'ı fethetmesini tesadüflere bağlayabilir? Bu galibiyeti "öylesine olmuştur" deyip kim hafifletebilir? Ne malı mülkü vardı ne de dünyevi anlamda okumuşluğu. Varlıklı bir kadınla evlendi ama o malını kendisine verince

³³ Mücadele (58) sûresi, ayet.22

hepsini Allah^{cc} yolunda harcadı. İşte “kesinlikle galip gelecektir” şartını gerçekleştirmek için Allah^{cc} böyle birisini seçti. Eğer bir Allah^{cc} varsa zaten galip gelmesi gerekirdi. Şimdi bakın, dünya seçilen bu elçiye ne muamele yaptı. Herkes karşı çıktı ve aleyhinde elinden geleni yapmaya çalıştı ama netice ne oldu? Büyük bir şan ve on bin mukaddes fedaiyle Mekke’ye dönmedi mi? Kâbe’ye gidince azarlayıp namaz bile kıldırmayan zalim liderler o gün zulüm ettikleri bu masum insanın insafına kalmışlardı. Aralarında Taif’te durmadan taşılayıp kanını dökenler vardı. Müritlerini sokaklarda yürüyemez hale getirenler vardı. İşte böyle yoksulluklar içerisinde Gaybden gelen sese güvenerek Muhammed^{sav} “benim başarısız olmam imkansızdır. Muhakkak dünyaya galip geleceğim. Allah^{cc} bana yardım edecektir ve galibiyet bana nasip olacaktır” dememiş miydi? Eğer kavmi bu iddiayı hemen amenna ile karşılasaydı belki bu inanılmaz galibiyete gölge düşürürdü ama kavmi bu mesaja sevgi kollarını açmadı. İlahi uyarının karşısında boynumuz kıldan incedir demediler. Tersine istisnasız herkes muhalefet için kollarını sıvadı. Bu muhalefet sıradan bir muhalefet değildi. Mesajı baş gösterdiği yerde yok etmek için ellerinden geleni yaptılar. Hz. Muhammed’in^{sav} kendisi öldürülmeye çalışıldı. Birçok arkadaşı katledildi. Sahabeleri memleketlerini bırakmak zorunda kaldılar ve eninde sonunda kendisi de ayrılmak zorunda kaldı. Ama birkaç sene geçince aynı Muhammed^{sav} ki daha birkaç sene evvel gelenin karanlığında tek bir arkadaşla aziz vatanını terketmek zorunda kalmıştı, fakat daha sonra büyük bir zaferle geri döndüğünde ona ve arkadaşlarına her tür zulümü yapanlara “Söyleyin şimdi size ne muamele yaptım?” diye soruyordu. Boyunlarının utançla büküldüğünü görünce “gidiniz; hepinizi affettim” diyordu. Birisi çıkıp da bazen zayıflar da tesadüfen güçlü olabiliyorlar diyebilir ama Hz. Muhammed’in^{sav} galibiyeti bu itiraza maruz kala-

maz. Çünkü o henüz zayıfken ve galibiyet imkânsız görünürken bağıra bağıra galip geleceğini iddia etmişti. Sonra bu galibiyeti elde edince en büyük düşmanlarını bile cömertçe affetmesi muhakkak galip geleceği ve arkasında güçlü birisi olduğu konusunda ne kadar emin olduğunu gösteriyor³⁴. Böyle galibiyetin başka bir misali var mıdır?

Günümüzde Allah'ın^{cc} "Aziz" sıfatının ispatı

Şimdi günümüze geleyim. Vâdedilen Mesih'i^{as} Allah ayaklandırdı. Hindistan'da etkili ve çevresi geniş olan *Mevlevi Muhammed Hüseyin Batalavi* "Bunu (yani Vâdedilen Mesih'i) ben yücelttim, boyunun ölçüsünü vermeyi de bilirim" dedi. Ama gelin görün ki boyunun ölçüsünü kim aldı? Bugün onun adını bile anan yoktur. Hâlbuki bir yere gittiğinde kalabalıkları etrafında toplayıp ayakta alkışlanan bu Muhammed Hüseyin değil miydi? Kendisi muhalefet kılıfını giymekle kalmayıp başkalarını da kışkırttı. İlk başta devlet bile bu oyuna geldi, çünkü Hz. Ahmed^{as} Mehdi olduğunu iddia ediyordu ve Mehdi hakkında ulemanın yaydığı yanlış propaganda, devleti bu konuda temkinli davranmaya zorluyordu. Sözün özü her taraftan muhalefet okları yağmaya başladı. Mollalar ellerinden geleni yaparken halk da geri kalmadı. Ama "*Ben ve elçilerim muhakkak galip geleceğiz*" vaadi yazgıya yazılmıştı. Bütün muhalefetlerin neticesi ne oldu? O gün küfür etmekle yetinmeyenler "*Ben ve elçilerim muhakkak galip geleceğiz*" ayetinin esiri olup bugün aramızda kardeşimiz gibi oturuyorlar. Vâdedilen Mesih'e^{as} vermedikleri bir zarar kalmış mıydı? İncitmedikleri bir konu var mıydı? Kesmedikleri bir yol kalmış mıydı? Ama sonuç? Galip sanılanlar mağlup oldular ve güçlü oldukları için hüküm sürenler kendileri mahkûm oldular.

³⁴ En tehlikeli düşmanları serbest bırakmak savaş stratejisine aykırıdır. Bir daha sorun çıkartma olasılıkları yüksektir. Ancak Allah'ın^{cc} kendisinin arkasında durduğunu bilen birisi böyle cömertçe affedebilir*

"Ben ve elçilerim muhakkak galip geleceğiz" vaadi doğru çıktı.

Kalpleri fethetmek daha zordur

Unutulmamalıdır ki kılıç gücüyle bedenleri mağlup etmek ile kalpleri kazanıp zihinleri mağlup etmek aynı şeyler değildir. Kalpleri kazanmak son derece güçtür. Rivayete göre İbn-i Sina bir meseleyi anlatırken öğrencisi anlatım tarzına hayran kalıp "siz sanki Muhammed'siniz^{sav}" diye övmüş. Bir filozof olup dinle çok alakalı olmamasına rağmen, İbn-i Sina sonuçta Müslüman'dı. Bu benzetme hoşuna gitmedi. Oturdıkları yerin biraz ötesinde soğuktan donmuş bir havuz vardı. Biraz zaman geçince İbn-i Sina öğrencisine "git bu havuza atla" demiş. Bunun üzerine o da "siz delirdiniz galiba. Ne kadar soğuk olduğunu görmüyor musunuz? Üstüne üstlük suda donmuş. Atlarsam hastalanırım" demiş. İbn-i Sina da "sen biraz önce beni Muhammed^{sav} ile kıyaslıyordun. Oysa o, binlerce insandan ateşe atlamalarını istediğinde hepsi sorgusuz sualsiz atlamışlardı. Yüzlerindeki gülümseyişi bile eksik etmeden canlarını vermişlerdi. Sen ise benim ufak bir isteğimi bile yerine getirmezken beni o büyük zatla mı kıyaslıyorsun? Hâlbuki o, en sıkı düşmanlarının kalplerini fethederek fedailer yaratmıştır."

Velhasıl Allah'ın^{cc} elçileri son derece zayıf olmalarına rağmen galip geliyorlar. Bugün *Muhammed Hüseyin Batalavi* ve Vâdedilen Mesih'in^{as} diğer düşmanları nerededirler? Bir büyük düşmanınız, sizler bu olayı daha da iyi anlayasınız diye, hala sırasını bekliyor. Sıra ona gelince herkese ibret olacaktır.

Allah'ın^{cc} elçileri de başarısız olabilirler mi?

Deniliyor ki Allah'ın^{cc} elçisi olduğunu iddia edenler de bazen başarısız oluyorlar. Örneğin Hz. İsa^{as} çarmıha gerildi. Ama bu, bizim tezimizi çürüteceğine güçlendiriyor. Zorluk-

larla baş başa bırakılmasına rağmen yine eninde sonunda başarılı olan, esasen “Ben ve elçilerim muhakkak galip geleceğiz” ayetini doğruluyor. Eğer Hz. İsa^{as} çarmıhta vefat etseydi ve arkasından başlattığı hareketi dağılsaydı o zaman itiraz yerindeydi. Ama Allah^{cc} onu ateşe sokup sapa-sağlam çıkartarak elçilerinin bu zorluklara rağmen galip geleceğini ispat etti. Vâdedilen Mesih^{as} de demiştir ki

کریہ جاں آگ میں بڑ کر سلامت آنے والی ہے

Bu canım ateşe bile atılsa sapa-sağlam çıkacaktır.

Eğer Allah’ın^{cc} elçileri bu zorlukları tatmazlarsa “Aziz” sıfatının şanı ortaya çıkmayacaktır.

Tekellüm sıfatıyla Allah’ın^{cc} varlığının ispatı

İkinci olarak sunmak istediğim sıfat tekellüm sıfatıdır. Eğer bir varlık konuşarak kendi iradesini insana bildiriyorsa o varlığın mevcudiyeti nasıl tartışılabilir. Her şeye hüküm süren üstün bir varlık nasıl inkar edilebilir? Kuran-ı Kerim Allah’ın^{cc} bu sıfatıyla ilgili buyuruyor ki;

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ³⁵

Yani: Müminler “Rabbimiz Allah’tır” deyip kararlılıkla bu inanç üzerinde sebat gösterince, Allah ta meleklerine der ki gidin ve benim bu kuluma hakikaten var olduğumun müjdesini verin. Deyin ki hiç korkmanıza veya üzülmeye gerek yoktur. Size vâdedilen cennete nail olduğunuzdan dolayı sevinin.

Yüz binlerce peygambere Allah^{cc} tekellüm sıfatıyla doğru-dan kendisini tanıtmıştır. Bu peygamberlerin cemaatlerinde de bu sıfattan nasibini alanlar olmuşlardır. Bizim cema-

³⁵ Ha-mim Secde (41) sûresi, ayet 31

atimizde de Allah'ın^{cc} konuştuğu insanlar vardır. Ben kendim de sırf Allah^{cc} lütfettiği için bu konuda tecrübe sahibiyim. Şimdi birisi gelip bana "Allah^{cc} yoktur" dese ona nasıl kulak asabilirim? Şaşkınlıkla onun yüzüne bakıp içimden, "ne kadar beyhude bir şey söylüyor" demekten başka çarem kalmayacaktır. Bir filozof önümüzde oturan bir arkadaş hakkında onun orada olmadığını iddia etse ve hatta olmadığına dair deliller de sunsa, sadece kendisini aptal yerine koyacaktır. Aynı şekilde Allah^{cc} ile konuşmuş olan birisi, "Allah yoktur" iddiasıyla karşı karşıya gelince ancak kendi kendine gülebilir.

Binlerce peygamberin ve diğer insanların da tanık olduğu bu tekellüm sıfatı Allah'ın^{cc} varlığına dair kuvvetli bir delildir.

İtiraz ve cevabı

Deniliyor ki eğer Allah^{cc} konuşuyorsa neden dinlerde bu kadar ihtilaf vardır? Gerçekten Allah^{cc} olsaydı birinin kulağına bir şey derken diğerinin kulağına başka bir şey demezdi? Bunun cevabı şudur ki Allah^{cc} tarafından gelen ses zaten hep aynıdır. Ama sonradan insanlar kendi uydurduklarını da kattıkları için çelişkiler doğmaktadır. Örneğin doğanın kanunları da Allah^{cc} tarafından belirtilmişlerdir ama insanlar buna bile şahsi düşüncelerini katıyorlar. Bu yüzden herkesin dediği her şeye "kanundur" diyemiyoruz. Birisi ben tahtadan canlı bir at yapabilirim derse doğanın kanununun artık bozulduğunu söylemeyiz. Sadece iddia edenin iddiası yanlıştır deriz. Doğru olan tahtadan canlı at yapılamaz diyen doğanın kanunudur deriz.

Aynı şekilde kendi uydurduğunu Allah'ın^{cc} kanunuyla karıştıranların bu işini Allah'a^{cc} isnat edemeyiz. Ancak onların eksik akıllarına isnat edebiliriz. Böyle insanlar hakkında Kuran-ı Kerim'in bize bildirdiği bir kanun var. Şöyle buyuruyor;

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ﴿٣٦﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ
 ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٣٧﴾

Yani: *Eğer birisi bile bile bir şey uydurup Allah'a isnat ederse Allah onun şah damarını kesecektir.* Varsa bu konuda şüpheyeye düşen buyursun gelsin ve denesin. Hatta Allah'ın^{cc} varlığını inkâr edenler, Allah'ın^{cc} onlara bir şey vahiy ettiğini iddia etsinler (böyle bir şey olmadığı halde) ve bunu yaymaya çalışsınlar. Israrla desinler ki Allah^{cc} bizi bu vahyi yaymak için görevlendirmiştir ve sonra gerçekten dediklerini yaymaya çalışsınlar. Ne hale geleceklerini görürler.

Bazı ihtilafların sebebi çağların farklılığıdır

İkinci cevap olarak da şunu söyleyebiliriz: dinde ihtilaf bazen değişik çağların farklı ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Ama bu gerçek ihtilaf sayılmaz. Örneğin doktorlar da bir reçete veriyorlar ama hastanın durumu değişince reçeteyi değiştiriyorlar. Buna çelişki diyemeyiz. Gereken neyse o yapıldı. Bu durumda kimse doktorların sağının solunun belli olmadığını söyleyemez. Bazen bir şey veriyorlar bazen başka bir şey. Herkes biliyor ki hastanın iç durumu değiştiği için ilaç da değişmiştir. Dinin durumu da aynıdır. İnsanlar zihinsel evrim geçirdikçe onlara yeni öğretiler verilir.

Allah^{cc} neden herkesi zorlayıp aynı noktaya getirmiyor

Bazen deniliyor ki Allah'a^{cc} iftirada bulunanın şah damarının kesildiğini anladık. Peki, aynı muamele bütün batıl veya sapmış dinlerin mensuplarına neden yapılmıyor. Ya onların hepsi öldürülsün ya da zorla aynı noktaya getirilsin. Allah^{cc} kendisi bu sorunun cevabını vererek şöyle buyuruyor;

³⁶ Hakka (69) sûresi, ayet 45-47

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا
 اتَّيْتُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ³⁷

Yani: *Eğer isteseydik herkesi zorlayıp aynı dine getirirdik ama böyle yapsaydık herkes sevap kazanma hakkından mahrum kalırdı ve yaratılışın ana gayesi yok olurdu.* İnsanın yaratılışının ana gayesi ancak hür olursa anlam kazanıyor. Hem kabul etme hem reddetme güçlerinin mevcut olması şarttır. Zorlayarak bir noktaya getirmek bütün senaryoyu mahvettiği için Allah^{cc} böyle bir şey yapmıyor.

Hak dininde bile ihtilaf!

Allah'a^{cc} inanmayanlar diyebilir ki "dinlerin arasında ihtilaf olduğuna anlam versek bile, kendisinin hak dini olduğunu iddia eden din bile ihtilaflarla doludur. Müslümanlara bakalım. Her ağızdan başka bir şey çıkıyor. Eğer denilirse ki diğer dinler gibi bu da insanlar kendi fikirlerini karıştırınca bozulmuştur, o zaman biz de deriz ki Allah^{cc} neden insanların bu kadar yanlışlığa düşebilecekleri şekilde kelamını indiriyor? Neden kimsenin yanlış yorumlayamayacağı bir kelam indirmiyor?"

Bunun cevabını şu şekilde verebiliriz ki Allah'ın^{cc} kelamı zaten herkesin anlayabileceği şekildedir. Ama bazı insanlar kasten ve kandırmak niyetiyle hiç olmayacak alakasız anlamlar çıkartıyorlar. Anlamların saptırılmasında gizli niyetleri oluyor. Örneğin Aryalar diyorlar ki Kuran-ı Kerim'den tenasüh³⁸ konusunun doğru olduğu çıkıyor, ruh ve mad-

³⁷ Maide (5) sûresi, ayet 49

³⁸ Ruhların tekrar tekrar dünyaya geri gelmesiyle ilgili inanç. Reenkarnasyon.

denin hep var olduğu çıkıyor. Yarın öbür gün Niyog'un³⁹ bile çıktığını iddia ederlerse hiç şaşımam. İnatçı ve vurdumduymazları kim durdurabilir. Canları ne istiyorlarsa söylüyorlar.

Bardağın dolu tarafından bakmak istersek ihtilaf kapısını açık bırakmak insanın zihinsel gelişimi için gereklidir. Bu ince noktayı anladığı için Peygamber Efendimiz^{sav} şöyle buyurmuştur;

أَخْتِلَافُ أُمَّتِي رَحْمَةٌ⁴⁰

Yani: *Ümmetimde ihtilaf bir rahmettir.* Bunu söylemesinin sebebi de şudur ki Kuran-ı Kerim'de bazı ayetler *Muhkemat* olup bazıları da *Müteşabihat* sınıfına girerler. "Muhkemat" olan ayetlerin anlamları birden fazla olsa bile hepsi merkezi *bir anlam* etrafında dönüyorlar. *Müteşabihatlarda* ise ayetler öyle kelimeler içeriyorlar ki birden fazla ve bazen birbirinden zıt anlamlar bile çıkabiliyor ama hangi anlamı alırsanız alın İslamiyet'in özüne ters düşmüyor. Anlamların zıt olma durumunda birini seçip uygularsak diğerinden vazgeçmek durumunda kalıyoruz, ama bu durum imansal ve dinsel açıdan bir sorun yaratmıyor. Örneğin kadınların iddetiyle⁴¹ ilgili Kuran-ı Kerim'de "kurû" kelimesi kullanılmıştır. Anlamları kadının hem hayız hem temizlik dönemi olabilir. Müslümanların bir kısmı temizlik dönemi olan anlamı benimserken diğeri de hayız dönemi olan anlamı tercih etmektedir. Zıt olmalarına rağmen ve aynı anda uygulanamazken bu anlamlar İslami-

³⁹ Hinduların bir âdeti. Bu adete göre bir kadının kendi kocasından çocuğu olmuyorsa çocuk olana kadar (kocasının izniyle) başka bir erkekle birlikte olabilmesi.

⁴⁰ Kenzül Ümmâl

⁴¹ Kocasının vefatı ve boşanma durumunda kadının çok lüzumlu olmadıkça evden çıkması gereken dönem

yet'in hiçbir esasına ters düşmemektedirler. İşte böyle ihtilaflar bizi şeriatın incelikleri konusunda düşünmeye davet ederler. Cismani dünyanın ruhani dünyayla olan alakasını kurma fikrini insanın aklına getirirler ve her şeyden ziyade şeriatın ana prensiplerini ve ruhunu yakalamamıza yardımcı olurlar. Böylece sadece dış kabuğunu temsil eden kuru hükümlerin arkasında yatan esas ruh konusunda irfan sahibi olabiliyoruz. Ancak çaba gösterene içindeki gizli mücevherlerin kapısını açan madenleri de Allah^{cc} yaratmamış mıdır? Aynı Allah^{cc} Kuran-ı Kerim'de de bu felsefeyi korumuştur. Bu kelimeleri ilâhi'nin yüce bir sıfatıdır, bir kusuru değildir. Kendi tecrübelerimle söyleyebilirim ki kısacık olan Fatiha süresinin anlamları hiç bitmiyor. Bu Allah'ın^{cc} kelimelerinin mükemmelliğini gösteriyor, eksikliğini değil. Herkes zekâsı ve gösterdiği gayret ölçüsünde bu maden'den mücevher toplayıp hem kendisi faydalanır hem diğerlerine dağıtır. Kişisel çıkar veya cehalet veya yeteri kadar düşünmemiş olmaktan dolayı çıkartılan ihtilaflı anlamlar dışında gerisi hep dinin detaylarıyla ilgilidirler. Hiç birisi ana usullerine (*Muhkemat*) karşı çıkmamakla birlikte hepsi ümmet için son derece faydalıdır. Sabit fikirli bir ümmet yerine düşünen bir ümmet yaratırlar.

Çok anlamlı olmanın başka bir sebebi daha vardır. Kitap tektir ama insanlar çeşit çeşit. En sıradan müminler için de bu kitap varken en ermişleri için de yine bu kitap vardır. En liyakatsizler için yine bu var ve ruhani dünyanın en yüksek tepelerine çıkabilenler için de yine bu var. Kelimeleri öyle seçilmişlerdir ki hiçbir bölümü hiçbir sınıf için anlamsız ve faydasız olmasın. Sıradan mümin de bu küçük kitabı okurdu ve Peygamber Efendimiz^{sav} de. Bu özelliği olmasaydı ya o sıradan mümin bundan hiç faydalanmadan ayrılırdı ya da aynı şey Peygamber Efendimiz'in^{sav} başına gelirdi. Sözün özü bu kelimeler aynı olmasına rağmen öyle bir birleştirilmişlerdir ki akli yettiği kadar herkes fay-

dalanabilir. Onda ne sadece sıradan insanlar için basit şeyler var diyebiliriz ne de sadece entelektüellere hitap ettiğini iddia edebiliriz. Onun her bir kelimesi her iki gruptur.

Her ihtilaf rahmet sayılmaz

Bu açıklamalarıma bir itiraz gelebilir. Bazı ihtilaflar gizli bir rahmet iken bazıları insanları rencide edip incitmişlerdir. Âmin kelimesinin yüksek sesle mi yoksa içinden mi söylenmesi gerektiği konusunda Müslümanlar birbirlerini taşlamışlardır, birbirlerini mahkemeye vermişlerdir. Şüphesiz böyle ihtilaflar rahmet sayılmaz. Bunun cevabı şudur ki insanların içi kirlendiği zaman zaten böyle yaparlar. Ama buna karşı Allah^{cc} da ne zaman Müslümanları böyle duruma düşmüş görürse ihtilafları yok etmek için birini yollar. Günümüzde de Müslümanlar bunun ne kadar acı verici olduğunu düşünmeden benzer konularda birbirinin canlarını alıyorlar. Bunu görünce Allah^{cc} Vâdedilen Mesih'i^{as} yolladı ve o bir cümleyle bütün şu kavgalara son verdi. Merak eden buyursun incelesin; cemaatimizde bu tür ihtilaflar hiç yoktur. Yine tekrar ediyorum. Çift anlamlar söz konusu olunca birisi daha alt seviyeli müminler içindir, diğeri de üst seviyeliler için. Bazı durumlarda her ikisi de doğrudur. Örneğin hem yüksek sesle hem içimizden Âmin demek caizdir. Namazda ellerimizi biraz yukarıya doğru bağlamamız caiz olduğu gibi biraz aşağı doğru bağlamamız yine caizdir. Böylelikle ihtilaf kalmıyor ve sorunlar çözülüyor.

Müşahede deliline itiraz

Daha önce demiştim ki kendisi bizzat Allah'ı^{cc} görmüş ve onun kelamını kendi kulağıyla duymuş birisi O'nun varlığını nasıl inkâr edebilir. Bu iddia bazen bir itirazla karşılanıyor. Deniliyor ki müşahade delili her yerde doğru değildir. Örneğin illüzyonist, sözde yoktan paraları var ediyor ve

herkes bunu müşahede ediyor. Ama gerçekte böyle bir şey olmuyor. Neden Allah'ın^{cc} var olduğunu iddia edenlerin müşahedelerinde de benzer bir aldanma olmasın? Belki onlar da bir şeyler duyduklarını sanmışlardı ama gerçekten öyle değildi.

Buna cevaben biz diyoruz ki müşahede iki türdür. Biri-
sinde yanılma olasılığı vardır. Diğerindeyse böyle bir olası-
lık yoktur. Örneğin biri uzaktan birini görünce onun belli
bir kişi olduğunu sanır. Sonra başka bir arkadaşını görür ve
o da ona, sandığı o kişiyi başka bir yerde yakından gördü-
ğünü söyler. Bu durumda yakından görmüş olanın müşa-
hede kabul edilecektir ve uzaktan göreninki reddedile-
cektir. Müşahede kavramı şüphe içeren bir kavram olduğu
için değil, sadece müşahedenin çeşitli dereceleri olduğu
için. Birinci müşahedenin yanı sıra daha üst seviyeli bir
müşahede sunulunca ilki reddedilmeye layık görülecektir.
Ama müşahedenin başka bir örneğini inceleyelim. Diyelim
ki ben birisiyle konuştum ve bu konuşma esnasında başka
arkadaşlarım da mevcuttu ve yaptığım konuşmaya şahit
oldu. Sonra birisi gelip konuştuğum kişiyi Lahor'da gördü-
ğünü iddia etse bile ben kendi müşahedem konusunda
şüpheye düşmeyeceğim. Bu yeni gelenin ya yalancı ya da
yanılmış olduğunu varsayacağım. İlüzyonist de aynı şekilde
kendi avucunda parayı oluşturuyor. Benim avucumda
oluşturursa şüphe kalmayacak. Ama o hep kendi avucunu
kullanıyor ve belki parayı bir tarafına saklamış olduğuna
dair şüphe hep kalıyor. Dolayısıyla illüzyonistlerin göster-
dikleri müşahede sayılmaz. Allah'ın^{cc} kelamı böyle şüpheler
içermez. O bazen şevketli sesiyle ve bazen tabir gerektiren
rüyalarla bir değil, iki değil, yüzlerce insanla konuşur.

**"Allah'ın^{cc} kelamını duydum" diyenlerin hisleri yanıl-
mış olamaz mı?**

Yine denilebilir ki Allah'ın^{cc} kelimasını duydum diyenlerin hisleri yanılmış olabilir. Bir deli de bazen bir şeyler duyduğunu sanır. Bunlar aynı sınıfa giriyor olmasınlar? Ama biz de diyoruz ki bu nasıl deliliktir. Bu halüsinasyonu duyanların hepsi istisnasız doğaüstü bir varlığın onlarla konuştuğunu iddia ediyorlar. Delillerde bu kadar ittifak hiç görülmüş müdür? İki deli bile bir konuda hemfikir olamıyorlar. Oysa burada yüz binlerce deli hemfikir olmuş! Bunların hepsine mi deli diyeceksiniz? Kesinlikle hayır. Böyle bir şüphe yaratmaya çalışmak tamamen yanlıştır.

“Mücib” sıfatıyla Allah'ın^{cc} varlığının ispatı:

Üçüncü olarak Allah'ın^{cc} “Mücib” sıfatını anlatacağım. Elçisi olduğunu iddia edenlerin hepsi, aynı zamanda O'nun *Mücib* yani *duaları kabul eden* birisi olduğunu da söylemişlerdir. Eğer hakikaten duaları kabul eden bir varlık bulunursa Allah'ın^{cc} varlığı da ispatlanmış olur. Hatta onun “*Semi*” olduğu da aynı zamanda ispatlanmış olur. “*Semi*” söylediklerimizi dinleyen ve kulak veren birisine denir. “*Mücib*” ise o söylediklerimizin içindeki duaları kabul eden birisidir. Dualarımızın kabul görmesi bu sıfatın ispatıdır. Allah^{cc} öyle imkânsız görünen durumlarda dualarımızı kabul ediyor ki bunları gördükten sonra hala O'nun varlığını inkâr etmek ancak bir mecnunun işi olabilir. Vâdedilen Mesih'in^{as} dualarının öyle olağanüstü şekillerde kabul olduğunu gözümüzle gördük ki bundan sonra Allah'ın^{cc} varlığı konusunda bir şüpheyeye düşmek mümkün değildir. Kendim de bu konuda tecrübe sahibiyim ve defalarca dualarımın şaşırtıcı bir şekilde kabulüne şahit oldum. *Nüvab*⁴² *Muhammed Ali Han Sahib'in oğlu Abdürrahim Han Sahib'in* yaşadığı olayı hatırlarsınız. Bir seferinde öyle bir hastalandı ki doktorların hepsi “artık onun hayatta kalması

⁴² Hindistan'da İngilizlerin Lord rütbesine denk gelen bir rütbe.

mümkün değildir" dediler. Vâdedilen Mesih^{as}, Allah^{cc} huzurunda "eğer bu çocuğun eceli gelmişse ben şefaati ediyorum" diye dua etti. Dua eder etmez "Kim iznim olmadan şefaati edebilir?" diye kuvvetli bir ilham geldi. Bu ilham o kadar heybetliymiş ki Vâdedilen Mesih^{as} bir ölü gibi yere yığılmış. Fakat hemen arkasından "Ama sana iznim var" sesi gelmiş. Bunun üzerine Vâdedilen Mesih^{as} yine dua etmiş ve o duası kabul olmuş. Hemen dışarı çıkıp herkese anlatmış (daha hastanın durumu aynı kritikliğini korurken). "Bunun son saatleridir" diyen doktorların gözünün önünde hasta iyileşmeye başladı. Hala hayattadır ve İngiltere'ye eğitim için gitmiştir.

Velhasıl dualar öyle olağanüstü bir şekilde kabul oluyor ki insan, üstün ve irade sahibi bir varlığa inanmak zorunda kalıyor. O varlığın *Mucib* olduğunu kabul etmek durumunda kalıyor.

Duaların kabul görmesi konusuna itiraz ve cevabı:

Deniliyor ki dualar neticesinde olduğunu sandığımız olaylara neden tesadüf demeyelim? Bu itiraz makuldür. Gerçekten inanılmaz şeyler bazen tesadüfen olabiliyorlar. Ama bazı sebeplerden dolayı duaların kabul görmesi tesadüfe bağlanamaz.

Birincisi duaların hemen arkasından aksi olan durum öyle bir şekilde değişmeye başlar ki bizzat yaşayan veya şahit olan kimse bunu tesadüfe bağlayamaz.

İkincisi dua ile tesadüfen olamayacak şeyler bile gerçekleşebiliyor.

Üçüncüsü duaların kabulü öyle kesretle (adedi fazla olan bir şekilde) oluyor ki tesadüf kelimesi bu olaylarda kullanılamaz hale geliyor.

Dördüncüsü belli durumlarda dua eden, duasının kabul gördüğüne dair ya ilham ya ilka⁴³ yoluyla önceden haberdar ediliyor. Bu durumlarda zaten bilimsel olarak buna tesadüf demek mümkün değildir. Yani kabuliyet-i dua'nın manzaraları öyle bir şekilde karşımıza çıkıyor ki tesadüf kavramı onlara gölge düşüremiyor.

“Hafız” sıfatıyla Allah’ın^{cc} varlığının ispatı:

Dördüncü olarak Allah’ın^{cc} “Hafız” sıfatını ele alalım. Yine bütün peygamberler Allah’ın^{cc} “Hafız” (Koruyan) olduğunu söylemişlerdir. Şimdi gelin inceleyelim. Olayların doğal akışının sağlayabileceği korumanın ötesinde ve dışında ayrıca koruyan bir zat var mıdır? Eğer böyle bir zat’ın varlığı ispatlanırsa Allah’ın^{cc} varlığı da ispatlanmış olur. Bu sıfatın ispatı için Peygamber Efendimiz’in^{sav} hayatını sizlere sunacağım. Mekke’dekiler onu öldürmeyi planlıyorlar ama Allah^{cc} önceden haber verip oradan çıkmasını istiyor. Bu haberi alınca Muhammed^{sav} oradan gece vakti ayrılıyor, ama bazı sebeplerden dolayı yolda duraklamak zorunda kalıyor. Durakladığı yer Mekke’nin yakınında Sevr adında bir mağaradır. Bu mağaranın ağız birkaç metre kare civarındadır. Savaşçı bir millet oldukları için takip etme ve arama konularında son derece uzmanlaşmış ekipleri olan Mekkeliler de ararken bu mağaranın ağızına kadar geliyorlar. Arama ekibinden birisi “ya Muhammed^{sav} bu mağaranın içindedir ya da yer yarıldı ve içine girdi” diyor. Bu sesleri mağaranın içinde olan Muhammed^{sav} de duyuyordu. Yanında olan Hz. Ebu Bekir^{ra} yakalanmaları durumunda Allah’ın^{cc} elçisinin, koruyamayacağı kadar zayıf olduğunu düşünüp kaygılanıyordu. Ama hakkında kaygılandığı ve asıl hedef olan o şahıs herkesi korkutabilecek böyle bir anda diyor ki;

⁴³ Bir fikrin Allah^{cc} tarafından insanın zihninde kuvvetli bir şekilde yerleştirilmesi

لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا⁴⁴

Yani: "hiç üzülme, Allah kesinlikle yanımızdadır." Ve bakın sonra ne oluyor. Arama ekipleri tarafından saklanabilecek tek yerin o mağara olduğunu duyunca bile onlara gözü kapalı güvenen Mekkelilerden hiç birisi eğilip bakmıyorlar. "Burada olmaları imkânsızdır" diyorlar ve dönüyorlar.

Mekke'ye gittiğimde bu mağarayı da ziyaret etmek istedim ama dağa çıkarken nefes nefese kaldım ve mağaranın ağzına kadar gidemedim. Yanımdaki bir arkadaşı detaylı incelesin diye yolladım. O döndüğünde, mağaranın ağzının bir yatak kadar geniş olduğunu anlattı. Ne kadar ilginçtir ki bütün kanıtlar Hz. Muhammed'in^{sav} o mağarada olduğunu işaret ederken ve kalplerinde onu yakalama isteği coşarken ve hiçbir engel de yokken hiç birisi mağaranın içine bakmamış! Mağaranın ağzında onları korkutan bir top mu vardı? Ya da başka bir şey mi engelliyordu? Yok. Hiçbir engel yoktu ama gelenlerin hiçbirisi eğilip içine bakma zahmetine katlanmıyor ve hepsi geri dönüyorlar. "Allah^{cc} kesinlikle yanımızdadır" dedikten sonra böyle dağlımaları o Allah'ın^{cc} gerçekten var olduğunu ve Hz. Muhammed'in^{sav} o anda O'nun koruması altında olduğunu göstermiyor mu?

Allah'ın^{cc} *hafiz* sıfatının bir misalini Vâdedilen Mesih'in^{as} hayatından da sunayım. Lahor'daki hukuk fakültesinin dekanı olan *Kanvar Sin* Sahib'in babası Vâdedilen Mesih'e^{as} çok yakındı. Hatta bazen ihtiyacı olunca hazret ondan borç bile alırdı. O da ona karşı ihlâs doluydu. Jehlum'deki davada oğluna Vâdedilen Mesih'i^{as} temsil etsin diye özel telgraf bile yollamıştı. Bu ihlâsın arkasında, gençliğinde Vâdedilen Mesih'le^{as} ve bazı diğer arkadaşlarla Sialkot şehrinde geçirdiği günler vardı. Bu dönemde birçok mucizevî olaylara

⁴⁴ Buhari, Kitabü't Tefsir

bizzat şahit olmuştu. Bu olaylardan birisinde Vâdedilen Mesih^{as} arkadaşlarıyla bir evde uyuyordu. Gece vakti birden bire kalbinde evin tehlikede olduğu fikriyle uyandı. Hemen diğer uyuyan arkadaşları da uyandırdı ve sezgisini paylaştı. Arkadaşları “boş verin. Sadece vehminizdir” deyip tekrar uyudular. Ama Vâdedilen Mesih’in^{as} bu sezgisi gitgide güçlendi ve sonunda onları bir daha uyandırdı ve çatıdan sesler geldiğini de söyledi. Cevap yine aynıydı. Zaten beyaz karıncalar tarafından yenilmiş tahtalardan böyle sesler gelirmiş. Uykularını kaçırmaya gerek yokmuş. Ama bu sefer Vâdedilen Mesih^{as} ısrar etti ve “makul bulmuyorsanız bari benim için çıkmayı kabul edin” dedi. Mecbur kalınca evden çıkmayı kabul ettiler. Allah’ın^{cc} onu korumak için evin yıkılışını beklettiğinden emin olduğu için diğerlerinin önce çıkmasını söyledi. Onlar önce çıktılar ve son olarak Vâdedilen Mesih^{as} evin dış kapısından adımını dışarı attı. Tam o an da, daha adımı ilk merdivendeyken evin çatısı düştü. Şimdi bakın; Vâdedilen Mesih^{as} bir mühendis değildi ki çatının durumunu inceleyip bir neticeye varabilirdi. Gelen seslerin herkeste yarattığı etki zaten malumdur. Arkadaşlarını ikna ettiği süre boyunca çatıya bir şey olmadı. Ancak herkes çıktıktan sonra kendisi ilk adımı atarken çöktü. Bütün bunlara rağmen bu olayı bir tesadüfe bağlamak mümkün değildir. Koruyan (*hafız*) bir varlık korumak istediği kişi orada kaldığı müddetçe çatının düşmesine engel oldu. Bu sıfat (*hafız*) Allah’ın^{cc} varlığının güçlü bir delilidir.

“Hâlik” sıfatıyla Allah’ın^{cc} varlığının ispatı:

Beşinci olarak Allah’ın^{cc} “*Hâlik*” (Yaratan) sıfatını ele alacağım. İlk başta yarattığı bu kâinatın dışında, daha önceden var olmayan yeni maddenin yaratılışını ispat edebilirsek kudreti her şeye yeten bir Allah’ın^{cc} varlığına dair inanılmaz bir delil bulmuş oluruz. Bu sıfatın ispatı için Peygamber

Efendimiz'in^{sav} hayatından bir olayı anlatacağım. Bir seferinde arkadaşlarıyla bir yere giderken yolda yanlarına aldıkları su bitmiş. Tesadüfen oradan biraz suyu olan bir kadın geçiyormuş. Suyun kaynağının ne kadar uzakta olduğunu sorunca yaklaşık üç saatlik mesafede olduğu öğrenildi. Peygamber Efendimiz'in^{sav} yanında bir leşker olduğu için ve su da tam bittiği için kadının kırbasını almış ve ağzını eliyle kapatıp herkese su dağıtmış. Su, Allah^{cc} tarafından öyle bereketlendirilmiş ki hem herkesin ihtiyacı görülmüş hem kadına da kalmış⁴⁵. Hâlik sıfatının güçlü bir delili olan bu olayın gerçek olmasının ispatı da şudur ki tarihi belgelere göre bu haberi alınca kadının ait olduğu kabilenin hepsinin Müslüman olduğu anlaşılmaktadır. Komple bir kabilenin Müslüman oluşu rivayet edenlerin şahsi fikirlerinin dışı vurmaı olamaz. Birisi diyebilir ki bu sonradan birisinin uydurduğu bir kıssa da olabilir. Onlara söyleyebilirim ki buna benzer taze örneklerimiz de var. Mesela bugün bile şahitlerin hayatta olduğu bir olay var. Vâdedilen Mesih^{as} bir seferinde odasında uyurken *Mevlevi Abdüllah Sanauri*^{ra} yanındaydı ve ayaklarına masaj yapıyordu. Birden bire kırmızı bir sıvının Vâdedilen Mesih'in^{as} ayaklarına düştüğünü görmüş. Şaşkınlık içerisinde önce odasına girmiş bir kertenkelenin kanı olabileceğini sanmış⁴⁶ ama çatıya bakınca her tarafın tertemiz olduğunu görmüş. Kendi şapkasını incelediğinde kırmızı damlaların oraya bile sıçradığını fark etmiş. O esnada Vâdedilen Mesih^{as} nemli gözlerle uyanmış ve onun gömleğinde de aynı lekeler varmış. *Abdüllah Sanauri* sahib kırmızı damlalar hakkında sorunca Vâdedilen Mesih^{as} önce "bir şekilde olmuştur" deyip konuyu değiştirmeye çalışmış ama ısrarı üzerine anlatmış ki "ben rüyamda Allah'ın^{cc} bir hakem gibi

⁴⁵ Buhari kitabı'l menakıb.

⁴⁶ Hindistanda küçük kertenkelelerin bazen evlere girmesi yaygındır.

oturduğunu gördüm. Kendim de bir yardımcı sıfatıyla imzalanmak üzere birkaç kâğıdı O'na uzatıyorum. Allah^{cc} kalemimi mürekkep şişesine daldırıp fazlası çıksın diye salladı ve oradan sıçrayan mürekkep damlaları bana da gelmiş." Bu rüyanın detayları Vâdedilen Mesih'in^{as} kitaplarında mevcuttur.

Şimdi soruyorum. Bu yeniden yaratılış değil midir? O kırmızı mürekkep eğer Allah^{cc} tarafından yaratılmamışsa nereden gelmiş? Hâlik sıfatı bugün mucizelerini göstermeye devam ediyor ama bu tarz mucizeler ancak inanmış olanların önünde gösteriliyor.

Ben kendim de bu sıfatın şahitlerinden birisiyim. Rüyamda ağzıma misk konduğunu gördüm. Uyandığımda gerçekten ağzımdan misk kokusu geliyordu. Önce rüyanın hislerimi etkilediğini düşündüm ama sonra evdekilere koklatınca onlar da misk koktuğunu söylediler. Bu da aslında Hâlik sıfatı altında bir tür yeni yaratılışın bir örneğidir.

Bazıları diyebilir ki böyle şeyleri sadece zaten inanmış olanlar söylüyorlar. Onlara nasıl itibar edelim? Ama unutulmamalıdır ki belli durumlarda inananlara da inanmak zorunda kalınır. Yalan söylemekte bir çıkarı olmayan, dürüst ve akli yerinde insanlar şehadet veriyorlarsa bu şehadet neden kabul edilmesin. Yeniden yaratılış gibi inkâr edilemeyecek mucizelerin şehadetini zaten inanmayanlar tarafından beklemek yanlıştır. Eğer herkese böyle mucizeler gösterilirse inanmanın hiçbir anlamı kalmaz. Böyle bir şeyi gördükten sonra inanmak bir erdem sayılmaz. Güneşi gördükten sonra "artık inandım" diyen bir karşılık bekleyemez. Benzer şekilde mümin olmayanlar da böyle mucizelere şahit olamazlar. Ancak inanç yolculuğunda belli bir yere gelince şahit olabilirler.

"Şafi" sıfatıyla Allah'ın^{cc} varlığının ispatı:

Altıncı olarak Allah'ın^{cc} Şafi (şifa veren) sıfatını anlatacağım. Eğer bazı durumlarda normalde mümkün olmayacak bir şekilde veya doğanın kanununa sanki aykırı bir şekilde bazı hastalar iyileşiyorsa, elinde şifa olan ve bu sıfatı zaman zaman kullanan bir varlık olduğuna inanmak zorunda kalırız.

Görüyoruz ki dünyada bazen mucizevî bir şekilde hastalar iyileşiyor. Bu, bazen tedavileri için çaba bile göstermeden oluyor ve bazen de ilaçların fayda vermediği durumlarda olabiliyor. Hayber savaşında bunun gibi olayların bir örneğini görüyoruz. Hz. Muhammed^{sav} sahabeleri çağırıp "Hayber savaşında galibiyetimizi sağlayan, eline bayrak vereceğim kişi olacaktır" demiş. Hz. Ömer^{ra} rivayet ediyor ki "zamanı gelince ben özellikle bakındım ki belki bayrak bana verilecek ama Hz. Muhammed^{sav} bayrağı bana vermedi. O esnada Hz. Ali^{ra} gelmişti ama gözleri çok ağrıyordu. Peygamber Efendimiz^{sav} ağzının mübarek sıvısını Hz. Ali'nin^{ra} gözlerine sürmüş ve hemen iyileşmiş olan Hz. Ali'ye^{ra} bayrağı verip Hayber savaşının liderliğini ona havale etmişti."⁴⁷

Peygamber Efendimiz'in^{sav} hayatındaki bütün olaylar muhafaza edilmediği için, bunun gibi çok fazla örnek bulamıyoruz ama inanıyorum ki gerçekte bunların sayısı çok daha fazla olmuştur. Günümüzde ateistlik çok güçlü olduğu için Allah^{cc} Vâdedilen Mesih'in^{as} zamanında "şafi" sıfatının birçok mucizesini göstermiştir. Bunların sayısını görünce Hz. Muhammed^{sav} zamanındakini tahmin edebiliriz. Kadiyan'da okuyan *Abdülkerim* Bey'in bir olayını anlatayım. Kuduz bir köpek tarafından ısırılınca tedavi için *Kasuli*'ye yollandı ve orada tedavisi yapıldı. Geri döndükten birkaç gün sonra kuduzun belirtileri başladı⁴⁸. Hemen

⁴⁷ Buhari Kitabu'l Magazi

⁴⁸ Belirtileri başladıktan sonra günümüzde de bu hastalık öldürücüdür.

Kasulî'ye ilacını öğrenmek için telgraf yollandı ama gelen cevap şöyleydi:

“Nothing can be done for Abdulkarim”

(*AbdülKerim için hiç bir şey yapılamaz*)

Daha cemaatimizin başlangıcıydı. *Abdül Kerim Bey* de çok uzaktan Kadiyan'a gelmişti. Hastalığın haberi Mesih-i Mevud'a^{as} gelince çok üzölmüş ve şifası için özellikle dua etmiş. “Bu şekilde ölmesine gönlüm razı olmuyor” demiş. Netice neydi? Gelmiş geçmiş bütün tıp tarihinde belirtileri başladıktan sonra kesin ölümle sonuçlanan bu hastalık “*Şafi*” olan Allah^{cc} tarafından yok edildi.

Doktor olan bir yakınım kendi öğrencilik zamanından bir olayı anlattı. Dediğine göre bir sefer Allah'ın^{cc} varlığı konusunu bir arkadaşıyla tartışırken bu kuduz olayını anlatmış. Arkadaşı “ama sonuçta bu mümkündür. Tesadüfen de olabilir” demiş. Aynı gün üniversitede bir profesörün kuduz üzerine bir konuşması varmış. Profesör konuşmaya başlayınca, tedavinin, belirtileri oluşmadan başlamasının kritik önemini anlatmış. Arkadaşım bunun üzerine “ama hocam bazı insanlar belirtiler başladıktan sonra bile tedavinin mümkün olduğunu söylüyorlar demiş”. Profesör hemen “Mümkün değil. Böyle diyen bu konuda cahildir” diye azarlamış.

Yani bu tedavisi olmayan bir hastalıktı ve Vâdedilen Mesih'in^{as} duası üzerine Allah^{cc} şafi sıfatıyla şifa verdi. Bu olay doğal tedavilerin dışında bile şifa veren bir Allah'ın^{cc} varlığını ispat ediyor. *Abdülkerim Bey* hala hayattadır⁴⁹

⁴⁹ Belki okuyan kişi bunu günümüzde yaygın olan ve Hristiyanlar tarafından çok kullanılan şifa hilelerine benzetebilir ama dikkat ederse bu olayda diğer olaylardan çok farklı bazı hususlar var. Her şeyden önce ilk hastalandığında hasta bağımsız bir hastaneye ve bağımsız bir doktora yollanıyor. Konudan hiçbir çıkarı olmayan bu doktor tıp bilgisi gereğince belirtileri başlayınca artık umudun olmadığını söylüyor. En ufak bir

“Âlim-ul-Gayb” sıfatıyla Allah’ın^{cc} varlığının ispatı:

Yedinci olarak “Âlim-ul-Gayb” sıfatını ele alalım. Eğer insan normal şartlarda öğrenmesi imkânsız şeyleri bilir hale gelirse seçtiği kullarına bu bilgileri aktaran “Âlim-ul-Gayb” (Gayb⁵⁰ perdesinin arkasında kalanları bilen) bir zatın varlığı ispatlanmış olur.

Bazıları diyorlar ki böyle insanların gaybı bulmanın gizli bir yöntemini bulmuş olmaları mümkün değil midir? Belki bu yöntemi kullanarak evham dolu Allah^{cc} kavramını ortaya atıyorlar. Ama bu itiraz yanlıştır. Eğer gerçekten gizli bir yöntem bulmuş olsaydılar neden bunu Allah’a^{cc} mensup⁵¹ etsinlerdi ki? Neden O’nu Yüce ve kendilerini bir hiç; O’nu her şeyi bilen ve kendilerini hiç bir şey bilmeyen birisi olarak lanse ederdiler ki? Meşhur mucit Edison bir şey icat ettiğinde ve diğer bilim adamları bir şeyi bulduklarında buluşlarını ulu varlıklara mı mensup ediyorlar? İstisnasız hepsi “biz yaptık; bizim değerimizi bilin” diyorlar. Ama “gayb” ile ilgili bir şey öğrenenler ilginç bir şekilde “bunda kişisel bir katkımız yoktur. Allah^{cc} bize her şeyi anlatır ve biz ona göre hareket ederiz” diyorlar.

Ayrıca öğrenmiş oldukları gizli bir ilim olsaydı muhakkak evlatlarına aktarırlardı. Ama çoğu zaman böyle iddia edenlerin evlatları aynı iddiada bulunmuyor. Bunlar gösteriyor

umut olsaydı yemin etmiş bir doktor bu kadar kesin dille cevap vermezdi. Eğer Hristiyanların yaptığı hilelerde de benzer bir örnek olduğunu ispatlayabiliyorsa buyursun ispatlasın*

⁵⁰ Gayb kelimesi genelde yanlış anlaşılıyor. Gayb her zaman gelecekle ilgili olmak zorunda değildir. Önemli olan ilgili kişinin o bilgiye sahip olmasının imkânsız olmasıdır. Örneğin hiç okumamış birisi birden bire ancak bilim adamlarının bilebileceği ince bir teorik kavramı açıklarsa bu onun için “gayb” sınıfına girecektir.

⁵¹ Isnad ve mensup benzer manalı kelimelerdir. Ancak isnad negatif anlam taşır. Kötü bir şeye isnad, iyi bir şeye mensup edilir. Burada pozitif anlamda kullanılmıştır.

ki bu itiraz beyhude bir vehimdir. Şimdi gaybden gelen bilginin nasıl "Âlim-ul Gayb" birisine dair ispat olduğunu anlatmak için birkaç örnek vereceğim. İlk örneği Mehdi^{as} hazretlerinin birinci dünya savaşı hakkında yaptığı *peşgoi* dir⁵². Savaştan dokuz sene evvel bu bilgiyi basılı olarak herkese bildirmiştir. Verdiği detaylarda bütün dünyayı kapsayan bir felaketin baş göstermek üzere olduğunu söyledi. Bu felakette Rusya'nın çarı tahtından olup aşırı rencide edilecekmiş. Bu gaybî haber birçok detay içermektedir. Birincisi uluslararası seviyede bir savaş öngörülüyor. İkincisi Rusya'nın çarı bu felaket gerçekleşene kadar ülkesindeki küçük arbedelere rağmen tahtta kalacak. Üçüncüsü çar bu savaşa katılacak. Dördüncüsü bu savaşta çar hükümetini kaybedecek. Beşincisi savaşta tahtını kaybetmesine rağmen bütün zilletini ve aşağılanmasını kendi gözüyle görmeden öldürülmeyecek; son derece rezil edilecek. Şimdi gelin bakın. Dokuz sene sonra Mesih-i Mevud^{as} hazretlerinin vefatından bile sonra bu gaybî haber nasıl kelime kelime doğru çıktı. Bu ne kadar büyük bir mucizedir. Azıcık düşünen birisi bunun her şeyi bilen bir varlığın olduğuna dair ne kadar güçlü bir delil olduğunu anlayabilir. Rusya'nın çarlığı ne kadar oturaklı ve güçlü bir hükümet idi ama birden bire değişen şartlar onu o kadar rezil etti ki taşıyürekliiler bile hikâyesini duyunca içinde merhamet duygusu hissediyor.

Tahttan indirildiğinde kendisi ordunun başındaydı. Başkentten kendisine gelen telgraf ülkede arbedelerin ve gösterilerin arttığını söylüyordu. "İnsanları sakinleştirin" diye cevap yazdı ama gelen telgraf "Anlattıklarımızı kimse dinlemiyor" şeklindeydi. "Öyleyse güç kullanın" dendi ama gelen cevap "güç kullanınca durum daha da vahimleşti" idi. "Öyleyse ben kendim dönüyorum" demiş Çar, ama

⁵² Aşağı yukarı kehanet anlamı taşıyan bir kelime

daha yoldayken bir telgraf daha almış. Durumun daha da kontrolden çıktığı söyleniyordu. Bunun üzerine Çar işe yarar düşüncesiyle valisi değiştirilsin diye yine telgraf çekiyor, ama daha yolculuğu bitmemişken gelen telgraf "artık dönmeseniz sizin için daha iyi olacaktır" mesajını getiriyor. Kendisine güvenen Çar "yok ben geleceğim" diyor ve bir sonraki telgrafta durumun tamamen sivil savaşa döndüğünü öğrenmesine rağmen "ben bunların hakkından gelirim" deyip dönüş yolculuğuna devam ediyor. Yalnız biraz sonra bir tren istasyonunda yeni hükümetin temsilcileri trenini durduruyorlar ve ellerindeki yakalama emri her şeyi anlatıyor. Bütün gücüne rağmen İngiliz imparatorluğunun bile korktuğu Çar, güçlü bir hükümdar olarak trene binmişti ama sıradan bir savaş esiri olarak trenden indirildi. Sonradan yaşadıkları gerçekten acı vericidir. Holiganlar tarafından gözlerinin önünde kızlarına tecavüz edildi ve Çar da izlemeye mecbur edildi. Mesih-i Mevud'un^{as};

”زاربى ہوگا تو ہوگا اس گھڑى با حال زار“

(Çar bile olursa o büyük afet gelince durumu vahim olacaktır)

heybetli gaybî haberi doğru çıktı.

Bu sıfatla ilgili kendimden küçük bir tecrübeyi de anlatabayım. Cemaatimize mensup olan bir doktor hakkında Basra'da öldürüldüğüne dair haber geldi. Haber gelmeden birkaç gün evvel onun anne ve babası Kadiyan'a ziyaret amacıyla gelmişlerdi. Geldiklerinde onları son derece yaşlanmış ve zayıf bulmuştum. Ölüm haberi gelince aklıma hemen onların o zayıf hali geldi. Doktor Bey'in onların biricik evladı olduğunu düşündüm (sonradan başka çocukları da olduğunu öğrendim ama o anda bilmiyordum) ve kalbim son derece hüznle doldu. Her ne kadar geç kalmış olsa da ilginç bir şekilde ve tekrar tekrar "Keşke ölmeseydi" düşüncesi aklıma gelmeye başladı. Gece yattığımda rüyamda üç gün önce yeniden hayata döndüğünü

gördüm. Ertesi gün bazı akrabalarım bu rüyayı anlattım. Kardeşim Doktor Bey'in Kadiyan'da oturan bir kardeşini tanıyordu. O da rüyamı ona anlattı. Kardeşi de bu haberi aynen anne babasına yolladı. Onlardan gelen cevap şöyleydi. "Bu rüya gerçekleşmiştir. Iraktan gelen son habere göre ölüm haberi yanlışmış. Sadece birileri tarafından kaçırılmış ve sonradan fırsat bulunca onların ellerinden kaçmış. Şimdi iyidir."

Buna benzer başka bir olayı anlatayım. Geçen sene *Keşmir'e* gittiğimde rüyamda bana uçakla mektup geldiğini gördüm. Arkadaşlara anlattım ama kendim unuttum. Birkaç gün sonra bir mektup gelmiş ve üzerinde "BY AIRFORCE" (Yani hava kuvvetlerinin uçağıyla) yazıyordu. Görünce Mesih-i Mevud'un^{as} birinci halifesinin oğlu *Abdüsselam Bey* bana rüyamı hatırlattı.

Bunlar Allah'ın^{cc} "Âlim-ul-Gayb" olmasının örnekleridir. Bunlar dışında iktidari ilim⁵³ de Allah'ın^{cc} varlığına dair bir delildir. Bunun ana örneği Kuran-ı Kerim'in kendisidir. İddia şudur ki hiç kimse bunun gibi bir kitap yazamaz. Hatta sadece uzunluğu üç ayet kadar olan bir yazı bile yazamaz. Kuran-ı Kerim herkesin kullandığı kelimeleri kullanıyor. Arapça bilenlerin arasında İslamiyet'e karşı olan din adamları varken, bütün dinlerden nefret eden ateistler de var. Ama bugüne kadar kimse bu iddiayı çürütmek için cesaret edememiştir.

Vâdedilen Mesih^{as}, Arapça kitaplarının da benzersiz olduğuna dair iddiada bulunmuştur. Hatta varsa bu konuda şüpheye düşen benzerini yazsın getirsin diye meydan okumuştur. Kendisi Acem idi ama karşısındakiler hem Acem hem de Arap dünyasınca tanınmış din adamlarıydı. Kitaplarında hatalar olduğunu iddia edenlerin hiç birisi bu meydan okumasına cevap vermemiştir. Geçenlerde İngiliz-

⁵³ Kudretli birisinin var olduğunu ispatlayan ilim

lerin arasında çok büyük bir Arapça uzmanı olarak bilinen Profesör Margolet buraya geldi. Konuşmalarımızın arasında "Kurân'daki mucize günümüzde de gösterilebilir mi?" diye sordu. Ne kadar ilginçtir ki Allah^{cc} onu zaten var olan bir iddia hakkında soru sormaya zorladı. "Evet" dedim. "Günümüzde de gösterilebilir, hatta gösterilmiştir" dedim. Sonra Vâdedilen Mesih'in^{as} "Al-Huda" adındaki kitabını önüne koydum ve dedim ki Vâdedilen Mesih^{as} bu kitabın benzerini getirene yirmi bin rupilik ödülün ilanını vermişti. Ben de isterseniz aynı ilanı tekrarlayıp yazıp verebilirim. Bunun üzerine profesör bir şey demedi.

Allah'ın^{cc} sıfatlarından size birkaç örnek verdim. Bunlardan anlaşılıyor ki aslında Allah'ın^{cc} her bir sıfatı O'nun varlığının bir delilidir. O'nun varlığını ispat etmek için başka felsefelere ihtiyacımız yoktur. Birisi sorduğunda o anda en uygun olan sıfatı ispat olarak sunulabilir. Kimsenin buna dayanma gücü yoktur. Allah'ın^{cc} bildiğimiz en azından doksan dokuz sıfatı vardır. Bunların hepsi birer delildir.

İtirazlar ve cevap:

Sıfatlarla ilgili delilleri verdikten sonra şimdi bu konuda yapılan bazı itirazları da anlatayım. Örneğin, deniliyor ki biz uzun ve eski tartışmalarla tatmin olamayız. Eğer bir doğruluk payı varsa hiç değilse üç sıfatını bize gösterin. Birincisi Allah'ın İlmi, ikincisi onun Kudreti ve üçüncüsü onun Hâlik olması. Eğer O Âlim ise al işte burada bir kitap var. Okuyuversin. Eğer Kadir ise buradaki saman parçasını yerinden oynatsın. Eğer Hâlik ise buradaki topraktan başka bir şey yapıversin.

Vâdedilen Mesih^{as} Allah'ın^{cc} ona gaybden bilgi verdiğini iddia edince papazlardan birisi "Ben bir zarfın içine bazı soruları yazıp koyacağım. Siz Allahınıza^{cc} ne olduklarını sorup cevap veriniz" demiş. Buna cevaben Mehdi^{as} hazretleri "Hâdi senin bu isteğini kabul edelim, ama bir şartla.

Hristiyanların bir cemaati doğru cevapları bulunca İslamiyeti kabul edeceğini ikrar etsin. Allah^{cc} istek üzerine gösteri yapan değildir ki herkesin istediği gibi hareket etsin" dedi.

Sözün özü inkâr edenler Allah'ın^{cc} Âlim, Kâdir ve Hâlik sıfatlarının örneklerini, istedikleri zaman ve istedikleri şekilde olmasını istiyorlar.

Bunun cevabı, her sorunun iki gerekçesi olabilir. Soru ya kendi bilgimizi artırmak için sorulur ya da karşımızdakinin bilgi düzeyini ölçmek için. Her iki durumda da soru sorulan kişinin haysiyetine uygun şekilde sorulur. Örneğin bir er yüzbaşıya bir şey sorma durumunda olursa kulağından tutup "söyle bakayım; falanca şey nasıl olmuştur" diye sormuyor. Bunun yerine bütün konuşma adabına uyarak sorusunu dile getiriyor. Yukarıımızda (üstümüzle) olan birisiyle konuşma adabları farklıdır ve aşağıımızda (astımızla) olan birisiyle farklı. Allah'ın^{cc} var olduğunu iddia edenler O'nu bir öğrenci veya iş arayan bir çırac olarak sunmuyorlar ki siz hemen kollarınızı sıvayıp patron sandalyesine geçip O'nu imtihan etmeye kalkasınız! O Hükümdardır; bütün hükümdarların Malikidir; Sahibidir. O Hakim'dir, Hâlik'dir Muhsin'dir. Bizim her zerremiz O'nun eseridir. Eğer farzımahal birisi bir soru sormak istiyorsa kime sorduğunu unutmamalıdır. Hele bir düşünün. Birisi ben şehrin valisiyim veya Emniyet müdürüyüm derse, hanginiz "önce bizim verdiğimiz soruları bir çöz. Ona göre ne olduğunu anlarız" diyorsunuz? Dünyada üst seviyeli yöneticilerin öyle olup olmadıklarını öğrenmek için kimse böyle bir yol izlemiyor. Muhakkak şüpheli bir durum olursa kanıtları istiyoruz ama onlar nasıl bir kanıt uygun görürlerse, iddialarını ispatı olduğu sürece kabul etmek zorunda kalıyoruz. Bizim istediğimiz tarzdan bir ispat olmak zorunda değildir. Hangi çırac "önce ben bu ustayı sınavdan geçireceğim sonra ustam olabilir mi olamaz mı diye karar vereceğim" demiştir.

Eđitime bařlayınca zaten űstadın ne kadar űstat olduđu ortaya çıkacaktır.

Bir kralın misalini verelim. Birisi kralın ata binip binemediđini űđrenmek istiyorsa "falanca ata binip falanca sokaktan geçerse ancak o zaman ata binebildiđine inanırım" diye-
mez. Eđer krala yakın birisiyse zaten adaba uygun bir şekilde doğrudan soracaktır. Deđilse krala yakın olanlardan bu bilgiyi almaya çalışacaktır. Gűcű buna bile yetmiyorsa sarayın yakınlarında bir yere saklanıp kralın ata binip dışarı çıkmasını bekleyecektir. Dođrudan krala gidip "gel bakayım; sınav yapacağım" derse bu kűstahlıđının cezasını alacaktır.

Aynı řekilde unutmamalıyız ki Allah^{cc} bizim astımız deđildir. Tersine biz onun astıyız. Galip ve herkesin hűkűmdarı O'dur. O'nun hakkında "bizim dediđimiz gibi yaparsa inanınız" demek dođru deđildir. Bűyle durumlarda Allah'a^{cc} yakın olan elçilere sormak gerekiyor. Onlar Allah'ın^{cc} řanı-na uygun ve hiçbir adabı eksik etmeden bu sorulara cevap ararlar. Eđer dođrudan biz kendimiz sormak istiyorsak bűtűn adaplarına uygun bir řekilde sormak zorundayız. Sonra Allah^{cc} lutfedip sorumuza cevaben ne kanıt sunarsa hakikaten kanıt olduđu műddete bize kabul etmek dűřer. Kűstaha bařımızı kaldırıp "űyle deđil bűyle olsun" demek deđil.

Denilebilir ki kralın űrneđi dođru deđildir. Kral sonuçta insandır, her istediđimizi yerine getiremez. Allah^{cc} ise bunları yapabilir. űyleyse neden O'ndan istediđimiz řekilde bir kanıt istemeyelim? Bir kere bu iddia zaten yanlıřtır. Kral halkın onu sinamasını, vakti olmadıđı için kabul etmiyor deđildir. O bűyle yűntemleri kendi haysiyetine uygun bulmadıđı için reddediyor. űyleyse kralların Kralı olan Allah^{cc} nasıl her ađızdan çıkan sesi kabul edebilir.

Ayrıca eğer herkesin dediğini yaparak Allah'ın^{cc} varlığını ispatlamaya kalkarsak, aslında yapmak istediğimizi imkânsız hale getiririz. Farzedelim ki *Sundarsingh* ve *Atmasingh* adında birbiriyle davalı iki kişi olsun. İkisi de "benim gözümde bu davayı kazanmam Allah'ın^{cc} varlığının en büyük ispatıdır" deseler Allah^{cc} kimin dediğini yapsın? Birisinin isteğini yerine getirince diğerininki olmamış oluyor. Dünya savaşında Almanlar "biz kazanırsak Tanrıya inanırız" derken İngilizler de aynı şeyi söylüyorlardı. Savaşta başarı ancak bir gruba nasip olabilirdi. Bu yöntemle diğer grup Allah'ı^{cc} inkâr etmeye devam edecekti. Bu yolu izlersek dünyanın yarısı mağdur olacaktır. Hırsızlar çabaları boşa gidince "Allah yoktur" diyecekler ve evi soyulanlar "Allah olsaydı bizi korurdu. Bu durumda O'na nasıl inanalım?" diyeceklerdir. Bir kapris uğruna bütün kanun mahvolacaktır. En azından bir kişiye bunun ispatlanması halinde inanacaklarını söyleyenlere cevabımız, durumun zaten bu şekilde olduğudur. "Ben gördüm" diyenlerin sunduğu kesin delilleri reddedenler sizsiniz! Eğer kişisel olarak "benim istediğim şekilde ispat etmek zorundasınız" derseniz, o zaman diğerlerinin ne suçu var? Aynı şekilde "benim istediğim şekilde ispatlansın" hakkı herkese verilmek zorunda kalınacaktır. Dünyada iman artacağına küfür ve dinsizlik artacaktır.

Velhasıl Allah'ın^{cc} sıfatlarını müşahade etmek mümkündür ama bu O'nun iradesi ve gösterdiği yöntemle mümkündür. Mucizelerin yerini ve tipini kararlaştırmak bizim işimiz değildir.

Allah'a^{cc} inananların ahlakları:

Başka bir itiraz da, deniliyor ki Allah'a^{cc} inanınca insan ahlakının güzelleşiyor olması gerekir. Oysa görülene inanılırsa en rezil ahlaklara sahip olanlar din mensupları oluyorlar. Hem batılı hem doğulu ateistler bu itirazı sunuyorlar. Hin-

distanlı ateistler diyorlar ki Allah'a^{cc} Müslümanlar daha çok inanıyorlar. Oysa hapishanelerin mahkûmları arasında en çok Müslümanlar vardır. Benzer şekilde Hinduların ve Hıristiyanların hatırı sayılır bir miktarı hapishanelerde çürümektedir.

Bunun cevabı basittir. Ahlaki çöküntü Allah'a^{cc} inanmanın neticesinde değil, gerçekten inanmamanın neticesindedir. Birisinin sadece ağzıyla "Allah'a^{cc} inanıyorum" demesi faydalı olabilir mi? Ağzımızla "Aspirin Aspirin" deyince ateşimiz düşüyor mu? Eğer düşmüyorsa sadece "Allah'a^{cc} inanıyorum" demek nasıl faydalı olabilir?

Ayrıca Hindistan'ın ateistlerinin çoğu *devsamajî* grubuna aitler. Bu gruba girenlerin suç oranının düşük olduğunu söylerler. Eğer bu iddiaları kabul edilse bile yine de bir iltifata layık değiller. Onlar birini gruba kabul etmeden önce belli ayıplardan sakındıklarına dair bir form doldurtuyorlar. Bunun anlamı şudur ki bu gruba zaten gözle görülen bariz günahlara alışık olmayanlar giriyorlar. Bunda övünecek ne var? Diğer cemaatlerde iyi insanlar yok mudur? Onlar da eğer kendi bünyesindeki zayıf olanları dışarı atarlarsa *devsamajî*lerden binlerce kez fazla iyi adam gösteremezler mi? *Devsamajî*ler bu konuda "Bakin bizim ordumuzun intizamı ne kadar şahanedir. Bize katılan herkesin omuzları genişliyor; boyu uzuyor" diyen bir komutana benzerler. Hâlbuki orduya zaten omuzu geniş boyu uzun olanlar alınır. Ordu sayesinde bu özellikler kazanılmıyor; zaten önceden var oluyordur.

Ya da birisi hastaneye gidip "burası ne biçim yer. Herkes sakat veya hasta veya kördür!" diyebilir mi? Hastane zaten böyleleri için yapılır. Aynı şekilde *Devsamajî*lerin az günahkâr olmaları grubun verdiği eğitimin bir özelliği değildir. Zaten belli günahlardan arınmış olanları alıyorlar. Onlarınki, görevi zayıfların iyileştirilmesi olan bir din değildir. Sa-

dece belli özellikleri olan insanları toplayan bir kulüptür. Oysa bir peygamberin misali bir doktor gibidir. O hastaları iyileştirmek için gelir. Onun hastanesinde yavaş yavaş eliyle şifa gören hastaların bulunması şarttır. Doğrudan söyle-diğini reddedenler dışında kapısı herkese açıktır.

Ayrıca *devsamajilerin* ahlaki olarak lekesiz oldukları da yanlıştır. Geçenlerde kendi aralarında bir kavga çıktığında birbirini ve hatta kurucu liderleri hakkında öyle pis şeyler yazmışlardı ki temiz bir insan onları okuyamaz bile. Batılı ateistlerin durumu da farklı değildir. Ateist düşünceli bir gazetenin editörü "Ben şimdiye kadar on sekiz kişiyle ni-kâh olmadan cinsel ilişkiye girdim ve bunda hiçbir ayıp görmüyorum" diye yazmış. Oysa sözde bu derece cinsel özgürlük ateistlerin gözünde bile ayıp sayılmaktadır.

Allah'a^{cc} inanmakla yüksek ahlaki değerlerin seviyesi düşüyor mu?

Deniliyor ki Allah'a^{cc} inanmakla aslında gerçek ahlaki değerlerin seviyesi düşüyor. Sebebi şudur ki Allah'a^{cc} inanan birisi iyiliği bir beklentisi olduğu için yapıyor. Aklında hep Allah'ın^{cc} ona vereceği ödül vardır. Oysa Allah'a^{cc} inanmayan birisi herhangi bir beklentisi olduğu için değil, iyiliği iyilik olduğu için yapar. Benzer şekilde Allah'a^{cc} inanan birisi kötülükten Allah'tan^{cc} korktuğu için sakınır ama inanmayan birisi kötülük kötü olduğu için. İyiliği iyilik olduğu için yapmak ve kötülükten kötülük olduğu için sakınmak, ödül beklentisi veya ceza korkusundan dolayı yapılan işlerden çok daha yücedir.

İyilik nedir?

Bize göre iyiliğin gerçek tarifi şöyledir: *Mükemmel ve kusursuz bir zata benzemek için gösterilen her eylem veya akla getirilen her düşünce iyiliktir. Aynı şekilde O Mükem-*

mel ve kusursuz zatın hoşuna gitmeyen veya yaptığına ters düşen eylem veya düşünce kötülüktür.

Mükemmel bir varlıkla kıyas yapmadan iyiliği tam anlamıyla tarif etmek mümkün değildir. Her takıldığımızda kıyas yapacağımız bir şey yoksa iyiliğin ve kötülüğün tarifi de imkânsızdır.

Allah'a^{cc} inanmayanlar veya doğaüstü bir varlığı işin içine karıştırmadan bu tartışmayı sonuçlandırmak isteyenler hep ihtilaf içinde kalmışlardır.

Bazılarına göre en çok mutluluk veren şey iyiliktir. Benzer durumda nispeten az mutluluk veren şey kötülüktür.

Diğer bir grup diyor ki mutluluk nedir? Hırsızlık yapan da mutlu oluyor ama hırsızlığa iyilik diyemeyiz. Bu yüzden mutlulukla ilgili tarif doğru olamaz. Belli bir durumda en çok fayda veren şeye iyilik dememiz lazım. Aynı durumda nispeten az fayda verene de kötülük.

Ama bu da "kimin faydası?" sorusunu beraberinde getiriyor. Herkesin dersek hırsız nasıl durduracağız? Onun için en fayda veren şey hırsızlık yapmaktır. Kişisel fayda dersek en başa döneriz. Hem bu durumda "iyilik bir beklenti yüzünden yapılmamalı" itirazı inanmayanları da kapsayacaktır. Denmişti ki inananlar bir beklentileri olduğu için iyilik yapıyorlar. Eğer iyiliğin tanımı içerisine "kişisel fayda" terimini sokarsak bir ateistin iddia ettiği üstünlük de kalmayacak. Böyle birisi, iyiliği Allah'ı^{cc} mutlu ettiği için edene ve kötülüktен "cezası vardır" diye sakınana nasıl dil uzatabilir?

Bazı batılı filozoflara göre iyilik bir görevdir. Ama bu tanım da onların işine gelmez. Görevi ancak bizden başka bir

varlık bize verebilir. Bu tanımı benimseyen Allah'a^{cc} da inanmak zorunda kalır.⁵⁴

Sözün özü "iyiliği iyilik olduğu için sevmemiz bizim amacımızı inananlarınkine göre daha yüce kılıyor" diyenler sadece bizi kandırmaya çalışıyorlar. Allah'ı^{cc} işin içinden çıkarttıktan sonra hırs ve faydayı esas alan bir tanım yapmaya mecbur kalmışlar ve böylece itiraz ettiklerinden daha da rezil hale gelmişlerdir. Çünkü onların yaptığı her şey kendi çıkarları ve faydaları içindir.

İyilik ve kötülükle ilgili bir müminin mertebesi?

Ateistlerin itirazının ikinci ve gerçek cevabı başkadır. Onlara diyoruz ki siz müminlerin yaptıklarının amacını tamamen varsaymışsınız. Önce hayali bir şey varsaydınız, sonra onu müminlere isnat ettiniz. Allah'a^{cc} inanan birisi aslında kötülük yapmak istiyor ama Allah^{cc} korkusundan dolayı iyilik yapıyor fikrini nereden varsaydınız? Ya da "aslında iyilik yapmak istemiyor ama oltanın ucundaki yemi görünce dayanamıyor" düşüncesini neye dayanarak varsaydınız? Bu gerçek bir mümine ithamda bulunmaktır. Oysa gerçek bir mümin bu seviyesiz düşüncelerin çok üstündedir. Onun iyilik yapma veya kötülük yapmama sebebi ödül ve ceza değildir. Tek sebebi Allah'a^{cc} inanmasıdır. Allah'ın^{cc} dediğini yerine getirmek onun için insanlığın en temel vazifesidir. Fayda ve zarar kavramları aklının ucundan bile geçmemektedir.

Üçüncü olarak şunu söyleyebiliriz ki dinimizde iyiliği sevap için yapmak ve kötülükten korktuğumuz için sakınmak son derece ilkel ruhani seviyelerden bir tanesidir. "Namazı cennete gideceğim diye kılıyorum" diyen mümin aslında

⁵⁴ Kaldı ki bu bir tanım değildir. Neyin iyiliği ve neyin kötülüğü olduğu konusu "görevdir" diyerek çözülmüyor. Görev olmasına görevdir ama nedir?*

ince bir şirk yapmaktadır. Bu İslamiyet'in ruhuna aykırıdır. Mümin, iyilik yapıp kötülükten sakınıyorsa iyiliğin özünde güzel bir şey olduğunu ve kötülüğün özünde ayıp olduğunu bildiğindendir. İbadet sınıfına giren iyilikleri Allah'ın^{cc} ihsanlarının altında ezildiğini hissettiği için yapmaktadır. Namazı cenneti elde etmek için ve orucu cehennemden korktuğu için tutmamaktadır. Onun sebepleri bellidir. Allah^{cc} onu yaratmıştır ve *Rububiyet*⁵⁵ ve *Rahmaniyet*⁵⁶ sıfatlarıyla birçok ihsanda bulunmuştur. Geleceğin ödülünü kazanma hırsı değil, geçmişte kalan ihsanlar için teşekkür etmek onun gayesidir.

Namazda mümin ne diyor?

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٧﴾ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٥٧﴾
مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٥٧﴾

Buyurun bu ayetleri bir okuyun. Neredeyse hepsi geçmişin ihsanlarıyla alakalıdır. Geleceğin umuduyla ilgili olan kısmı azdır. Müminin ibadeti teşekkür duygularının dışı vurulmasıdır. İçinde açgözlülük ve ödül beklentisi yoktur. Dünyanın hiçbir kavmi, ihsanı teşekkürle karşılamaya kötü demediği gibi, bunu bir fazilet olarak bilmektedir.

Kaldı ki neden dinler iyiliklere karşı sevap vadediyorlar? Çünkü bu Allah'ın^{cc} lütfudur; O'nun kararıdır. O'nun böyle bir karşılığı vermesi, müminin de bir karşılık beklentisi içerisinde olduğunu ispatlamaz. Birisi arkadaşının evine gittiğinde zaten ağırlanır, bunu herkes bilir. Ama kim "ağırlanmak niyetiyle gitmiştir" diyebilir? Onun gitmesi hisset-

⁵⁵ Allah'ın^{cc} aynen bir anne baba gibi kulunu büyüten sıfatı

⁵⁶ Allah'ın^{cc} bütün ihtiyaçlarımızı bizden herhangi bir çaba beklemeden bize vermesini sağlayan sıfatı

⁵⁷ Fatiha (1) sûresi, ayet 2-4

tiği sevgisindendir. Arkadaşının onu ağırlaması da kendi sevgisinin göstergesidir.

Gerçek iyiliği ancak gerçekten inanan yapabilir

Ayrıca dikkatle incelersek inanmayan birisi gerçekten inanan birisinin ulaşabildiği seviyeye ulaşamaz. Hatta bir inananın iyilik dediği bazı şeyleri anlamsız bulacaktır. Birçok iyiliğin de yapana kişisel bir faydası yoktur. Daha önce de söylediğim gibi anne babaya iyi davranmak çocuğun hiçbir işine yaramaz. Kendi tanımlarına göre anne baba için para harcamak ve onların çıkarttıkları zorluklara katlanmak, kişisel bir fayda vermemesi nedeniyle bir ateist için kötülük sayılması gerekir. Tersine anne babaya harcadığı paranın kendi menfaati için harcanmasının iyilik olması gerekir. Ama bir ateist inandığının tersine davranmaktadır. Aklen mantıksız olmasına rağmen, o da anne babaya iyi davranır. Sebebi de kalbinde minnettar olmanın bir erdem olduğunu bilmesine rağmen bunun farkında olmamasıdır. Ona göre minnettarlık ancak bir Allah'ın^{cc} var olduğu senaryoda iyilik sınıfına girmektedir. Bunun dışında da birçok iyilik ancak bizim verdiğimiz tarif kabul edilirse anlamlı oluyor. Yani mükemmel ve güzelliği eşsiz olan bir zatı kabul edip ona benzemeye çalışmak. Fayda zarar kavramlarıyla iyiliği tanımlamak imkânsızdır. Canımızı vermek veya ömür boyunca zorluk çekmemizi gerektiren fedakârlıklar ancak bizim tarifimize göre iyilik sınıfına girebilirler. Yani gerçekten iyiliğin en üst seviyesini yakalamak ancak bir inanana nasip olabilir. İnanmayan, eğer gerçekten inandığını yaparsa iyi olmak için adım atacak yeri kalmıyor. Hayret vericidir ki bir ateist, Allah'a^{cc} inananların ahlaklarını eleştirirken diğer taraftan kendi tanımını bırakıp inananların tanımı sayesinde ancak vicdanını rahatlatabilmektedir. Yaptığı, iddiasına ters düşüyor ama o bunun farkında değildir.

Edna⁵⁸ derecede olan bir şey için neden üstün olan kurban ediliyor?

İtiraz edenler bazen doğada üstün bir şeyin sanki edna bir şey için kurban edildiğini görünce Allah'ın^{cc} varlığını inkâr ediyorlar. "Eğer Allah^{cc} olsaydı böyle bir şey olmazdı" diyorlar. Sivrisineğin ve benzeri veba mikroplarının beslenmesi, üstün olan insanın hayatı pahasına oluyor; bundan bellidir ki dünyanın intizamı yüce bir varlığın elinde değildir diyorlar.

Sivrisineklerin ve diğer böceklerin neden yaratıldığı konusunu sonra ele alıp şimdilik edna ve üstün tartışmasını anlatacağım. Dünyanın nizamı ve insanın yaratılış gayesi ancak ölürse yerine gelebilir. Bu zararlı şeyler de planın bu kısmını sağlayan bölümün bir parçasıdır. *Sonsuz terakkisi ancak ölümüyle mümkün olunca, ölümü için gereken sebepler de yaratılmıştır.* Bu böcekler, üstün olanı edna için kurban etmiyorlar; tersine üstün olanı ulaşması gereken noktaya ulaştırmak için varlar.

Kuran'da neden ateistliğin reddi yoktur?

Ateistler diyorlar ki;

"Eğer Kuran-ı Kerim Allah'ın kitabı olsaydı her şeyden önce ateistliğe karşı deliller sunardı. Bütün semavi kitaplar bu konuda sessizler. Hâlbuki ateistlik onların en büyük düşmanıdır. Bu sessizlik, kitabın yazarının bir insan olduğunu gösteriyor. Eski dönemlerde ateistlik tam oturmamıştı. Bu yüzden kitaplarda da bu konuda bir ret yoktur. Oysa en büyük mesele nasıl gözardı edilebilir? Kuran-ı Kerim en son semavi kitaptır. O bile bu konuda tamamen sessizdir. Oysa müşriklere⁵⁹ karşı birçok delil sunmaya çalışmıştır. Bunun sebebi de Muhammed'in^{sav} kaldığı yerde hiç ateist yoktu, hepsi

⁵⁸ Alt seviyede olan bir şey

⁵⁹ Birden fazla tanrıya inananlar

müşriktiler. Bu yüzden kitabı da müşriklere karşı delillerle doludur. Ateistlik hakkında bir şey bulamadığı için sessiz kalmıştır.”

Diğer dinlerle şu anda işimiz yok ama İslamiyet’le ilgili bu itirazlar yanlıştır. Hz. Muhammed’in^{sav} ateistlik konusunda bilgisi olduğu hadislerden bellidir. Bir hadise göre kendisi şöyle buyurmuştur;

“Bir zaman gelecek ki insanlar “dünyayı kim yaptı?” diye soracaklar. “Allah” deyince “o zaman O’nu kim yaptı?” diyecekler.”⁶⁰

Ateistliğin kurucusu olan Spencer’in kitabında ele aldığı soru bu değil midir? Besbellidir ki Peygamber Efendimiz^{sav} bu konuda bilgi sahibiydi. Oysa Arabistan’da ateistliğin izi bile yoktu.

Şimdi de Kuran-ı Kerim’de bu konunun neden açık bir şekilde ele alınmadığını anlatayım. Eğer Kuran-ı Kerim’in kendisinin, insan gücünün yapamayacağı bir şey olduğu ispatlanırsa, hem Allah’ın varlığı hem Peygamber Efendimiz’in^{sav} O’nun gerçek elçisi olduğu ispatlanmış olur. Bu durumda zaten ateistliği ayakta tutacak bir şey kalmaz ve her kelimesi ateistliğin reddi olmuş olur. “Ateistlik” sorusu bağımsız bir soru değildir. Bir kelimanın ilahi kelimanın olup olmadığı sorusu cevaplandıktan sonra bu soru zaten yok oluyor. Sadece Allah’ın varlığının ispatı onun ayrıca kelimanın ettiğini ispatlamıyor. Bu yüzden Allah Kuran-ı Kerim’in eşsiz olduğunu ve ancak doğaüstü bir varlık tarafından gelebileceğini ispat ederek tek taşla iki kuş vurmuştur. Bu ispatı aynı zamanda ateistliğin reddidir. Şirkin reddi vardır ama ateistliğin reddi yoktur demek yanlıştır. Şirke karşı sadece belli başlı ayetler varken bu kelamın her kelimesi

⁶⁰ Müsned Ahmed bin Hanbel

ateistliğin reddidir. Durum böyleyken de ayrı bir redde ihtiyaç yoktur.

Ama aslında bu konuşmanın başında da anlattığım gibi müstakil retler de vardır. Sadece bu retlere belli bir isim verilmemiştir. Bunun sebebi ateistlerin de kendilerine bir isim vererek gruplaşmamalarıdır.

Bir Tanrıya inandıktan sonra insanın hali

Allah'ın varlığını ispatlayan deliller ve bu delillerin maruz kaldıkları itirazları anlattıktan sonra biz "*Makam-ı Hayret*"⁶¹ adı verilen yere gelmiş bulunuyoruz. "Beni birisi yarattı" konusunda emin olan bir kişinin kalbinde doğal olarak bazı sorular oluşur. O kimdir? Nasıl birisidir? Benim O'nunla bir bağım var mıdır? O'na karşı nasıl davranmalıyım? Onlarca soru ve beklentiler hemen kalbinde belirir ve bunlara bir cevap bulmadan insan konuyu kapatamaz. Bu yüzden ben bu sorulardan bazı önemli olanları ele alacağım.

O'nun adı nedir?

Bir şeyin varlığı konusunda haberdar olunca insan ilk olarak onun adını merak eder. Bu yüzden Tanrının bir kişisel adı var mıdır sorusunu ele alacağım. İnsanın fıtratı⁶² dikkate alınırca bu önemli bir sorudur. Adı olmayan bir şeyi zihnimizde tasvir etmek tam olarak mümkün değildir. Oysa ne ilginçtir ki İslamiyet dışında Tanrının kişisel adını açıklayan bir din yoktur. Ne Yahudilerde, ne Hristiyanlarda, ne Budistlerde, ne Hindularda, ne Zerdüştlere ne de başka bir dinde. Hep sıfatsal isimler vardır. Örneğin Hindularda *Parmatma* ve *Parmişver* isimleri vardır. Bunlardan anlaşılıyor ki Hindular Tanrının, büyük olsa da dünyanın bir par-

⁶¹ İnsanın şaşkınlık içinde olduğu bir yer

⁶² Yaratılışı; hamuru; her şeyin değişmesine rağmen insanın içindeki değişmeyen kısmı

çası olduğunu düşünüyorlar. Zerdüştlerin dininde de bütün isimler sıfatsaldır. Her isim ancak lügatin verdiği anlam kadar bilgi vermektedir. Hristiyanların durumu da aynı şekildedir. Yahudiler Tanrıya *Yehova* diyorlar ama araştırmalar bunun da sıfatsal bir anlamı olduğunu gösteriyor. Deniliyor ki *Yehova*, anlamı alçalan veya düşen olan *Yehvi* kelimesinden türemiştir. Yani insana nüzul eden varlık *Yehova* oluyor. Ama bu sadece Tanrının konuşma ve nüzul sıfatını anlatır. Kişisel bir isim değildir. Benim fikrime göre *Yehova* aslında *Yaho* demektir. Yani "Ey var olan." Yine adını bilmediğimiz birisi. Adını bilmediğimiz uzaktan geçen birisini çağırmak istersek "Ey! Bakar mısınız" dediğimiz gibi bu da "Ey" kelimesinin eşanlamlısıdır. Yani bunda O'nun sadece var olduğuna dair bilgi vardır. Sıfatsal bile değildir.

İslamiyet'ten önce kimseye Tanrının kişisel ismi söylenmedi

Gerçek şudur ki İslamiyet'ten önce kimseye Tanrının kişisel ismi söylenmedi ve bunda büyük hikmet vardır. Kişisel isim bütün sıfatlarını içeren isimdir ve bütün sıfatları ancak Peygamber Efendimize^{sav} tam olarak gösterildi. Bu sebepten Tanrı o zamana kadar kimseye özel ismini açıklamadı.

Yahudilerde "Yehova" ismine hürmet

Yahudiler "Yehova" ismine fevkalade hürmet gösterirler. Onlara göre herkes her yerde bu ismi ağzına almamalı. Bu edepsizliği, saygısızlığı doğurur. Sadece ulemalar bu ismi kullanırlar ve doğru telaffuzu da sadece onlar bilirler. Başkası bu ismi kullanırsa Tanrı'nın gazabına uğrar. Tam din adamı statüsü olmayan birisi ağzına alırsa vefatından sonra ulemalar merasimlerine katılmazlar. Onun necatının (kurtuluşu) olmayacağına inanırlar. Hatta sıradan insanların önünde ulemalar bu adı söylemek zorunda kalırlarsa telaf-

fuzunu bozarak söylerler. Bu isim etrafında örülen gizlilik perdesi ve Yahudilerin onlara galip gelmelerinin arkasında bu ismin gücünün yattığına inandıkları için Mısırlılar büyük çabalar sonucunda bu ismi keşfetmişlerdir. Sonra kendi sihirlerinin içine bu ismi de koymuşlardır. Bu yüzden Mısırlıların bütün sihirlerinde bu isim muhakkak bulunur.

İslamiyet'te Tanrının kişisel ismi

Müslümanlar da benzer yanılgıya düşmüşlerdir. Sadece özel insanların bildiği ve halkın önünde telaffuz edilmeyen bir isim olduğunu sanırlar. Özel insanlar da bunu herkesten saklarlar. Tanrı'nın isteği de bu yöndedir. Müslümanlar buna *İsm-i Azam*⁶³ derler. Şeyhe hizmet edince bu ismi öğrenebileceklerini sanırlar. Kaldı ki onlara göre bu ismi bilen artık başka bir şeye ihtiyacı yoktur.

Oysa gerçek şudur ki Yahudilere zaten kişisel ismi anlatılmamıştı (anlatılanların hepsi sıfatsal isimlerdi) ve Müslümanlara anlatılan ismiyse o kadar zahirdir ki saklanması mümkün değildir. Bu isim:

الله "Allah"

dır. Bu saklanması gereken değil, sergilenmesi gereken isimdir. Bu yüzden ezanda ve namazlarda yüksek sesle "*Allahü Ekber*" dememiz istenmiştir. Velhasıl İslamiyet'te Tanrının kişisel ismi vardır ve bu isim Allah'dır.

Allah kelimesi ne bir şeylerden türemiştir ne de bir anlamı vardır. Bu sadece bir isimdir. Bazıları "*La İlaha*"nın *İlaha* kısmı hemzesini düşürüp *Allah* kelimesini doğurmuştur diyorlar ama bu tamamen yanlıştır. "*La İlaha*"nın içindeki *İlaha* ister gerçek ister suni her tür ilah için kullanılmakta-

⁶³ Büyük isim

dır. Oysa Araplarda Allah kelimesi hiçbir zaman suni ilahlar için kullanılmamıştır. Öyle olsaydı putlarına da Allah demezler miydi? Kuran-ı Kerim’de de bu hep kişisel isim olarak kullanılmıştır. Sıfatlar hep bu isme bağlanmaktadırlar. Yani Kuran-ı Kerim’e göre de bu sıfatsal bir isim değil kişisel bir isimdir.

Allah’ın “Al” ve “İlah” (yani en yüce olan ilah) kelimelerinin birleşimi olabileceğine dair iddialara gelince diyebiliriz ki eğer “Al” öneki övmek için olsaydı yine Arapça gramer kurallarına göre O’nu çağırırken “Ya Eyyuhallah” dememiz gerekirdi ama sadece “Allah” deniliyor. Dolayısıyla “Allah” kelimesinin başındaki “Al” övmek veya yüceltmek için eklenen “Al” değildir; kelimenin bir parçasıdır.

“Allah” nedir?

Kişisel ismini öğrendikten sonra artık O’nun nasıl bir varlık olduğu sorusu gündeme geliyor. Artık onu “Yehova” ya da “Ey!” diye çağırmamıza gerek yoktur. Artık sıra O’nun nasıl birisi olduğunu öğrenmeye gelmiştir.

Batılı düşünlere göre Tanrı nasıl bir zattır

Öncelikle Allah’a inanan batılı düşünlere fikirlerini anlatacağım. Onların bir kısmına göre Allah vardır ama kâinatı yarattıktan sonra kendi haline bırakmıştır. Günümüzde yeni yaratılışın örneklerini görmediğimiz için O’nun bu kâinatla bir işi kalmadığını anlarız. Sanki artık sıfatları işlemeyen hale gelmişlerdir ve kendi yarattığı mahlûklarla bir ilişkisi kalmamıştır.

İkinci bir fikre göre genel düzenlemeler ve dünyanın akışına karışmasa da insanların ahlakî hidayetini sağlamak için zaman zaman onların kalbinde iyi düşünceler yerleştirmektedir.

Hiç değilse bu kadar işi olan bir Allah’ı kabul ettikleri için herhalde bunlara minnettar olmamız gerek!

Gelecekle ilgili olarak, bazıları diyorlar ki bizi yarattığına göre dediğini yapmazsak cezayı da verecektir. Diğer bir gruba göre O'nun cezalandırmakla bir işi olmazmış. "O'nun varlığına inanıyoruz. Bu O'na yetmiyor mu? Eğer dediklerinden üç beşini yapmazsak kıyamet mi kopar? Yaptıklarımız kadar ödüllendirsin. Yapmadıklarımızın cezası olmasın" diyorlar. "Sadece ödül vardır, ceza yoktur" düşüncesi bir Avrupalı filozof tarafından çok vurgulanmıştır. Onu yakından tanıyanlar kendisinin acıya karşı çok hassas olduğunu söylemişlerdir. Bu sebepten Allah'ın ceza verebileceğine kendisini bir türlü inandıramamıştır diyorlar.

Hristiyanların düşüncesine göre Tanrı nasıl bir zattır

Şimdi değişik dinlerin düşüncelerini ele alıp onların Tanrı hakkında ne dediklerini ve bu dediklerinin ne kadar doğru veya yanlış olduğunu anlatacağım. Şu anda Hristiyanlık dünyayı mağlup ettiği için ondan başlayacağım. Dediklerine göre bir Tanrının üç dalı vardır.

1. Tanrı olan Baba
2. Tanrı olan oğul
3. Tanrı olan Mukaddes ruh

Bunlar birleşince tek de oluyorlar. Sıfatlara gelince diyorlar ki Tanrının özel sıfatlarından birisi "adalet" sıfatıdır. Eğer adil olmasa zalim olacaktır diyorlar. Oysa zalim olmak bir Tanrı için imkânsızdır. Bu yüzden onun adaletinde en ufak bir kusur olmaması lazım. Bu temeli attıktan sonra diyorlar ki dünyada günahın yaygın olduğu barizdir. Bu durumda insanın kendi başına günahtan kurtulması imkânsız gözüküyor ama diğer taraftan Tanrı Adil olduğu için günahkârları cezalandırmak zorunda. (Yoksa adaleti noksan olur.) Adalet sıfatının insanların kurtuluşu için bir engel teşkil ettiğini gören Tanrı, biricik oğluna insan şeklini vererek insanların günahlarının yükünü taşısin diye dünyaya yolla-

dı. Bu sebepten aslında Tanrının oğlu olan Hz. İsa^{as} insan suretine girip masum olmasına rağmen bütün insanlığın günahlarını üstlendi ve çarmıha gerildi. Bundan böyle ancak bu olayı böyle bilen necat bulacaktır (kurtulacaktır) çünkü Mesih onlar için kendini feda etmiştir. Bundan böyle Tanrının adaletine engel olmadan artık Mesih necat verebilmektedir.

İtirazlar

Ama bu dogmayı benimsersek Tanrının zatiyla ilgili birçok itiraz oluşmaktadır. Dilimizle her ne kadar Ona *Rahim Rahim* desek Hristiyanların Tanrısına inandıktan sonra eğer bir günah işlersek affedilmek için yalvar yakar olursak dahi Tanrı tarafından reddedileceğiz. Çünkü O Adaleti gereği affedemez!

Ama O merhametlidir. Evet, bizden daha merhametlidir. Birisi bize karşı bir suç işlerse ama sonra pişman olup merhamet dilerse biz onu affederiz. Öyleyse Tanrı neden affetmesin? Adaleti zedeleniyor demek tamamen yanlıştır. Biz birini affettiğimizde adaletimiz mi lekelenir? Biz affetmemize rağmen yine adaletli kalabiliyorsak Tanrı neden kalmasın?

Masihlik İncil’de Tanrının “Baba” kelimesiyle anılmasından gurur duyar. Babalar evlatlarına Hristiyanlığın tanrısı gibi mi davranırlar? Ne kadar tövbe ederlerse etsinler bu baba affetmiyor! Hristiyanlar “Dünyada babalar cehaletleri yüzünden affediyorlar yoksa eğer tam bilgi sahibi olurlarsa Mesih’i kabul etmeden affetmezler” diyemezler. Sebebi de şudur ki Hz. İsa^{as} kendisi İncil’de Tanrının baba olmasını şu masalla anlatmıştır:

“Bir kişinin iki oğlu varmış. Küçüğü babasının mal varlığından kendisine düşen payı istemiş. Bunun üzerine babası da paylarını hesaplayıp onlara vermiş. Çok geçme-

den küçük oğlan kendi payını alıp uzaklara gitmiş. Gittiği yerde bütün malını boş şeylere harcamış, heba etmiş. Daha sonra bu memlekette kıtlık başlayınca da beş paraya muhtaç kalmış. Oralı birisinin tarlasında çalışmak zorunda kalmış. Domuzlara yemek veriyormuş. Domuzların yediğini yemek istemiş ama bu bile ona yasaklanmış. Birden bire kendine gelmiş ve kendi kendine demiş ki "babamın onlarca çalışanı ekmeğini ondan kazanır. Ben ise burada açlıktan ölüyorum. Babama döneyim ve ona diyeyim ki ben Tanrının ve senin gözünde günahkâr olduğumu kabul ediyorum. Artık senin oğlun olmaya layık değilim. Ama en azından beni çalışanlarının yerine koy" Bu fikri benimseyip kalkmış ve memleketine dönmüş. Daha tam varmamış ki geliş haberini alan babası dayanamayıp koşa koşa gelip yolda karşılaşmış. Sarılmış ve öpmüş. Oğlu "ben Tanrı ve senin gözünde günahkârım. Artık oğlun olmaya layık değilim" demiş. Bunun üzerine babası hizmetçilerine "güzel elbiseler getirin ve buna giydirin. Parmağına yüzük takın ve ayağına pabuç giydirin. Güzel bir hayvan kesin ki biz mutluluğumuzu kutlayabilelim. Bu oğlum ölmüştü; dirildi; kaybolmuştu; geri geldi" demiş. Onlar böyle sevinirken büyük oğlan tarladan geri dönmüş. Kutlamaların sebebini bir hizmetçiye sormuş. O da "kardeşin dönmüş. Baban da kutlalım diye hayvan kestirdi" demiş. Bunlara çok kızan büyük oğlan içeri girmek istememiş ama babası dışarı çıkıp gönlünü almaya çalışmış. "Ama ben yıllardır sana hizmet ediyorum. Hiçbir zaman bir dediğini iki etmedim. Bana bir keçi yavrusunu bile arkadaşlarımla kutlama yapayım diye vermedin. Ama senin malını heba eden oğlun için güzel hayvanı kesmişsin" demiş. Bunu duyan babası da "Oğlum sen hep yanımdasın. Zaten benim

olan senindir. Bu kutlama uygunsuz değildir. Senin kardeşin ölüydü; ihyâ oldu; kaybolmuştu; bulundu” demiş.⁶⁴

Bu masalda Hz. İsa Tanrının da aynen bir baba gibi günahkâr kulunu sevdiğini anlatmıştır. Pişman kulu ona dönünce O da bir baba gibi merhamet gösterir. Ama ne ilginçtir ki, Mesih’in kendisi Tanrının merhametini bu masalla anlatırken, günümüzün Hristiyanları O’nu öyle zalim birisi olarak gösteriyorlar ki ne kadar pişmanlık duyarsak duyalım, ne kadar yalvar yakar olursak olalım O affetmezmiş. Masalda yer alan baba evine dönen yavrusunu önce dövüp sonra mı affetmişti? Yoksa pişmanlığını görünce mutlu olup ceza vermeden mi affetmişti? Eğer çocuğunu görünce “Aç sırtını; önce kırbaçlayayım sonra bırakırım” deseydi ya da büyük oğlunu çağırıp “bunun günahları için seni kırbaçlayayım ki adaletim lekesiz kalsın” deseydi *keffare*⁶⁵ kavramına anlam verirdik. Gerçek şudur ki bu masalla Hz. İsa^{as} bu kavramın kökünü kazımıştır. Sanki ona ümmetinin böyle bir yanılgıya düşeceği vahiyle bildirilmiştir ve o da bu masalı anlatarak önlemini almıştır.

Ayrıca Hristiyanlar bir taraftan Hz. İsa’ya^{as} Tanrının oğlu derken, diğer taraftan öldüğüne hatta üç gün cehennemde kaldığına inanmaktadırlar. Yani kendisi Tanrı olan birisi üç gün cehennemde kalıp ceza çekmiş. Bu inancın kusuru apaçıktır. Bir şey yazmaya bile gerek yoktur.

Zerdüşterin düşüncesi

Hristiyanlardan sonra Zerdüşterin düşüncelerini ele alalım. Onlara göre Tanrı sadece nurun kaynağıdır. Acılar ve sıkıntıların kaynağı O değildir. Bu sebepten bir rakip gücün olduğuna da inanmaktadırlar. Karanlığı, acıyı ve sıkıntıyı o

⁶⁴ İncil: Luka 15. bölüm. 11. – 32. ayetleri

⁶⁵ Tazminat. Birinin günahın cezası başkası tarafından çekilmesini makul bulan Hristiyanlığın içine sonradan karıştırılan kavram.

rakip yaratmıştır. Dünyada ne olup bitiyorsa bu iki tanrının sürekli devam eden savaşı yüzünden oluyor. Bazen birisi galip geliyor; bazen de diğeri. Ama kıyamete yakın bir zamanda iyiliğin tanrısı tamamen galip gelip adı *Ahraman* olan kötülüğün tanrısını öldürecektir.

İtirazlar

Bu inanç da itirazlara maruz kalıyor. Böyle inanınca şeytan da Tanrının varlığının bir parçası olmuş oluyor ve Zerdüştlerin bile sevmediği iki Tanrı kavramı doğuyor. Buna karşı diyorlar ki aslında Tanrı tektir ama O iki farklı güç yaratmıştır. Birisi iyiliğin gücü diğeri de kötülüğün gücüdür. Ama bu sadece bir aldanmadır. Eğer kendi inançlarına göre herhangi bir şekilde kötülüğe karışmış olması Tanrının zatını lekeliyorsa o zaman bu senaryoda da lekelenmiş olur.

Ayrıca zararlı sanıp şeytana mensup ettikleri şeylerin günümüzde aslında faydalı oldukları ispatlanmıştır. Karanlığı bile dikkate alırsak çok faydaları vardır. Karanlık olmasaydı uyku sağlıklı ve faydalı olamazdı. Tıp, karanlığın uykusunun, aydınlığın uykusuna göre daha üstün olduğunu ispatlamıştır. Birçok sebze karanlıkta neşvünema⁶⁶ bulur. Sürekli aydınlık hem gözleri hem asabımızı yorar. Eğer karanlığı kötülüğün gücü yaratmışsa asıl Tanrının dünyayı eksik yarattığını da kabul etmek zorunda kalıp, mükemmel hale getirdiği için şeytana borçlu çıkarız.

Hinduların düşüncesi

Dünyanın üçüncü büyük dini Hindu dinidir. Bunların inançları da Tanrıyı eksik düşüren talimatlar içermektedir. Diyorlar ki Tanrı dünyadan bir şeyi seçip onun şeklini alıp dünyada maddi olarak doğuyor. Bu inanç öyle abartılıyor ki

⁶⁶ Büyür ve hayat alır. Güçlenir.

bazen domuz veya timsah olarak doğduğunu bile ileri sürüyorlar. Biraz düşünseler maddi bir vücutla doğmak bir Tanrıyı sınırlandırır. Üstüne üstlük domuz veya timsah olması ne kadar küçük düşürücü bir inançtır. Böyle akideler O'nu yücelteceğine şerefini sarsmaktadır.

Ayrıca Hindular dünyanın çarkını döndürmek için asıl Tanrı dışında birçok *devtaların*⁶⁷ olduğuna da inanırlar. Bunların arasında üç tanesi önemlidir. Birincisi *Brahma* adında yaratıcı tanrıdır. Rızığımızı verenin adı *Şiv* dir. Öldüren ise *Vişnu* dur. *Vişnu* ve *Şiv*'e sıkı bir şekilde tapılırken *Brahma* pek dikkate alınmaz. "Brahma zaten yapacağını yapmıştır. Şimdiyse işimiz ancak rızık verene ve öldürene düşebilir. Bu yüzden onların ibadetini eksik etmemeliyiz" düşüncesiyle hareket edilir. Bu tanrılar hakkında bir hikâye anlatılır. Rivayete göre bir türlü evlat sahibi olamayan bir kral varmış. Sürekli çocuğu olsun diye Brahman'a ibadet edermiş; ta ki o ona bir erkek çocuğu bahşetmiş. Bundan sonra artık *Brahma* ile işi kalmadığı için çocuğu vefat etmesin diye *Vişnu*'nun ibadetine önem vermeye başlamış. Genç bir delikanlı haline geldiğinde çocuk, "ama bana asıl ihsan eden ve yaratan Brahman'dır. Ona tapmalıyım" demiş ve öyle yapmaya başlamış. Bunu gören babası çok kızmış ve bir gün artık dayanamayıp *Vişnu*'ya çocuğunu öldürmesini söylemiş. *Vişnu* da bu isteğini yerine getirmiş. Bunları gören Brahman da kendi kendine "bu çocuk benim için canını verdi. Bunu bir daha yaratmalıyım" demiş ve çocuğu bir daha yaratmış. Bu savaş böyle devam etmiş. Nasıl sona erdiğini ve kimin tanrıları barıştırdığını bilmiyorum.

⁶⁷ Küçük tanrılar

Aryaların düşüncesi

Arya dini aslında Hindu dininin bir dalıdır ama inançlarını o kadar değiştirmişlerdir ki ayrıca ele almak gerekir. Bunların düşünceleri de çok zayıflıklar içermektedir. Dediklerine göre Tanrı dünyayı yaratmadı. Madde ve ruh hep vardı. Tanrı onları sadece birleştirdi. Bütün kudret gerektiren sıfatları inkâr ediyorlar. Onlara göre Tanrı ne Haliktir ne Rezzaktır ne de Hafizdir. İnanalım diye sundukları tanrı ölse bile dünyanın işleri durmaz. "O ölse de kalsa da biz nasılsa varız" diyorlar ki bu düşünceyi akliselim kabul edemez.

İslamiyet ne diyor?

Peki, İslamiyet ne diyor? Esas gayem bu olduğu için biraz detaylara gireceğim ama öncelikle Allah^{cc} hakkında İslamiyet'in ne dediğinin özetini anlatayım. İslamiyet'e göre bütün güzel sıfatlara sahip bir doğaüstü varlık vardır. O hiç bir şeye muhtaç olmayıp kendi başına var olabilen bir zattır. Mükemmeldir, Sınırsızdır. Göklere hüküm sürdüğü gibi dünyanın da hâkimidir. Hiç bir şey O'nu kapsayamaz. Boyutlar O'na tabidirler. Kimse O'nu bir şeye zorlayamaz. Uzak olmasına rağmen yakındır ve yakın olmasına rağmen uzaktır. Kimse O'nu yaratmadı. Tersine yaratılan her şey O'nun eseridir. O her şeyden üstündür ve her şey O'nun emrine amadedir. O'nun izni olmadan kimse bir şey yapamaz. O Hükümdardır; Maliktir; Hidayet verendir; bizi Koruyandır. Saygınlığımız veya zilletimiz O'nun elindedir. O duyar, görür ve her şeyi bilir.

Ama duymak, görmek ve bilmek için bizim gibi çeşitli aletlere muhtaç değildir. Kâinatta görünen her şey O'nun sıfatlarının dışı vurmasıdır. O vardır ve hep kalacaktır. Dünyayı belli bir amaç için yaratmıştır ve dünyanın bu amaca göre hareket etmesini istemektedir. Bunda O'nun bir çıkarı

yoktur. Tersine dünyanın terakkisi ve gelişimi buna bağlıdır.

Allah'ın^{cc} bir sûreti var mıdır?

Acaba O'nun bir sûreti var mıdır diye sorulabilir. İslamiyet'e göre O'nun bir sûreti yoktur. Kelime itibarıyla "sûret" ancak belli başlı sınırlı bölgeleri olan maddi bir şeyin şekline denilebilir. Oysa Allah^{cc} her tür sınırlama ve bölümlendirmeden münezzehtir. O'nun bir sûreti olamaz. Bu kavram sadece maddi eşyalar için geçerlidir. Maddi dünyada bile sadece kesif şeylerin özelliğidir. Oysa Allah'ın^{cc} bir cismi yoktur. O bütün madde ve cisimlerin yaratandır.

Hadis-i şerifte Allah'ın^{cc} sûreti olduğuna dair bilginin anlamı nedir?

Denilebilir ki bazı hadislerle göre Allah'ın^{cc} bir sûreti olduğu anlaşıyor. Onların anlamı nedir? Bir rivayete göre Peygamber Efendimiz^{sav} bir gün dışarı çıktığında birisini kölesini döverken görmüş ve

⁶⁸ إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ

diye buyurmuş. Yani Allah^{cc} Âdemi kendi sûretine uygun yaratmıştır. Bu yüzden onun sûretine hürmet şarttır. Deniliyor ki bu hadisten Allah'ın^{cc} sûreti olduğu anlaşılmaktadır. Eğer öyle olmasaydı Peygamber Efendimiz^{sav} böyle demezdi.

Unutulmamalıdır ki bu hadisin iki anlamı vardır. Birincisi Arapçada "sûret" kelimesi "sıfat" anlamında da kullanılmaktadır. Bu anlamı doğru varsayarsak hadisin anlamı da "Allah^{cc} Âdemi kendi sıfatlarına uygun yaratmıştır" olacak.

⁶⁹ عَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا

⁶⁸ Müsned Ahmed bin Hanbel

dediği gibi. Yani insanoğlu ile alakalı olan tüm sıfatları Allah^{cc} Âdem'e anlattı. Ona öyle bir beyin verdi ki Allah'ın^{cc} sıfatlarını anlayıp uygulayabilsin. Hadiste bahsedilen adam, kölesinin yüzüne vurduğu için beyninin de zarar görmesi muhtemeldi. Bunu gören Peygamber Efendimiz^{sav} "yaratılışının gayesini yok eden bir şekilde vurma" demek istemişti. Bazı diğer hadislerden de Peygamber Efendimiz'in^{sav} yüze vurmaya yasakladığı anlaşılıyor. Sebebi şudur ki beyin, sıfatların dışı vurmasını sağlayan merkezdir. Bu merkez zarar görürse her şey durur. Bize Allah'ın^{cc} sıfatlarına hürmet etmek emredilmiştir. Yüze vuran birisi uyarılmıştır. "Sen vuruyorsun ama beyine zarar verirsen yaratılışın gayesi yok olur" denmiştir.

عَلَى صُورَةِ الْإِنْسَانِ nin anlamı de olabilir. Yani Âdeme verilen şekil onun yaratılışına uygundur. Bu durumda bu hadisin anlamı "Allah^{cc} zaten bunu olması gerektiği gibi yaratmıştır. Sen şimdi vura vura düzeltmeye mi çalışıyorsun" olacaktır. Bu durumda hadis azarlayıcı bir söz haline gelir. Neredeyse vura vura şeklini değiştirmek üzere olan adama iğneleyici bir hatırlatma olur. "Allah^{cc} hata etti de sen mi düzeltiyorsun" diyerek uyarı yapılıyor. Allah'ın^{cc} bir sûreti olduğunu söylemiyor.

Allah'ın^{cc} gerçeğini anlamak mümkün müdür?

Birisi diyebilir ki eğer Allah^{cc} algılama sınırlarının ötesinde kalan bir zatsa biz O'nu nasıl anlayabiliriz? O'nun varlığını nasıl hayal edebiliriz? Gerçeğine nasıl hâkim olabiliriz?

Bunun cevabı şudur ki Allah'ın^{cc} derin gerçeğini kimse anlayamaz; yüzde yüz hâkim olamaz. Sebebi de şudur ki tam olarak anlayabildiğimiz bir şeyin aynısını yapmaya da kudretli oluruz. Örneğin saati ele alalım. Saat hakkında bilgi-

⁶⁹ Bakara (2) sûresi, ayet 32

miz tam olursa, iç mekanizmalarını tam anlarsak, kullanılan malzemeyi tam bilirsek, parçaların birbiriyle olan ilişkisini tam çözersek, elbet aynısını yapabiliyor hale de geliriz. Aynı şekilde Allah'ın^{cc} varlığına ve gerçeğine yüzde yüz hâkim olmak ve bilmek, bir Allah^{cc} daha yapabileceğimiz anlamına gelir. Oysa bırakınız Allah'ı^{cc}, biz kendimizi bile anlayamıyoruz ve bu çocukların dahi bildiği bir gerçektir. Çocukların birbirini yakalamaya çalıştıkları bir oyun vardır. Birisi diğerini yakalarsa o da "yakaladığın sadece benim elimdir; esas *beni* yakalayamadın ki" diyor. Bu oyunun arkasında yatan fikir de aynıdır. İnsanın da gerçeği gizlidir. Sadece bazı dış belirtileri vardır. Bütün filozoflar bu "ben" denilen şey nedir konusunu yarım bırakıp hiçbir neticeye varamadan dünyadan göç etmişlerdir. Kendisini bile çözemeyen insan Yaratanını nasıl çözsün? Bir hadis diyor ki;

كُلُّكُمْ فِي ذَاتِ اللَّهِ حُمَقَى

Yani: *hepiniz Allah'ın zatı konusunda şaşkına dönmüşsünüz. O aklınızın sınırlarının ötesindedir.*

Aslında her şeyin gerçeği gizlidir

"Eğer anlayamayacaksam neden inanayım" fikrinin yanlışlığını ortaya çıkartmak için, Allah^{cc} her şeyin derin gerçeğini gizlemiştir. En ufak şeyin bile derin gerçeklerini anlamamız mümkün değildir. Bir masayı ele alalım. Bunun eni boyu rengi dışında bir şey görmüyoruz. Peki, bir masa eni şu boyu şu rengi de şu mu demektir? Gerçek şudur ki masayı görmek, kapısı bize bile açık olmayan varlığımızın derin odalarında, bir etki yaratır. O etkiye masa diyoruz. Birisi birine "oğlum" diyorsa kastettiği sadece boyu bu kadar, rengi şu olan şey oğlumdur mu oluyor? Hayır. "Oğlum" demesinin sebebi zihninde oluşan o özel etki ve izlenimdir. Allah'ın^{cc} zatının derin gerçeği de gizli olduğu için

insanların O'nu anlama umudu sönmesin diye Allah^{cc} her şeyin derin gerçeğini gizlemiştir.

Öyleyse O'nun varlığını nasıl anlarız

Durum buysa Allah'ın^{cc} varlığını nasıl anlarız? Bunun cevabı dün de anlattığım gibi "ilham ve vahiy yoluyla" dır. Allah^{cc} buyuruyor ki;

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ⁷⁰

Sen Allah'a kadar varamazsın, ama üzülme; kaygılanma, Biz Kendimiz sana geleceğiz. Hikâyeye göre bir bilge hiç evinden çıkmazmış. Bir gün kralın elçisi acilen bir yerde kral tarafından beklendiği haberini getirmiş. Bilgenin arkadaşı kaygılanmış ve önce araştırmak istemiş, ama bilge neticeyi beklemeden yola koyulmuş. Akşam fırtına çıkınca ormanda küçük bir eve sığınmak zorunda kalmış. Kapıdan izin isteyince içeriden "buyurun içeri girin" sesi gelmiş. Bir de bakmış içeride sakat birisi yatıyormuş. Kim olduğunu ve geliş sebebini anlatınca ev sahibi ağlamaya başlamış. "Ben uzun süredir sizi ziyaret edebileyim diye dua ediyordum. Sanki Allah^{cc} sizi buraya kadar benim için getirdi" demiş. Ertesi sabah kalkınca kralın elçisi yine gelmiş ve artık gitmesine gerek kalmadığını söylemiş. Bu onun, bütün olup bitenlerin ilahi bir tedbir olduğu kanısını daha da güçlendirmiş.

O sakat adamın bilgeye ulaştığı gibi, bizde Allah'a^{cc} ulaşabiliriz. Yani O'nun kendisinin gelmesi gerekir ve O zaten böyle yapmaktadır. Görüşmeye susamış olanlara Kendi gelip visalin⁷¹ şerbetini içirmektedir.

⁷⁰ Enam (6) sûresi, ayet 104

⁷¹ Buluşma

Allah'ın^{cc} irfanı⁷² nasıl elde edilir?

Allah'ın^{cc} varlığı konusunda ilham yoluyla ilim sahibi olduk ama irfan sahibi nasıl olacağız? Kuru ilim Yaratan ve yaratılan arasında olması gereken ilişkiyi doğuramaz.

Buna cevap olarak bir şeyin irfanını elde etmenin üç yolu olduğunu söyleyebiliriz. Birincisinde o şey önümüze getirilir ve biz iyice yoklayarak ve her tarafını inceleyerek tüm detaylarını ve inceliklerini öğreniriz. Örneğin birisi *Seyfullah* diye birisini sadece duymuşsa, onu *Seyfullah* konusunda irfan sahibi yapmak için *Seyfullah'ı* bulup onun önüne getiririz ve böylece o da irfan sahibi olur. İkinci yöntemde o şeyin tüm detaylarını ve şeklini anlatırız. Örneğin bir ülkede masa sandalye kavramı olmazsa onlara masaların şeklini, amacını ve tasarımını anlatabildiğimiz kadar anlatırsak biraz hayal edebilir hale gelir. Maddi olmayan şeyler için üçüncü yöntem kullanılır. Bu durumda ilgili şeyin sıfatları anlatılır. Örneğin ışık vardır. Şekli şemaii yok ki anlatalım. Bu yüzden kör birine ışığın nasıl bir şey olduğunu anlatmak zorunda kalırsak ancak bazı sıfatlarını anlatabiliriz. Ancak bu yöntemle eni boyu olmayan şeylerin detayları konusunda fikir sahibi olabiliriz. Kör ancak ışığın sıfatlarını duyarsa zihninde ışığın bir resmini çizebilir. Birçok şey hakkında detaylı bilgi, sıfatları hakkında bilgi edinerek elde edilir. Allah^{cc} da bu şekilde Kendisini tanıtır ve insan ancak sıfatlarıyla O'nu tanıyabilir.

Tanrı bir midir yoksa birden fazla mı?

Tarih boyunca bu soru insanlığın zihnini meşgul etmiştir. İbadetimizi ve itaatimizi hak eden tek bir Tanrı mı var yoksa birden fazla varlıklar mı bu konuda hak sahibidirler?

⁷² İrfan ilimden daha üstündür. Herkes bir kitap okuyarak bile bir konu hakkında ilim sahibi olabilir ama irfan sahibi olabilmesi için bizzat tecrübe etmesi gerek. Tecrübe sonucunda elde edilen ilim irfandır.

İslamiyet "Tekdir" diyerek kesin bir dille bu soruya cevap vermiştir. Hiçbir varlık O'nunla ortak değildir. Aklen de böyle bir varlık ancak bir tane olabilir. İki veya daha fazla olamazlar. Bu mümkün değildir. Aklımız, iki tane her şeye sahip, her şeyin kontrolünü elinde tutan varlıkları anlayamaz. "iki" kelimesi bile bir bölünmeyi ve sınırlanmayı ima etmektedir ve sınırlı olmak O'nun tanımına aykırıdır. Tanrı varsa tek olmak zorundadır.

Şirk nedir?

Maddi olmayan bir Tanrıya ortak koşmak ne demektir? Bu soru da asırlardır insanlığı düşündürüp durmuştur. Tek Tanrıya inananlar bile bazen müşrik olmakla suçlanmışlardır. Gerçekten de böyle insanların hayatlarında, kalbimizin derinliklerinde hor gördüğümüz veya hoşlanmadığımız bazı unsurlar görürüz. Unutulmamalıdır ki şirk meselesi o kadar basit bir mesele değildir. Tersine son derece ayrıntılı ve ince bir konudur. Bu sebeptendir ki inanç olarak şirk karşı olmalarına rağmen, davranış olarak birçok kavim şirkin içinde olur. Böyle olmaları şirkin anlamını tam anlamadıklarındandır. Gerçek şudur ki şirkin tek bir tarifi yoktur. Ancak farklı durumlar için farklı bakışlar yaratarak bunu anlamak mümkündür. İnsanlar bunu tek bir cümleyle toparlamaya çalıştıkça bu mesele ellerinden kaçmaya mahkûmdur. Bana göre bu meseleyi anlamak için aşağıdaki sınıflandırma çok faydalıdır.

Birincisi; Aynı anda birden fazla ve güçleri eşit olan, kâinatın sahibine ve hükümdarına inanmak şirkdir. Bu *şirk filzat* tır.

İkincisi; Aynı anda birden fazla ama güçleri paylaşılmış varlıklara inanmak da şirkdir. Bu durumda hepsi neyin yapacağı konusunda fikir yürütmelerine rağmen paylaşılmış güçlerine göre hareket ederler. Bu da *şirk filzat* tır.

Üçüncü olarak çeşitli kavimlerde insanın aciz olduğunu gösteren hareketler arasında en acze düşürenlerini, Tanrıdan başkasına göstermek şirktir. Örneğin secdedir. Bu aşağılanma ve aczin sınırlarını temsil eder. İnsan bundan daha fazla kendini başkasına karşı düşüremez. Secdedeyken insan kendini toprakla bir ediyor ki insan akli bunun ötesinde bir acizlik hayal edemiyor. Bu sebepten secde sadece Tanrıya yapılmalı ki Tanrı ve diğer varlıklar arasında bir ayrım kalsın. Sanki Tanrı "çeşitli durumlarda aciz kalabilirsin; Bu durumlarda yaptığın hareketlerden birisini Benim için ayır ve onu kimse için yapma; Benim için ayırdığını başkası için kullanma çünkü bu şanıma aykırıdır. Eğer benim için ayırdığını başkaları için de kullanırsan Bana ortak koştüğünü anlayacağım." diyor. Çeşitli kavimlerde acizliğin en son noktasını temsil eden hareketler farklıdır. Bunların arasında elleri bağlayıp durmak, eğilmek ve diz çökmek dâhildir. Bu sebepten Allah^{cc} bütün bu hareketleri ibadetin içine dâhil edip Kendisine mahsus kılmıştır.

Dördüncü tip şirk: Zahiri ve görünen sebepleri her şey sanmak şirktir. Bu sebeplerin iplerinin Allah'ın^{cc} elinde olduğunu unutmak ve ne elde edilecekse zahiri sebeplerden elde edileceğini düşünmek bu sınıfa girer. Örneğin ekmeği ağzına attıktan sonra "artık karnım muhakkak doyacaktır. Bu noktadan sonra Allah'ın^{cc} bir müdahalesi olamaz" diye düşünen şirk yapmaktadır. Aynı şekilde kalın bir elbise giyip "bu mutlaka beni soğuktan koruyacaktır" diyen de şirke yakalanmıştır. Benzer şekilde herhangi bir iş için gerekeni yapıp "artık işimin olmaması imkânsızdır" diyen müşriktir.

Ama aynı işleri "Allah^{cc} bu sebeplere belli güçler vermiştir; madde için belli davranışları vaat etmiştir. Dolayısıyla O'nun fiili ve iradesi gereğince belli neticeler beklenir" diyerek yaparsa bu şirk değildir. Yani son ipin her zaman Allah'ın^{cc} elinde olduğunu unutup sebepler silsilesini,

maddenin görünen sıfatlarında bitirmek şirktir. Son tasarrufu Yaratan'ın elinden alıp yaratılana vermek şirktir.

Beşinci tip şirk: Allah'a^{cc} mahsus ve insanlara verilmemiş olan bazı sıfatları insanlara vermek şirktir. Ölüleri diriltmek, yoktan yaratmak, hep varolmak ve ölüm lekesinden münezzehe olmak gibi konularda Allah'ın^{cc} özelliğini ve teklifi- ni O'ndan alıp başkasına vermek bunun örnekleridir. Bu konuda "Allah^{cc} Kendi isteğiyle bu özellikleri başkasına vermiştir" demek mümkün değildir. Ne yazık ki Müslümanlar bile apaçık bir şirk olmasına rağmen bundan kurtulamamışlardır. Müslümanlar genellikle Hz. İsa'nın^{as} hayatta olduğunu sanırlar. Oysa ölümden kurtulmak hiç kimse için mümkün değildir. Doğal olmayan bir müddet yaşamak ve bu süre boyunca ne yiyip içmek ne de herhangi bir beşeri ihtiyacını hissetmemek ebediyetin ta kendisidir. Oysa bu dünyada böyle bir hayat vaat edilmemiştir. Mümkün olacaksa ancak vefattan sonra olacaktır. Sonsuz yaşayan birisini gören birisi sadece Tanrının ebedi olması konusunda şüpheye düşmez mi? Bu dünyada cenneti yaratıp herkese sonsuz hayat vermenin uygun olmayacağı düşüncesinin arkasında yatan hikmetlerden birisi de budur.

Altıncı tip şirk: Bu dünyada her şeyi yapmak için Allah'ın^{cc} tayin ettiği yollar ve yöntemler vardır. Bu yolları ve yöntemleri tamamen göz ardı edip bir şey yapmaya çalışmak veya birisinin bu yollara başvurmadan bir şeyi yapabildiğine inanmak şirktir. Örneğin ateş yakmak için yaratılmıştır. Şimdi birisi "falanca kişi ateşi veya benzeri yöntemleri kullanmadan bir şeyi yakarak doğanın kanunu bozmuştur" derse şirk etmiş olur. Buna hipnotizma vb. ilimler dâhil değildir. Çünkü onlar doğa kanunlarının sınırları içerisindedirler. Bu özellikler az veya çok herkeste mevcuttur ve doğru eğitim ve antrenmanla kazanılabilir. Bunun gibi ilimlerle elde edilen, hisleri uyutmak, bayıltmak, bedeni sert hale getirmek gibi sonuçlara inanmak şirk sayılmaz.

Sözün özü, duanın neticesi dışında, görünen doğa kanunlarını hiçe sayarak bir şeyin insan tarafından kendi gücüyle yapıldığına inanmak şirktir.

Yedinci tip şirk: Allah'ın^{cc}, birisini, dualarını ve isteklerini reddedemeyecek kadar sevdiğini düşünmek şirktir. Böyle düşünen birisi o kişiyi de Tanrı olarak kabul etmektedir, çünkü her istediğini yapabilen Tanrıdır. Böyle birisine açık bir şekilde Tanrı demesine gerek yoktur. Allah'ın^{cc} kulu olduğu konusunda ısrar etsek bile, istisnasız her dediğinin kabul gördüğüne inanmak şirk olur. Müritlerinin, şeyhleri ve pirleri hakkındaki düşünceleri bu sınıfa girer. Cemaatimiz de bu konuda dikkat etmelidir. Bazen bana "siz dua ederseniz muhakkak kabul olur" diye yazanlar oluyor. Allah^{cc} hükümdardır, kölemiz değil. Böyle düşünceler O'nun şanına aykırı olup şirki doğurmaktadır. Ben kimim ki; ayaklarının tozu bile olmadığım insanlara bile böyle bir rütbe verilmemiştir.

Sekizinci tip şirk: Doğanın kanununa göre bir şey yapmaya kudretli olmayan bir şeyi, o konuda kudretli sanmak veya inanmak şirktir. Örneğin ölümlere bu dünyada bir şey yapma kudreti verilmemiştir. Bunu bile bile, gidip ölümlerden bir şey isteyen şirk yapmaktadır. Aynı şekilde putlardan, denizlerden, yıldızlardan vs. bir şey istemek şirktir.

Dokuzuncu tip şirk: Eski çağlarda müşriklerin adetlerinin bir parçası olan işleri, bir gerekçe olmadan yapmak şirktir. Örneğin birisi bir mezara gidip ölüye dua etmesi için, söylemesi de veya ölünün Tanrı olduğuna inanmasa da, sadece orada bir mum yakıp gelse bile şirk olur. Çünkü bu hareket eskiden şirkin pençesine yakalanmış kavimlerin yaptığı bir şeydi. Onların inancına göre ölümler mezarlarına dönerler ve mezara iyi davrananların işini yaparlarmış. Bu sebepten bu eski kavimler mezarlara gidince orada mum veya başka hediyeler bırakıp dönerlerdi. Bu eski gelenekle-

re benzeyen şeyler yapmak, yok olmaya yüz tutmuş bir şirki tekrar canlandırmaya yardımcı olduğu için kendisi bir şirktir. Ağaçlara ip bağlamak, kabirleri kumaşlarla sarmak veya benzer hokkabazlıklar hepsi bu sınıfa girip, İslamiyet'e göre tamamen haramdırlar. Başta "gerekçe olmadan" demiştim. Eğer bir yere giderken bir kabristanda konaklamak zorunda kaldıysak ve karanlık olduğu için mum yaktıysak bu caizdir.

Onuncu tip şirk: Herhangi bir amele dönüşmese bile kalbimizde herhangi bir varlığa karşı hissettiğimiz sevgi, saygı, korku veya umut Allah'a^{cc} karşı hissettiğimizden fazla veya eşit olursa şirktir.

İncelediğim kadarıyla hiçbir şirk bu on çeşidin dışında kalmaz. Şüphesiz en doğrusunu Allah^{cc} bilir, ama benim araştırmalarım göre bütün şirkler bir şekilde bu sınıflandırmaya uyarlar.

Ben hayatım boyunca şirk meselesini merak etmişimdir. Bazıları "bu basit bir konudur" derler ama ben öğrenciyken istememe rağmen tam anlayamamıştım. Neyin şirk olduğunu ve neyin olmadığını biliyordum ama hepsini kapsayacak bir tanım bulamıyordum. En sonunda böyle bir çaba içerisinde olmanın yanlış olduğuna karar verdim. Allah'ı^{cc} da, bazen zatı itibarıyla, bazen Kendisine has sıfatları itibarıyla ve bazen de insanların da biraz pay aldığı sıfatları itibarıyla anladığımız gibi, şirk konusu da ancak birden fazla farklı bakış açısıyla açıklanabilir.

Şirkin reddi

Şirkin ne olduğunu açıkladıktan sonra şimdi de nasıl reddedilmesi gerektiğini anlatacağım. Bu konuda da çok düşündüm ve bunun da karışık bir konu olduğu neticesine vardım. Kanımca halk bu konunun inceliklerini anlayamaz, ama hep de inceliklerini tartışıkları için çıkmaza girerler.

Hâlbuki şirkle savaşmanın asıl yolu, insanın yaratılışındaki meyillere başvurmaktır. Gerçek şudur ki Allah^{cc} şirki hor görmek konusunu insanların hamuruna işlemiştir. Müşrik birisiyle karışık felsefi tartışmalar yapacağımıza, aklını ve vicdanını yokladığımız vakit çabuk ikna olur. Kuran-ı Kerim de bu yöntemi daha çok vurgulamıştır. İkinci bir tanrının var olması mümkün müdür konusuna gireceğine, Yaratanın hakkını unutmamaları gerektiğini ve bu hakkı başkasına vermemeleri gerektiğini hatırlatmıştır. Sonra tapılan diğer şeylerin zayıflıklarını hatırlatarak, insanların vicdanını harekete geçirmiştir. Bu yöntem sayesinde, şirkin içinden çıkamaz gibi görünen ülke, büsbütün tevhide dönmüştür.

Gerçek şudur ki Allah^{cc}, doğanın kanununu yaratıp her şeye bazı özellikler ve kudretler vermiştir. Bu kanunları ve kudretleri aşan şeyler için gereken kudreti kimseye vermemiştir ki insanın işi zaman zaman O'na da düşsün. Eğer her şeyi insanlar yapabilseydiler O'na kim ilgi gösterirdi. İşte Allah^{cc} doğanın kanununu yaratıp "bunun ötesinde bir şey isteyen bana dua etsin, çünkü bu gücü kimseye vermedim" demiştir. Yani sadece dua kapısı açıktır ve dua sadece Allah'a^{cc} edilir.⁷³

Başkasına dua için rica etmek

Denilebilir ki bu durumda başkasına dua için rica etmek de yanlış olur. Oysa bu caizdir. Bunun cevabı şudur ki bunda bir hikmet gizlidir. Eğer bu hikmet olmasaydı bu da şirk olurdu. İnsanların önemli bir kısmı ruhani olarak zayıf olup kendi ayakları üzerinde duramamaktadır. Bir örneğe muh-

⁷³ Bu paragraftan sanki Allah'ın^{cc} bizim O'na dönmemize ihtiyacı vardır gibi bir netice çıkmasın. Çok yüce amaçlar için yaratılmış olan insan zaman zaman mecbur kalmazsa bu amacı tamamen unutup çok alçak bir hayata razı olabilir. Bu büyük bir ziyan olur. Allah'ın^{cc} merhameti bunu uygun görmemiştir ve zaman zaman insanı mecbur bırakıp Kendisine çekmiştir.*

taçtır. Bu örnek olmazsa onların ruhani yolculuğu zora düşer. Zayıf insanlar ermişlerin etrafına toplansınlar ve kötü insanların sohbetinden sakınsınlar diye bu izin verilmiştir. Ermiş birisinin duası doğal olarak daha çok kabul görür. Bunu gören birisi de "ne yapıyorlar da Allah'a^{cc} yakın oluyorlar" diye onun sohbetini arar. Bu yakınlığın neticesinde onun amelleri de düzelir. Başkasına dua için rica eden, hiçbir zaman "onun özel güçleri vardır" diye düşünmemeli. Sadece iyilikleri fazla olduğu için Allah^{cc} onun dualarını daha çok kabul ediyor diye bilmeli. Ayrıca "onun bütün duaları istisnasız kabul olur" şeklinde bir düşünciyi aklının ucundan bile geçirmemeli. Bu şirktir. Allah'ın^{cc} Ganî olduğunu unutmamalıdır.

Ölülerin duasını aramak şirktir

Eğer dirilerin duasını aramak şirk değilse ölülerin duasını aramak neden şirk olsun? Üstüne üstlük hadislerden ölülerin bizi duyabildikleri de anlaşılıyor. Her şeyden evvel doğanın kanununun ötesinde kalan işler için ne ölüden ne de diriden bir şey istenemez. Zaten diriden de bir şey istemiyoruz, sadece dua etmesini rica ediyoruz. Ölüler bizi duyabiliyor olabilirler ama unutulmamalıdır ki bu duymaları ancak özel durumlarda ve Allah'ın^{cc} izniyle olur. Ağzımızdan çıkan her şeyi duymazlar. Sadece dünyadaki akraba ve yakınlarla bir bağı kalsın diye Allah'ın^{cc} izniyle bazı özel şeyleri duyabiliyorlar. Bu durumda duyup duyamayacağı bile belli olmayanlara dua için rica etmek boşa kürek çekmeye benzer. Bu zamanı böyle heba edeceğimize doğrudan Allah'a^{cc} dua etmek çok daha mantıklıdır. Ancak keşf⁷⁴ veya vahiy yoluyla bir ölüyü görürsek ve bu görüşme esnasında özellikle ondan dua için rica edilmesi konusunda

⁷⁴ Vahyin bir kısmıdır. Uykudayken bir şey görmemize rüya denir ama aynı şekilde uyanırken bir manzara görürsek dini ıstılah olarak buna keşf denir.

Allah^{cc} tarafından bilgi verilirse bu bir istisna olur. Bu durumda böyle yapmak caiz olmakla kalmayıp Allah'ın^{cc} hikmetlerinden bir hikmet olacaktır. Bu konuyu tam anlamak, ancak ruhani konularda tecrübe ve bilgi sahiplerinin işidir. Bu özel durum dışında ölümlere gidip dua ettiren ve bu duasının kabul göreceğini düşünen müşriktir. Bu isteklerim ancak özel bir durum oluşursa ve Allah'ın^{cc} izni şamil olursa gerçekleşebilir diye düşünen müşrik olmaz ama çoğu zaman boşa kürek çeken birisinin durumuna düşer. Onun bu fiili genellikle *mekruh*⁷⁵ ve abes olacaktır. Abartıldığı durumlarda caiz bile olmayabilir, çünkü başkasına dua için rica etmenin asıl hikmeti daha ermiş olanların sohbetine nail olmaktır. Bu gayeyi unutup ölümlerin peşinde koşulduğu zaman dünyanın ruhaniyeti azalır. Eğer ölünün duası bir fayda verebilir diye ısrar edersek bile yine bana göre onlardan daha az ermiş ama hayatta olan birisinin sohbetini arayıp ondan aynı ricada bulunmak daha faydalıdır.

Vâdedilen Mesih'in^{as} hayatında, bahsettiğim istisnanın örneği vardır. Bazı keşflerinde Peygamber Efendimiz^{sav} ve Hz. İsa^{as} ile görüştürüldü ve bu peygamberlere dua için rica etmesi konusunda teşvik edildi. Kendisi kitaplarında bundan bahsedip kuru zihniyetli mollalarının eleştirilerine maruz kalmıştır.

Şirk affedilmeyecek mi?

Daha önce şirkin son derece ince bir konu olduğunu söylemiştim. Öyleyse neden cezası bu kadar serttir? Neden hiç affedilmiyor? Her şeyden önce şunu söyleyelim ki tövbe etme durumunda bile affetmemek Allah'ın^{cc} amacı değildir. Tövbe durumunda bile affedilmeyen hiçbir günah yoktur. "Şirk affedilmeyecek" deyince Allah^{cc} bize bir mesaj vermek istiyor. Bazı günahlar iyiliklerimizin önünü kapatıp

⁷⁵ Caiz olmasına rağmen yapılmaması istenen

ruhani ilerlememize engel olmuyorlar. Öyle günahlara rağmen insan kurtulabilir. Şirk onlardan değildir. Müşrik birisinin iyilikleri ne kadar fazla olursa olsun bazı çok derin lekelerini silemezler. Böyle bir insan öbür dünyada bile bu lekeleri temizleyemeyecektir. Ayrıca bu fetva sadece şirk-i celi⁷⁶ ile ilgilidir. Şirk-i hafi⁷⁷ ile ilgili değildir. Şirk-i hafi ile ilgili insanın çabası ve niyeti dikkate alınacaktır.

Şirke karşı Kuran-ı Kerim'in uyguladığı yöntem

Daha önce de dediğim gibi şirk konusunda insanlar yanlış tartışmalara giriyorlar ve bu tartışmalar bir türlü sonuçlanmıyor. Aslında bu konu farklı bir şekilde ele alınmalı. Örneğin "secde etmek doğru mudur?" diyeceğimize "secde bile edilecek bir varlık varsa onu bize getirin" demek lazım. Kuran-ı Kerim bu yöntemi seçmiştir ve neticesinde müşrikleri mantıken yenmiştir. Artık hiçbir müşrik tek Allah'a^{cc} inanan birisine karşı mantık yürütemez. Örnek olarak Kuran-ı Kerim'in şu ayetini sunayım;

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءَ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا
أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا
إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ⁷⁸

Yani: atalarınızın uydurmuş oldukları bazı isimler dışında bir şeyin ibadetini yapmıyorsunuz. Bunlar hakkında Allah hiçbir delil vermemiştir. Kendi kudretini başkasına verme hakkı da sadece Allah'ındır sizin değildir. Bu durumda sizin taptıklarınıza kudreti kim verdi? Allah tarafından gelen elçilerin hepsi sadece O'na ibadet edilsin diye söylemişlerdir

⁷⁶ Apaçık; bariz olan

⁷⁷ Gizli olan. Yani apaçık bir şekilde birden fazla tanrıya inanmamasına rağmen onun sıfatlarını başkasına vermek vs.

⁷⁸ Yusuf (12) sûresi, ayet 41

ki doğru ve sağlam yol budur. Ama insanların çoğu bilmiyor.

Bu ayet-i kerime diyor ki başka tapılmaya layık bir varlığın olabileceği konusuna girmek istemiyoruz. Sizden sadece, bu taptıklarınızın herhangi bir kudretinin olup olmadığını öğrenmek istiyoruz. Eğer acılarınızı giderme ve neslinizi devam ettirme gücüne sahip oldukları ispatlanırsa ne âlâ. Ama hiçbir güçleri yoksa ibadet etmenin ne anlamı var? Varsa bir deliliniz gösterin diyor. Allah **إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ** diyor yani bütün yetki Bendedir. Bu durumda bunlara kudret nereden geldi? Siz bu putların da bir şeyler yapabildiklerini söylüyorsunuz ve bazı ilâhî güçleri olduklarını iddia ediyorsunuz. O zaman delilinizi getirin.

Başka bir yerde de şöyle buyuruyor;

⁷⁹ هَذَا خَلْقُ اللَّهِ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ

Allah'ın yarattıkları ortadadır. Eğer bunlar da bir şey yaratmışlarsa nerede olduğunu gösterin.

Secde konusuna dönecek olursak birisi Hz. Âdem'e^{as} ve babası tarafından Hz. Yusuf'a^{as} secde edilmesine anlam veremeyebilir. Eğer Allah'tan^{cc} başkasına secde caiz değilse bu istisnalar neden var? Unutulmamalıdır ki secde Arapçada "itaat" olarak da tercüme edilebilir. Meleklerin Hz. Âdem'e^{as} yaptıkları secde bu anlamdaydı. Yani onlara bu peygambere itaat etmeleri emredilmişti. Hz. Yusuf'un^{as} babasıyla ilgili ayetin anlamına gelince, Hz. Yusuf'u^{as} sapa sağlam gören babası Allah'a^{cc} şükretmek için secdeye kapanmıştı. Hz. Yusuf'a^{as} tapmak için değil.

⁷⁹ Lokman (31) sûresi, ayet 12

Şirki bu kadar hor görmenin sebebi

Şimdi de bütün Kuran-ı Kerim'in şirke karşı neden nefretle dolup taşıdığını anlatayım.

Her şeyden önce şirk yapmakla O'nun namusuna dokunmuş oluyoruz. O, sadece O'na yakışan şanın başkasına verilmesinden hoşlanmıyor. Namus yüce ahlaklardan birisidir. O pak zatta bulunması, mükemmelliğin göstergesidir, eksikliğin değil.

Ayrıca şirkten menetmenin bir sebebi, insanlara karşı beslediği sevgi ve merhamettir. İnsanlar birden fazla tanrıya inanmaya başlarsa çoğu, himmet ve gayret eksikliğinden dolayı "küçükleri memnun ettik. Bu bize yeter" deyip asıl yaratılış gayesini unutacaktır. Böyle yapınca esas ruhani ilerleyişten mahrum kalacaklardır. Bu zayıflık hiç oluşmasın diye Allah^{cc} bu konuyu daha çok hatırlatmaktadır.

Üçüncü olarak batıl ilahlarda varsayılan özellikler onlarda gerçekten çıkarsa, Allah^{cc} tarafından, Yaratan ve yaratılan arasında hicaplar ve engeller yaratıldığı kanıtlanmış olur. Oysa insan Allah^{cc} sevgisi ve O'na yaklaşabilsin diye yaratılmıştır. Batıl ilahlar bu sevgiyi bölüp azalttıkları için yaratılışın gayesini de sulandırmaktadırlar. Bu akide kasten kendisinden uzaklaştırmak isteyen bir tanrı imajını yaratıp, O'nu töhmet altında bırakıyor. Bu zararı bilen Allah^{cc} bu akideyi yok edip kulunun kalbinde halis sevgisini yerleştirmek istemektedir. Su gibi akan bu sevgi selinin oluşması tevhit olmadan mümkün değildir.

Dördüncü olarak şirk yalancılık, cehalet ve korkaklığı doğurmaktadır. Allah^{cc} ise sevdiği kulların bu rezilliklere düşmesini istemiyor ve engel oluşturmaları diye şirki defediyor. Burada kastedilen yalan, insan, olmadığını bile bile, kimseye verilmeyen bazı özellikleri batıl ilahlara veriyor. Cehaletten kasıt, insanın emrine amade olması gere-

ken şeyleri başının tacı yapıp onlardan faydalanmaktan bile mahrum kalmasıdır. Her şey faydalıdır ama insan batıl ilahlarda olmayan faydaların peşine düşüyor. Korkaklıktan kasıt ise hiç korkmaması gereken varlıklardan korkması ve onların karşısında elinin ayağının titremesidir.

Kısacası şirk insanın bakış açısını son derece daraltmakta ve gayretini neredeyse yok etmektedir. İnsanın amacını yüce ve âlâ olmaktan çıkarıp edna ve rezil hale getirmektedir. Müşrik doğrudan Allah'a^{cc} ulaşamayacağını sanır, bir vesile arar. Oysa Allah^{cc} ve kulu arasında bir vesile yoktur. O herkesi eşit mertebede sevmektedir. Mertebeleri farklı kılan sadece kulun yaptığı iyilikleridir, ama amelleri sonucunda oluşan özel sevgi dışında kâfir ve mümin O'nun gözünde aynıdırlar. Herkese kapıları açıktır. Kim isterse O'nu arayabilir. O, peygamber bile olsa, kimsenin kendisiyle kulları arasına girmesini istememektedir. Halkım bana gelsin, benimle konuşsun diyen Kral, halkın gidip başkalarına "siz bu mesajımızı O'na iletin" demesini hoş karşılar mı? "Krallar herkesle görüşemezler. Bu yüzden vezirleri vardır" demek yanlış olur. Dünyevi kralların güçleri sınırlıdır; Allah'ın^{cc} ise değil. Onlar bu gücü kendilerinde bulamayabilirler ama Allah^{cc} hiç kimseyi araya sokmak istemez; gücü de bunu yapmaya yeterlidir. O Kendisi ve kulu arasında hicap perdelerinin oluşmasını sevmez; nitekim aralarında hiç perde kalmayıp sevsin diye yaratmıştır.

Hele bir bakın; Tevhit insanın bakış açısını ne kadar genişletmektedir. Bütün amaçları yok edip tek bir amaç bırakır. Ne pahasına olursa olsun bir şekilde Yaratana kavuşsun. Şefa'at eden birisi lazım değildir; bir evliyanın aracılık yapması gerekmez; bir peygambere yalvarmaya gerek yoktur.

Peygamberlere itaat etmemizin sebebi

Denilebilir ki gerçekten böyleyse peygamberlere itaat neden farzdır? Bunun cevabı şudur: itaat başka şeydir vesile

aramaksa başka. Onların yürüdüğü yollardan yürümek ve aynı şekilde onların kurmuş oldukları sistemden faydalanmak için birlik ve beraberlik içerisinde çalışmak itaattir. Vesile arayan insan ise ya Allah'ın^{cc} kapısına dikilip içeri alıp almama konusunda karar veren birisinin var olduğuna inanmaktadır ya da birisinin Allah'tan^{cc} bazı sıfatları alıp dünya işlerine karıştığını sanmaktadır.

Bir peygamberin misali ise, yolu bilen birisinin yolu bilme-yene yol göstermesi gibidir. Yol gösterene kim vesile diyebilir? Ona lider diyebiliriz, rehber diyebiliriz, üstat diyebiliriz ama "aracı" kesinlikle diyemeyiz. Allah'ın^{cc} elçileri insanları çağırmak için gelirler; engel oluşturup gidiş yolunu kapatmak için değil.

Halifelerin peygamberlerle olan ilişkisi de peygamber-Allah ilişkisine benzemektedir. Görevleri peygamberlerin getirmiş olduğu öğreti ve nizamın kurulmasını ve uygulanmasını sağlamaktır. Peygamberler ve insanların arasına girmek değildir. Fazla cür'etli (ve edep dışı) gibi görünen ve Hz. Ahmed Sirhindi'nin ağzından çıkan şu şiirin vermek istediği mesaj da aslında budur;

پنجبر در پنجه خدا دارم
من چه پروا می‌مطلبی دارم

Elimle sınırsız Allah'ın elini tutmuşum;

Hal böyleyken Mustafa'yl^{sav} neden umursayayım.

Evliyalığın yüksek mertebelerine ermiş bir insan için Peygamber Efendimize^{sav} karşı edepsizlik etmiştir diyemeyiz. Diğer yazdıkları bu iddiayı çürütmektedir. Demek istediği sadece şudur ki Allah'a^{cc} giden yolda vesileler yoktur, Muhammed^{sav} bile vesile değildir. Ve bu doğrudur. İnsan vesileye muhtaç değildir. Sadece örneğe ve rehberine muhtaçtır.

İnsan neden yaratıldı?

Allah'ın^{cc} insanı yaratmasının sebebi sıfatlarının cilvelerini ve yansımasını insanın kalbinde görmektir. Aynayı kendimizi görmek için yaparız. Birisi bizimle aynamızın arasına girerse ne kadar sinirleniriz. Aynı şekilde birisi kul ve Yaratıcı arasına girmek isterse bu Allah'ın^{cc} hoşuna gitmez.

Çocukken bir rüya görmüştüm. Rüyamda bir yerde ders veriyorum ve derste insan-ayna ilişkisinin Allah^{cc}-insan ilişkisine benzediğini söylüyorum. Sonra öğrencilerime "bakınız; birisinin aynası bozulursa ve bakmak istediği zaman hiç bir şey göremezse ne yapar? Doğal olarak yere atıp paramparça edecektir" diyorum. Sonra rüyamda elimde tuttuğum aynayı yere fırlatıp büyük bir gürültüyle paramparça ediyorum.

Bu rüyamın tabirine göre insanın kalbi Allah'ın^{cc} aynasıdır. O'nun sıfatları işte bu kalpte cilvelerini gösterir. Kendisi ile aynası arasına birisini koymadığı gibi birisinin orada bulunmasından da hiç hoşlanmamaktadır. Peygambere itaat kavramsal olarak aynanın temizlenmesini sağlar. Onu vesile sanmak ise aynayı kirletip bir şey gösteremez hale getirmek gibidir. Hepimiz birer aynayız ve Peygamber Efendimize^{sav} itaat bizi temizler, parlatır; Allah^{cc} nezdinde sunulabilecek bir şey haline getirir. Peygamber Efendimiz^{sav} akıl almaz çaba ve inanılmaz fedakârlıklar yaparak Yaratana giden o zor yolu keşfetmiştir. Şimdi bize de seslenmektedir. Bu durumda bize de adım adım takip etmek düşer. Şirk ise Allah^{cc} ve bizim aramıza girip ilerleyişimizi tamamen durduran, kalbimizde oluşan ruhani bir lekedir.

İlâhî sıfatlar nedir?

Şirk konusunu anlattıktan sonra şimdi İlâhî sıfatlar konusunu ele alacağım. İlk soru doğal olarak "İlâhî sıfatlar ne-

lerdir” şeklinde olacaktır. İlâhî sıfatlar kul ve Allah^{cc} arasındaki olabilecek ilişkiye ışık tutan İlâhî isimlerdir. Aynı zamanda bu isimler Allah’ın^{cc} tenzîhî mertebesini ya da O’nun nüzulünün şeklini anlatmaktadırlar. Yani bu isimler O’nun zatî kemali ve kuluyla olan ilişkisi hakkında bilgi verirler. Allah^{cc} Kuran-ı Kerim’de şöyle buyurmaktadır;

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ
 الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ
 ﴿١﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى
 يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٠﴾

Doğrusu Kendisinden başka hiçbir Tanrı olmayan ancak Allah’tır. O gerçek hükümdardır. Kendisi kutsal olup (başkalarını da kutsal kılar). Her kusurdan salim olup (başkalarını da salim kılar). Aman vericidir. Her şeyi gözeticidir. En üstündür, kırık gönülleri birleştiren ve uludur. Allah onların ortak koştuklarından pek yücedir. Doğrusu her şeyi yaratan, her şeyi icat eden ve her şeye onun durumuna göre şekil veren Allah’tır. O’nun pek çok güzel isimleri (vasıfları) vardır. Göklerde ve yerde bulunan her şey hep O’nu tespih eder. O her şeyden üstündür, hikmet sahibidir.

İşte insanı Kendisine çekmek için ve Kendisi ve kulu arasında bir bağ oluşturmak için kullandığı isimler bunlardır. “isim” kelimesi Arapçada “sıfat” olarak da tercüme edilir. Kuran-ı Kerim ve hadislerden öğrendiğimiz isimleri, aslında O’nun sıfatlarıdır. Hemen akla gelen bazı isimleri, *Kuddus, Selam, Mümin, Müheymin, Aziz, Cabbar, Mutekebbir, Hâlik, Bari, Musavvir, Hâkim, Alim, Razık, Semî, Basir, Hafız, Kerim, Muhayy, Kayyum, Rauf, Rahim, Ganî, Samed, Vedud* vs. dirler. Bu isimlerin her birisi O’na giden

⁸⁰ Haşr (59) sûresi, ayet 24-25

yola ışık tutan birer ipucudur, anlatılmalarının sebebi de budur.

Allah^{cc} için yeni isimler önermek

Allah^{cc} bütün güzel isimlerin Kendisinin olduğunu söylemiştir. Öyleyse biz de güzel bir isim bulduğumuzda O'na mensup edebilir miyiz?

Bence hayır. Bu ciddi hatalara sebep olabilir. Allah^{cc} Kuran-ı Kerim'de şöyle buyuruyor;

وَلِلّٰهِ اِلْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى فَادْعُوْهُ بِهَا وَذَرُوْا الَّذِيْنَ يُلْحِدُوْنَ فِيْ
اَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ⁸¹

Yani: bütün güzel isimler ve sıfatlar Allah'ındır. Sen bunlardan faydalanarak O'nu çağır. Sıfatları hakkında kendi kendine bir şeyler uydurmuş olanları bırak, boş ver.

İnsan kendisi mantık yürüttüğü zaman alakasız sonuçlara varabiliyor. Bu yüzden söz konusu Allah^{cc} olunca, bu yöntem doğru değildir. Muhakkak ki sevgi duygularına kapılıp birisinin ağzından bir şey çıkarsa ona kötü diyemeyiz. Mesnevide bir hikâye anlatılır. Hikâyede bir çoban bir yerde oturup "Allah'ı^{cc} bulursam O'nun saçındaki bitleri temizlerim, süt içiririm, ayaklarına masaj yaparım" diyormuş. Yanından geçen Hz. Musa^{as} bunları duyunca azarlarcasına "Böyle deme; bu uygun değildir" demiş. Allah^{cc} da Hz. Musa'ya^{as} "neden bu zavallının kalbini kırdın. Bunun ilmî bu kadar zaten. Bu sınırlı ilmiyle sevgisini gösteriyordu" diye buyurmuş.

Ama bir düşünün sevgi seli gibi ağzından akan bu cümleler eğer o çobanın akidesine ve inancına dönüşseydi ve sonra diğer insanlar da duyarak kabul etmiş olsaydı Allah^{cc} hakkında ne kadar çirkin bir imaj oluşurdu. Hinduların gü-

⁸¹ Â'raf (7) sûresi, ayet 181

nümüzde dine çok zarar veren inançları işte bu tür mantık yürütmenin sonuçlarıdır. Dediklerine göre Tanrı uyuduğunda *Lachmi* gelip ayaklarına masaj yaparmış. Para pul meraklısı oldukları için Tanrının da bu konuda meyilli olduğunu sanırlar. Bu sebepten olsa gerek ki para tanrıçası olan *Lachminin* gelip masaj yapmasını Tanrının şanına uygun bulmuşlardır.

Benzer şekilde Hristiyanların fikirleri de ilginçtir. Onlarda insanları dine çekmek için aynen tiyatrolar gibi gösteriler yapma fikri revaçtadır. Oyunlardan birisinde Mesih'in çarmıha gerilmesi esnasında biraz ötede başka bir odada Baba olan Tanrı uyumaktadır. Birisi kapısını çalıp "Uyan, oğlun çarmıha gerilmek üzeredir" diyor. Tanrı da gözlerini ovuşturarak "Eğer bu olaydan haberim olduysa şeytan benim ruhumu alsın" diyor.

Velhasıl bu konuda kendi fikirlerimizi katmamak en doğrusudur. Allah'ın^{cc} buyurduğu gibi;

82 وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ

Kendi tarafından bir şeyler uyduranlar çok alakasız sonuçlar çıkartabiliyorlar. Hristiyanlar Tanrıya Adaletli dedikten sonra "affedemez" neticesine ne kadar alakasız bir şekilde varmışlardır. Rahatlıkla diyebiliriz ki hassas olan bu isimler ve sıfatlar konusunda sadece Allah'ın^{cc} Kendi dediği doğrudur.

Allah'ın^{cc} ameline uygun isim önermek

Tamamen uydurduğumuz isimleri önermenin tehlikesini kabul etsek de acaba Allah'ın^{cc} ameline uygun bir isim önermek doğru olur mu?

⁸² Enam (6) sûresi, ayet 92

Kanımca böyle bile yapmamak lazım. Allah'ın^{cc} her ameli meşruttur⁸³, belli şartları vardır. Bir isim bu detayları içere-
mez ve yanıltıcı olur. Örneğin

يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا

denilir. Aynı şekilde:

وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ⁸⁴

de denir. Şimdi bunlara dayanarak biz Allah'a مَا يُضِلُّ diye hitap edersek yanlış olur. "Yuzillu" fiili sadece isminden belli olmayan bir şartla kullanılmıştır. Bu sebepten dolayı Allah'ın^{cc} Kuran-ı Kerim'de belirttiği veya Peygamber Efen-
dimiz'in^{sav} açıkladığı veya Vâdedilen Mesih'in^{as} açıkladığı isimlerden başka isim kullanmamak lazım. Allah'ın^{cc} elçileri kendi başına isimler uydurmazlar. Onların açıkladıkları, hep ilham ve vahiy yoluyla onlara öğretilenlerdir.

Allah'ın^{cc} sıfatlarının türleri

Allah'ın^{cc} sıfatlarını dört ana türe göre sınıflandırmak mümkündür.

Birincisi Allah'ın^{cc} kudretini anlatan sıfatlarıdır. Bunlar kendi içinde yine dörde bölünürler.

a) Yaratan ve yaratılan arasında oluşacak bağın başlangıcı ve ilk dönemi ile ilgili sıfatları. Örneğin ilk maddenin yaratılışı, insanın yaratılışı ve ilkel gelişimi vs.

b) İyilik yapabilme ile ilgili sıfatları, örneğin *Rahim*, *Rahman* vs.

c) Şer ve kötülüğü def etmek ve yok etmekle ilgili sıfatları, örneğin *Hafız*, *Müheymin* vs.

d) İtaatsizlik durumunda ceza vermekle ilgili sıfatları.

⁸³ Meşrut: Şarta bağlı, şartlı

⁸⁴ Bakara (2) sûresi, ayet 27

İkincisi, bütün eksiklikler ve çirkinliklerden münezze⁸⁵ olduğunu anlatan sıfatlarıdır. Yani O, ne kimsenin oğludur nede kimsenin babası; yeme içmeye, uyumaya ihtiyacı yoktur vs. Bu sıfatlarda genellikle insanların kendilerini inceleyerek kıyas yoluyla Allah'a^{cc} isnat ettikleri yanlış sıfatların reddi amaçlanır.

Üçüncüsü Allah'ın^{cc} zatî güzelliğini ve hüsnünü anlatan sıfatlarıdır.

Dördüncüsü Allah'ın^{cc} algılama ötesi olduğunu vurgulayan sıfatlarıdır. Örneğin "*Ahad*" sıfatı eşî benzeri olmayan, başkasının yakınından bile geçmesine izin vermeyen sıfattır. Şiddetli bir şekilde Tekliği vurgulanır.

Allah'ın^{cc} sıfatları insanların sıfatlarına benziyor mu?

Burada bir soru doğuyor. Allah'ın^{cc} sıfatlarının birçoğu insanlarda da bulunmaktadır. Örneğin Allah'ın^{cc} "sevme" sıfatı olduğu söylenir. Oysa insan da sever. O'nun sevgisi bizim sevgimiz gibi midir? O'nun duyduğu söyleniyor ama acaba bizim gibi mi duyar? Aynı şekilde konuştuğu vakit bizim konuşmamızla bir benzerliği oluşur mu?

Unutulmamalıdır ki Allah'a^{cc} mensup ettiğimiz sıfatlar bizimkilerle her anlamda aynıdır denemez. Bu isimlerin amacı insanlar anlasınlar diye bir fikir vermektir. Nasıl biz gözlerimizle veya kulaklarımızla etrafımızda olup bitenleri görüp duyabiliyorsak Allah^{cc} da görebilip duyabilmektedir. İnsan nasıl iradesini konuşarak belirtebiliyorsa Allah^{cc} da belirtebilir. Bunun ötesinde bir benzerlik kastedilmiyor. Bizim kullandığımız aletlere O da muhtaçtır veya bir şey yaptığımız zaman bazı hallerden geçtiğimiz gibi O da geçmektedir şeklinde bir şey kesinlikle ima edilmiyor. Örneğin gazaplandığı veya öfkelenildiği vakit insanın kanı kaynayıp kalbine ve beynine doğru yükselir. Buna bakarak

⁸⁵ Arınmış; temiz

Yahudilere gazap indirdiği zaman, Allah'ın^{cc} da kanının kaynadığını ve bizde oluşan öfkelenmenin doğal neticele-rine maruz kaldığını söyleyemeyiz. Bunun anlamı, nasıl ki bizim gazabımız son derece kızmış olduğumuzun göster-gisiye, aynı şekilde Allah^{cc} da bazı amelleri sevmemekte-dir ve bu amelleri yapan kullardan belli alakaları kesmek-tedir. Sonra sevgi var; Bu da kanımızı harekete geçiren bir şeydir. Sadece bu sefer, gazap gibi uzaklaştıran değil ye-rimizden oynatıp yaklaştıran bir rağbet doğurmaktadır. Aynı kelime Allah^{cc} için kullanıldığı zaman bu neticeleri ima etmeyecektir. Sadece, bizim birini sevdiğimiz zaman ona iyi davrandığımız gibi, onu sıkıntılar ve kötülüklerden ko-rduğumuz gibi, onun rahatını sağlamaya çalıştığımız gibi Allah^{cc} da bazı kulların ihlâs ve sevgisini görünce onlara aynı muameleyi yapar.

Yani Yaratan ve yaratılanın sıfatları birbirine benzese de nitelikleri ve detayları farklıdır. Dışarıdan görünen kısmı yani "*zuhur-i sıfat*" aynıdır ama iç vaziyeti yani "*vucud-ı sıfat*" farklıdır. Yani kelimesel benzerliği olmasına rağmen Allah^{cc}, sıfatları açısından da لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ⁸⁶ dür. (Yani eşi benzeri yoktur). Kelimesel benzerlik sadece insanlar anlasınlar diye kullanılmıştır⁸⁷.

Allah'ın^{cc} sıfatlarının her zaman işleyip işlemediği de soru-labilir. Cevabı şudur ki bu sıfatları hep işler, zuhur ederler.

⁸⁶ Şûrâ (42) sûresi, ayet 12

⁸⁷ Vâdedilen Mesih^{as} de bu konuda çeşitli örnekler vermiştir. Örneğin birisi birisini sevdiği zaman karşılık görmezse üzülür, zarar görür, belki bunalıma girer. Ama Allah^{cc} bütün kullarını sevdiği halde ve bazıları O'nu reddetmekle kalmayıp küfür bile ettiği halde O'nun (Allah'ın) zarar görmesi veya üzölmüş olması veya herhangi bir şekilde eksilmiş olması söz konusu değildir. İnsanlar sıfatlarını kullanarak bir şey yaptıkları zaman kendileri "etki-tepki" kanununa göre etkilenirler. Maddi dünya-nın kanunu da budur. Oysa Allah^{cc} tepki gösterir ama kendisi bu tepki-lerden etkilenmez.*

Bu mümine büyük bir müjdedir. Bu pencere bugün de açıktır, bu kapı kapalı değildir.

Allah'ın^{cc} sıfatları adet olarak sınırlı mıdır?

Acaba Allah'ın^{cc} sıfatları Kuran-ı Kerim veya hadisten öğrendiklerimiz kadar mıdır? Benim fikrime göre Kendisi sonsuz olduğu gibi sıfatları da sonsuzdur. Kurân veya hadiste anlatılanlar bu dünyada insanla alakalı olanlarıdır. Örneğin, bunlardan başka ama sadece melekleri ilgilendiren sıfatları olabilir. Veya bizimle alakalı olup sadece öbür dünyada anlam kazanan sıfatları da olabilir. Bunların bu dünyayla bir alakası olmadığı için anlamamız da mümkün değildir.

Allah'ın^{cc}, bildirilenlerin dışında başka sıfatları da olduğunun kanıtı:

Birisi diyebilir ki bu sadece bir düşüncedir. Gerçekten başka sıfatları da olduğunu nasıl kanıtlayabiliriz? Biz de diyoruz ki bu bildiğiniz sıfatlarını size bildiren, başka sıfatların olduğu haberini de vermiştir. Bu bereketli zat Peygamber Efendimizdir^{sav}. Bir duası şöyledir;

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ بِكُلِّ اِسْمٍ هُوَ لَكَ سَمِيَتْ بِهٖ نَفْسٌ اَوْ اَنْزَلْتَهُ فِى كِتَابِكَ اَوْ عَلَّمْتَهُ اَحَدًا مِّنْ خَلْقِكَ اَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهٖ فِى عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ⁸⁸

Ey Allah'ım sana dua ediyorum. Kendi önerdiğin isimleri ve sıfatları kullanarak dua ediyorum, Kelamında bildirdiğin sıfatları kullanarak dua ediyorum, kullarından bazılarını anlattığın sıfatları kullanarak dua ediyorum ve ayrıca kimseye bildirmediğin, Kendine sakladığın sıfatları kullanarak dua ediyorum.

⁸⁸ Müsned Ahmed bin Hanbel

Burada da gördüğünüz gibi sıfatlar silsilesi ne kadar da uzamış, gitmiş. Ne kadar da güçlü bir duadır. Bu ancak Allah'ı^{cc} en yakından tanıyanın aklına gelebilir. Peygamber Efendimiz^{sav}, bilmediği sıfatların vasıtasıyla bile dua edip onlardan faydalanmıştır.

Bu hadisten de anlaşıldığı gibi, O'nun bildiğimiz sıfatlarının dışında da sıfatları vardır. Bunları, bırakın biz, Peygamber Efendimiz^{sav} de bilmiyordu. Bildiklerimiz sadece bizimle alakalı olanlardır. Bunlardan başka bizimle alakalı olan sıfat yoktur. Eğer bu dünyada bizimle alakalı olup hala bildirilmemiş bir tane bile sıfat olsaydı son şeriat getiren peygamberi hala bekliyor olurduk. Oysa o gelmiştir ve bize lazım olan, ihtiyacımız olan, bizimle alakalı olan bütün sıfatları bulup beyan etmiştir.

Müslümanlarda insanlarla alakalı sıfatlarının adedi doksan dokuz diye bilinir ama bu bir hadisi yanlış anladıklarından-
dır. Aslında Kuran-ı Kerim'in içinde ima edilmiş veya açık sözlerle belirtilmiş başka sıfatlar da vardır.

"Vahdet-i Vücut"

Bu noktada bir konuyu size anlatmak isterim. Allah'ın^{cc} Tek olması, eşi benzeri olmaması ve Hâlik olması, bazı insanlar tarafından bazı şüpheler yaratmak için kullanılmıştır. Acı vericidir ki bazı Müslümanlar da bunların arasındadırlar. Dediklerine göre var olan her şey aslında tanrıdır. Felsefenin "madde ancak maddeden var olabilir ve yokluktan bir şey var olamaz" meselesi, böyle düşünenlerin yardımcısı olmuştur. Ülkemizde genel olarak ve özellikle fakir fukaralarda bu fikir yaygın olduğu için bunun asılsızlığını iyice anlamakta fayda vardır. Fakir fukaraları gördüğümüz her yerde "Sadece Allah^{cc} vardır" ve "Her şey Allah'dır^{cc}" şeklinde attıkları sloganları duymak mümkündür. "Eğer Allah^{cc} tek ise başka herhangi bir şeyin varlığını kabul eder etmez tekliği zedelenir" diyorlar. "Yaratılanların misali nehirlerin

yüzeylerinde oluşan kabarcıklar gibidir. Bu kabarcıklar nasıl ayrı birer varlık gibi duruyorlarsa da aslında bir büyük varlığın parçasıdır. Aynı şekilde bütün varlıklar da böyledir. Allah'tan^{cc} başka bir şey değildir. Nasıl kabarcıklar da suyun aldığı bir şekilse, çeşitli şekilleri olan gördüğümüz herşey de Allah'ın^{cc} birer şeklidir" diyorlar.

Aslında bu misallerin her birisi birer yanılmadır, tamamen yanlıştır. Şu kabarcık benzetmesini ele alalım. Suyun içine hava girerse kabarcık olur. Ama bu durumda sudan başka hava denilen bir şeyi kabul etmek zorundayız. Eğer bütün yaratılan sadece kabarcıklar ise o zaman havanın Allah'ın^{cc} içine girip O'na değişik şekiller verdiğini kabul etmek zorunda kalırız! Allah^{cc} bizi bu hurafelerden korusun.

Sözün özü bunu iddia edenlere göre her şey, tek olan asıl varlığın çeşitli şekilleridir. Bu iddiayı pazarlamak için muhtelif deliller de sunarlar. Örneğin لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ (La ilaha illallah) ın anlamı "Allah'tan^{cc} başka ilah yoktur" derler. Oysa biz dünyada yüz binlerce şeye tapıldığını görüyoruz. Bu durumda şahadet kelimesi yanlış bir şey mi söylüyor? Açıkça görüldüğü gibi Allah^{cc} dışında tapılan her şey aslında Allah'ın^{cc} birer parçasıdır. Bu sebepten "neye taparsan tap sonuç itibariyle Allah'a^{cc} tapıyor olursun" diyor Allah^{cc}. O'ndan başka bir varlık yok ki başka bir ilah olsun. İşte şahadet kelimesi buna dikkat çekiyor.

Kuran-ı Kerim'deki أَجْعَلْ⁸⁹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَاحِدًا ayetinden de aynı anlamı çıkartmaya çalışırlar. Dediklerine göre Mekke'deki kâfirler şahadet kelimesinden, ibadet ettikleri putların aslında tek bir mabudun cüzleri olduğunu anlarlardı. Bu yüzden yukarıdaki ayetten anlaşıldığı gibi "bu (Muhammed^{sav}) birçok tanrıyı birleştirip tek bir Tanrı yaptı" demişlerdir. Arapça uzmanları olan kâfirlerin, şahadet ke-

⁸⁹ Sâd (38) sûresi, ayet 6

limesinden çıkarttıkları anlam bu olduğuna göre ve Kurân da bunu reddetmediğine göre bu anlam doğrudur ve kabul görmüştür.

Üçüncü delil olarak da,

نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ⁹⁰

ayetini sunarlar. Bu ayet-i kerime Allah'ın^{cc} bizim can damarımızdan bile daha yakın olduğunu söyler. Diyorlar ki bizden başka bir varlık nasıl bizim can damarımızdan daha yakın olabilir. Ancak O'nun bir cüzü olursak bu mümkündür. Mutlak varlık her zaman mukayyet⁹¹ varlığa göre daha yakın olur.

Dördüncü delile göre Kuran-ı Kerim,

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ⁹²

diye buyurmaktadır. Eğer bu ayetin söylediğine göre başlangıcı Allah^{cc} ise, sonu Allah^{cc} ise, iç ve dış hep Allah^{cc} ise o zaman geride ne kaldı?

Başka bir delilleri de şöyledir:

لِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ⁹³

Yani: *Yeryüzünde ve göklerde ne varsa hepsi Allah'a secde etmektedir.* Şimdi eğer Allah'tan^{cc} başka bir şey dünyada varsa bu ayet-i kerime yanlış olur. Başka şeylere tapıldığını, secde edildiğini biliriz. Eğer putlar Allah^{cc} değillerse her secde edilen şeyin Allah^{cc} olmadığı anlaşılır ve bu ayet-i kerimenin doğruluğu kalmaz. Tek çare her şeyin aslında Allah'ın^{cc} cüzü olduğuna inanmaktır.

⁹⁰ Kâf (50) sûresi, ayet 17

⁹¹ Bağlı olan

⁹² Hadîd (57) sûresi, ayet 4

⁹³ Ra'd (13) sûresi, ayet 16

Durum buyrsa şirk nedir, neden başka şeylere secde etmekten menediliyoruz diye sordüğümüzda "her şey aslında Allah^{cc} olmasına rağmen cüzüne tapmak yine şirk olur, yanlıştır. Sebebi de putlara secde edenler onları Allah^{cc} sanıp secde etmiyorlar. Allah'ın^{cc} temsilcileri sanıp secde ediyorlar. Böyle düşünüyor oldukları için bu amelleri şirk-tir" diyorlar.

Her şey Allah'tır^{cc} diyenlerin reddi:

Şimdi de bu delillerin reddini anlatayım. İlk olarak

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

için yaptıkları çeviri tamamen yanlıştır. Önce "ilah" kelimesinin işlerine gelecek olan anlamını seçmişler sonra da bütün iddianın temelini bunun üzerine oturtmuşlardır. Oysa Arapçada ilah kelimesinin iki anlamı vardır. Birincisinde, ister gerçek olsun ister batıl, her tür mabut için kullanılırken, ikincisinde sadece gerçek mabutlar için kullanılır. Kuran-ı Kerim'de de bu kelime her iki anlamda kullanılmıştır. Bunlar sadece ilk anlamını almışlardır. Kuran-ı Kerim Allah'tan^{cc} başka şeylere de tapıldığını her yerde açıkça telaffuz ettiği için şahadet kelimesindeki "ilah" kısmına "gerçek ilah" demekten başka çaremiz kalmıyor, caiz de değildir. Konuşanın amacına uygun ve kastettiği anlam doğru olur. Allah'ın^{cc} ne demek istediği bütün Kuran-ı Kerim'den bellidir. Her yerde O'ndan başka ilahlara da tapıldığını buyurmaktadır. O zaman nasıl "O'ndan başka ne gerçek ne de batıl bir ilah yoktur" diyebiliriz? Tek tercümesi "O'ndan başka gerçek ilah yoktur" olabilir ve bu tercümeden "*vahdet-i vücud*" meselesi çıkmaz.

Birisi diyebilir ki mademki bu kelimenin iki sözlük anlamı varsa neden öbürü alınmasın? Bu İslamiyet'in temelini oluşturan şahadet kelimesini şüpheli hale getirmiyor mu? Bunun cevabı basittir. Bir kelimenin tüm anlamlarını her

yerde varsaymak doğru değildir. Kuran-ı Kerim Arapça'dır ve Arapça'nın kuralları geçerlidir. Kaldı ki "tüm anlamlar her yerde geçerli olmaz" kuralı sadece Arapça'ya has da değildir. Bütün dillerde bu vardır. Bir kelimenin anlamı ne kadar çok olursa olsun, bir cümlede kullanıldıktan sonra ancak cümlenin veya o kitabın içeriğinin izin verdiği anlamı geçerli olacaktır. Sözlükten çıkan her anlam geçerli olmayacaktır. Allah'tan^{cc} başka şeylere de tapıldığı gün gibi ortada olduğu durumda "Allah'tan^{cc} başka gerçek ilah yoktur" tek ve doğru anlam olur. Bağlam ve içerik diğer anlamını reddediyorsa, neden şüphe kalsın?

أَجْعَلْ أَلَا لِهَةِ إِلَٰهًا وَاحِدًا

ayetinden çıkarttıkları anlam da yanlıştır. Asıl anlamı "bu tüm ilahların yerine tek Tanrıyı kararlaştırmıştır" şeklindedir. Burada "Ceale" "tayin etmek" veya "kararlaştırmak" anlamındadır. Yoksa doğrudan çevirirsek "tüm ilahları alıp vura vura toz haline getirdikten sonra birleştirip tek Tanrı yapmıştır" anlamı çıkar ki bunu ne onlar ne de biz, kimse kabul edemez. Tek anlamı "daha önce birçok ilah vardı, bu onların yerine bir tek ilahı kararlaştırmıştır" olabilir.

Şimdi üçüncü ayet-i kerime yani,

نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

ayetine gelelim. Bundan zaten "her şey O'dur" diyenlerin çıkarttıkları anlam çıkamaz. Mukayyetten⁹⁴ mutlak olan daha yakın olur derler ama "kime daha yakın?" sorusuna cevap vermezler. Mukayyet kendi zatından bile daha yakın nasıl olabilir? Allah'tan^{cc} başka hiçbir şey yoksa mukayyet ve mutlak kavramları nasıl devreye girebilirler? Bunlar ancak başka bir varlığı kabul edince anlam kazanan kavram-

⁹⁴ Mukayyet: Bir şart veya kayıtla bağlı olan

lardır. Zaten herşey birse mukayyeti kim şartlandırdı, bağlı hale getirdi?

Aslında bu ayetin hepsi şu şekildedir;

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ
وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ⁹⁵

Yani: *insanı biz yarattık ve zaman zaman "ne yapayım ne yapmayayım" diye vesveselere kapıldığını da biliriz. Ama unutmamalıdır ki Biz onu yaratıp bırakmadık. Tersine biz ona can damarından da yakınız.*

Can damarı kalpten beyine kan götüren damardır. Tıbbi göre kan almadan beynin çalışması mümkün değildir. Yani beyinsel fonksiyonlar bile can damarımıza bağlıdırlar. Cenab-ı Hak diyor ki düşünmek hayatın bir parçasıdır ve düşüncelerin olduğu yerde vesveseler de oluşurlar, insanın ilerleyişine engel olurlar. Ama unutmasın ki biz can damarından da yakınız. Can damarı kesilirse bile ölüm birkaç dakika sürer ama bizim desteğimiz geri çekilirse insanoğlu bir anda yok olur. Durum böyleyken neden vesveselere kapıldığı anda yardım için Bize başvurmuyor? Her zerresinin kontrolünü elinde tutan, vesveselerine mi çare bulamayacak? Vesveseler hayatın parçasıdırlar ve hayatın her köşesi Bizim elimizdedir. İnsanın her tür derdine deva olmak, sıkıntısına çare bulmak kudret sınırlarımızın içerisindedir.

Yani burada "can damarı" bir nevi "hayati destek" anlamında kullanılmıştır, ama yanlış tercüme ve kullanım konuyu iyice saptırmıştır.

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ

⁹⁵ Kâf (50) sûresi, ayet 17

yani "başlangıç O'dur son O'dur, iç ve dış O'dur" ayet-i kerimesinden yine yanlış neticeler çıkartıyorlar. Zaten "baş" "son" "iç" ve "dış" kelimelerinin her birisi başka bir şeylerin olduğuna dair birer ipucudur. Eğer başka hiç bir şey yoksa neyin başı ve neyin sonundan bahsediyoruz? Neyin içi ve neyin dışı olacaktır? Sadece O olsaydı "Sadece O vardır" demek yeterli olacaktı. Bu ayetse sadece Allah'ın^{cc} her şeyi kapsadığını, hiç bir şeyi kapsam dışı bırakmadığını söylemek istiyor, "her şey O'dur" demek istemiyor. "Baş" "son" "iç" ve "dış" kelimelerinin hepsi "kapsama" kavramıyla alakalıdır. Nitekim bu doğrudur. Allah^{cc} gerçekten de sıfatlarıyla her şeyi kapsar.

لِّلّٰهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَٱلْاَرْضِ

ayet-i kerimesinin anlamı "her şey Allah'a^{cc} itaat etmektedir" şeklindedir. "Secde" kelimesinin asıl anlamı "itaat" olup, başımızı yere koyma anlamı mecazdır. İtaat etme konusuna gelince zaten her şey Allah'a^{cc} itaat etmektedir. İtaat etmeyen bir şey var mıdır? Kâinatın her zerresi böyledir. Dilimizin ucuna tatlı bir şey koyarsak tatlıdır deriz, ekşiye de ekşi. "Allah^{cc} yoktur" demesi ayrı meseledir, ama kendisine verilen görevi yapmaya mecburdur. Bu konuda itaatsizlik söz konusu değildir. Denilebilir ki insan itaatsizlik yapıyor. Ama burada önemli olan bunu hangi alanlarda yapabiliyor? Ancak kendisine kudret verildiği, sınındığı yerlerde değil mi? Hürriyeti bu çerçeveye sınırlıdır. İnsanın bu itaatsizliği, Allah'ın^{cc} gücüne rağmen değildir, izniyledir. Ebu Cehil ve Firavun doğanın kanununa tabi değil miydiler? Eğer tabi idiyse o zaman hiç bir şey itaat sınırlarının dışında değildir.

وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

ayetinden de benzer anlamlar çıkarmaya çalışırlar. "Eğer gören ve duyan sadece Allah^{cc} ise o zaman görüp duydu-

ğumuza göre bizde Allah'ız" diyorlar. "Kendimize Allah demezsek bu ayet yanlış olur" diyorlar. Bu netice de yanlıştır. Bir şeyin asıl sahibi verendir. Görme, duyma kabiliyetleri bize O'nun tarafından bahşedildi. Sahibi O'dur. Başkasına muhtaç olmadan görüp duyabilen ise sadece O'dur.

Bu düşüncenin tersini ispatlayan ayetler:

Zaten diğer ayetlere göz attığımız zaman, bu grubun attığı tüm temelin çürük olduğunu görürüz. Allah^{cc} kendisi hakkında لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ⁹⁶ diye buyurmaktadır. Yani hiçbir şey O'nun aynısı değil, hiçbir şey O'na benzemiyor. Eğer kâinatın her şeyi Allah^{cc} olsaydı bu ayetin ne anlamı kalırdı? Bu felsefeyi benimsemiş olanlar "O'ndan başka bir şey yoktur. Her şey O dur" diyorlar. Bu fikirlerinin ışığında bu ayetin anlamını açıklasınlar.

Sonra فَانَّهُمْ عَدُوٌّ لِّىَ اِلَّا رَبُّ الْعَالَمِينَ⁹⁷ Yani *Allah'tan başka tapılan her şey Benim (Allah'ın) düşmanımdır. Onların muhalıfıyım.* Şimdi batıl ilahların da eğer Allah'ın^{cc} birer parçası olduğunu düşünersek, mutlak hallerinde dost ama mukayyet hallerinde düşman olduklarına inanmak zorunda kalırız ki bu tutarsız olur.

Allah^{cc} dışında başka şeylerin de mevcut olduğunu ispatlayan bir ayet-i kerime de şöyledir;

قُلْ أَفَعَيَّرَ اللَّهُ تَأْمُرُونِّى اَعْبُدُ اَيُّْهَا الْجَاهِلُونَ⁹⁸

Yani *Ey cahiller, siz beni Allah'tan başka şeylerin ibadetine mi çağırıyorsunuz?*

Bu ayet-i kerime apaçık bir şekilde putperestlerin taptıklarının "Allah'tan^{cc} başka bir şey" olduğunu söylüyor.

⁹⁶ Şûrâ (42) sûresi, ayet 12

⁹⁷ Şuarâ (26) sûresi, ayet 78

⁹⁸ Zümer (39) sûresi, ayet 65

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ
عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ⁹⁹

Yani: Allah dışında taptıkları bu mabutlara küfür etme, yoksa bunlar cehalet ve düşmanlık yüzünden gerçek Allah'a küfür etmeye başlarlar.

Şimdi soruyoruz. Eğer batıl ilahlar da Allah ise "Allah^{cc} dışında" demenin ne anlamı var? Denilebilir ki müşriklerin inancına uygun bir şekilde "Allah^{cc} dışında" denmiştir. Öyleyse neden "onlara küfür etmeyin yoksa müşrikler de gerçek Allah'a^{cc} küfür ederler" denildi? Bunun yerine "onlara küfür etmeyin; her ne kadar bu cahil müşrikler böyle bilmeseler de onlar da aslında gerçek ilahlardır" denmesi doğru olacaktı. Bütün küfür yer diye cüzüne küfür edilmesi yasaklanır mı hiç! Böyle bir şey olsaydı her halükarda yanlış olurdu.

Her şey Allah'tır^{cc} diyenlerin imanı kâmil oluyor mu?

Diyorlar ki "bizden başka kimsenin imanı kâmil olamaz çünkü görmeden iman mükemmelliğine erişilemez. Klasik inanç Allah'ı^{cc} o kadar algılama ötesi bir varlık olarak sunuyor ki hayal etmesi imkânsızlaşıyor. Biz ise O'nu bu hislerimizle algılarız, varlığını bu gözlerle görürüz".

Bizde diyoruz ki eğer bu şekilde imanınız daha üstün oluyorsa putperestler sizden de üstünler. Onlar da ilahlarını önlerine koyarak taparlar ve gerekçe olarak da aynen sizin dediğiniz gibi daha iyi yoğunlaşabildiklerini söylerler.

"Onlar, putların Allah'ın^{cc} temsilcisi olduğunu sandıkları için yaptıkları yanlıştır" dersiniz, biz de "buyurun, siz ta kendisi olduğunu düşünerek yapın. İmanınız daha da mükemmelleşir" deriz.

⁹⁹ Enam (6) sûresi, ayet 109

İkinci cevabı da şudur ki iman için hayal etmek şart değildir. Hayal etmek bir şeyin suratını beynimizde canlandırmak demektir. Oysa Allah'ın^{cc} bir sûreti yoktur. Eğer hayal edilecek olan sûreti değil sıfatlarıdır derseniz o zaman zaten fiziksel bir varlığa ihtiyacımız yoktur. Bu tür "hayal etmeyi" *vahdet-i vücud* konusunu savunanlar da yapabilirler; nitekim yapıyorlar da. Kalbin huzur bulması için bu yeterlidir. Bakınız elektrik enerjisinin bir sûreti yoktur ama adı geçtiğinde hemen nasıl bir şey olduğunu hayal ederiz, başka bir şeye ihtiyaç duymayız.

Düşünmeye değerdir ki "hayal etmek" fikri de bunların icadıdır. Allah^{cc} kelimasında nerede "beni hayal edin" diye bir şey söylemiştir? O sadece "Beni tanıyın; Benim hakkımda ilim ve irfan sahibi olun" demiştir ki bunu yapmak sıfatlarını inceleyerek mümkündür.

Üçüncü olarak diyebiliriz ki herhangi bir şeyin irfanı, çeşitli yollarla elde edilebilir.

- Doğrudan kendisini inceleyerek veya hayal ederek
- Başka şeyler üzerinde bıraktığı etkiyi inceleyerek
- Benzer durumlardan kıyas yaparak (örneğin kendi öfkemizin yarattığı dış belirtilerden başkasının da öfkелendiğini çıkartmak)
- Daha önce edindiğimiz bilgiyi hatırlayarak.

Allah'ın^{cc} irfanı da son üç yöntemle elde edilebilir.

Gerçek şudur ki Allah'ın^{cc} sıfatları konusunda ilim ve irfan sahibi olduktan sonra bunların zikredildiği her yerde insan heyecanlanır, O'na doğru çekilir. Birisi ona "Allah^{cc} kimdir?" diye sorduğunda, sıfatlarını saymaya başlar. Rahmandır, Rahimdir, Rauf'tur, Hâlik'tır, Malik'tir der. Gerçek hayal etmesi işte böyle olur, çünkü O'nunla olan bütün bağlar sıfat bağlarıdır. Başka şeyleri hayal ederse sadece onları hayal etmiş olur. Rahman ve Rahim sıfatları veya bunların

zuhuruyla ilgili düşününce kalbimizin sevgiyle dolmadığını ama bir kabağı görünce kalbimizin sevgiyle dolup taşıtığını nasıl kabul edebiliriz!

Her şeyin Allah^{cc} olduğuna inanmamak Rüyet-i İlahi konusuna bir engel teşkil edebilir mi?

Her şeyin Allah^{cc} olduğuna inanmazsak *Rüyet-i İlahi*¹⁰⁰ de şüpheye düşer diyorlar. Oysa tüm mezheplerin imamları bu konuda hemfikirdirler.

Ben de diyorum ki bu teziniz tamamen yanlıştır. Rüyet-i İlahinin bununla hiçbir alakası yoktur. Allah'ın^{cc}, algılama ötesi bir varlık olduğuna inansak da Rüyet-i İlahi mümkündür ve zaten oluyor. Rüyet ya kalpseldir, ya da sıfatlarının zuhurunu inceleyerek olur ya da bu sıfatları kendimizde cezp ederek olur. Bu yolların hiç birisinde maddi bir Allah'ı^{cc} varsaymak gerekmiyor.

Denilebilir ki "vahdet-i vücut"u savunanlarının rüyeti üstündür çünkü hem kalpseldir hem de görsel. Ama bu sadece bir vesvesedir. Eğer maddi dünyayı incelemek rüyet sayılıyorsa bunda bir marifet olmazdı. Hırsızlar ve yankesiciler de bu rüyete ortak olurlardı. Rüyet-i İlâhî gözünüzde bu kadar değersiz midir ki sadece etrafı inceleyerek her zerreyi Allah^{cc} sanmak yetsin? Sürekli edindiğimiz bu alelade rüyetin ne anlamı var?

"Vahdet-i vücut" meselesi nereden çıktı.

Şimdi de bu "vahdet-i vücut" meselesinin nereden çıktığını araştıralım. Aslında bu felsefeden gelen, "yoktan bir şey var olamaz" meselesinin ürünüdür. Gerisi laf salatasıdır. Bu meseleye cevap bulamayanlar "her şey Allah'tır" demeye başlamışlardır. Sufilerin buna benzer kelamını da kalkan yapıp arkalarına almışlardır. Oysa bu fikrin banisi denilen

¹⁰⁰ Allah'ı görme

Muhyiddin İbn-i Arabî'nin kitaplarında *Gayrullah'ın* (Allah'tan^{cc} başka) da olduğu açıktır. Bu mesele hakkında böyle düşünmediği ortadadır. Sufilerin bu kelamı kullanmaları milleti aldatmaktan başka bir şey değildir. Ermiş sufilerin kelimindakilerin hepsi birer teşbihtir, benzetmedir. Yoksa onlar da Yaratıcı'nın ayrı yaratılanın ise ayrı olduğuna inanırlardı.

“Vahdet-i şühud” meselesi¹⁰¹

Vahdet-i vücuda karşı birde *vahdet-i şühud* meselesi vardır. Bu meseleye inananlar da birçok fırkalara bölünmüşlerdir.

Birinci grup: Bu grubun dediğine göre Tanrı ve kul ayrı ayrıdır. Tanrının bir vücudu vardır ve sınırlıdır. “Arşta¹⁰² oturur” derler. “Böyle düşünmenin ne sakıncası olabilir ki” derler. “Eli kolu var mıdır?” diye sorarsak “evet vardır, ama bizimkilerden üstündürler” cevabını alırız. Mücessem olduğuna inandıkları için bu gruba “Mücessemiye” adı verilmiştir.

İkinci grup: Bu grubun adı Ehli Hadistir. Bu grup, ilimleri daha çok zahiri açıdan değerlendirmiştir. Bunlara göre Tanrı kâinatı yaratan, ama kâinattan başka, algılama ötesi bir varlıktır. “Arşta oturur ve eğer ‘elim kolum vardır’ demişse o zaman vardır. Bunlara belki maddi el kol diyemeyiz ama herhangi bir dolaylı anlam da çıkartmamak lazım” derler. Bu gruba göre Kurân ve hadiste verilen bilgiye mecaz anlamları yüklemek doğru değildir.

Üçüncü grup: Bu gruba göre Tanrı son derece algılama ötesi bir varlıktır. Ancak yaratılan her şeyden çok farklı olduğunu söyleyebiliriz. Sıfatlarla ilgili anlatılan her şey birer benzetmedir. Nasıl yaratıldığını bilemeyiz ama yaratı-

¹⁰¹ Kâinattaki her şeyin Allah'a işaret ettiği meselesi

¹⁰² İslamiyet'e göre göğün en yüksek katı

lan her şey O'nun eseridir. Halk için bundan daha emniyetli bir akide düşünülemez.

Dördüncü grup: Üçüncü grubun inancı kendi imanı için yeterli olsa da muhaliflerin hamlelerine karşı pozitif bir cevap vermek gerekir. Bu sebepten araştırmacılar kâinatın yaratılışını biraz daha detaylı açıklamaya çalışmışlardır. Buldukları açıklamaya göre Tanrı yokluğun aynasına sıfatlarını yansıtmıştır. Bu yansıma sonucu her şey var olmuştur. Bu grup ilhad¹⁰³ rüzgârlarını önemli derecede durdurmasına rağmen kendisi de bazı itirazlara maruz kalır. Yan-sımak için bir şeyin olması gerek ve "yokluk aynası" bir şey değildir. Bu akideyi sunanlar aslında ermiş insanlardır. Sanki gerçeğin ne olduğu onlara gösterilmiştir ama ya anlatamamışlardır ya da temsillerle anlatıp asıl anlamını gizlemişlerdir.

Beşinci grup: Bu gruba göre yaratılan her şey Tanrıdan başkadır, gayridir ama bu "başkalık" bizim aklımıza gelen kavramdan farklıdır. Var olan her şey O'nun ilim ve irade-siyle var olmuştur. "Yokluk" şekil değiştirerek var olmamıştır. "Yokluk" denilen bir şey yoktur zaten. Tanrıdan başka hiçbir şeyin varlığı mutlak değildir. Kuran-ı Kerim'in dediği gibi Allah^{cc}, ilminde olan bir şeyin oluşmasını irade etmiş ve o da oluşmuş. Sonra O'nun iradesi bunları birer temsil haline getirmiş. Görünen her şey O'nun iradesi sonucunda oluşan, sadece bir yansımadır, temsildir. Bunların gerçeğini anlamak insan için mümkün değildir. Çünkü derin gerçek-leri, ancak dışarıda olan birisi anlayabilir. Etki tepki zinciri-nin parçası olan bir varlık kendi varlığını bile tam tamına anlayamaz. Bu sebepten insanın bu "her şeyi anlayayım" arzusu hiçbir zaman gerçekleşmeyecektir.

Önce "yokluk" vardı. Sonra her şey ondan oluştu.

¹⁰³ Hak'tan ve doğru olandan sapmak

Tüm şüpheler “önce ‘yokluk’ vardı, sonra *ondan* her şey oluştu” fikrinden kaynaklanıyor. Oysa Kuran-ı Kerim’de böyle bir iddia yoktur. Kuran’a göre hiç bir şey yoktu, sonra yaratıldı. “Yokluktan yaratıldı” yanlış anlaşılabilen bir söyleme şeklidir. Aslında vâkıf olanlar hiçbir zaman bunun anlamını “yokluğa kesip biçerek şekil verildi” olarak almazlar. Kastedilen sadece şudur ki bunlar daha önce yoktu, sonra var oldular.

Arya dini de bu yanılgıya düşmüştür. İlk başta madde yoksa nasıl yaratıldı, yoktan nasıl var edildi? Bu soruya cevap bulamadıkları için maddenin de Tanrı gibi ezeli olduğuna inanırlar. Ama çıkarttıkları bu netice tamamen yanlıştır. Allah’ın^{cc} sıfatları hakkında insanların sıfatlarını inceleyerek fikir yürütmek doğru değildir. İnsanlar göz olmadan göremezler ama O görür. Madde olmadan bir şey oluşamaz ama Tanrının var olduğuna Aryalar da inanırlar. Bir şey bir yerde duruyorsa başka şeyler için engel teşkil eder, onların sınırlarını sınırlar. Ama maddenin Tanrının sonsuzluğunu sınırlamadığını Aryalar da kabul ederler. Bu gösteriyor ki onlar da söz konusu Tanrı olunca maddi kuralların geçerli olmadığına inanırlar. Durum böyleyken sıra maddeyi yaratmaya gelince neden maddi kurallar üzerinde durulsun? Eğer O’nun zatının derin gerçeği aklımızı aşıyorsa, zihninizin önerdiği kuralları nasıl dayatabiliriz?

Allah^{cc} maddenin de yaratıcısıdır.

İnsanın zihinsel sınırları ve kabul ettiği maddi kuralları dikkate alınırsa, bu soruya cevap vermesi mümkün değildir. Buna bir cevap bulmak istiyorsak başka yöntemleri seçmemiz gerekir. Bu yöntemler o kadar basittir ki çok entelektüel olmayan bir insan bile gönlünü razı edebilen cevaplar bulabilir. Bakınız bir arsanın sınırları ile ilgili tartışma çıkınca birisi "benim arsam buraya kadardır" der ve diğeri de "yok benimki buraya kadardır" der. Bu tartışmayı noktalamak için her ikisinin kabul ettiği bir referans noktasından ölçüler alınır. Tartışılan bölge ile ilgili bilgi bir şekilde karışmış olabilir ama ortak referanslarla yine bulunabilir. Bizim sorunumuz da benzerdir. Maddeyi Allah^{cc} mı yarattı sorusu bağımsız olarak çözülemez. Başka yöntemlere ihtiyacımız vardır. Başka referans noktalarından yola çıkıp bu soruyu çözmemiz gerekir. Arsaların parselleme çalışmalarında kullanılan yöntemi kullanmamız gerek. Örneğin bazen eski bir ağaç veya eski bir kuyu varsa oradan ölçü alınır ve belediyenin kayıtlarına göre arsa sınırları yeniden tespit edilir. Sonra kimin payı neyse ona verilir.

Allah'ın^{cc} herkes tarafından kabul edilen ve şüphe götürmez sıfatları da referans noktası işini görebilirler. Aradığımız "yaratmıştır" veya "yaratmamıştır" cevaplarından hangisini desteklerse o cevap kabul edilir. Nasıl ki referans noktalarından alınan ölçüler birisinin "bence sınır budur" demesinden daha güvenilir oluyorsa aynı şekilde bu yöntem de kesin sonuç verecektir.

Referans noktası olarak Allah'ın^{cc} diğer sıfatlarını alabiliriz. Aryaların da kabul ettiği sıfatlar, eğer maddenin Allah^{cc} tarafından yaratıldığına işaret ederlerse bunu kabul etmek zorunda kalırız. Aynı şekilde eğer diğer sıfatlara göre "yaratmamıştır" daha doğru bir tahmin oluyorsa "yaratmamıştır" deriz.

Allah'ın^{cc} "Âlim" sıfatı maddenin yaratıldığına işaret etmektedir.

Bu soruya ışık tutan sıfatlardan ilk önce "Âlim" sıfatını ele alacağım. Aryalar da bizim inandığımız gibi Allah'ın "Âlim" olduğuna inanırlar. "Bilinebilecek ne varsa O hepsini bilir, ilmi kâmindir" derler. Yani ortakça kabul gören "Âlim" sıfatı, sorumuzun çözümünde referans noktası görevini yapmak için uygundur. Taraflar bunun değişmez bir nokta olduğu konusunda hemfikirler, şüpheli bir tarafı yoktur. *Şimdi derin düşünecek olursak bir şey hakkında her şeyi bilmek bizi onu yapmaya da kudretli kılar.* Yüzlerce şey eskiden sadece doğal yollarla elde edilirdi. Batılı bilim adamları bunlar hakkında ilimlerini mükemmelleştirdikleri için günümüzde onları suni olarak yapmaya başlamışlardır. Mavi boya eskiden çivit otundan elde edilirdi. Şimdi Almanlar yapay olarak üretiyorlar. Kokular çiçeklerden elde edilirken artık kimyasal yöntemlerle elde ediliyor. Çiçeklerin kimyasal formüllerini keşfedip kullanıyorlar. Çeşitli formülleri karıştırıp istedikleri kokuyu elde edebiliyorlar. Bunun gibi birçok şey günümüzde suni olarak üretilmektedir. İpek bile bunlardan birisidir. Bu örnekler gösteriyor ki içyapısıyla ilgili yüzde yüz ilim ve bilgi sahibi olunca, insan aynısını yapma kabiliyeti ve kudreti de kazanıyor. Bu açıkça gösteriyor ki eğer Allah'ın^{cc} ilmî tam ve eksiksiz ise maddeyi yapmaya da kudretlidir. Eğer bu kudrete sahip değilse, ilmi de o derece eksiktir, kâmil değildir. Yani aramızda ortak olan, kabul gören "Âlim" sıfatı Allah'ın^{cc} maddeyi yaratma kudretine sahip olduğunu işaret etmektedir.

Allah'ın^{cc} "Malik"¹⁰⁴ sıfatı maddenin yaratıldığına işaret etmektedir.

Eğer birisi tatmin olmadıysa başka bir sıfatı referans kabul edip yine ölçmeye başlayabiliriz. Bunun için "Malik" sıfatını alalım. Bu sıfat da yine taraflarca kabul edilen bir sıfattır. Bir şeye sahip olduğumuzda bu sahipliğin nasıl oluştuğunu incelediğimiz zaman dört yöntem ortaya çıkar.

- a. Miras yoluyla,
- b. Hediye verildiğinde,
- c. Satın alındığında,
- d. Doğrudan yaptığımızda,

bir şeyin sahibi olabiliriz. İşte bu dört yöntemden başka yöntem yoktur. Allah^{cc} her şeyin maliki, sahibidir. Şimdi maddeyi miras yoluyla mı elde etti, Kendisine hediye mi edildi, birisinden satın mı aldı yoksa yarattı mı? İlk üç yöntemle sahip olmadığını Aryalar da kabul ederler. Bu durumda eğer Onun "Malik" olduğuna inanıyorsak, maddeyi yarattığına da inanmak zorunda kalırız. Tersine inandığımız vakit "Malik" değil Allah korusun, maddeyi gasp eden birisinin durumuna düşecektir.

Allah'ın^{cc} diğer sıfatlarından maddenin yaratıldığına dair işaretler.

Aynı şekilde diğer sıfatlar da bizi aynı sonuca götürürler; Madde yaratılmıştır. Örneğin hem Müslümanlar hem Aryalar Allah'a^{cc} "Kadir" derler, yani O'nun gücü her şeye yeter. Ama eğer maddeyi yaratmıyorsa gücü eksik olur. "Birleştirip şekil vermek de güç ister, kudret ister" diyorlar ama yaratma kudreti bunlardan üstündür. Yani kudreti mükemmel ise maddeyi de yaratmış olması gerek.

¹⁰⁴ Sahip

Sonra O'nun merhametli, bağışlayan birisi olduğuna inanırlar. Biz de bu konuda onlarla hemfikiriz. Ama soruyoruz; eğer maddenin mutlak sahibi değilse, maddeyi yaratmamışsa ve madde de O'na ihtiyaç duymadan varlığını sürdürebiliyorsa o zaman Allah'ın^{cc} maddeyi cezalandırma veya herhangi bir kanuna tabi tutma hakkı nereden doğmuştur? Madde için uyulması gereken bir kanun yapma hakkı yoksa o kanuna karşı çıkınca ceza verme hakkı da yoktur. Sahip olmadığı bir şeyi birleştirip şekil vermek asla ceza verme hakkını doğurmaz. Bu hak ancak mutlak sahiplik ve hükümdarlıkla elde edilebilir. Oysa dediklerine göre O ne maddeyi yaratmıştır ne de madde kendisi böyle bir hakkı O'na vermiştir. Sözün özü madde ve ruhu, yaratılan sınıfına sokmazsak, Allah^{cc} bu inancımıza göre bırakın merhametli olmayı, zalim çıkar. Ama Aryalar O'nun zalim olduğuna inanmazlar. Bu durumda maddeyi yarattığını kabul etmek zorundadırlar.

Bakınız bu dört referans noktası bizi aynı yere götürüyor. Hala birisi ikna olmuyorsa ona "bu düşüncenin kaynağı, anlama özüllülüğüdür" diyeceğiz.

Allah'ın^{cc} sıfatlarına yönelik bazı itirazlar.

Şimdi İlâhî sıfatlara yöneltilecek belli başlı itirazları ele alalım. Bunların bir kısmı ateistler tarafından, kalanı da felsefe adamları tarafından öne sürülüyor. Bu felsefe adamları Allah'a^{cc} inanmalarına rağmen, hala kudretli olup bir şeyler yapabilen Allah^{cc} fikrinden tedirgin olurlar.

"Rahmet" sıfatlarına yönelik itirazlar.

İlk ve prensip itirazı *Rahmet* sıfatına yöneliktir. Eğer Allah^{cc} gerçekten de denildiği gibi merhametliyse dünyada neden bu kadar çok sıkıntı vardır, neden bin bir bela peşimizi bırakmıyor? Aslanlar, yılanlar gibi tehlikeli hayvanlar neden yaratılmışlardır?

Batılların cevabı

Batılı düşünürler bu soruyu basite indirgeyip “elde ki mala göre yaptı. Bunda O’nun ne suçu var?” derler. “Kendisi maddeyi yaratamadığı için mevcut bulunan maddenin şekli neyse O da ona göre yarattı” derler. Yani bu sorudan paçalarını kurtarmak için Allah’ın^{cc} kudretinden vazgeçmişler. Bazı diğer düşünürlere göre bu tartışmalarla zaman kaybetmenin bir anlamı yoktur. Merhametli olduğu da ortadadır, tehlikeli hayvanları yarattığı da. Bunlara sebep aramak abesle iştigaldir.

Hintlilerin cevabı

Hindulara göre hayvanlar gereksiz yere yaratılmamışlardır. Günah işlemiş olan ruhlar, bir sonraki hayatlarında hayvan olarak yaratılarak cezalandırılmışlardır. Bu, adalet ve merhamet sıfatlarına bir leke değildir. Her şeye kendi ameline uygun şekil verilmiştir. Aslan keçiyi yiyorsa bir önceki hayatta keçi de onu yemiştir, ya da başka bir günah işlemiştir.

Güya hem batılılar hem Hintliler zulmün varlığını kabul ediyorlar ama çeşitli sebeplerle anlam vermeye çalışıyorlar. Batılılara göre bu zaten maddenin mükemmel olmamasıyla alakalıdır ve Hintlilere göre bu günahın doğal neticesidir. “Ne ekilmişse o biçiliyor” denilmektedir.

Gerçek cevaplar

Bunun ilk cevabı şudur ki dünyada merhameti bulmaya çalışınız. Hep zulüm mü vardır yoksa merhamet belirtileri de var mıdır? Eğer zulmün arasında merhamet de görünüyorsa merhametli bir varlık ispatlanmış olur. Zulüm gibi görünenler hakkında ancak, “bunların nasıl rahmet sıfatlarından doğduğunu daha anlamamışız” diyebiliriz. Çünkü başka şeylerden “merhameti” ispatlanmıştır. “İspatlanma-

yan yerlerde araştırmalarımız devam ediyor” demek lazım. Bilmemek bir şeyin yokluğunun ispatı değildir.

İkinci cevabı

Kuran-ı Kerim’de Allah^{cc} şöyle buyurmaktadır;

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ
مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ¹⁰⁵

Yani: *Bir tek sen yaratılmadın; başka şeyler de yaratıldı. Senin yaratılışın nasıl hikmetlerle doluyorsa, onlarınki de öyledir. Eğer bunlar sana tabi yapılmışlarsa, bundan, bağımsız bir varlıkları, hayatları yoktur anlamı çıkmaz. Bunların varlıkları da Allah’ın bazı sıfatlarını çeker, zuhurlarını sağlar.*

Üçüncü cevabı

Bazı şeyler faydalı değildir demek doğru olmaz. Sadece onların faydalarını bilmediğimiz için zararlı sınıfına koyarız. Oysa Allah^{cc} her şeyi bizim faydamız için yarattığını söyler. Bu sebepten bazı şeyler hakkında “sadece zararlıdır” demek yanlış olur. Dünyada sırf fayda veren bir şey var mıdır? Buna rağmen birçok şeye faydalı deriz. Bu zararlı gibi görünen hayvanların da birçok faydası vardır. Yılan zehri onlarca hastalığın tedavisinde kullanıldığı gibi, aslan derisi de aynı şekildedir. Diğer zararlı hayvanların da verdikleri faydalar keşfedilmişlerdir ama daha keşfedilecek çok şey vardır. İlimleri emekleme çağında oldukları için “sadece zararlıdır” demek erken olur. Faydasız denilen şeyler günümüzde faydalarını gösteriyorlar, nitekim eskiden sadece zararlı sınıfına girenler de öyledir. Eksik bilgimizden dolayı bunlara faydasız demek yanlış olur.

¹⁰⁵ En’âm (6) sûresi, ayet 39

Dördüncü cevabı

Dördüncü cevabı şudur ki Allah^{cc} merhametli olmasıyla birlikte hikmet sahibidir de. O, hazinelerini belli hikmetlere göre dağıtmaktadır. Bu sebepten dolayı itiraz yersizdir. "Evinde daha çok para olmasına rağmen bana yüz lira değil, sadece on lira verdiği için falanca kişi zalimdir" diyebilir miyiz? Kesinlikle değil. On lira vermesi onun merhametinin ispatıdır, zulmünün değil. Aynı şekilde Allah^{cc} her şeyde bazı faydalar ve bazı zararlar yaratmıştır. Faydalı kısmından yararlanmamızı söylemiştir ve zararlı kısmından uzak durmamızı, sakınmamızı istemiştir. Hangi dilenci "o bana sadece elli kuruş verdi, yüz kuruş vermedi" diye birine zalim diyebilir? Merhameti verdiği elli kuruştan ispatlanır, vermediği bin liradan değil.

Beşinci cevabı

Zararlı şeyler şükretmeyenleri ortaya çıkartmak, şükredenlerden ayırmak için de yaratılmışlardır. Bunların sayesinde kimin sevgisi içtendir ve kimin ki bencillik ve kendi çıkarları içindir, belli olur. Birçok insan, hayatları güllük gülistanlık olduğu sürece Allah'a^{cc} inanır, O'nu hatırlar ama en ufak bir sıkıntıda bağırıp çağırmaya başlar. Fakat en sıkıntılı dönemlerinde bile O'nu unutmayanlar da vardır. İşte O'na asıl yakın olan bunlardır.

Hz. Lokman'ın bir hikâyesi vardır. Bir seferinde yakalanıp birine satılmış. Sahibi ona çok iyi davranırmış. Bir gün birisi tarafından mevsim dışı bir karpuz yollanmış. Sahibi bir dilimini kesip Hz. Lokman'a vermiş. O da ballandıra ballandıra yemiş. Tadına bayıldığını gören sahibi bir dilim daha vermiş ve Hz. Lokman onu da yemiş. Bir üçüncü dilimde bu şekilde gidince sahibinin de canı çekmiş ve kendisine bir dilim almış. Bir bakmış, zehir gibi. Yediği gibi de istifra etmiş. Hz. Lokman'a dönüp "bu kadar acı bir şeyi neden yiyorsun. Neden daha önce söylemedin" demiş.

Bunun üzerine Hz. Lokman "ben bu ellerden hep tatlı şeyler yedim. Bu kadar tatlı şeyleri yedikten sonra ilk acı şeyi ağzıma atar atmaz yaygara çıkartacak kadar nankör müyüm?" demiş.

Sözün özü içtenlik ancak zor gününde belli olur. İşte sıkıntılar bu sebepten yaratılmışlardır. O (Allah) bunlarla kullarından hangisinin ihsan edilen binlerce şeyi unutmayıp sabır ettiğini ve hangisinin hemen şikâyet edip sızlanmaya başladığını görür, gösterir.

Altıncı cevabı

Ruhani ilerleyişin ilkel aşamalarında insan konuya çok hâkim olmadığı için korkuya muhtaçtır. İşte bu zararlı şeyler, bu yüzden de yaratılmışlardır. Her taraftan onu saran musibetler, ilgisini Allah'a^{cc} doğru çeker. Küçük bir çocuk da evden çıktığı zaman yoldaki muhtemel sıkıntılardan korkutulur, bunun neticesinde bir yere sapmadan dümdüz gider. Bir çukura düşmekten de kurtulmuş olur. Hayvanları bile düz yürüsünler diye sopayla korkuturuz. Zararlı şeyler de sopa görevini görürler. Bunlar olmasaydı birçok insan kolaylıkla yoldan sapar, ruhani akıbeti şüpheye düşerdi.

Denilebilir ki bu, vur deyince öldürmeye benzemez mi? Aslan birisini yerse ya da hastalık birisinin hayatına son verirse ölümden önceki korku ne işe yarar? Buna şu şekilde cevap verebiliriz, eğer son anında Allah'tan^{cc} korkup tövbe ederse zaten sınavdan geçmiş olur. Ama eğer, şerli zihniyeti koruma konusunda ısrarlıysa zaten cezayı hak etmiştir, üzölmeye gerek yoktur.

Kaldı ki âlâ için ednayı feda etmek, zaten dünyanın kanunudur. Eğer ölümlü başkalarının ibret almasını sağlıyorsa, bu kayıp elde edilen faydaya bakınca göz ardı edilebilir.

Yedinci cevabı

Ayrıca Allah^{cc} sadece merhametli değil, ceza verendir. Fesada sebep olanları cezalandırır. Eğer kurtlar olmasaydı Peygamber Efendimize^{sav} karşı plan yapanı kim yırtacaktı? Veba olmasaydı Vâdedilen Mesih'in^{as} muhalifleri nasıl cezalandırılırdı? Nasıl ki merhamet sıfatları insanların rahat olmasını istiyorlarsa, *şedid-ül-ikab*¹⁰⁶ sıfatı da cilvesini göstermek zorundadır. Tabi ki bu cilve ancak zararlı sanılan şeylerle ortaya çıkar.

Allah'ın^{cc} sıfatlarına itiraz edenlerin durumu hikâyedeki devekuşu gibidir. Birisi ona "sen kuşsun. Neden uçmuyorsun?" demiş. O da "hiç uçan deve gördün mü?" diye cevap vermiş. Soran da "madem devesin, o zaman sırtına yük bindirelim" deyince o da "hiç kuşlara yük bindirilir mi?" diye cevabı yapıştırmış. Söz konusu uçmak olunca deve oluvermiş, ama yüklenmeye gelince kuşa dönmüş. İtiraz edenler de aynı şekilde yaparlar. Sadece merhamet olsaydı, "neden cezalandırmıyor" derlerdi. Cezalandırma sıfatı hakkında duyunca da "neden böyle" diyorlar.

Sekizinci cevabı

İnsan ancak, zorluklar ve sıkıntılardan sabır, kararlılık ve sebatla geçince terakki kapıları onun için açılır. Her tür ilerleyişin yolu dar ve sıkıntılıdır. Sadece, başarıyla geçenler öbür tarafında Allah'ı^{cc} bulurlar. Sıkıntılar olmasaydı insanın yaratılışı boş olurdu. Zorluklara atılmayan, Allah'ın^{cc} en büyük ödülleri de nail olamaz, sadece basit bir hayat yaşamış olurdu. Bakınız okullarda bile çocukları koştururlar. Koşmaya ödül de verilmez. Koşmak da sıkıntılıdır ama ödül için şarttır. Ödülün mahiyeti de yaşanan sıkıntılarla doğru orantılıdır. Allah^{cc} ile bir olabilme ödülünün sıkıntıları da ona göredir.

¹⁰⁶ İntikamı ve yakalaması şiddetli ve kuvvetli olan zat anlamına gelir

Sonra “ya ölenlerin akrabaları ne olacak” diye sorarlar. Bu akrabalar iki çeşittir. Ya Allah’a^{cc} inanırlar ya da inanmazlar. İnananlar bu olayı, Allah’ın^{cc} kanununa uygun veya özel hikmetinin sonucu olarak değerlendireceklerdir. İnanmayanlar ne desinler ki? Zaten suçlayacakları bir tanrı yoktur. Ancak şanslarına küserler, küfredeler.

Diğer şeylerin yaratılışının sebebi nedir?

Denilebilir ki şimdiye kadar hep canlı olup da zararlı olan şeyleri konuştuk. Oysa cansız zararlı şeyler de vardır. Belki canlı olanların kendi kuralları vardır ama örneğin şimşek vs. gibi zararlı şeyler neden yaratılmış?

Bunun cevabı şudur ki bunlar da Allah’ın^{cc} kanununa uygun bir şekilde yaratılmışlardır. Şimşek birisine çakacağı anda birden bire yaratılmaz. Sürekli işleyen bir kanun vardır. Bu kanunun suçlusu cezasını alır. Ayrıca bu tip şeylerin faydaları da vardır. Hatta faydaları zararlarından daha fazladır. Örneğin insanı korkutan, temelinden sarsan şeyler arasında en güçlüsü depremdir. Ama dünyaya yaşanabilir bir şekil veren de depremlerdir. Günümüzde bile depremlerin yarattığı değişiklikler devam ediyor. Bunların etkisinin bir kısmını bilim adamları biliyorlar ama bir kısmı hala bilinmemektedir. Gerçek şudur ki deprem, dünyanın ömrünü uzatmak için gelir. Neticesinde insanın hayatı için gerekli olan şeylerin hazineleri ya yaratılır ya da muhafaza edilir. Peygamberlerin yaşadığı dönemdeki deprem artışı da dünyanın ayaklanması ve canlanması içindir.

Şimşegin birisine isabet etmesi, sadece, onun sürekli devam eden bir kanunun pençesine yakalandığının göstergesidir. Eğer müminse ahirette bedelini alacaktır, değilse işlediği günahların cezasını çekmiştir. Ama unutmamak lazım ki eğer birisi bu şekilde ölüyorsa, binlerce kişinin de hayatı kurtarılıyor demektir. Havada olan yüzlerce tür mikrop ölür ve ortam temizlenir. Elektrik enerjisi yaşadığımız

yerleri aydınlatır, trenler çalışır, fabrikalar iş görür ve yüz binlerce insan bu fabrikalarda çalışıp ekmeklerini kazanır. Birçok hasta elektrikle ilgili yöntemlerle şifa elde eder. Sözüün özü insanlar bir şeyin zararlarını hemen görürler ama faydalarını gözardı ederler. Bu onların doğruyu aradığını değil, sadece itiraz edip ortalığı karıştırmak istediklerini gösterir.

Hastalıklar nedir ve neden vardırlar?

Canlı cansız zararlı şeylerin tartışması bitince ateistler hastalıklar hakkında da sorarlar. Bunların hikmeti nedir? Bunun cevabını aramadan önce hastalığın tam olarak ne olduğunu incelemekte fayda vardır.

Her şeyden önce bedensel dengelerde bir şeyin fazlalaşması, makul sınırları aşması hastalıktır. Aynı şekilde olması gereken miktarın altına düşmesi de hastalıktır. Üçüncü olarak dış etkilere dolayı dengelerin bozulması da hastalıktır. İnsan yiyor, içiyor, nefes alıyor vs. Bu hareketlerin tembellleşmesi veya çevikleşmesi hastalık sayılır.

Fazlalıklar neticesinde hastalık

Şimdi bu sebepleri tek tek ele alalım. İnsanın vücudunda fazlalık nasıl oluşur? Yeme içmeyi fazla kaçırdığı zaman veya midesinin kaldıramayacağı bir şey yediği zaman bu fazlalık oluşur. Nasıl ki bir taş parçası su kanalını tıkayabiliyorsa, aynı şekilde vücudun içindeki fazlalık belli tıkanıklara sebebiyet verir. Eğer insanlar buna rağmen hastalanmasalardı ne olurdu? Yani insanlar istedikleri kadar yiyip içse ama hiçbir sorun yaşamasalardı...

Şimdi bu hayali kanuna göre dünya işlerini yürütmeye çalışalım ve ne kadar çabuk her şeyin altüst olacağını görelim. Mevcut sistemde insan biraz yedikten sonra elini çekiyor. Tadının hala güzel geldiğini biliyor ama devam etmenin neticesini de göze alamıyor. Hastalanacağını bili-

yor. Ama hastalık olmayan bu yeni sistemde bir kişi binlerce insanın yemeğini yiyip yine masadan kalkmazdı.

Hemen bu senaryodan vazgeçip hiç bir şeyin yenilip içilmediği bir senaryoyu alalım. Bu durumda insan her tür değişimden münezzeh olacaktı, yani bir nevi Allah^{cc} olacaktı. Bu durumda yaratılışın bir gayesi kalacak mıydı? Ama söz gelişi bu senaryoyu kabul etsek bile ve insanlara "hiç hastalanmamak adına her tür güzel şeyin yenilmesi men edilirse var mısınız?" diye sorarsak, acaba cevapları ne olacaktır? "Bu zaten kendisi bir hastalıktır, kim buna yakanmak ister" demezler mi? Bu, burnuyla hem iyi hem kötü koku alabilene "gel senin koklayabilme kabiliyetini yok edelim. Bundan sonra hiç kötü koku almazsın" demekle aynı şeydir. Karşımızdaki bundan hiç memnun olmayıp kavga etmeye hazırlanacaktır.

Denebilir ki fazla yemeyi engelleyen bir sistem kurulabilirdi. Yani insan hazım edebildiği kadar yeyince bir melek gelip elini tutup "bırak artık bu kadarı sana yeter, yoksa fazlalık oluşur ve hastalanırsın" dese ydi. Ama bu durumda insanın sınanması mümkün olamayacaktı. Yaratılışı boşa olurdu. Sürekli etrafında "bunu yeme, şunu içme, bu kadar yeme, bu kadar ye" falan diyen melekler ordusu bulunurdu. Kabağın birisi için zararlı olduğunu varsayalım. Pazardan satın aldığında hemen bir melek gelip, elinden zorla kapıp dükkân sahibine geri verirdi. Ondan da parayı alıp bunun cebine koyardı. Bu senaryo tam bir fiyaskoya dönerdi, insanın yaratılışını gereksiz kılardı.

"Midesi belli bir miktardan fazlasını kabul etmeseydi" diyenler için de cevap aynıdır. Kendi beyni olan bu mide, tıp uzmanı olup hemen zararlı olan maddeyi dışarı atardı. Soruyorum; bu durumda tam bir robota dönmüş, mükemmel bir makineden ne farkımız kalırdı? Hiçbir amelimiz, irademiz neticesinde olmazdı. İrade olmadan da ödöl

ve gelişme ve terakki söz konusu değildir. Ayrıca mideden zorla atılan fazlalıklar da acı verici olmazlar mıydı? Bu da bir hastalık sayılmaz mıydı?

Dış etkenler neticesinde hastalık

Hastalıklar dış etkenler neticesinde de oluşurlar. Üşürüz, midemiz ağrır ya da başka bir şey olur. Dış etkenlerden de hastalanmamak aynı zamanda hislerimizin de yok edilmesi anlamına gelirdi. Ne üşüyen ne de sıcak hisseden başka bir insan tipi olurduk. Sıcacık taze ekmek ve buz gibi su bir anlam ifade etmeyen kelimeler olurlardı. Aynı şekilde sıcak bir battaniye veya dağların serin rüzgârları onun için değersiz olurlardı. Çünkü o, ne soğuğu ne de sıcaklığı hisse-derdi. Şimdi isterseniz soralım. Biz hissiz ve hastalıksız bir dünyayı mı, yoksa hisleri olup ama hastalık olasılığı da olan bir dünyayı mı tercih ederiz?

Dilimizin hissi de hastalıklara sebep oluyor. Aldığımız tat gerektiğinden fazla yememize teşvik ediyor. Yine hastalıkları yok etmek bu hissi yok etmek anlamına gelir. Toprakla şeker aynı tat vereceklerdir. Acı ve tatlının farkı kalmayacaktır. Hastalanmış bir insana bile hangi durumu tercih ettiğini sorsak, cevabı bellidir. Ateistlerin önerdiği senaryo kabul görmeyecektir.

Sonra sertliği ve yumuşaklığı hissedebilen, dokunmakla alakalı hislerimiz vardır. İnsan vücudunun kendi yumuşaklığı bile onun için rahatlatıcıdır. Ama bu yumuşak vücuda bir taş gelirse yaralar, acıya sebep olur. Bundan kurtulmanın yolu sonsuz sertlikte bir vücuda sahip olmaktır. Ama bu senaryo da kimsenin hoşuna gitmez. Sevdiklerimize dokunduğumuzda duvara dokunmuş gibi olacağız. Yok, daha kötüsü, hiç bir şey hissetmeyeceğiz. Felç geçirmiş birisinin hiç bir şey hissetmediği gibi bizde bu hislerden mahrum kalacağız. Bunu kim isteyebilir? Dünyanın bin bir duygu ve lezzeti dokunmakla alakalıdır, kendi vücudumu-

zun yumuşaklığı ile alakalıdır. Acıları ve yaraları muhakkak yok ederiz ama geride ne dokunabilen ne de dokunulabilen bir taştan başka ne kalacak? Hatta birisi bu taştan yapma putu alıp götürürse bile kendisi farkında olmayacaktır.

İşte acısız sıkıntısız bu dünyayı hayal ediniz. Soğuk sıcak kavramları anlamlarını yitirsinler. Yaz kış birbirine girsin. Sıcak su ve soğuk su aynı etkiyi yapsınlar. Tatlı, ekşi veya aradaki diğer tatlar yok olsunlar. Yumuşaklık, sertlik birer kelimeden başka bir şey ifade etmesinler. Vücut çelik gibi sertleşip etkileşme kabiliyetini kaybetsin. Ne güzel koku kalsın ne de pis. İşte hastalısız bu hayata nimet mi diyeceğiz, yoksa hastalığın ta kendisi mi? Herhangi bir aydınınıza bir sorun; "Bu mecnunluktur" diyecek. Anlatmaya çalışın, "bu senaryo hastalıkları yok eder" deyin, hiçbir netice alamazsınız. "Hastalık sadece bazen ve bazılarının nasibinde olan şeylerdir. Bu senaryo ise hayatın kendisini anlamsızlaştırıyor. Bu hislerim hayatıma anlam veren, renk katan şeylerdir" diyecektir.

Gerçek şudur ki bu hisler, insanın hayatını eğlenceli ve renkli kılmak için yaratılmışlardır. Bunların yanlış kullanımından doğan hastalıklar ya bu hisleri yok ederek, ya da insanın iradesini yok ederek mümkündür. Oysa iradesini yok edersek, yaratılışı anlamsızlaşır ve hisleri yok edersek hayatın bir tadı tuzu kalmaz, insan kendisi bunu reddeder. Allah'ın^{cc} seçtiği ara yol en uygundur.

Her şey acı verir

İtiraz edenler dünyanın her işinde sıkıntıların olduğunu unutmamalıdır. Çiftçi ürünü sıkıntı yaşamadan mı elde ediyor? Saban süre süre onlarca kez dönüp durur. Sıcağa soğuğa dayanır, ses çıkartmaz. Eşi ve çocukları da katkıda bulunurlar, sıkıntılar çekerler. Yani sıkıntılar sadece hastalığın sonucu değildir. Yemek yemek için bile sıkıntı çek-

memiz gerekiyor. Eğer Allah'ın^{cc} merhameti ancak sıkıntılar yok olunca ispatlanıyorsa, tüm mesleklerin de yok edilmesi gerekecektir. Her tür gayret ve çaba kavramları kitaplardan silinecektir. İlim sahibi olabilmek için seneler süren zorlukları ve sıkıntıları kabul ediyoruz. Önerilen sistemde çocuk doğar doğmaz bütün ilim hazinelerinin anahtarları kendisine verilecektir. Ürün kendiliğinden ekilecek, kendiliğinden biçilecek ve yine kendiliğinden pişip ağızımıza düşecektir.

Elbiselerin hazırlanması da sıkıntılıdır. Yeni sistemde kumaş kendiliğinden hazırlanır, elbiseler kendiliğinden dikilir. İstenilen her şey kendiliğinden olur. İşler durur, meslekler yok olur. Ne demirci kalır, ne marangoz. Ne terzi iş bulur ne de temizlikçi. Postanecilik de tarihe karışır, demir yolları da. Dünya eski zamanlardaki eli olmayanlar için hazırlanan özel yerlere dönecektir. Herkes yataкта uzanıp duracaktır. Ne kalkmanın sıkıntısı kalacaktır, ne de yürümenin. El kol kırıpratmanın sıkıntısı bile yok edilecektir. Her şey kendiliğinden olacaktır. Gelişim duracak ve rekabet kalmayacaktır. İşte acısız, sıkıntısız dünyayı isteyenlerin sonu budur.

Ölüm olmasaydı

Ölüm bile sıkıntıdır. Acı vericidir. Şimdi bunu yok etmeye çalışalım ve ne olacağını görelim. Sadece yeni nesillerin doğduğu ama eskilerin bir türlü ölmediği bu dünyada bin sene içerisinde adım atacak yer ve karın doyuracak gıda kalmayacaktır. Allah'ın^{cc} merhametini itiraz konusu edenler, bu sefer dedelerini öldürüp defetmediği için söylenmeye başlayacaklardır. "Bunlar artık defolsunlar ki biz başımızı sokacak bir ev bulalım, karnımızı doyuracak yemek bulalım" diyeceklerdir.

Yine söylüyorum; Eğer dünya gerçekten dayanılmaz bir yerse, intihar kapısı herkese açıktır. İtiraz edenler veya di-

ğerleri neden intihar etmiyorlar? Bu yolu seçebilen kaç kişi vardır? Seçenler hakkında da, kalanlar "anlık bir deliliğe kapılmışlardır" dan başka ne diyorlar? Eğer dünya, dedikleri kadar kötüyse intihar eden deli değil, akıllıdır. Bir dakikada tüm sıkıntılarını yok eder, huzura kavuşur. İntihar etmediklerine göre itiraz edenlerin kalbindeki düşünce de ortaya çıkmıştır. Onlar da daha çok yaşamak isterler, hayatlarının devamını temenni ederler. Bu durumda bu itiraz garip değil mi?

Velhasıl bütün bunlar insan için gereklidirler ve itiraz etmek abesle iştigaldir. Bunların sebebi, ne Allah'ın^{cc} kudretinin sınırlı olmasıdır, ne de reenkarnasyon felsefesinin bunlarla bir alakası vardır. Tersine her sıkıntının arkasında O'nun hikmetleri gizlidir.

Sıkıntılara üzülmek

Deniliyor ki eğer her musibetin bir hikmeti varsa ve dünya işleri bunlar olmadan yürüyemiyorlarsa başımıza bir bela geldiğinde neden kutlamıyoruz da acı çeker gibi davranıyoruz? Birisi hastalandığında neden mutlu olacağımıza üzülmüyoruz?

Ama biz sıkıntılar acı vermiyorlar demedik ki! Biz sadece sıkıntıların sebepleri yok edilirse kalan şey daha da sıkıntılı olacaktır dedik. Hastalanan, hastalığından zevk almıyor elbet ama sistem hiç hastalanmayacak şekilde tasarlanırsa insan ya otomatikçe bağlanmış robottan farklı olmayacaktır ya da hisleri yok edilip çekilmesi hastalıktan bin kat daha zor olan monoton ve renksiz bir hayata sahip olacaktır. İlerleme ve terakki için gerekli olan bu sıkıntılar, aslında Allah'ın^{cc} merhametinin ta kendisidirler. Bunların varlığı hiçbir şekilde itiraz konusu değildir.

Neden üzülmüyoruz?

Unutulmamalıdır ki sıkıntılar üç çeşittir. Birincisi şeriatın kanunlarını reddetmek veya umursamamak neticesinde oluşan sıkıntılardır. İkincisi, doğanın kanununa karşı çıkınca, doğal neticesi olarak ortaya çıkan sıkıntılardır. Örneğin birisi sadece bir ekmeği hazmedebilmesine rağmen iki ekmek yerse doğanın kanununun suçlusu olur ve hastalanır. Üçüncüsü, tesadüfen başımıza gelen sıkıntılardır. Suçu olmayan birisi tesadüfen Allah'ın^{cc} kahrının düştüğü bir yerden geçerken yakalanıveriyor. Örneğin bir duvarın yanından geçerken, düşen duvarın altında ezilen, bu sınıfa girer. Sıkıntıları hemen bu şekilde sınıflandırmak herkesin harcı değildir. Bu sebepten dolayı kalbinde Allah^{cc} korkusu taşıyan birisinin ilk olarak sıkıntının kendi işlediği bir günahın neticesi olabileceğine ihtimal vermesi uygundur. İşte sıkıntılara karşı üzülmeyin bir sebebi de budur.

Kaldı ki sıkıntının verdiği acıyı hissetmek başka şeydir, hikmetini anlamlı bulmak ise başka. Doktor, birisinin gözüne göz damlaları damlattığında bu iyi bir şeydir, kötü değildir. Kimse de kötüdür diyemez. Ama o esnada hasta ciddi acılar çekip bağılıyor mu, yoksa "bunun neticesi çok güzel olacak" diye kahkahalar mı atıyor? Ateistlerin bile neticesinin iyi olacağı konusunda emin oldukları şeylerde böyle davranmadığı ortadadır. Eğer onlar böyle sıkıntıları çekerken kahkahalar atsaydılar onların bu itirazlarına anlam verirdik. Örneğin göz ameliyatı olurken kahkahalar atan bir ateisti görünce bizde kabul ederiz. Nihai neticeden memnun olmak başka şeydir, ara sıkıntılarda acı çekmek ise başka. Biz de ara neticeye üzülmüyoruz, nihai neticeye değil.

Hayvanlara neden acı ektiriliyor

Peki, Allah^{cc} hayvanlara neden acı ektiriyor? Kertenkeleler böcekleri yerler, aslanlar da keçiyi. Bunun sebebi nedir ve ne gibi bir karşılık alacaklar? İnsan koyunu yerse karnı doyuyor, haz alıyor ama koyunun bundan ne menfaati var?

Gerçek şudur ki Allah^{cc} kimsenin amellerini yok saymaz, boşa çıkartmaz. Bu âlemin her zerresi, O’nun emrine amade olduğu için ödölünü de hak eder. Kendisi bir şey yaptığı için değil, çünkü yoktan var edilen bir şey hak talebinde bulunamaz. Sadece Allah’ın^{cc} bu tür hakları verdiği için böyledir. Hak etmemesine rağmen her zerre kârlı çıkar. Faydalı bir varlık veya ermiş bir insanın vücudunun bir parçası haline gelen koyun etine “boşa gitmiş” diyemeyiz. Kendi seviyesi dikkate alınırsa çok büyük bir ödöl almıştır.

Her şey yaptığıının karşılığını alacaktır

Doğanın kanunu herkesin, hatta her şeyin, yaptığıına uygun biçimde ödüllendirildiğinin ispatıdır. En güçlü olanın yaşamını sürdürmesi ilkesi, çimin bile yaptığıının bedelini aldığıına işaret etmiyor mu? Ama bedeller muhakkak nesnenin durumuna uygun olur. İnsanın hisleri diğer her şeyden daha gelişmiş olduğu için bedeli de ebedidir. Diğer şeylerin hisleri nispeten çok sınırlı oldukları için bedelleri de buna göredir, ama vardır. Kuran-ı Kerim bu konuda şöyle buyurmaktadır;

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ¹⁰⁷

Yeryüzünde sürünen veya yürüyen veya gökyüzünde uçan hayvanların hepsi sizin gibi birer ümmettirler. Kararımız

¹⁰⁷ Enam (6) sûresi, ayet 39

eksiksizdir. Onlar da bir gün rabbinin huzuruna geleceklerdir.

Hele bir bakın; hayvanların da yaptıklarının bedelini alacakları bundan daha açık bir şekilde ifade edilebilir mi? Elbette ki bu beden, yaratılışlarına ve kabiliyetlerine uygun olacaktır ama sadece insan ödüllendirilecek fikri yanlıştır. Hatta ve hatta bir hadise göre, kıyamet gününde, bir keçi tarafından boynuzu kırılan başka bir keçiye bile, isterse intikamını alma şansı verilecektir.¹⁰⁸ Hiçbir ruh bedelsiz, ödölsüz kalmayacaktır. Sadece bu bedeller hallerine uygun olacaklardır. Daha fazla detaylara girmemizin de gereğı yoktur.

Bedelini almayan bir şey yoktur ama insan kâmil olduğı için ebedi necat¹⁰⁹ elde edecektir. Diğer şeyler ise kâmil olmadıkları için ebediyeti elde etmeyeceklerdir. Bir bakınız; ölen bir insan için yakınları ve akrabaları ne kadar üzülmüyorlar, acı çekiyorlar. Oysa bir keçi öldüğünde yavrusunun çok da umurunda olmuyor. Varsa bir acı birkaç gün içinde unutuluyor, yok oluyor. Ayrıca insan, şeriatın yükünü de taşımak zorundadır ama hayvanlar bu konuda serbesttirler.

Bir şey yaratmak Onun “Ganî” olmasına karşı değildir

Merhamet sıfatları dışında Ganî¹¹⁰ sıfatı da itirazlara maruz kalmıştır. Eğer O gerçekten Ganiyse herhangi bir şeyi neden yarattı? Yaratma ihtiyacı duyduğuna göre muhtaçtır, Ganî değildir.

Eğer bir fakir, zengin birine “ben olmasaydım sen cömert olamazdın” diyebiliyorsa itiraz eden de “Allah^{cc} bana muhtaçtır” dediğinde haklıdır. Ama kimse bunu kabul edemez.

¹⁰⁸ Müsned Ahmed Bin Hanbel

¹⁰⁹ Kurtuluş

¹¹⁰ O kadar varlıklı ki bir şeye muhtaç olmayan birisi.

"Falanca kişi bana muhtaçtı. Ancak bana üç kuruş verdi de ihtiyaçını giderdi" diyene deli deriz. Birisi bize bir şey verdiğinde onun değil bizim muhtaçlığımız ispatlanırken, ne gariptir ki söz konusu Allah^{cc} olunca insana verilen kâinat dolusu nimetleri cebine attıktan sonra, "O bana muhtaçtır, ben olmasaydım bunları kim kullanırdı" diyebiliriz!

Bu itirazın ikinci cevabı da şu şekildedir: Muhtaçlık ancak mutlak ve müstakil varlığı olan şeylere olabilir. Kendi sıfatlarımızın sonucunda doğan şeylere nasıl muhtaç olabiliriz? Eğer birisi olmadan, bir işimizi yapamıyorsak ona muhtaç sayılırız. Kendi sıfatlarımızın dışa vurması muhtaçlığın değil kudretin göstergesidir. Başkasından yardım istemeyen Allah'a^{cc}, nasıl muhtaç diyebiliriz. O kendi gücüyle bir âlemi yaratmıştır, muhtaç değil iktidar sahibidir. O her şeyi yaratmıştır. Sonra aralarından birisini seçip, yüceltmıştır Kendisine çekmiştir.

"Kadir" sıfatına yöneltilen itirazlar

İtirazlara maruz kalan sıfatlardan birisi de "kadir" sıfatıdır. Eğer mutlak kudrete sahipse neden bu kadar yavaş yaratmıştır? Kuran-ı Kerim kâinatın altı günde yaratıldığını söylediği için bu soru özellikle kâinatın oluşumuyla ilgili olarak sorulmaktadır.

Kâinat gerçekten ne kadar sürede yaratıldı?

Burada cevap olarak, olayın sandığınız gibi olmadığını söyleyebiliriz. "Altı günde yarattı" sizin tercümenizdir. Kullanılan kelime ise "*yevm*" dir ve bunun asıl anlamı devirdir. Belli bir devir olduğu için, bu kelime gün için de kullanılır ama asıl anlamı geneldir. Bilimin şehadeti bu yönde olduğu için biz kâinatın milyonlarca senede yaratıldığını inanırız. Denilebilir ki bu durumda itiraz daha da geçerli hale gelir. Altı günde bile yapamadı, milyonlarca sene sürdü. Böyle kudret mi olur?

Birinci cevap

İlk olarak şunu söyleyelim ki bir olayın hikmetini anlamasak da olay ortadaysa inkâr edemeyiz. İster altı günde olsun ister milyonlarca senede, kudreti her halükarda ispatlanır. "Neden bir dakikada yaratmadı?" sorusu kudretine yöneltilen bir soru değildir. Yapılanın hikmetini anlamaktan kaynaklanan bir sorudur. En fazla "biz yavaş yavaş yaratmanın hikmetini anlayamadık" diyebiliriz.

İkinci cevap

Hikmetini anlamak istiyorsak şunu bilmemiz gerekir ki O sadece kâinatı değil, her şeyi yavaş yavaş yaratır. Bunun da sebebi her şeyin çevresiyle uyum sağlaması ve bağlanmasının zaman almasıdır. Birlikte çalışabilmeleri için bir sevgi bağı ve rağbet gerekir. Muhakkak Allah^{cc}, anında yaratmaya kadirdir ama bizim yavaşlığa ihtiyacımız vardır. Eğer süngeri çabucak suya batırıp çıkarırsak suyu iyice cezpedemez. Doğru dürüst ıslanmaz bile. İyice cezpedmesi için o ortamda biraz kalmaya ihtiyacı vardır. Bazı mercimeklerin de pişirilmeden önce iyice ıslatılmaya ihtiyacı vardır. Bütün bunlar Allah'ın^{cc} zaafı değil bizim zaafımızı gösterir. O'nun kudreti vardır, bizim dayanma gücümüz yoktur.

Üçüncü cevap

Eğer hikmetlere bakmaksızın kudretini göstermek için her şeyi bir anda yaratırsa oluşacak senaryoyu bir inceleyelim. Bu kanununa göre dünyayı yürütelim ve neticesini görelim. Bu felsefeye göre çocuğun oluşması dokuz ay değil an meselesi olması gerekir. Şimdi hayal edin. Soğuk bir kış gecesi ve fakir bir adam karısıyla birlikte oluyor ama anında yatakta bir çocuk beliriveriyor. Çocuğa soğukta giydirecek bir şeyi nereden bulsun getirsin. Güçlü bir adamsa yine eşinin yanına gidiyor ama birden bire ikinci çocuğu kucağında buluyor. Üçüncü seferde üçüncüsü çıkıveriyor.

Bu gidişle sabaha kadar büyük bir ailenin yükünü taşımak zorunda kalacaktır. Bir sene de bu durum ne hale gelir, artık siz düşünün. Herhalde erkekler ve kadınlar birbirine yaklaştırmaya tövbe edip ebediyen uzaklaşırlardı.

Sonra bir düşünün; Bir kadın çocuk doğurduğunda ne kadar acı çekiyor. Batıda kadınlar sırf bu sebepten rahimlerini aldırıyorlar. Eğer ikide bir çocuk doğurmak zorunda kalırlarsa çoğu evlenmekten vazgeçecektir. Bu durumda erkekler birini çok zorlamamak için yüzlerce kadınla evlenmek zorunda kalacaklardır.

Yavaşça yaratana itiraz eden, yavaşça büyütene de itiraz edecektir. "Çocuk hemen doğsun, hemen de büyüsün. Kudreti buna yetiyordur" diyecektir. Bu da başka musibetleri yanında getirecektir. Bir anda kucağında çocuğu bulan anne soğuktan ölmesin diye alelacele elbisesini dikip getirince bir de bakacak ki beş altı yaşında bir çocuk yatakta bekliyor. Hemen dönüp bir elbise daha diyecektir ama dönüşte karşısında sakallı bııklı adamı göreceklerdir.

Yani bu kudret gösterisi dünyada öyle bir kıyamet kopartacaktır ki itiraz edenler bile tövbe edip "tamam; yeter; biz kudretini gördük, itirazımızı geri alıyoruz" diyeceklerdir.

Hikâyeye göre birisi bağa gidermiş. Yerde yetişen meyveler kocamanken ağaçlarda asılanların küçücük olduğunu görmüş. "Herkes Allah'ın^{cc} akıllı olduğunu söyler ama şu hale bir bakın" demiş ve bir ağacın altında uzanıp uyumuş. Uyurken kafasına bir mango düşmüş. Gözlerini ovuşturarak kalkarken "Allah'ım! senin yaptığın her şeyde bir hikmet olduğunu anladım. Şimdi başıma bir kabak gelseydi işim bitmişti. İtiraz edip aslında küstahlık yapmışım. Oysa Senin yaptığın doğrudur" demiş.

Aynı şekilde Allah'ın^{cc} kudretine itiraz edenler de son derece cahildirler. Bir sinek kadar haysiyetleri olmamasına rağmen kendilerini Yaratana dil uzatırlar, laf yetiştirirler.

“Hâdi”¹¹¹ sıfatına yöneltilen itirazlar

Sonra “Allah’ın^{cc} “Hâdi” sıfatı ne yapmıştır” diyorlar. “Çoğunluk yolundan sapmış görünüyor” diyorlar.

Eğer bu itirazın anlamı “neden insanların kötülük yapmasına izin veriyor” ise, bunun asıl anlamı “neden onları zorlamıyor” olacaktır. Yani birisi kadehi eline aldığı zaman Allah^{cc} hemen onu durdursun, elinden alsın. Böyle olsaydı ödül ve ceza kavramları anlamsızlaşmaz mıydılar? İtiraz edenler itiraz ederken dünyanın neden yaratıldığını tamamen unutuveriyorlar. Dünya insan ödüllendirilsin, gelişsin ve terakki etsin diye yaratılmıştır. Zorlama caiz olsaydı ödül ve terakki olmazdı. Bu sebepten dolayı doğruyu ve yanlış anlattıktan sonra irade ve seçme şansı verilen insan serbest bırakılmıştır. “Şunu yaparsan ödüllendirileceksin, şunu yaparsan cezalandırılacaksın” denmiştir. Tam ödül alan hep az olur. Üniversitelerdekilerin ancak yüzde otuz beş kadarı sınıflarını geçebiliyor. Bu neticeye bakıp birisi üniversiteleri kapatalım derse kendi cahilliğini ispat etmiş olacaktır. Oysa bu üniversitelerin işi Allah’ı^{cc} bulma işine nazaran son derece ilkindir. Bu sebepten Allah’ın^{cc} sınavı da daha zordur.

Aslında sınav kolaydır

Burada şöyle bir itiraz gelebilir: mademki asıl amaç ödüllendirmek idi o zaman Allah-u Teâlâ daha kolay bir sınav yapabilirdi. Buna cevap olarak zaten iyiliklerin çoğunun insan için faydalı olan şeyler olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda bundan daha kolay ne olurdu? Bu iyilikleri bile yapmamak bir insanın diğerine “evini temiz tut” dediğinde karşılık olarak “bu iş zordur, üstüne üstlük para da vermiyorsun neden yapayım?” cevabını almak gibidir. Allah^{cc} “hırsızlık yapmayın” demektedir, buna rağmen eğer birisi

¹¹¹ Hidayet veren, yol gösteren

hırsızlık yaparsa kim zarar görür? Kendisi mi yoksa Allah^{cc} mı? Aynı şekilde Allah^{cc} "yalan söylemeyin" diyor. Şimdi birisi yalan söylerse Allah^{cc} mı zarar görür? Hayır, kendisi toplumda itibarını kaybedecektir. Sınavdan geçmek için gerekli olan tüm emirler zaten insan için faydalıdır. Yüzeysel baktığımızda namaz, oruç, zekât, hac gibi bazı emirler doğrudan faydalı görünmeseler bile aslında yine insan için faydalıdır. Örneğin namaz hakkında Kuran-ı Kerim şöyle buyurmaktadır;

112 إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ

Yani: *Namaz kötülüklerden korur.* Bu sınavın özetini çıkaracak olursak şöyle olur: "Evin kapısına boya, çatıya da akmasın diye toprak at. Elbiselerini yıka, yemeğine dikkat et yıkanmış olsun. Soğuk olursa hastalanmamak için ateş yak vs." Bundan sonra da yapanlar cennete gitsinler. Daha kolay mı? Daha kolay ancak "ne yaparsan yap, cennete gidersin" olurdu.

Bazı sıfatları diğer sıfatlardan üstün mü?

Acaba bazı sıfatlar diğerlerinden üstün müdür? Unutulmaması gerekir ki üstünlük söz konusu değildir. Ayrı ayrı alanlarda işlerler. Ayrı ayrı daireleri vardır. Bir intizama tabidirler. En fazla şunu diyebiliriz ki bazıları daha kapsamlı olurlar, daha büyük alanları kapsarlar. Örneğin Allah^{cc} Kuran-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır.

113 رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ

Yani: *Rahmetim her şeyi kapsamaktadır.* Bunun anlamı şudur ki yaratılanlar, gazap sıfatlarına nazaran merhamet sıfatlarından daha çok pay alırlar. Bu sebepten biz "üstün-

¹¹² Ankebût (29) sûresi, ayet 46

¹¹³ A'raf (7) sûresi, ayet 157

lük" kelimesi yerine "daha kapsamlı" kelimesini tercih ederiz. Bir sıfat diğerine göre üstündür demek ikinciye yapılan bir edepsizlik olacaktır.

Sıfatlar birbirine zıt olabilirler mi?

Eğer bazı sıfatları birbirine zıtsa nasıl işleyebilirler? Aslında aynı kişide iki zıt özelliğin bulunması bir tezat sayılmaz. Tezat ancak birisinin olması, diğerinin olmasını imkânsız kılarsa olur. Oysa Allah'ın^{cc} sıfatları böyle değildir. Deniliyor ki eğer merhametliyse aynı zamanda "*şedid-ül-ikab*" nasıl olabilir? Aynı şekilde eğer "*şedid-ül-ikab*" ise merhametli nasıl olabilir?

Bu itirazı yapanlar kendilerini bir incelesinler. Eğer birisinin merhametli olduğunu söylersek ve başkası da "olamaz, ben daha dün onu kendi çocuğunu döverken gördüm" derse bu bir delil sayılır mı? Kesinlikle hayır. Merhamet gösterilmesi gereken zamanlarda merhamet gösterir, cezalandırmak uygun olunca cezalandırır. Aynı şekilde Allah^{cc} hakkında da *Şedid-ül-ikab* ise *Rahim* olamaz, *Rahim* ise *Şedid-ül-ikab* olamaz denemez. O, merhametin uygun olduğu durumda merhamet gösterir, cezanın uygun olduğu yerde cezalandırır. Burada ceza vermek ıslah etmek anlamındadır. Merhamete ters düşen bir şey değildir. Tersine merhametin bir dalıdır.

Denilebilir ki insanda merhamet ve ceza verme duyguları aynı anda oluşmazlar. Oysa siz Allah'ın^{cc} her zaman bu özelliklere sahip olduğunu söylüyorsunuz. Yani O, aynı anda birini ödüllendirirken birini cezalandırıyor olabilir. Birine hayat verirken diğerini öldürüyor olabilir. Bir peygambere bereketler yağdırırken muhaliflerine lanetler yağdırıyor olabilir. Bu, şu anlama gelmektedir; sınırlı kabiliyetleri olan insanın amelleri de sınırlıdır. Örneğin insan aynı anda iki konu hakkında düşünemez, ama bu Allah^{cc} hakkında geçerli değildir. O'nun gücü sonsuzdur. O bir

anda bütün dünyada olup bitenleri bilebilirken, aynı anda farklı şeyler de yapabilir. Merhametli olup aynı anda *Şedid-ül-ikab* da olabilir. Unutmamak lazım ki O, Kendisi hakkında

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ demiştir. Yani gerçek anlamda O'nun eşi benzeri yoktur.

İlahi sıfatlar nasıl zuhur ederler?

İlahi sıfatların tam olarak nasıl işlediğini öğrenmek de önemlidir. Aslında Allah'ın^{cc} özel bir sıfatı vardır. Bu sıfat belli usuller ışığında ve Allah'ın^{cc} iradesine tabi olarak diğer sıfatları devreye sokar veya işleyişlerini durdurur. Hem Kuran-ı Kerim'in bazı ayetleri bu sıfata işaret ederler hem Vâdedilen Mesih'in^{as} vahyi ve ilhamları da buna ışık tutarlar. Örneğin Peygamber Efendimiz^{sav} Allah'ın^{cc} *Şafi* olduğunu söylemiştir. Hz. İbrahim^{as} bu sıfat hakkında Kuran-ı Kerim'de, "Ben ne zaman hastalansam, O bana şifa verir"¹¹⁴ demiştir. Yani bu sıfat benim hastalanma durumumda Allah^{cc} tarafından işleme konulur, etkisini gösterir.

¹¹⁴ Şuara (26) suresi, 81

Vâdedilen Mesih'e^{as} özel bir sıfatın anlatımı

Vâdedilen Mesih'e^{as} göre peygamberler özel ve gizli ruhani bilgilerini ortaya çıkarırlar. Kendisi de bir peygamber olduğuna göre derin anlamlı şeyleri anlatması gerekirdi. Bu çerçeve ışığında kendisi, Allah'ın^{cc} birçok sıfatını beyan etmiştir, açıklığa kavuşturmuştur. Bu sıfatlardan birisi çeşitli sıfatların sınırlarını ve mantığını anlatan sıfattır. Bir ilhamına göre;

إِنِّي مَعَ الرَّسُولِ أَقُومُ وَ أَفْطِرُ وَ أَصُومُ¹¹⁵

Şimdi Kuran-ı Kerim'de doğrudan ne "*uftiru*" kelimesi kullanılmıştır ne de "*esûmu*". Daha önce de dediğim gibi, Allah^{cc} için doğrudan bir isim önermek caiz olmadığı gibi, ameline uygun bir isim önermek bile caiz değildir. Ama Allah^{cc} kendisi peygamberine "*after*" ve "*saum*"a benzeyen bir sıfatının olduğunu söylemiştir. Bu sıfat diğer sıfatların harekete geçirilmesini veya durdurulmasını sağlar. *Uftiru* "Ben, sıfatlarım harekete geçsinler diye emir veriyorum" demektir. *Esûmu* da "Sıfatlarımın zuhurunu durduruyorum" anlamına gelir.

Bazıları itiraz ederler. Arapça ilhamın zahiri anlamı "Ben oruç tutuyorum ve orucumu bozuyorum" dur. Sözlüğe göre kelimesel anlamları "Ben bir işten elimi çekiyorum" ve "Elimi çekmenin gerekli olmadığı zamanı da buluyorum" şeklinde olacaktırlar. Bunun açıklaması şudur. Belli durumlarda Allah^{cc} belli sıfatlarının icraata geçmesini sağlar, diğer durumlarda bunların icraatını durdurur. Bundan, bazı sıfatları durduran, bazılarının icraata geçmesini sağlayan ve genel ayarlamalar yapan ayrı bir sıfatının olduğu ortaya çıkıyor.

¹¹⁵ Tezkere

Birisi "Neden doğrudan, bir sıfatım diğer sıfatlarımdan hareketini veya durmalarını ayarlıyor denmedi de oruç tutmak ve açmak misaliyle anlatıldı" diyebilir.

Bu ilhamın hikmetleri

Unutulmamalıdır ki Allah'ın^{cc} her kelimesi hikmetlerle doludur, geniş anlamlar taşır. "Duruyorum ve harekete geçiyorum, *uftiru* ve *esûmu*'nun verdiği hazzı vermezdi. Oruç durumu için de kullanılan bu kelimeleri kullanarak Allah^{cc}, bize bu sıfat hakkında önemli bilgiler vermiştir. Oruç tutan birisi hakkında üç şey söyleyebiliriz. Öncelikle muktedir olduğu bir şeyden elini çekiyor. Örneğin yemek vardır ama o buna rağmen yemez. Yememesi yemeğin yokluğundan değildir. Kudreti olmasına rağmen, iradesi başka olduğu için durur. Aynı şekilde iftar zamanında da açlığın dayanılmazlığından değil, öyle istediği için orucunu bozar. Bu benzerliği kurarak Allah^{cc} bize, sıfatların icraatı veya durdurulmasının herhangi bir dış mecburiyetten değil, kudretsizlikten değil, tamamen istek ve iradede kaynaklandığını söylemektedir.

İkinci olarak bazen durmak dış engellerden değil, iç yorgunluğundan da olabilir. Örneğin yemek yerken eğer karınımız doyarsa, masada daha çok yemek olmasına rağmen içsel mecburiyetimizden dolayı elimizi çekmek zorunda kalırız. Ama oruç tutan daha fazla yiyemediği için yemeyi terk etmiyor. Yiyebilmesine rağmen iradesi gereği elini çekiyor. Yani Allah^{cc} ne yorulduğu için duruyor ne de gücü tazelendiği için devam ediyor. Her ikisini sadece istediği için ve hikmetleri olduğu için yapıyor.

Bu ilham, Allah'ın^{cc} cezalandırma ve kahr indirme sıfatlarıyla ilgili olduğu için bunlara has özel bir anlamı da vardır. Durma zamanı sahur zamanı olduğu için arkasından aydınlık gelir. Başlama zamanı ise iftar zamanıdır ve bunun arkasından karanlık gelir. Yani dünyada zulüm ve günah

çoğaldığı zaman ki bu, ruhani zulmet ve karanlık anlamındadır, Allah^{cc}, cezalandıran ve kahr indiren sıfatların icraatını başlatır, onları serbest bırakır ama ruhani aydınlığına kavuşunca aynen sahurda yemekten elini çeken birisi gibi, bu cezalandırma sıfatlarını durdurur.

Şimdi bir bakın; ne kadar hikmet dolu bilgiler beyan edilmiştir. Günahtan arınmış bir toplumdan cezalandırma sıfatları da çekilir, ama günaha batmış bir toplum için yeneden serbest bırakılır.

Bu ilhamın bir diğer anlamı

Ayrıca dini terimlerde varlık nurun ve yokluk zulmet ve karanlığın temsilcisidir. Bu sebepten Arapçada "Halk"¹¹⁶ kelimesi yerine "Falaq"¹¹⁷ kelimesi de kullanılır. Yani yaratılan her şey bir nevi nuru temsil ediyor ve onun yokluğu karanlığı. Bu bilgiler ışığında diyebiliriz ki "uftiru" ve "esûmu" kelimeleri bize Allah'ın^{cc} bazı sıfatlarının hiç mahlûk yokken devreye girdiğini ve bazılarının mahlûklar var olunca icraata geçtiğini anlatıyorlar. Eğer birisi "şimdi, Allah^{cc} neden aynı şekilde maddeyi yaratmıyor" derse sebebini anlatabiliriz. Madde yokken onun yaratılışı ile ilgili sıfatları zaten harekete geçmişlerdi. Şimdiyse maddenin devamlılığını, terakkisini sağlayan sıfatlar devrededirler.

Şimdi bir bakınız. Bu ilham ne kadar derin anlamlar ve ilimler içermektedir. Düşmanlarımız "Allah^{cc} yemek mi yiyordu da bıraktı" deyip duruyorlar ama onlar Allah'ın^{cc} kelimesindeki derinlikleri bilmeyen cahillerdir. Oysa Allah^{cc} Vâdedilen Mesih'in^{as} vasıtasıyla Peygamber Efendimiz'in^{sav} zamanından sonra gizlenmiş, üstü örtülmüş birçok derin anlamları tekrar ortaya çıkartmıştır. Sadece bu ilham bile

¹¹⁶ Yaratılış

¹¹⁷ Gün doğması

bunun delilidir. Kısacık bir cümleyle geniş kapsamlı konular beyan edilmiştir.

Allah'ın^{cc} sıfatlarının icraatı nasıl olur?

Şimdi de sıfatların nasıl çalıştığını, nasıl icraata geçtiğini ele alalım. Unutmamak lazım ki insanla alakalı olan sıfatlar söz konusu olunca en geniş kapsamlı sıfat "Rahmet" sıfatıdır. Allah^{cc} şöyle buyurmaktadır;

رَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ

Yani: Rahmetim her şeyi kapsamaktadır. Yani bu sıfat o kadar kapsamlıdır ki diğer tüm sıfatların görevlerini kapsıyor, son sözünü söyleyebiliyor. Hatta Allah'ın^{cc} ilmi bile Rahmeti tarafından kapsanıyor. Bu ilk bakışta garip gelebilir. Rahmet ilmi nasıl kapsar? Bunun ipucuna Allah'ın^{cc} *Münzirat*¹¹⁸'a nazaran daha çok *Mübeşşirat*¹¹⁹ vermesinden ulaşabiliriz. Hatta Peygamber Efendimiz^{sav} "eğer kötü rüyalar adet olarak fazlaysa şeytandandır" diye buyurmuştur. Bu, Allah^{cc} uyarılar içeren ve korkutan rüyalar göstermez anlamında değildir. Peygamber Efendimiz^{sav} bile böyle rüyalar görmüştür. Sadece bunların miktarı diğerine göre bariz bir şekilde fazlalaşınca artık Allah^{cc} tarafından olmadığı anlaşılır. Allah^{cc} birisiyle vahiy veya ilham veya rüyalar vasıtasıyla ve tevatürle¹²⁰ konuşursa bu kelamında müjde veren yanı ağır basar. Tevatür yakınlığın göstergesidir ve yakınlık ödülün fazlalığını ve cezanın azlığını ima eder. Sözün özü insanlarla alakalı olan ilminde bile Rahmet sıfatı ağır basar, galiptir. Dünyevi ilimlerin buluşlarında hep faydalı tarafları hâkim olup, zararlı kısmı mağlup kalır.

Rahmet sıfatının her şeyi kapsaması çeşitli şekillerde olur. Bazen insan günah işler ve Allah^{cc} doğrudan affeder. Ör-

¹¹⁸ Korkutan uyarılar

¹¹⁹ İyi haberler veren müjdeler

¹²⁰ Bir süreklilik içerisinde

neğin birçok zaman insan perhizsizlik yapar ama doğal neticesinden korunur. Yakalandığı azdır.

Bazen de hak ettiği cezalarda indirim yapılır, azaltılırlar. Kalan ceza bile Rahmete tabidir. *Şedid-ül-ikab* sıfatı gereği verilen cezalar bile Rahmet sıfatına tabidirler. Yani en geniş kapsamı yine Rahmetindir. Ya günah doğrudan affedilir, ya da cezası azaltılır.

Üçüncü olarak Rahmet sıfatı, verilen cezaların eninde sonunda kesilmesini sağlar. Bir nevi genel af çıkartır. Bir hadise göre bir gün herkes cehennemden çıkarılacaktır. O gün rüzgârlar cehennemin kapı pervazlarını boş bir ev misali çarpıp vuracaklardır.

Sonra Rahmet sıfatı, her şey pahasına cezadan kurtarmak için ayrıca da işlemeye devam eder. Peygamberler ve *mücedditler*¹²¹ yollarır ve yolundan sapmış olan insanlık yine doğru yola çağırılır. Aynı şekilde insanın elinde olmayan musibetler onu yakalarlar ve fikrini Allah'a^{cc} doğru çevirirler. Kurtulması için uygun ortam sağlarlar.

Dördüncü olarak, ceza emri çıktıktan sonra bile, diğer merhamet içeren sıfatlar aynen işleyişlerine devam ederler. Her sıfatın kendi kapsama alanı vardır. Birbirine girmezler. Örneğin birisi bir günah işlediğinde belli bir merhamet sıfatından mahrum bırakılacaksa, diğer merhamet sıfatlarının icraatı devam eder. Onlar ona fayda vermeye devam edeceklerdir. Allah'ın^{cc} bu ameli, insanın benzer amellerinden tamamen farklıdır. Birisi çalıştığı şirketten para çalarsa patronu onu işten atar. Sonra bununla sınırlı kalmayıp, onunla konuşmayı da terk eder, tamamen geri çekilir. Buna zıt olarak Allah^{cc} birisinden belli bir merhamet sıfatını çekerse, diğerlerini aynen devam ettirir. Örneğin peygam-

¹²¹ Peygamber statüsünde olmayan ama dinin canlanmasını az derecede de olsa sağlayan insanlar.

berlere karşı çıkanlar için Allah'ın^{cc} *şedid-ül-intikam*¹²² sıfatı devreye girer ve en zalim düşmanın ölüm fermanını çıkartır, sevdiği kulun intikamını alır. Ama diğer taraftan "*Settar*¹²³" olan sıfatı aynen işlemeye devam eder. O zalim düşmanın kalbindeki pis düşünceleri kimseye bildirilmez, zihninin derinliklerindeki çürümüş fikirleri gizli kalır.

Eğer "hastalansın" diye emir çıktıysa, mal ve mülküne zarar gelmez, rızk almaya devam eder. Olabilecek en büyük ceza ölüm cezasıdır ama bunda bile ölümden sonra Allah'ın^{cc} "*Muhayy*¹²⁴" sıfatı devreye girer ve ölenin tedavisi başlatılır. İslah eden sıfatları onun üzerine yoğunlaşır. Cehennem azabı sadece ıslah etme amaçlıdır. Burada ruhani hastalıklar tedavi edilir. Yani Allah'ın^{cc} sıfatları bizimkilerden çok farklıdır. Biz birini seversek, ne yaparsa yapsın sevmeye devam ederiz. Kızarsak da her yoldan bu kızgınlığımızı belli ederiz. Oysa Allah^{cc} bir günahı görünce sadece onunla ilgili olan sıfatı geri çeker, diğerlerinin icraatını durdurmaz. O'nun her sıfatının alanı vardır. Sıfatlar bu alanlarda işlerler, fayda dağıtırlar. Uzaktan bakınca da bütün kapsama alanlarını kapsayan, son sözü söyleyen Rahmet sıfatını görürüz. Örneğin bir kâfirin sağlığı yerinde olabilir. Bu sağlığından faydalanarak müminlere sürekli zarar veriyorsa Allah'ın^{cc} takdiri ilâhîsi onu deliye çevirebilir. Böylesine zararlı birisi bizim elimize düşse, herhalde canını alırız ama Allah'ın^{cc} *şedid-ül-ikab* sıfatı onu deliye çevirirken, diğer taraftan *Razık*¹²⁵ sıfatı "bu bizim kulumuzdur, buna rızk verelim" demektedir. Diğer sıfatları da aynı şekildedir.

¹²² İntikamı şiddetli olan

¹²³ Ayıpları örten

¹²⁴ Hayat veren, canlandıran

¹²⁵ Rızık veren

Allah'ın^{cc} sıfatları hakkında bir kanun

Allah'ın^{cc} sıfatları hakkında bir kanun daha var. Bu sıfatlar doğanın kanununa uygun hareket ederler. Örneğin insanın ameli veya maddenin doğal akışı neticesinde oluşan durumlar, Allah'ın^{cc} sıfatlarından uygun karşılık alırlar. Böylece Allah'ın^{cc} sıfatları insanın yardımcısı haline geliyorlar. Amel nasıl ise netice de ona uygun olur. Bu kural hakkında Kuran-ı Kerim şöyle buyurmaktadır;

126 كَلَّا نُمِدُّ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ

Yani: *herkesin ameline uygun bir şekilde, mümin veya kâfir olduğuna bakmaksızın neticeler çıkartırız.*

Allah'ın^{cc} iki eksenli sıfatları

Dünya nasıl iki farklı eksen etrafında dönüyorsa, Allah'ın^{cc} sıfatları da benzer şekilde iki farklı sebepten devreye girerler, icraata geçerler. Allah'ın^{cc} her sıfatının bir kısmı insan tarafından herhangi bir amel olmasa bile sürekli etkilerini bırakır, sürekli çalışır. Sadece, eğer Allah'ın^{cc} vahdaniyeti zedeleniyorsa bunlar dururlar, yoksa sürekli çalışırlar, fayda verirler. Diğer kısmındaysa ancak insan ameliyle onları çekerse kendini gösterirler. Burada çekmek iki şekildedir. Birincisi doğanın kanununu kullanarak çekmek, ikincisi dua yoluyla çekmektir.

Sürekli kendini gösteren kısmın çeşitli örnekleri verilebilir. Örneğin rızık veren sıfatı bir anlamda sürekli çalışmaktadır. İnsan, vücudunun her köşesine kan ulaşmazsa ölür. Bu kendiliğinden her tarafına kan ulaştıran, her hücreye rızık veren Allah'tır^{cc}. Aynı şekilde oksijen bir çabamız olmadan kanımıza karışır onu temizler. İnsan ister ayakta olsun, ister uykuda, ister kendinde olsun, ister bayılmış bu sıfatlar ona

¹²⁶ Benî İsrail (17) sûresi, ayet 21

fayda vermeye devam ederler. Sonra örtme sıfatı vardır. Bunun bir kısmı da sürekli işler. Allah'ın^{cc} kanununa göre bir insanın zihninden geçenlerden diğerinin haberi olmaz. Aslında insanın aklından onlarca pis düşünceler de geçer. Eğer bu sıfat işlemeseydi, insanlar sürekli kavga ederlerdi. Birisi birisini ziyaret etmeye gittiğinde selam verir vermez, "zihninden benim hakkımda falanca kötü düşünce geçti" diye dövmeye başlardı. Karı koca arasındaki sevgi de, her şeyi bilince azalırdı. Sözün özü "*Settar*" sıfatı da sürekli insanın faydası için çalışıyor. *Gaffar*¹²⁷ sıfatı da aynı şekildedir. Dünyada sürekli günahlar işlenir. Bunların bazıları ruhanidir, bazıları da cismani. Yemek yerken yapılan perhizsizlik günah olduğu gibi, vücudun iç mekanizmaları da hata yaparlar. Ama vücuda giren mikropların birçoğu doğrudan Allah'ın merhameti neticesinde yok edilir. Sağlık veren unsurlar galip gelirler. Hastalandıran mikroplara karşı sıhhat ve esenlik veren mikroplar yaratılır.

İtiraz edenler "Allah ne merhamet gösterdi ki?" diye sorarlar. Ama tıbbı göre hastalıkların yüzde doksan dokuzu hiç haberimiz bile olmadan içten içe iyileştirilir. Bu örneklerin hepsi Allah'ın^{cc} sıfatlarının sürekli kendini gösteren kısmıyla ilgilidirler. Bunlarda insanın ameli şart değildir. Allah'ın^{cc} *Semî* sıfatının bir kısmı aynı şekilde işler. İnsan ağzıyla dua etmese bile onun her zerresi muhtaçlığı yüzünden bir nevi Allah'ı^{cc} çağırır. *Semî* sıfatı da bu çağırılara kulak verir. Sonra *Mücib* olan Allah^{cc} bu iltica çağırılarının dualarını kabul eder.

Sıfatların zuhurunun ikinci kısmı insanın ameliyle alakalıdır, meşruttur¹²⁸. Bu kısmın kendisi ikiye ayrılır. Birincisinde insanın ameli doğanın kanununu vesile yaparak bir şey arar. İkincisinde doğanın kanununun değil, şeriatın kanu-

¹²⁷ Affeden, bağışlayan.

¹²⁸ Şartlıdır

nunun kapısı çalınır, yardım aranır. Doğanın kanununa müracaat etmenin örneği şudur ki birisi kurallara uygun şekilde yemek pişirmeye çalıştığında yemeği pişer. Doğanın kanunlarına uygun netice çıkartmak Allah'ın^{cc} sıfatıdır, ama insan tarafından başlatılan eylem sonucunda kendini gösterir. Aynı şekilde "*Settar*¹²⁹" sıfatını ele alalım. Bu sıfatla ilgili doğanın kanunları vardır. Bu kanunları dikkate alarak birisi hırsızlık bile yapsa ameli herkesten gizlenecektir, ayıbı örtülecektir. Örneğin karanlıkta ve kimsenin görmececeği bir şekilde hırsızlık yapsa bu hırsızlığın üstü örtülür, kimsenin haberi olmaz. Ama bu kanunu umursamayıp gün ışığında saklanma tedbirlerini hiçe sayıp hırsızlığa kalkışrsa örtme sıfatı işlemez, yakalanır. Gaffar sıfatı da aynıdır. İnsan günaha yakalandıkça iyiliği de ihmal etmezse ya da perhizsizlik yaptıkça ilacını da alırsa bir nebze kötü neticelerden kurtulmuş olur.

İnsanın ameli sonucunda devreye giren sıfatların ikinci bölümü şeriat kanununu yoklamakla ilgilidir. Örneğin dua vardır. Dua doğanın kanununun bir parçası değildir, sadece şeriatın kanununun bir parçasıdır. Dua yoluyla da sıfatların icraatı sağlanabilir. Hak şudur ki bu yolla elde edilen icraat ve bu yolla tahrik edilen sıfatlar diğer tüm yollardan daha kapsamlıdır. Doğanın kanunu bile bununla boy ölçüşemez.

Velhasıl Allah'ın^{cc} sıfatları belli dairelerde ve belli kanunlara uygun bir şekilde tecelli ederler, icraata geçerler. Eğer bu kanunlar dikkate alınmazsa tüm sıfatlar meselesi şüpheye düşer, açıklanamaz hale gelir.

Allah^{cc} ile bir bağımız olabilir mi?

Allah'ın^{cc} zatı hakkında yukarıda verilen bilgileri edinince insan doğal olarak "Acaba O'nunla bir bağımız olabilir mi?"

¹²⁹ Ayıpları örten

diye sormak istiyor. İslamiyet'e göre bunun cevabı evettir. Yöntemi de;

تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللَّهِ¹³⁰ dir. Yani Allah'ın^{cc} ahlaklarını kendi içinde oluşturmaktır. Peygamber Efendimiz^{sav}:

إِنَّ اللَّهَ وَتَرَّ يُحِبُّ الْوِترَ¹³¹ diye buyurmuştur. Yani Allah^{cc} vitr¹³² dir ve vitr olanları sever. Aynı şekilde

إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ¹³³

demiştir. Yani Allah^{cc} güzeldir ve güzel olanı sever.

Bunlar gösteriyorlar ki insan-Allah^{cc} ilişkisi caiz kılınmıştır. Yöntemi de Allah'ın^{cc} sıfatlarını tek tek kendimizde oluşturmak ve sonra doğal neticesi olarak oluşan ilgili sıfatın etkisini üstümüze yansıtmaktır. Bir başka hadis de bu konuya ışık tutuyor. Peygamber Efendimiz'in^{sav} dediğine göre Allah'ın^{cc} doksan dokuz sıfatı vardır. Bu sıfatları hıfzededen cennete gidecektir. Hıfzetmek; korumak ve zayi olmaktan kurtarmak anlamındadır. Yani eğer insan Allah'ın^{cc} Gaffar sıfatını öğrenirse, anlamının boşa gitmemesi ve zayi olmaması için kendisinde bu sıfatı iyice yerleştirsın. Aynı şekilde Rahman sıfatı hakkında bilgi edinince bu bilgiyi korumak için kendisi Rahman gibi davransın. Yoksa bu sıfatları sadece ezberleyerek cennete gidildiğine inanırsak, bu, din ile alay etmekten başka bir şey değildir. Cennet kavramını bir oyun haline getirmenin ötesine gitmez. Aslında hıfzetmek, korumak ve dışarı çıkmasına izin vermek anlamındadır. Bunun anlamı, insan da Allah^{cc} gibi Subhan, Kadir, Rahman, Rahim gibi sıfatları kendisinde oluştursun, O'na benzesin demektir. Bu şekilde doksan

¹³⁰ Buhari: Kitabul Tevhid

¹³¹ Tirmizi: Ebvabul vitr.

¹³² Sayısı tek olan. Çift olmayan.

¹³³ Müsned Ahmed bin hanbel

dokuz sıfatı kendisinde oluşturan cennete gitmesin de kim gitsin?

Rüyet-i İlahi

Allah^{cc} ile bir bağ ve ilişkinin caiz kılındığını öğrenince insanın bakış açısı birden bire değişiyor, sanki yeni bir âlem oluyor. Önce sadece var mıdır, varsa sıfatları nelerdir sorusu vardı. Sıfatları öğrenince ve onların icraat kuralları hakkında bilgi edinince insan ne kadar geniş kapsamlı olduklarını öğreniyor. Sonra isteyince insanın bu sıfatları cezbedip kendisinde oluşturabildiğini ve bu şekilde Allah^{cc} ile bir alaka ve bağ kurabildiğini öğrenince, insanın düşünceleri devrimsel bir değişikliğe uğrar. Durumu aynen şehre götürülen bir köy çocuğu gibi olur. O da aynen o çocuk gibi "bunu da alayım, şunu da alayım" demeye başlar. Bu kadar kudretlerle dolu Allah'ın^{cc} varlığı ispatlanınca o da doğal olarak O'nu görmeye, O'nun yakınlığını elde etmeye çalışacaktır. "Acaba "rüyet-i ilahi"¹³⁴ mümkün müdür" diye muhakkak soracaktır. Bu sorunun cevapları birden fazla oldukları için geçmişin ulemaları bu konuda yanılmışlardır, ihtilafa düşmüşlerdir.

Bazılarına göre Allah^{cc}, algılama ötesi olduğu için ve biz de maddi olduğumuz için rüyet-i ilahi mümkün değildir. "İnsan insandır, Allah^{cc} ise Allah. Rüyeti ne bu dünyada mümkündür ne de öbür dünyada. Sonuçta öbür dünyada da insan yine insan olacaktır" diyorlar. Ayrıca rüyada bile Allah'ı^{cc} görmenin imkânsız olduğunu söylerler. "Rüyada görebilseydik, uyanırken de görürdük" diyorlar. Bu sebepten onlara göre Allah'ı^{cc} içeren rüyalar şeytanidirler.

İkinci bir gruba göre insan bu dünyada Allah'ı^{cc} göremese de öbür dünyada görebilecektir.

¹³⁴ Allah'ı bir şekilde görmek, tanık olmak

Üçüncü gruba göre ise her iki dünyada Allah'ı^{cc} görmek mümkündür.

Rüyet-i İlahinin anlamı nedir?

Önce, her iki dünyada rüyetin mümkün olmadığına inanan grubu alalım. Bu inançlarının sebebi Allah'ın^{cc} algılama ötesi bir varlık olduğudur. Ama soru şudur ki rüyetten kastettikleri nedir? Eğer Allah'ın^{cc} zatını kapsamak, hâkim olmak ise o zaman gerçekten de rüyet hiçbir hayatta mümkün değildir. Aynı şekilde rüyet bir surat görmek anlamında da olamaz, çünkü grupların hepsi Allah'ın^{cc} bir suratı olmadığına inanmaktadırlar. Aslında rüyetten kastedilen sadece şudur ki Allah'ın^{cc} sıfatları tenezzül ederek temsili bir şekilde insanın önüne çıkarlar, cıvıllarını gösterirler, ya da insan, kalbinde öyle bir ruhani tecelli hisseder ki bunu "görmek" den başka bir şeyle kıyaslamak yanlış olur. Bu rüyeti kimse reddedemez. İnsan birçok sıfatı cismani olarak görebiliyor. Bazen ilim veya hicap resmen maddi bir şekil alarak insanın önüne çıkıyor. Oysa ilim veya hicap cismani şeyler değildirler. Bu şekilde temsillerle tecelli eden sıfatlar insan için görmek kadar faydalı etkiler bırakırlar. Aynı şekilde cismani şekil almadan, doğrudan insanın kalbine tecelli ederlerse daha da etkili ve faydalı olurlar.

Basit bir örnek vereyim. Allah'ın^{cc} kelamı nüzul eder ve dilimiz onu tekrar eder. Her ne kadar sözler uçup giderlerse de yarattıkları etki kalbimizde bizden hiç ayrılmayan derin izlenimler bırakır. Bu şekilde anlamların hissedilebilir bir varlığa dönüşmesi görülmemiş bir şey değildir. Aynı şekilde sıfatların da mücessem şekilde zuhur etmeleri mümkündür.

Hiz. Musa^{as} ve Rüyet-i İlahi

Rüyet ancak diğer cihanda mümkündür, bu cihanda değil diyenler şu ayeti kerimeyi sunarlar;

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي إِلَيْكَ
 قَالَ لَنْ تَرَانِي وَلَكِنْ أَنْظِرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ
 تَرَانِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا
 أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ¹³⁵

"Bakın" diyorlar, "Kuran-ı Kerim'e göre Hz. Musa'nın^{as} Allah'a^{cc} gidip 'Ey Allah'ım bana kendini göster' dediği bariştir". Allah^{cc} ise ona "Sen hiç göremezsin; şu dağa bir bak; eğer o dayanabilirse sen de dayanırsın" demiş. Ama dağa vuran şimşekler onu paramparça etmişler, Hz. Musa^{as} da bayılmış, dayanamamış. Ayılınca o da "Allah'ım sen paksın, ben tövbe edip ilk iman eden oluyorum" demiş. "Bunlar bize gösteriyor ki rüyet mümkün değildir. Hz. Musa^{as} görmek istemiş ama bu isteği yerine gelmemiş; bayılmış" diyorlar.

Her şeyden önce bu olaydan rüyetin mümkün olmadığını çıkartmak yanlış olur. Allah^{cc} "bu dünyada göremezsin" dememiş, "hiç göremezsin" demiş. Bu durumda öbür dünyada rüyet beklentisi olanlar bu ayetten ne anlam çıkaracaklar?

Ayrıca Hz. Musa^{as} peygamber idi. Basit bir konu olsaydı belki kabul edilebilirdi ama rüyetin mümkün olup olmadığını daha ilk günden anlaması gerekirdi. Oysa sanki daha önce de rüyet ona nasip olmuştu ki böyle bir ricada bulunmuştu. Kuran-ı Kerim'in bir ayetine göre;

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿١﴾ إِذْ رَأَى نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ﴿٢﴾

¹³⁵ A'raf (7) sûresi, ayet 144

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَى ﴿١٣٦﴾ إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ
بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٣٧﴾ وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَى ﴿١٣٨﴾

Peygamber olmadan önce Hz. Musa^{as} bir gün ateşin parlayan ışığını görmüş ve onun Allah'ın^{cc} bir cilvesi olduğuna kanaat getirmiş. Bu şekilde düşünmüş olmasının delili de şudur ki ailesine "bir ateş" gördüm demiş. Burada ki "bir" kelimesi bunun bir *keşf*¹³⁷ olduğunu ima ediyor. Olmasaydı doğrudan ailesine "bakın orada ateş var" derdi. *Keşflerde* ateşi görmek ancak Allah'ın bir cilvesi olabilir. Ayetin kalan kısmında kullanılan "Gabes" kelimesi de görünen şeyin gerçek ateş olmadığına işaret ediyor. Benzetmelerde sıfatlar da benzetilir. Örneğin birine aslan dersek "aslan gibi konuşuyor" demeyiz, "aslan gibi kükrüyor" deriz. Bu yüzden Allah^{cc} bir ateş şeklinde temsil edildiği için hidayet sıfatı da bir kıvılcıma benzetilmiştir. "Ya size de getiririm ya da kendim bir şeyler alırım" demesi bu cilvenin sadece onun ermiş olduğunu, yoksa peygamber olarak herkesi çağırmaya görevli olduğunu daha bilmediğini göstermektedir. Bu yüzden "eğer peygamberlik seviyesindeki bir hidayet olursa size de getiririm, çünkü peygamberler Allah'tan^{cc} hidayeti alıp insanlara verirler. Ama eğer bu şekilde görevlendirilmezsem, sadece kendim için bir şeyler almış olurum" demiş.

Sonra ateşe gittiğinde gerçekten de Allah'ın^{cc} bir tecellisi olduğunu anlamış ve ona فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ denmiş, yani "dunyayla olan ilişkini kes". Böyle bir rüyete tanık olan birisi neden rüyetin mümkün olup olmadığı konusunda şüpheye düşsün? Denilebilir ki Tur dağında Hz. Musa'nın^{as} iste-

¹³⁶ Tâhâ (20) sûresi, ayet 10-14

¹³⁷ Uyanikken gösterilen bir şeyler. Rüyalarda uykuda bazı şeyleri görürüz, keşflerde ise uyanikken belli manzaralar gözümüzün önünden geçer.

diği rüyet temsili değil, gerçek zatın rüyeti idi, ama bu Hz. Musa'yı^{as} itham etmek olur, suçlamak olur. Yıllardır Firavunun sarayında Allah'ın^{cc} maddi değil, algılama ötesi bir varlık olduğunu savunan Musa^{as} böyle bir talepte nasıl bulunabilir? Bu ancak bir deliye yakışır.

Hz. Musa^{as} nasıl bir rüyet talep etmişti?

Diyorlar ki "eğer durumu buysa Tur dağında neden rüyeti talep etmiş?" İnsan zaten hoşuna giden şeyi tekrar tekrar talep eder deyince "o zaman neden ilkinde dayanabilmiş ama ikincisinde bayılmış?" diyorlar.

Benim fikrime göre Allah^{cc} Hz. Musa'ya^{as} ona benzeyen ama şanı ondan çok daha fazla olan bir peygamberin (Peygamber Efendimiz^{sav}) geleceğini anlatmıştı. Allah'ın^{cc} tecellisi kişinin ermişliğine ve ruhani seviyesine uygun olduğu için Hz. Musa^{as} bu haberi alınca "acaba o gelecek olan peygamber nasıl bir tecelliye görecektir" diye merak etmiş, "Ben de o cilveyi göreyim. Nasıl bir şana sahip olduğuna ben de tanık olayım" diye ricada bulunmuş. "Sen o tecelliye dayanamazsın" diyen Allah^{cc} yine de göstermiş ama Hz. Musa^{as} doğal olarak dayanamamış, bayılmış. Sadece Peygamber Efendimiz^{sav} bu tecelliye dayanabildi, çünkü o onun seviyesine uygundu, onun hakkıydı.

Ama bu açıklamayı kabul etmesek dahi yine rüyet imkân-sızlaşmıyor. Rüyete inanmayanlar en azından Hz. Musa'nın^{as} bayıldığına inanırlar. Rüyet gerçekten imkân dışı bir şeyse bayılmanın anlamı nedir? Güneşin gözleri kamaştırdığını söyleyebiliriz, ama ilmin göz kamaştırdığını söyleyemeyiz. Bayılmış olması, muhakkak bir şey gördüğünü ispatlar. Dayanamamak ayrı konudur. Bu sadece o tecelliye şahit olmanın, insanın kabiliyetlerinin içinde olduğunu

gösterir. Bir şey görmüş de bayılmış. Tamamen kapsam dışı olan bir şey etkilemez de¹³⁸.

Kaldı ki ayet-i kerimeye göre bu tecelli Musa'ya^{as} değil dağa indi. Daha da edna mahlûk bu tecelliye bir şekilde dayanabiliyorsa daha âlâ olanı neden dayanamasın. "Dağ bazı özellikleri yüzünden tecelliye üstüne alabilmiş" denilirse, "Hz. Musa^{as} neden bayılmış?" deriz. O nasıl görebilmiş.

Deniliyor ki Hz. Musa^{as} aynı anda olan depremden korkmuştu. Allah'ın^{cc} peygamberleri bu kadar korkak mıdır? Kaldı ki kendine gelir gelmez neden

أَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ (ilk iman eden benim) demiş? Neye iman ediyordu? Depreme mi? Bu kelimelerin tek mantıklı açıklaması şudur ki "Ey Allah; senin göndereceğin o çok şanlı peygamberine ilk ben iman ediyorum". Bu sebepten Kur'an-ı Kerim'in başka bir yerinde Hz. Musa^{as} hakkında فَاَمَنَّ denmiştir. Yani *O iman etti ama siz kibir gösterdiniz*. Peygamber Efendimiz^{sav} de "eğer Hz. Musa^{as} ve Hz. İsa^{as} hayatta olsaydılar bana itaat etmekten başka çareleri olmazdı" şeklinde buyurmuştur.

لَوْ كَانَ مُوسَى وَ عِيسَى حَيَّيْنِ لَمَا وَسِعَهُمَا إِلَّا اتَّبَاعِي

139

Hz. Musa'nın^{as} tövbesinin anlamı

"Bu durumda Hz. Musa'nın^{as} tövbesine ne anlam vereceğiz" diyorlar. Oysa muhaliflerimizin çıkarttıkları anlam da bu itiraza maruz kalıyor. Eğer her tövbe ille de bir günahın

¹³⁸ Örneğin insanın gözü kızıl ötesi göremez. Böyle bir kabiliyeti yoktur. Eğer bir ışığı görünce gözleri kamaşmışsa o ışığın kızıl ötesi olmadığı ispatlanır. Muhakkak şiddetli olduğu da ispatlanır ama bu ayrı şeydir.*

¹³⁹ Zerkânî'nin Mevâhib-ül Ledünniye Şerhi, C. 6, S. 74; İbn-i Kesir Tefsiri, C. II, S. 246; İmâm Abdülvehhâb Eşş'erânî, Elyevâkit velcevâhir, C.2

sonucunda yapılıyorsa, sizin çizdiğiniz senaryoda Hz. Musa^{as} hangi günahı işlemiştir? Rüyeti istemek günah olsaydı Allah'ın^{cc} hemen azarlayıp durdurması gerekirdi. Örneğin Hz. Nuh^{as} oğlu için dua etmeye kalkışınca hemen durdurulmuştu. Burada da durdurulması mümkündü. Oysa Allah^{cc} durduracağına, isteğini yerine getirmeye başlamış. Tek açıklama şudur; تُبْتُ إِلَيْكَ.

Burada, günah tövbesi anlamında değildir. Gerçek anlamı "Ey ulu ve bütün güzel sıfatları içeren Allah^{cc}, ben sana eğiliyorum ve göndereceğin o şanlı peygamberine ilk inananlardan oluyorum" şeklindedir.

Bazı hadislerin açıklaması

Rüyeti inkâr edenler bazı hadisler de sunarlar. Örneğin

لَنْ يَرَى أَحَدٌ مِنْكُمْ رَبَّهُ (عَزَّ وَجَلَّ) حَتَّى يَمُوتَ¹⁴⁰

Yani: *hiç biriniz Rabbini ölmeden önce göremez*. Ama buradaki görmek çok daha âlâ olabilir. Yani sınırlı anlamda kullanılmıştır. Kıyamet günündeki rüyet elbet çok farklı olacaktır ve o kadar kusursuz rüyet bu dünyada mümkün değildir. Buna biz de inanıyoruz.

Aynı şekilde bir hadis daha var.

هَلْ رَأَيْتَ رَبَّكَ فَقَالَ نُوْرٌ أَنَا أَرُهُ

Yani: insanlar Peygamber Efendimize^{sav} "siz Allah'ı^{cc} gördünüz mü?" diye sorunca o da "O nurdur, nasıl görebilirim" diye cevap vermiş. Bu hadise göre de rüyetin imkân dışı olduğu söylenir. Oysa burada Peygamber Efendimiz'in^{sav} söylediği şey birisinin sorusuna bir cevaptır. Soruya uygundur. Soru Allah'ın^{cc} zatı hakkında sorulduysa elbet cevabı bu olacaktır.

¹⁴⁰ Müsned Ahmed bin Hanbel

Şimdi rüyetin delillerini anlatayım. Kıyamet gününde rüyetin olacağına dair zaten birçok hadis vardır. Yani rüyetin imkânı vardır, bu kapı açıktır. Ayrıca bir hadise göre;

¹⁴¹ خَيْرُ الرُّؤْيَا أَنْ يَرَى رَبَّهُ فِي الْمَنَامِ أَوْ يَرَى أَبَوَيْهِ

Yani: *İnsan rüyasında Allah'ı veya iyi olan anne babayı görürse, o rüya hayırlıdır.* Burada bariz bir şekilde insanların Allah'ı^{cc} (temsili anlamda) görmelerinin mümkün olduğu söylenmiştir. Eğer sıradan insanlar görebiliyorlarsa peygamberler neden göremesinler? Rüyaların tabirini anlatan kitaplarda da Allah'ı^{cc} görmek cennete gitmenin işaretidir. Unutulmamalıdır ki rüyaların tabiriyle ilgili ilim, ermiş insanların rüyalarını inceleyerek gelişmiştir. Allah'ı^{cc} görmek imkânsız olsaydı evliyaların rüyalarını böyle ima etmezlerdi, tabirlerle ilgili ilim bu bilgiyi içermezdi.

Rüyetin dereceleri

Rüyetin imkânsız olduğunu ispatlamak için öne sürülen ayet ve hadislerin anlamı dedikleri gibi değildir. Diğer ayetler ve hadisler rüyetin mümkün olduğunu ispatlıyorlar. Dikkatle bakınca öne sürülen ayetler bile rüyetin imkânsız değil, aslında mümkün olduğunu ispatlarlar. Şimdi ben rüyetin dereceleri konusunda biraz bilgi vermek istiyorum. En alt seviyelere indiğimizde dışardan mümin ama içerden münafık için bile basit bir rüyet mümkündür. Yukarılara çıktıkça zaten sonsuz dereceleri vardır.

Çeşitli rüyetler

Allah'ın^{cc} zatının rüyeti tektir ve zaten öyle olması gerekir, ama sıfatlarının rüyetleri çeşitlidirler. Bakınız Vâdedilen Mesih'i^{as} Hazret Mevlevi Nuruddin^{ra} de tanıdı ve *Hazret Mevlevi Abdülkerim*^{ra} de ama ikisinin rüyetleri aynı değildi.

¹⁴¹ Sahih-i Müslim

Allah'ın^{cc} rüyeti sıfatsal olduğu için derecelerin olması şarttır. Allah'ın^{cc} sıfatları tecelli ettiklerinde kişinin ruhani durumuna uygun olarak tecelli ederler. Durum neyse, rüyet de ona mütenasip ve muvafık olacaktır. Herşey kendi cinsini görebilir. Biz maddi olduğumuz için maddi şeyleri görürüz, sıfatları ve cevherleri değil. Bizden daha âlâ ve üstün maddeden yapılan veya gördüğümüz örneklerden farklı olup, yine göremediğimiz maddi şeyler de olabilir. Sonuçta müşareket ve uyum görmenin şartıdır. Ancak aynı cinsler birbirini görebilirler.

Rüyet-i İlahi de münasebet ve benzerliği şart kılar ve benzerlik adı üstünde dereceleri olan bir kavramdır. Bu sebepten herkesin rüyeti benzerliğine ve yakınlığına uygun olacaktır. Allah^{cc} kişinin Kendisine (Allah'a) olan benzerliğini dikkate alarak muamele yapacaktır. Bu, yüksek bir makamda duran bir adamın önünde değişik boylarda insanların durması örneğine benzer. Boyu yüksek birisiyle göz göze gelmek için az eğilmesi gerekecektir ama boyu kısa olan birisi için daha fazla. Rüyette aynı şekildedir. Ruhani boyu fazla olanlar için Allah'ın^{cc} az tenezzül etmesi gerekirken, İlahi sıfatlarını az cezp edenler için çok tenezzül etmesi gerekecektir. Ne kadar tenezzül ederse, rüyet de o kadar sıradan ve edna olacaktır. Sıfatları cezp ettikçe rüyetin niteliği de değişecektir, üstünleşecektir.

Rüyet-i İlâhînin sınırları

Rüyetin dereceleri o kadardır ki bu dünyada bu yolculuğu bitirmek mümkün değildir. Hatta sonsuz bir hayat verilse bile mümkün değildir. Aryalar "insanın amelleri sonsuz değilse, kurtuluşu nasıl sonsuz olabilir?" diye sorarlar. Aslında gerçek şudur ki Allah'ın^{cc} "Ahad" sıfatı bu şansı insanlara vermek istiyor. Eğer ebedi hayatı olmadan belli bir süre yaşadıktan sonra insan yok olup gitseydi "daha fazla

yaşasaydım, Allah'ın^{cc} derin gerçeğini, ilmini, zatını anlardım" diyebilirdi. Bu sebepten Allah^{cc} ona sonsuz hayatı verip "bak, bu durumda bile Benim derin gerçeğime ulaşamazsın, Beni çözemezsin" demek istiyor. Peygamber Efendimiz^{sav} de bu yüzden "sanma ki sen Allah'ı^{cc} tam anlayabilirsin, yüzde yüz tüketebilirsin. O'na en yakın olanlar bile aynen senin gibi hala yolculuklarına devam ediyorlar, O'na yaklaşabilmenin son sınırlarına varamıyorlar" demiştir.

مَلَأَ الْأَعْلَى يَتْلُونَهُ كَمَا تَتْلُونَهُ

Diğer çabalayanlar gibi, Hz. Musa^{as} ve Peygamber Efendimiz^{sav} bile bu yolculuklarını hala sürdürüyorlar, ama attıkları her adım yeni sıfatları ortaya çıkarıyor. Ne sıfatlar bitiyorlar, ne de her bir sıfatın detayı.

Sınırsız ilerleme

Bu yolculuğun sınırsız olduğunu öğrenince tedirgin olmak gerekiyor. Allah'ın^{cc} tam zatına hâkim olmasak da olur. Amacımız bağcıyı dövmek değildir. Bizim için önemli olan O'nun sıfatlarıdır. Bu sıfatlarının sonsuz olması ilerleyişimizi de sonsuz kılar, gelişmenin sınırlarını ortadan kaldırır. Altın madenini bulan birisi kazdıkça asla tükenmeyeceğini fark ederse, hiç üzülür mü? Tersine mutlu olur. Aynı şekilde Allah'a^{cc} giden yolun hiç bitmemesi bizim irademizi zayıflatmaz. Bizim için bunun tek anlamı şudur ki gelişimin bir sınırı yoktur. Biz sonsuz terakki ve ilerleme için yaratılmışız.

Şimdi de hadislerden öğrendiğimiz rüyetin derecelerini kabaca anlatacağım.

Rüyetin ilk derecesi

Rüyetin ilk derecesi münafıkların bile tanık olduğu derecesidir. Bir hadise göre mahşer gününde herkes toplandıktan

sonra bir ses "haça tapanlar onun arkasından, putlara tapanlar onların arkasından ve diğer müşrikler kendi taptıklarının arkasından yürüyüp gitsinler" diyecektir. Sonra bu suni ilahlar cismani bir şekilde bu müşrik grupların önünde belireceklerdir ve onlarda bunların arkasından yürüyüp o meydandan ayrılacaklardır. Geride tüm ümmetlerin şirke karışmayan kısmı kalacaktır. Bu grubun içinde şirke karışmadığı halde, münafıklar¹⁴² da olacaklardır. Sonra Allah^{cc} insanların yabancı olmadığı bir şekil alarak oraya gelecektir. Onu görünce herkes

نَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْكَ نَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْكَ اَللّٰهُ رَبُّنَا

yani "biz senin arkandan gelmeyiz, Allah'a^{cc} sığınırız" diyecek. Sonra Allah^{cc} yine başka bir şekil alarak onların önüne çıkacak ama onlar

هٰذَا مَكَانُنَا حَتّٰى نَرٰى رَبَّنَا yani "biz sana tabi değiliz. Allah'ı^{cc} görmedikçe buradan ayrılmayız" diyeceklerdir.¹⁴³

Görünen aslında Allah'ın^{cc} sıfatlarının temsili şekli olacaktır ve hem müminler hem münafıklar şahit olacaklardır. Kâfirler ve müşrikler ise bundan bile mahrum bırakılacaklardır. Münafıklara gelince, onlar zaten İslamiyet'in ruhunu değil, dış formunu ve kabuğunu yaşadıkları için Allah^{cc} da detaylı rüyetle değil, son derece gizlenmiş ve bulanık bir rüyetle onların karşısına çıkacaktır. Bazen rüyalarda da insanlar Allah'ı^{cc} baba olarak görürler ve Allah^{cc} olduğu akıllarından bile geçmez. İşte bu iki tecelliye münafıklar da ortak olacaklardır ama sonra gerçek tecelli gelince münafıkların gözleri kamaşacaktır. Secde etmeye çalışınca edemeyeceklerdir. Bu noktada bir ses onlara "siz hiç Benim için ibadet yapmadınız. Bu sebepten bugün gerçekten Beni görünce

¹⁴² Nifak sahibi, ikiyüzlü. İçi dışı bir olmayan.

¹⁴³ Tirmizi

ibadet etme kabiliyeti sizden alınmıştır” diyecektir. Bundan sonra bu münafıklar cehenneme yollanacaklardır. Kuran-ı Kerim bu konuda şöyle buyuruyor;

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا
يَسْتَطِيعُونَ ﴿١٤٤﴾

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى
السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ ﴿١٤٤﴾

Yani: “Bir felâket kopacağı ve onların secde etmeye çağrılacakları gün hiç secde edemeyecekler. Gözleri utançtan yere inmiş olacak. Yüzlerine zillet çökecek. Bir zamanlar kendileri sapasağlam iken secdeye çağrılırlardı. (Ama şimdi ise gönülleri şirk pasıyla iyice katılaşmıştır, artık nasıl secde edebilirler?)”

Bundan anlaşılıyor ki rüyetin ilk iki derecesinden münafıklar bile paylarını alıyorlar ama üçüncü derecede gözleri kamaşıyor, göremiyorlar.

Rüyetin diğer derecelerinin ispatı

Cennete girdikten sonra yine bir ses “Allah^{cc} tüm sözlerini yerine getirdi, sadece birisi bakidir” diyecektir. Buna şaşırıp cennetteki müminler “tüm sözlerini yerine getirdi zaten. Daha ne kalmıştır?” diyeceklerdir. Buna Allah^{cc} “Daha Kendimi size göstermedim” diyecektir. Oysa müminler o ana kadar üç kez rüyet-i İlâhîye şahit olmuş olacaklar. Bundan da açıkca, rüyetin dereceleri olduğunu anlıyoruz. Bazen bir derece önceki derecelere göre o kadar farklı ve güçlü olabiliyor ki onun seviyesi dikkate alınırsa önceki seviyelere rüyet demek bile yanlış olur. Böyle olmasaydı Allah^{cc} üç kez Kendini gösterdikten sonra hala “daha göstermedim” demezdi.

¹⁴⁴ Kalem (68) sûresi, ayet 43-44

Rüyet nasıl elde edilir?

Bu dünyada rüyeti elde etmenin yöntemi, Allah'ın^{cc} sıfatlarını tek tek cezbetmek, kendimizde toplamaktır. Müminin seviyesi yükseldikçe rüyetin seviyesi de yükselir. Aynı şekilde öbür dünyada elde edeceği rüyetin seviyesi de bu dünyada elde ettiği seviyeye göre artar. Bu dünyada elde edeceğimiz hız diğer dünyadaki terakki hızımızı da belirleyecektir. Bazıları bir haftada belli aşamaları kat ederken, diğerleri günde iki kez aynı aşamaları katedeceklerdir. Böylelerinin akşamdaki ruhani derecesi sabahtakinden yüksek olacaktır. Daha da süratli olanlar olabilir ama hadisten bu kadarı anlaşıyor.

Hadise göre çeşitli ruhani dereceler çeşitli rüyetlere sebep oluyorlar. Bu dünyada ne kadar çabalayıp ilerleme hızı kazanırsa öbür dünyadaki terakki de ona göre olacaktır¹⁴⁵. Sanki öbür dünyada her hafta yeniden doğacaktır. Yeni seviyelere ulaşacaktır. Yeni rüyetleri hak edecektir. Daha da ermiş müminler bu aşamayı günde iki kez bile kat edebileceklerdir.

Bakınız Allah'ın^{cc} peygamberleri ne kadar latif bir dille bunları anlatırlar. Peygamber Efendimiz^{sav} "Mümin hem sabah hem akşam Allah'ın^{cc} tecellisini görecek" demiştir. Bu onun ilminin ne kadar derin ve gözünün ne kadar uzağı gördüğünü gösterir. Başka bir hadiste "eğer rüyeti istiyorsanız hem sabah hem akşam namazlarınıza çok dikkat ediniz" demiştir¹⁴⁶. Sanki Peygamber Efendimiz^{sav} bu namazların özellikle rüyet seviyelerinin ilerleyişinde dikkate alındığını tahmin ediyordu. Çünkü Allah^{cc} neticeyi amele

¹⁴⁵ Bu dünyada ilerleme hızı insanın amellerinin verdiği ivmelenmeye bağlı olarak artabilir. Öbür dünyada bu dünya gibi amel kabiliyeti biteceği için bu dünyadan ayrılırken elde edilen son hız, öbür dünyanın da sabit hızı olacaktır.*

¹⁴⁶ Buhari. Kitabu't Tevhid

bağlar¹⁴⁷. Sabah namazı sabahın rüyetini sağlar, akşam namazıysa akşam rüyetini.

Bu sebepten bu iki namaz hakkında özel hatırlatma vardır. Yoksa amaç "diğerleri olmasa da olur, bunları kaçıрма" demek değildir. Bu namazlarla birlikte insanın amelleri Allah'ın^{cc} önüne sunuldukları için bu namazların önemi ayrıca hatırlatılmıştır. Yoksa diğer namazların ehemmiyetini azaltmak gibi bir maksadı yoktur.

Rüyetin ilk faydası, yani güzellik yaratması

Her rüyet insanın içinde bir değişiklik yaratır. Kuran-ı Kerim şöyle buyuruyor;

148 إِلَى رَبِّهَا نَازِرَةٌ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ

Yani: *O gün Rablerinin önüne çıkanların yüzleri çok güzel olacaktır. Neden? Çünkü Allah'ı^{cc} görüyor olacaklar ve bu rüyet neticesinde Allah'tan^{cc} çıkan bereketli ışınlar onların yüzlerine düşüp onları güzelleştirecekler. Bu tecelli ruhlarnı da parlatacaktır ve birden bire kendilerini daha yüksek bir makamda bulacaklardır. Bu hayatımızın ruhlarnı öbür dünyada daha da latif olduğu için orada cisim olarak kulanılacaklardır. Ruh görevini görmek için daha da latif bir ruh verilecektir. Sonra bu silsile devam edecektir.*

Yani rüyet güzelliği doğurur. Bir hadise göre rüyetten sonra insanlar evlerine dönünce aileleri "yüzleriniz nasıl güzelleşmiş?" diye soracaklar. Onlar da "biz Allah'ımızı^{cc} gördük, güzelleşmemiz doğaldır" diyecekler.

Dediğim gibi rüyet ruhumuzu parlatıyor. Bu dünyada bile buna şahit olmak kolaydır. Allah'ı^{cc} görmüş olanların ruhlarnı nasıl da parlayıp bambaşka bir şey haline geliyor. Hatta

¹⁴⁷ Sabah ve akşam saatlerindeki en bariz ameller bu namazlardır*

¹⁴⁸ Kıyamet (75) sûresi, ayet 23-24

vücutları bile nasibini alıyor ve elde edilen nur alınlarından fışkırıyor, dışa vuruyor.

Allah'ın^{cc} cismani bir şekil alması

Denilebilir ki eğer rüyet sadece sıfatların temsili bir şekilde mücessem olmasıysa, yine asıl gerçeği görememiş oluruz. Bu durumda buna didar demek doğru olur mu?

Buna cevap olarak bu rüyetin bile gerçek olduğunu, hayali olmadığını söyleyebiliriz. Sonsuz bir zatın rüyeti ancak böyle olur. Yine tekrarlıyorum, amacımız bağcıyı dövmek değildir. Netice önemlidir. Sözde gerçek rüyetin netice itibariyle bu şekilde de oluşması sorun değildir. Güneşi de kimse görmemiştir. Bazıları gördüklerini sanırlar ama bu doğru değildir. Asıl güneşi gerçekten kimse görmemiştir. Her şeyin hızı olduğu gibi ışığın da hızı vardır. 186,000 mil/sn hızı olan güneş ışığı, güneş bizden doksan milyon mil uzaklıkta olduğu için ancak sekiz dakika sonra dünyaya varıyor. Bu ışık gözümüze girdiğinde asıl güneş yaklaşık sekiz ışık dakika daha ileride olur. Gördüklerimiz asıl güneş olmayıp sadece sekiz dakika önceki ışınlarıdır. Asıl güneş bu ışınların gösterdiği yerde değil, yaklaşık yüz yirmi beş mil ileride bir yerdedir.

Aynı şekilde güneş batarken onu incelediğimizde aslında yedi dakika önce batmıştır. Gördüklerimiz yine sekiz dakika önceki ışınlarıdır. Bu ışınları güneş sanırsınız. Yani gerçek güneşi kimse görmemiştir. Sadece ondan çıkan ışınlarına tanık oluruz. Bu ışınlar yuvarlak bir disk şeklini oluştururlar, oysa asıl güneş orada bile değildir. Şimdi bu durumda "asıl güneşi göremediğimiz için bu ışınlarına tanık olmak faydasızdır" denilebilir mi? Batmış olmasına rağmen geride bıraktığı ışıklardan aynen güneşin kendisi gibi faydalanırsınız. Allah-u Teâlâ sonsuz olduğu için gerçek anlamda bir şeklinin olması imkânsızdır. Ancak sıfatlarından faydalanmak mümkündür ve bu yeterlidir. Her şekilde bunlardan fayda-

lanılır, herhangi bir eksiklik kalmaz. Sadece sınırlayan bir şeklinin olmaması bir engel değildir. Tersine öyle olsaydı O sonsuz olmazdı. Sonlu olmalarına rağmen sadece çok büyük olan şeyleri bile bu şekilde incelediğimize göre, sonsuz olan Allah'ı^{cc} nasıl doğrudan bir şekilde sınırlandırarak görebiliriz? İki buçuk milyon mil çapında olan güneş ancak çok küçültüldüğünde gözlerimiz tarafından algılanabiliyor. Ancak küçük bir disk haline getirildiğinde bir anlam kazanıyor. Eski köylüler bile gerçek güneşin aslında görüldüğünden daha büyük olduğunun farkındaydılar. Eski bir deyimde göre "yıldızlar bir sepet kadar, ay ise birkaç dönüm arsa kadardır. Güneşin büyüklüğü ise tahmin bile edilemez" diyorlar. Bu deyim aslında yanlış bilgiler içeriyor ama en azından eski insanların bile uzaklarda olan şeylerin olduğundan daha küçük görüldüğünü bildiklerini söyleyebiliriz. Ama buna rağmen kimse bu şekilde görmenin faydasız olduğunu söylememiştir.

Rüyetin ikinci faydası

İkinci faydası şudur ki her sıfat tecelli ettiğinde kalbimizde bir değişiklik yaratır. Hayret vericidir ki insanlar, söz konusu Allah^{cc} olunca "rüyetin ne faydası var?" diye sorarlar ama kendi akrabalarından birisinden ayrılırken muhakkak fotoğrafını çekerler. Aynı şekilde vefat etmiş olan birisini rüyada görünce mutlu olurlar. Görmenin kalbimizde yarattığı etkiyi herkes bilir. Bunlar bir değişiklik yaratabiliyorlarsa, Allah'ın^{cc} rüyeti neden yaratmasın?

Rüyetin üçüncü faydası

Aslında rüyet olağanüstü bir şeydir. Her ne kadar insanın dayanabilme gücünün içinde kalacak şekilde ayarlansa bile kalplerin derinliklerine kadar işleyip, onları aydınlatan güce sahiptir. Gizli güçleriyle ruhani temizlik yapmaktadır. Neticesinde rüyetten sonra insan, ruhaniyetinde olağanüstü bir

ilerleme görür, kendisinin Allah'a^{cc} doğru çekildiğini hisse-
der. Peygamber ve evliyaların hali böyledir. Bu değişiklik
ancak rüyetle sağlanır.

Allah^{cc} ile kuracağımız bağın sınırı nedir?

Burada "Allah^{cc} ile kuracağımız bağın sınırı nedir?" sorusu
gündeme gelebilir. Aslında bu soru "Allah'ın^{cc} varlığını
neden araştıralım?" sorusuyla birlikte de gündeme gelmişti
ama orada amaç sadece akademikti. Bu noktada bir kez
daha gündeme gelir, çünkü insan ameliyle bu yolculuğu
katetmek ister. Bu noktada sanki kâinatın tüm hazineleri
insanın önüne serilmiş oluyor ve o da "bunlardan nasıl ve
ne kadar faydalanabilirim?" diye kendi kendine soruyor.
Şimdi de bu soruya yönelelim. Allah'ın^{cc} sıfatlarının sonsuz
hazinelerinden nasıl faydalanabiliriz? Kendi ruhaniyetimizi
ne kadar cilalayabiliriz?

Allah'ın^{cc} sıfatlarının derin bilgisi bize ne fayda verir?

İlk faydası şudur ki Allah'ın^{cc} sıfatları hakkında derin bilgi-
ye sahip birisi, dünyevi anlamda hiç okumamış olsa da
dünyanın en büyük bilim adamları bile onunla tartışamaz-
lar. Böyle birisi ilmin tüm hazinelerinin anahtarını taşımak-
tadır. Bir şeyin varlığından haberimiz yoksa kullanması da
aklımıza gelmez. Örneğin birisi, bir hastalığın tedavisi ol-
duğunu bilmezse, tedavisi için çaba da göstermez. İlaça
meyil, ancak ilacın varlığından haberdar olduktan sonra
başlar. Aynı şekilde, Allah'ın^{cc} sıfatlarının da birer hazine
olduğunu fark eden insanın bakış açısı tamamen değişir.
Bir hastalığın ilacının mevcut olduğunu bilen birisi hemen
dükkâna gidip ilacı alır, iyileşir, ama mevcudiyetinden bile
habersiz olan birisi evde oturup, şansına küser, yavaşça
ölür. Dağlarda yaşayanlar aynen bu sebepten basit hasta-
lıklardan bile ölürler. Hiç tedaviye yönelmezler. Allah'ın^{cc}
sıfatlarının nasıl işlediği konusunda derin bilgiye sahip

olan birisi, ruhani ilacın yolunun her zaman var olduğunu, ıslah ve terakki için muhakkak bir kapının açık olduğunu bilir. Ama sıfatlardan habersiz birisi oturduğu yerde oturmaya devam eder, hiç faydalanamaz.

İkincisi Allah'ın^{cc} sonsuz tecellisini gören, ilimlerin de sonsuz olduğunu anlar. Gerçek bir Müslüman, hiçbir zaman bilim, matematik, mühendislik veya tıpta gelişmenin son noktasına gelindiğini söyleyemez. Bu ilimlerin sonsuz bir varlık tarafından geldiğini bilen birisi, bunların da sonsuz olduğuna inanır, hiçbir yoldan adımını geri çekmez. Müslümanların da yunanlılar gibi "bu ilim de bitmiştir. Şu ilim de bitmiştir" demeleri büyük bir hataydı. Bu onların ilerlemesini durdurdu ve sonunda bir yerde durmanın kesin neticesi olan cehaleti doğurdu. Eğer Allah'ın^{cc} sıfatları hakkında düşünmeye devam etseydiler, bugün her ilmin en büyük âlimleri Müslümanlar olacaktı. Sözün özü Allah'ın^{cc} sıfatlarını anlayan insan, ilimlerin de sonsuz olduğunu anlar ve sonsuz terakkiye doğru adım atar.

Şimdi bunu biraz örneklerle anlatayım. Tarih boyunca bazı hastalıkların tedavisi mümkünken, bazılarının mümkün olmamıştır. Günümüzde bile bazı hastalıklara "ilaçsız" denir. Oysa bu beyhude bir yaklaşımdır. Allah^{cc} mutlak güce sahipse, tedavisi olmayan bir şey olabilir mi? "İlacını biz bilmiyoruz" demek mümkündür ama "yoktur" demek şirk olur. Böyle bir insan Allah'ın^{cc} *Kadir-i Mutlak*¹⁴⁹ olduğuna inanmaz. Ama bugüne kadar tarih boyunca "falanca hastalığın tedavisi yoktur" diyenler çok olmuştur. Oysa "okumamış" dedikleri Peygamber Efendimiz^{sav} bu konuda;

150 مَا مِنْ دَاءٍ إِلَّا لَهُ دَوَاءٌ إِلَّا الْمَوْتَ

¹⁴⁹ Mutlak güçlere sahip.

¹⁵⁰ Müsned Ahmed bin Hanbel

Yani: *tedavisi olmayan hastalık yoktur* demiştir. Hiç düşündünüz mü neden böyle bir şey demiş? Tek sebebi, kendisi, Allah'ın^{cc} *Şafi*¹⁵¹ olduğunu biliyordu ve *Şafi* olan birisi tüm hastalıkların tedavisini barındırması gerekirdi, yoksa *Şafi* olamazdı. Şimdi bir bakınız; 1300 sene evvel Peygamber Efendimiz^{sav} bugünkü bilim adamlarının bile söyleyemediği şeyi söylemiştir, bulamadığı noktayı bulmuştur. Tıp son derece ilkel iken Peygamber Efendimiz^{sav} "falanca hastalığın tedavisi yoktur demeyin. Bu aptallık olur. Siz araştırmaya devam edin, tedavi muhakkak çıkacaktır. Allah^{cc} Şafiyse ilacını da yaratmıştır. Size de onu bulmak kalmıştır" diye buyurdu. Bakınız Allah'ın^{cc} *Şafi* sıfatı konusunda derin bilgiye sahip olan Peygamber Efendimiz^{sav}, sadece kendi çağındakilerden değil, geleceğin insanlarından bile daha geniş bir bakışa sahipti. Diğerleri hem onun çağında hem onun çağından sonra "biz zaten keşfedilebilecekleri keşfettik. Daha ne olabilir" diye geri çekildiler ama Peygamber Efendimiz^{sav} dünyevi anlamda hiç okumamış olmasına rağmen "ilacı yoktur demek yanlıştır, her şeyin ilacı vardır. Keşfetmek size bırakılmıştır" demiştir. Peygamber Efendimiz'in^{sav} bu bakış açısına karşı bugün ilmin bayrağını taşıyanların umutsuzluğu ne kadar rezil, değersiz ve çirkin görünmektedir. İlmin sözde temsilcilerinin "her şeyin ilacı yoktur. Bazı hastalıkların tedavisi yaratılmamıştır" demesi nerede ve Peygamber Efendimiz'in^{sav} "tıp bitmiştir demek cehalet olur. Daha tüm hastalıkların ilacı keşfedilmedi. Oysa *Şafi* olan Allah^{cc} tüm ilaçları da yaratmıştır" demesi nerede. Peygamber Efendimiz'in^{sav} bu iddiasına karşı, bilim adamlarının iddiası, yaşadığı kuyunun her şey olduğunu sanan kurbağaya benzer. Peygamber Efendimiz'in^{sav} iddiası ise sonsuz bir denize bile meydan okur.

¹⁵¹ Şifa veren

Bir rivayete göre Amerikan asıllı birisi İngiltere'ye gelmiş. Bir araca binince aracın sahibiyle sohbet etmeye başlamış. Aracın sahibi ona "Amerika'da nehirler var mı?" diye sorunca o da "vardır" demiş. "Büyük olanlar da var mı?" sorusuna "evet büyükler de var" demiş. Amerikalı Amerika'daki dünyanın en büyük nehrinden bahsediyordu. Oysa İngiliz sadece Thames nehrinden haberdar idi. Thames nehrinden geçerken İngiliz birden bire "bu kadar büyük olanları da var mı?" diye sormuş. "Bu küçücük şeye kim nehir diyebilir ki" cevabını alınca çok sinirlenmiş ve "sen yalancının teki-sin. Seninle bir daha konuşmayacağım" demiş.

Batılı bilim adamlarının benzer düşünceleri

Allah'ın^{cc} sıfatları kalbinde yerleşmemiş birisinin durumu da aynen böyledir. İlminin çapı son derece sınırlıdır. Batılılar "ilim ilim" deyip dururlar ama onların da bakış açısı ne kadar sınırlıdır. Her yeni şey keşfettiklerinde "işte bakın; Allah yoktur" deyip yaygara kopartırlar. Neredeyse "dünyada kurlsızlık ve kanunsuzluk görölseydi ancak o zaman Allah'ın^{cc} varlığı ispatlanırdı. Bir nizamın olması O'nun yokluğunun göstergesidir" diyecekler. Şu kadarını bile bilmiyorlar ki Allah'ın^{cc} her işi hikmetlerle doludur. Kurduğu nizam son derece ince ve detaylıdır. Bu bilim adamları daha ne bulmuşlardır ki? Örneğin diyorlar ki bulgularımıza göre insan yekpare bir vücut değildir. Aslında her biri kendi başına hayatta olan milyonlarca küçücük parçalardan oluşmuştur. Yani aslında insan milyonlarca canlıyı barındıran bir şehir gibidir. Sonra diyorlar ki o küçücük hayat taşıyan zerreler bile aslında bileşik nesnelerdir. Kendileri de çok sayıda ve daha da küçük zerrelerin bir araya gelmesiyle oluşmuşlardır. "Bütün bunlar bize dünyanın belli bir kanna tabi olduğunu gösterir" diyorlar. "Bir yaratıcısı yoktur" diyorlar. Ama ne ilginçtir ki hayatın kaynağına giden yolculukta iki adım atınca bile bu kadar şişmişlerdir, her

şeyi bulmuşlar gibi böbürlenmeye başlamışlardır. Oysa Peygamber Efendimiz^{sav} "Allah^{cc} ve kul arasında yetmiş bin hicap vardır" buyurmuştur. Yani ara vasıtaların silsilesi neredeyse sonsuzdur. Ancak ondan sonra maddenin etki tepki silsilesi biter ve Allah'ın^{cc} salt emri ortaya çıkar. Batılı bilim adamlarının iki adım giden araştırmaları, bununla kıyaslanınca ne kadar değersiz görünürler. Hatta cehaletin ta kendisi gibi dururlar.

Ölüm bile gelişmek içindir

Batılı bilim adamlarının her araştırma sonucunda "hayatın kaynağını bulduk" diye yaygara kopartmaları, ilimleri sınırlı sandıklarının ispatıdır. Daha katedilecek sonsuz aşama olduğunu bilen birisi, nasıl her adımda bu kadar bağırabilir, böbürlenebilir. Peygamber Efendimiz^{sav} nasıl da ilimlerin sonsuz olduğunu Allah'ın^{cc} sıfatlarını inceleyerek bulabiliyor. Ölümden başka bütün hastalıkların ilacı olduğunu söylüyor. Sebebi de ölüm gelişmeye bir engel değil, tersine gelişme sağlayan bir şeydir. Ölüm insanın sonsuz ilerlemesini sağlayan şeydir. Öbür dünyada terakkinin adımları çok daha büyük olacaktır. Orada elde edilen hız bu dünyayla kıyaslanamaz.

Kuran-ı Kerim'de Allah^{cc} şöyle buyuruyor;

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا¹⁵²

Yani: *Eğer denizler mürekkep olsaydılar ve bu mürekkeple Allah'ın yarattığı ilimleri yazacak olsaydık, bu denizler bitirdi, ama ilimler bitmezdi.* Allah'ı^{cc} inkâr edenler her bir şey bulduklarında neredeyse yolun sonuna gelmişler gibi mutlu oluyorlar ama Allah^{cc} onlara meydan okuyor. "Denizi

¹⁵² Kehf (18) sûresi, ayet 110

bile mürekkep yerine kullanırsanız ilimleri değil, denizi tüketirsiniz” diye buyuruyor. İlimin kazdıkça bitmemesi, hatta vasi¹⁵³ ve enginleşmesi Allah’ın^{cc} Vasi sıfatına tabidir.

Dünyanın kaynakları kullandıkça tükenir. Örneğin kömürü ele alalım. Ülkemizde buna pek değer vermezler, bitmesini umursamazlar, ama (sanayileşmiş ülkeler) Avrupa birçok işini bununla hallettiği için bu önemli bir sorundur. Bu yüzden bilim adamları kömür veya petrolün tükenmesi halinde ne yapacaklarını düşünülmektedirler. Kuran-ı Kerim’e göre Allah’ın^{cc} bir sıfatı *Kıfayet eden* dir. Kuran-ı Kerim’de bu bir fiil olarak kullanılmıştır ama Peygamber Efendimiz^{sav} bunu isim olarak da kullanmıştır (Kâfi). Şimdi biraz düşünelim. Ne zaman bir şey bitmeye yaklaşırsa hemen diğeri ortaya çıkıyor. Kömür bitecek dediler, petrol çıktı. Şimdi petrol bitebilir diyorlar ama diğer taraftan güneşten enerji almanın yöntemleri gelişiyor. Velhasıl dünya “şimdi bittik” diye tedirgin olmaya başlayınca müminler gülümserler. “Bunlar ne kadar cahildirler, Allah’ın^{cc} muhakkak bir çözümü, çaresi vardır” derler ve nitekim hep öyle de olur.

Allah’ın^{cc} Kadir olduğuna inanmanın etkisi

Gerçek şudur ki Allah’ın^{cc} sıfatlarına inanan birisi, çok yüksek bir platformdadır. Bütün dünya onun gözünde hakir ve değersizdir. Allah’ın^{cc} Kadir olduğuna inanan birisi, muhakkak her şeyin belli kurallara göre işlediğine de inanır. Bir tek bu düşünce bile onu her türlü hurafeden kurtarır, her tür batıl inanç, hokus fokus ve üfürükçülerden uzaklaştırır.

¹⁵³ Engin, geniş kapsamlı

Allah'ın^{cc} Rabbü'l Alemîn olduğuna inanmanın etkisi

Allah'ı^{cc} *Rabbü'l Alemîn* bilen mümin, bu dünyadan başka âlemlerin de olduğuna inanır. Bu inancı ona, astronomi biliminin daha emekleme çağında olduğunu söyler. Bu konudaki ilmin sonsuz gelişmeye müsait olduğunu söyler. Gerçekten de ilimlerdeki gelişme müminin bu beklentisini doğru çıkartıyor. Savaştan önce¹⁵⁴ kâinatın genişliğinin yaklaşık 3000 ışık yılı olduğu sanılırdı. Şimdi ise en az 12,000 diyorlar. Kim bilir bir gün bu araştırma bile yanlış çıkacak ve daha da büyük olduğu anlaşılabacaktır.

Zihinsel faydalarını anlattıktan sonra şimdi de pratik anlamdaki faydalarını ele alalım.

İnsan bu dünyada Allah'tan^{cc} nasıl faydalanabilir?

İnsan toplumda saygı kazanmak istiyor. Bir de bakıyor ki Allah'ın^{cc} bir ismi de *Muiz*¹⁵⁵ dir. "Neden başkasına gideyim" diyor. "Ey Allah^{cc} sen *Muiz*'sin. Sen beni toplumda saygıdeğer kıl" diyor.

Sonra insan rızka muhtaçtır. Allah^{cc} ise Rızk verendir. O'nun bu sıfatından haberi olan, sağa sola gidip rezil olacağına doğrudan O'ndan rızkını isteyecektir. "Ey rızk veren Allah^{cc}, bana rızkımı ver" diyecektir.

Sonra insan sıkıntılar ve musibetlerle karşılaşılıyor. Öte yandan Allah'ın^{cc} *Kâşif-al-su* sıfatı da vardır. Yani O sıkıntıları yok edendir. Biz de O'na "Ey musibetleri yok eden Allah^{cc} bunları yok et" diyeceğiz. Yani durumumuz aynen meyvelerle dolu bir ağacın altında ve elinde uzun bir sopa olan birisine benzeyecektir. Ne zaman canı belli bir meyveyi çekerse, sopayı uzatıp meyveyi alabilecektir. Hasta olan Şafi sıfatına seslenecektir. "Ey Şafi, bana şifa ver" diyecek-

¹⁵⁴ Dünya savaşı

¹⁵⁵ Saygıdeğer kılan

tir. Dünyada kimse kimseye evlat veremez. Oysa insan evlat ister. Böyle birisine diyeceğiz ki "hiç merak etme. Allah^{cc} Haliktir. O'na de ki Ey Hâlik; bana evlat ver". Bütün bunların sadece lafta olduğunu sanmayın. Gerçekten de böyle oluyor. Uzağa gitmeye gerek yok, burada, Kadiyan'da bir Hindu vardı. Yıllardır evlat sahibi olamamıştı. "Eğer Vâdedilen Mesih^{as} iddiasında haklıysa bana bir evlat ver" şeklinde dua etti ve yirmi senedir evlatsız olmasına rağmen evlat sahibi oldu.

Aynı şekilde Kadiyan'ın yakınında bir köy vardır. Oralı bir Hindu, calsa¹⁵⁶ günlerinde yol kenarında oturup Kadiyan'a gelen misafirlere meyve suları dağıtırken "bana Allah^{cc} Mirza Sahib'in¹⁵⁷ uğruna evlat verdi" derdi. Yani Allah^{cc} Hâlik olduğu için dünyevi doktorlar "çocuğu olmaz" dediklerinde bile bir mümin "umut kesmeye gerek yoktur. Özel bir hikmeti yoksa bu kapı hala açıktır" der.

Sonra dinin düşmanları hep olur ama bazen o kadar aktif bir şekilde zarar vermeye çalışırlar ki, ölümleri din için hayırlı olur. Benzer şekilde bazen biz hastalandığımızda, çabucak iyileşebilmek için, sebep olan mikropların ölmesini isteriz. Bu durumda Allah'ın^{cc} *Mumit*¹⁵⁸ sıfatını çağırırız. "Bunları öldür" deriz. Aynı şekilde neredeyse ölmüş veya doktorlar tarafından "yaşama şansı yoktur" denilen hastalar için O'nun *Muhayy*¹⁵⁹ sıfatına sesleniriz. "Ey *Muhayy*; buna hayat ver" deriz. Böyle durumlarda bile Allah'ın^{cc} dualarımızı dinlediği ve kabul ettiği, tecrübemizdendir, boş bir laf değildir. Abdur Rahim Han Sahib'in örneği gözümü-

¹⁵⁶ Müslüman Ahmediye Cemaatinin ruhani olarak gelişme ve bir araya gelmek için yaptığı yıllık toplantılar.

¹⁵⁷ Vâdedilen Mesih; Mirza Gulam AhmedAhmed^{as} Hazretleri

¹⁵⁸ Ölüm veren; Öldüren

¹⁵⁹ Hayat veren

zün önündedir. Doktorlar havlu attıktan sonra Vâdedilen Mesih^{as} dua etti ve hasta iyileşti.

Sonra insanlar günaha karışıp kirlenirler. Bu ruhani kir biriktikçe insanın moralini bozar ve "bunlardan nasıl kurtulurum" demeye başlar. Ama biz ona "merak etme; Allah^{cc} Gaffardır, O'na sığın O affeder, bağışlar" deriz.

Uzun lafın kisası, her tür hazine O'nun sıfatlarına bağlıdır. Sıfatları detaylı bilen, bunlardan her tür ihtiyacını giderebilir. Sanki her bir sıfat bize fayda veren bir kanal gibidir. Hangisinden faydalanmak istiyorsak, bardağımızı ilgili kanalın önüne koyarız; doldururuz. Neyi istersek, onu çağırırız. Bu sebepten Allah^{cc} da Kuran-ı Kerim'de şöyle buyuruyor.

¹⁶⁰ وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا

Yani: *Allah tüm güzel sıfatları içerir. İhtiyacına uygun şekilde O'ndan iste.* Bu ayet-i kerime sadece sıfatların varlığına dair bilgi vermiyor. Dua etmenin taktiğini de öğretiyor. İlgili sıfatı çağırmamızı söylüyor. Yani sıfatların detaylı ilmi, duaların kabulünü de sağlar. Bu ilimden pay alanın duası da daha fazla kabul olur, en çok bileninki ise en çok.

Dua için uygun sıfatını nasıl seçelim?

Dua ederken en uygun sıfatı nasıl seçebiliriz? Bunun prensibi nedir? Öncelikle sıkıntımızın kaynağını bulmaya çalışmalıyız, bunun sebebini aramalıyız. Sonra Allah'ın^{cc} bu sebebe en uygun sıfatına seslenmek doğru olacaktır. Zahirî ilimlerden örnek vereyim. Karın ağrılarında, doktor birisine özel ilaç verirken, diğerine nane veriyor ve üçüncüsüne istifra ettiren bir şey öneriyor. Şimdi üçünde de sorun aynıydı ama sebepleri farklı farklıydı. Aynı şekilde insanın

¹⁶⁰ A'raf (7) sûresi, ayet 181

başına gelen musibetlerin sebepleri de çeşitli olabilir. Örneğin borç vardır. Bazen insan belli günahları işlediğinde Allah^{cc} tarafından özellikle mali sıkıntılara maruz bırakılıyor; borç almak zorunda kalıyor. Yine başkası, Allah'ın^{cc} gözünde daha bol paraya sahip olunca yoldan çıkıp daha çok günah işleyeceği için parasız bırakılıyor ve borç alıyor. Üçüncüsü de çok tembel olduğu için parasız kalıyor ve borç almak zorunda kalıyor. Yine başka birisi, doğrudan müsait olmayan iş ortamı yüzünden parasız kalıyor ve borç alıyor. Bu dört örneğin dördü de farklı sıfatlarına tabidirler. İş ortamı müsait olmayan "Ey Basit"¹⁶¹ önümü aç, bana rızık ver" deyip rızıkını alacaktır. Tembel olanı "Ey Kayyum"¹⁶² olan bana çeviklik ver" diyecektir. Günah işlemiş olanı "Ey Gaffar, beni bağışla affet" derken, hırs yapıp yolundan sapabilme tehlikesi olanı "Ey Hâdi bana kendime hâkim olma gücü ve hidayet ver" diyecektir.

Sözün özü İlâhî sıfatların ilmi, bağımsız ve müstakil bir bilim dalıdır. Burada ben Allah'ın^{cc} sıfatlarının yeni ilim kapılarını nasıl açtıklarını göstermek amacıyla, genel hatlarıyla belli başlı örneklerden bahsettim.

Vâdedilen Mesih'in^{as} hayatında İlâhî sıfatlardan faydalanmanın manzaraları

Vâdedilen Mesih^{as} kendisi bu ilmi Allah'tan^{cc} öğrenip etkisini herkese gösterdi. İnsanlar ona karşı çıktılar ve helak etmeye çalıştılar. Oysa Allah'ın^{cc} Kayım eden Kayyum sıfatından yardım istedi ve düşmanları mahrum bırakıldı. Sonra rahatsız etmeye çalıştılar ama o Allah'ın^{cc} Hafız (koruyan) sıfatına seslendi ve düşmanın şerrinden kurtuldu. Düşman, "cahildir, Arapçanın A'sını bilmiyor" dedi ama Vâdedilen Mesih^{as} "ben ilimlerin hazinesinin yerini biliyo-

¹⁶¹ Önünü açan, ferahlık veren

¹⁶² Kendi başına ayakta duran

rum, oradan getiririm" dedi ve başardı. Allah'ın^{cc} *Alîm* sıfatını haykırdı ve inanılmaz bir şekilde karşılığını aldı, eşi benzeri olmayan ilim sahibi oldu. Bir seferinde Allah^{cc} tarafından, bir gecede kırk bin Arapça kök kelimenin öğretildiğini söylemiştir¹⁶³.

Netice itibariyle, İlâhî sıfatların ilmini edinince, Vâdedilen Mesih^{as} ne kadar ilerledi, neydi, ne oldu? Sanki bu dünyaya ait değilmiş gibi, semavi bir insana döndü.

Sıfatların ilmine sahip birinin gözünde bir hükümdarın yeri

Bu ilmi elde edenin durumu tamamen değişiyor. Bir hükümdarın ikbalini herkes kabul eder. Ama İlâhî sıfatların ilmine sahip birisiyle kıyaslayınca bir hükümdarın ne değeri kalır? Dünyevi hükümdarların hazineleri eninde sonunda tükenirler ama böyle birisinin eli, hazineleri hiç tükenmeyen hükümdarın elini sımsıkı tutmaktadır. Dünyevi padişahlar birçok zaman çaresiz kalırlar.

Alman bir hükümdar bronşite yakalanmış ve yanı başında onlarca doktor olmasına rağmen kurtulamamış. Allah'a^{cc} yakın olanlar bu tür son derece tehlikeli ve korkunç hastalıklara yakalanmazlar, korunurlar. Avrupa gazeteleri bahsedilen hükümdar hakkında, doktorların tüm çabalarına rağmen son derece acı verici bir şekilde can çektiğini ve eninde sonunda ölüm meleğine yenik düştüğünü yazmışlardı. Görenler, şahit olanlar bile acı ve ızdırap çekmişler. Oysa ölüm meleğinin yularını elinde tutan birisiyle yakın olan, bunlardan korkar mı? Peygamber Efendimiz'e^{sav} göre ölüm meleği bir peygamberin canını izin alarak alır. Bu sebepten, ölüm anında Peygamber Efendimiz'in^{sav} di-

¹⁶³ Encam-ı Ethem: Vâdedilen Mesih'in yazdığı eser.

linde *اللَّهُمَّ بِالرَّفِيقِ الْأَعْلَى* vardı. Yani "Ey Allah'ım! Artık seni görmek istiyorum".

Sıfatların ilmine sahip birinin durumu

Allah'ın^{cc} sıfatlarından faydalanmanın yöntemini keşfedenin önünde, tüm dünya bir hiç oluyor. Hikmet gereği eğer belli bir sıfatı fayda vermiyorsa diğeri öne çıkıyor, icraata başlıyor. Örneğin ölümü tatmak üzere olan birisi, Allah^{cc} *Ganî* olduğu için *Muhayy*¹⁶⁴ sıfatını seslenmesine rağmen bundan kurtulamıyorsa bile *Malik-i Yevmiddin*¹⁶⁵ sıfatından faydalaniyor. Sözü'nün özü Allah'ın^{cc} kulu hiçbir zaman tedirgin olmaz. Onun sıkıntısı da mutluluk kaynağıdır, mutluluğu da. Ölüm ona bahtiyarlık veriyorsa, hayat da saadet verir.

Birisiyle çekişmişse, Allah'ın^{cc} *Cabbar*¹⁶⁶ sıfatını çağırır. "Ey *Cabbar* olan Allah^{cc}, bunu ıslah et" diyor ve Allah^{cc} bu konuda ona yardımcı oluyor. Sonra düşmanı ne kadar kin beslese de Allah^{cc} *Vedud* olduğu için eninde sonunda o kini yok edip aralarında sevgi bağını oluşturuyor. Bununla ilgili Kuran-ı Kerim şöyle buyuruyor;

لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ
وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَفَ بَيْنَهُمْ¹⁶⁷

Yani: Eğer sen tüm malını harcamış olsaydın, yine insanların kalplerinde sevgi bağları oluşturmazdın. Ama Allah bunu yaptı çünkü bu Allah'ın işidir.

¹⁶⁴ Hayat veren

¹⁶⁵ Ölümden sonra yine diriltip, ceza veya ödül veren

¹⁶⁶ ıslah eden.

¹⁶⁷ Enfal (8) sûresi, ayet 64

Müminin bakanları

Müminin hükümeti ne kadar şanlıdır. Dünyevi hükümetin üç beş bakanı olur, müminin ise en azından doksan dokuz bakanı vardır. Bilinen doksan dokuz sıfatın hepsi, kendi emrine amade olan her şeye, mümine hizmet etsinler diye emir verirler, onun yükünü paylaşırlar, paylaşırlar. Mümin dünya işlerinden kurtulup Rabbine dönmek isteyince Allah'ın^{cc} *Vekil* sıfatını çağırır. "Ey Vekil olan Allah^{cc}, benim işlerime kefil ol" der ve kulunu seven Allah^{cc} onun vekili olur. İşleri sanki kendi kendine oluverirler. Peygamberler dünyevî anlamda uğraşmazlar ama işleri bir şekilde çözümler, sıkıntıya düşmezler.

Sıfatları kendimizde oluşturmak

Allah-u Tealanın sıfatlarını sadece zikrederek değil onları bizzat kendimizde uygulayarak ve ruhumuza yerleştirerek de faydalanmak mümkündür. Yani ilk seviyede olan birisi sadece sıfatları çağırır, onların yardımıyla gelişir. Ama ikinci seviyede olan birisi, artık çağırarak değil, doğrudan o sıfatları elde ederek ilerlemek ister. Yani artık "rızkımı ver" seviyesinden geçip "beni de *razık*¹⁶⁸ yap, bana *razıkıyyeti*¹⁶⁹, *Rububiyeti*¹⁷⁰, *Malikiyeti*¹⁷¹, *Rahmaniyeti*¹⁷² ve *Halikiyeti*¹⁷³ vs. ver demeye başlar. Bu noktada böyle bir insanın ahlakı apayrı bir renk alır. İnsanların arasında yaşar ama bambaşka birisi olarak yaşar. Düşmanı bile ahlakından etkilenir ve onları kabul eder. Sadece adaveti¹⁷⁴ ve düşmanlığı yüzünden, "bunlar yapmacık, hepsi sahte" der.

¹⁶⁸ Rızık veren

¹⁶⁹ Rızık veren sıfatı

¹⁷⁰ Rab sıfatı

¹⁷¹ Malik sıfatı

¹⁷² Rahman sıfatı

¹⁷³ Halik sıfatı

¹⁷⁴ Düşmanlık

Velhasıl, insan önce, sıfatların zuhurunu ve icraatını istiyor ama sonra bu sıfatların kendilerini istemeye başlıyor. Bu aşamada ilâhî sıfatları tek tek onda oluşmaya başlarlar. Artık o Allah'ın^{cc} sıfatlarının ışınlarını yansıtabilen bir ayna gibi oluyor ve kendisi de sanki bu ışınların kaynağı gibi görünüyor. Dünya onun vasıtasıyla Allah'ı^{cc} da görmüş oluyor. Bu sebeptendir ki Allah^{cc} Vâdedilen Mesih'e^{as} şu şekilde ilham etmiştir.

175 يَا قَمْرُ يَا شَمْسُ أَنْتَ مِنِّي وَ أَنَا مِنْكَ

Yani "Sen güneşsin, Ben de ay gibiyim, Ben güneşim, sen de ay gibisin"

Bunun anlamı şudur ki *Ben dünyadan gizliydim, sen Benim varlığımdan dünyayı haberdar ettin. Bu açıdan güneş gibisin. Ama elbet ki bu ışınlar senin değil Benimdirler ve bu açıdan güneş Benim.*

İşte bu şekilde insan, Allah'ın^{cc} sıfatlarını önce kendisi alıp sonra dünyanın önüne seriyor.

Bundan sonra *Likâ* adında bir seviye daha vardır. Bunun anlamı "Allah^{cc} bulundu" şeklindedir. *Likâ* Allah'ın^{cc} içine girip O'na karışmak demek değildir. Sıfatlarını cezbedip yansıtmak demektir. Vâdedilen Mesih^{as} bunu latif bir örnekle açıklamıştır. Bir demir parçasını ateşe attığımızda önce ısınır. Sonra daha da ısıtıldığında ateş gibi yakar ama şekli yine demire benzer. Daha da ısıtıldığında aynen ateşe benzemeye başlar. *Likâ* da bu son seviyenin adıdır. İnsan Allah'a^{cc} yaklaştıkça, benzemeye çalıştıkça o kadar benzemeye başlıyor ki diğer insanlar yanılıp "bu insan değil, Allah'tır" demeye başlarlar. Bu sebepten bazı insanlara sonradan ümmetleri tarafından yücelik verilmiştir.

175 Tezkere

Rüyet ve Lika'nın farkı

Şimdi de rüyet ve *Likâ*'nın farkını anlatacağım. Rüyet sadece "görmek" demektir. Adı üstünde geçicidir. *Likâ* ise "buldum" anlamına gelir, süreklilik ima eder. Gerçek ve sürekli olan *Likâ*'dır ve rüyetten üstündür. *Likâ* sahibi sürekli rüyet sahibidir de.

Lika konusunda umutsuzluğa kapılmamak lazım

Likâ hakkında konuşmadan önce, bu konuda umutsuzluğa kapılmamak lazım geldiğini vurgulamak istiyorum. Allah^{cc} kendisi kuluyla görüşmek istiyor. Eğer bu istek sadece bizim içimizden çıkmış olsaydı belki umutsuzluğa kapılmak anlamlı olurdu ama gerçek durum şairin dediği gibidir;

منے کاتب مزا ہے کہ دونوں ہوں بے قرار
دونوں طرف ہو آگ برابر لگی ہوئی !

Yani: *visal*¹⁷⁶ asıl lütfu ancak iki taraf ta sabırsız olduğunda ortaya çıkar; Her iki taraf eşit yanıyorsa işte o zaman *visal visal*dır.

Allah^{cc} kendisi visali istediği için umutsuzluğa kapılmak son derece anlamsızdır.

Daha önceki günahların affı

Likâ için eldeki hesapların sıfırlanması şarttır. Bunun için Peygamber Efendimiz^{sav} kolay bir yol önermiştir. Bir seferinde birisi Peygamber Efendimize^{sav} gelip "ben günah işledim, ne yapabilirim?" diye sormuş. Peygamber Efendimiz^{sav} "annen hayatta mı?" diye sorunca "hayır" cevabını almış. "Peki ya halan?" diye devam etmiş, ama o da yokmuş. "O zaman her hangi bir akrabana hizmet et" demiş. Bu gösteriyor ki akrabalara saygı ve hizmet bile bizi

¹⁷⁶ Buluşma

affettirebiliyor ama bu yolculuğa başlamadan önce üç önemli hususu unutmamak lazım.

1. Son derece ihlâslı bir şekilde bu yolu yürüyeceğine dair niyet etsin
2. Her tür tembellik ve gafleti terk etsin.
3. Derin düşünme alışkanlığını kazansın.

Bunlardan herhangi birisi yoksa başarılı olması da imkânsızdır. Niyeti bozuk olana kimse iş vermez. Tembele kimse iş vermez. Söylenenin tersini anlayana da kimse iş vermez. Dolayısıyla sadece tövbe¹⁷⁷ yetmez. Bu üç hususa da dikkat etmesi gerekir. Likayı isteyenlerin en kısa zamanda bu üç hususu kendilerinde geliştirmeleri gerekir.

Allah'a^{cc} giden yol

Detayları anlatma zamanı olmadığı için sadece ana başlıklarla anlatacağım. *Likâ* Allah'a^{cc} kadar gitmek, O'na varmak demektir. Bu cümle bile, bir ara mesafenin ve bir yolun var olduğunu ima etmektedir. İşte amacımıza ulaştıran bu yolu bulmak zorundayız. Kuran-ı Kerim bu konuyu açtığı için çözüm de getirmek durumunda. İncelediğimizde görüyoruz ki bu ara mesafe ve yol konusu son derece detaylı bir şekilde ele alınıp anlatılmıştır. Kuran-ı Kerim bu konuda şöyle buyuruyor;

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٧٧﴾ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٨﴾ مَا لِكَ يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٧٩﴾ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿١٨٠﴾ إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٨١﴾

Besbellidir ki bu duada mümin bir yol gösterilmesi için rica etmektedir. Sonra Kuran-ı Kerim'inin başka bir yerinde;

صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ¹⁷⁹

¹⁷⁷ Tövbenin kendisi de zaten son derece zor ve detaylı bir konudur.

Detayları için "İrfan-ı İlahî" kitabına bakınız.

¹⁷⁸ Fâtiha (1) sûresi, ayet 2-6

Yani *bana doğrudan Kendine giden yolunu göster* deniliyor. Bu gösteriyor ki Fatiha suresinde rica edilen yol doğrudan Allah'a^{cc} giden yoldur. Peki, bu yol nedir? Cevabı şudur ki aslında Allah'a^{cc} giden pek çok yol vardır. Yine Kuran-ı Kerim'in buyurduğu gibi;

¹⁸⁰ وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

Yani: *Bizimle görüşmek isteyenlere Biz muhakkak Bize gelen yolları anlatırız.* Ama bütün şu yollardan daha sade ve herkes için anlaması kolay olan, Fatiha süresinin önerdiği yoldur. Aklen, eğer mümin, "Fatiha süresinin altıncı ayetinde muayyen bir yoldan bahsediyorsa daha önceki ayetler bu yoldan bahsetmiş olmalılar. Yoksa o muayyen yolun adını vererek "beni bu yolda yürüt" demezdi, diyemezdi. Daha önceki ayetleri bu açıdan incelediğimizde apaçık bir yol haritasını görüyoruz. Bu ayetlerde bahsedilen dört ana sıfat vardır. Ama sıfatların bir yol haritası gibi olmaları için bir sıra şarttır. Yani sıfatları cezbetmenin bir sırası olmalı ki insan tek tek o sıraya göre bu yolu yürüsün, ara mesafeyi katetsin. Dolayısıyla bu sırayı bilmek son derece önemlidir.

Unutulmamalıdır ki Allah^{cc} insana doğru tenezzül ettiğinde teşbihî ve temsili bir şekilde iner. Yoksa O'nun gerçeği, algılama sınırının ötesindedir. Böyle bir varlık kendini hissettirmek isteyince tek çaresi aşama aşama yaklaşan temsili bir yolu seçmektir. Bu yöntem benimsenmezse visal imkânsızdır. Uzun lafın kısıası Allah'ın^{cc} sıfatları insana tecessili ettikçe tenezzül etmek durumundalar, insanın seviyesine gelmek durumundalar. İnsan için durum tam tersidir. O ne kadar sıfatları cezbetmek isterse o kadar yükselmek durumundadır, o kadar bu maddi dünyanın prangalarından kurtulup yükseğe uçmak zorundadır.

¹⁷⁹ A'raf (7) sûresi, ayet 17

¹⁸⁰ Ankebût (29) sûresi, ayet 70

Bunu kavradıktan sonra, insandan Allah'a^{cc} giden yolu hayal etmek için bir misal faydalıdır. Çok geniş bir deryanın dar bir vadiye doğru aktığını farz edelim. Uzak ve en geniş olan yerine Allah^{cc} diyelim ve vadinin en dar noktasına insan. Dar olan yerde derya da daralacak, yer genişledikçe o da genişleyecektir. Ama aynı zamanda en geniş olan yer son derece sakin ve hissedilmesi neredeyse imkânsızken, en dar yerindeki su son derece hareketli ve gürültülü olacaktır. Sıfatların tenezzül etme durumu da aynen böyledir. Tenezzül ilk aşamalarında son derece hissedilmez olur, özel çaba göstermedikçe fark bile edilmez ama tenezzülün son aşamalarında iyice patırtı ve gürültü yaratırlar. Fark edilmesi son derece kolaydır.

Dünyada geliştikçe her şey büyüyor. Örneğin bir tohum gelişir, ağaç olur. İnsanın ruhanî gelişimi de böyledir ama Allah^{cc} için gelişmek değil tenezzül söz konusu olduğu için alçaldıkça aynen deryalar vadide daraldıkları gibi kapsamı daralır. Güneşin de insan gözünün sınırlarına girebilmesi için uzaklaşıp küçüldüğü gibi.

Bu kuralı dikkate aldığımız vakit diyebiliriz ki insanın ruhanî yolculuğunda göreceği ilk sıfat, tenezzül açısından son sıfat olacaktır. Aynı şekilde ruhanî olarak yükseldikçe göreceği en son sıfat Allah'a^{cc} en yakın olan ve tenezzül açısından ilk sıfat olacaktır, çünkü insanın yolculuğu aşağıdan yukarıyadır ve Allah'ın^{cc} tenezzülü yukarıdan aşağı. Yine aynı şekilde Allah'ın^{cc} tenezzül ettiği ilk seviye en geniş kapsamlı ve son seviyesi en dar kapsamlı olduğu gibi, insanın yukarı çıktığı ilk seviye en dar kapsamlı ve vardığı son aşama en geniş kapsamlı olacaktır. Bütün bunların sebepleri vadiye yaklaştıkça daralan derya misalinden bellidir.

Allah'ın^{cc} tenezzül sırası

Anlattıklarımızın ışığında Fatiha süresini incelersek, Allah'ın^{cc} tenezzül sırası belli olur, yol haritası ortaya çıkar. Bu sürede dört adet büyük sıfat beyan edilmiştir. Yani *Rabbü'l Alemîn*, *Rahman*, *Rahim* ve *Malik-i Yevmiddîn*. Örneğimize dönecek olursak *Rabbü'l Alemîn* sıfatı en az tenezzül derecesi ve en geniş kapsamı olandır. (Yani deryanın en geniş ve vadiden uzak noktasını temsil eder). *Rahmaniyyet* bundan az olduğu gibi, *Rahimiyyet* ondan da azdır. *Malikiyet-i Yevmiddîn* en az kapsamlıdır ve vadinin en dar noktasını temsil eder. Yani algılama ötesi olan Allah^{cc} tenezzül etmeye başladığında ilk kendini gösteren, zuhur eden sıfatı *Rabbü'l Alemîn* olur. Daha da tenezzül edince *Rahmaniyyet* kendini gösterir. Sonra sıra *Rahimiyyete* gelir ve en sonunda *Malikiyet-e Yevmiddîn* ortaya çıkar. Bu sıra dikkate alınırsa, insan kendi ruhani yolculuğunda ilk olarak *Malikiyet-e Yevmiddîn* ile tanışır. Sonra *Rahimiyyet*, sonra *Rahmaniyyet* ve en sonunda *Rububiyetle*¹⁸¹ el sıkışır. Öbür taraftan bakınca son olanı, buradan bakınca ilk olacaktır.

Ayrıca şunu da öğrenmiş olduk ki *Rububiyet* sıfatı en gizli olandır. Misalimize dönecek olursak biraz daha gürültü yapan *Rahmaniyyet*, sonra *Rahimiyyet* ve en son olanı *Malikiyet-e Yevmiddîn*dir.

Rabbü'l Alemîn

İyice düşününüz. En kapsamlı olan sıfat *Rabbü'l Alemîn* sıfatıdır. Canlı, cansız, kâinat, dünya, ay güneş, hayvanlar ve insan hepsi bunun kapsamındadırlar. Bu sebepten de son derece mahfi ve gizlidir. *Rab* yaratandır. Bu sıfat o kadar gizlidir ki birçok insan hala "Allah^{cc} neyi yaptı ki? Şimdi yapsın da görelim" diyebiliyor. Sonra *Rububiyet* kelimesi anne babanın çocuklarına karşı büyütmeye ve neşvünema¹⁸²

¹⁸¹ Allah'ın Rab sıfatı

¹⁸² Güzel bir şekilde gelişmek için gereken şeyleri sağlamak

verme isteği için de kullanılır. *Rab* olan Allah^{cc} yaratma gücünü insana da vermek istemiştir. Sonra *Rab* olan Allah^{cc} aynen anne babanın çocuğu büyüttüğü gibi, kulunu da büyütür, geliştirir. O, insana faydalanabilsin diye akıl vermiştir ama cebren ve zorla vermiştir. Bu konuda insanın “istemiyorum” deme şansı yoktur. Aynen anne babanın da, çocuğun çocukluk döneminde ona zorla eğitim verdikleri gibi. İnsana mutlak insanlık veren bu sıfattır ve bunu cebren verir. Eğer vermeseydi insan mükellef de olmazdı. Elbet ki reşit olduktan sonra bu kabiliyetleri kullanıp kullanmamak insanın elindedir, onun iradesine bağlıdır. Aynen anne babanın verdiği eğitimden faydalanıp faydalanmamak çocuğun elinde olduğu gibi bu da böyledir. Bu sıfat maddenin her zerresiyle alakalı olduğu için, çok arka planda işler ve gizlidir. Apaçık ve ortada değildir. Gizli olduğu için insan da genellikle buna değer vermez. Hatta bazen insanlar “bize mi sordu da yarattı” diyebiliyorlar¹⁸³.

Rahmaniyyet ve Rahimiyyet

Rububiyet son derece gizli ve gözlerden ırak olduğu için, Allah^{cc} bir adım daha tenezzül etti ve *Rahmaniyyet* cilvesini gösterdi. Bu aşamada Allah^{cc} insan için gerekli olan tüm şeyleri yarattı. Oksijen, ay, güneş, ne varsa. Bu biraz daha bariz olduğu için insanlar da bunun değerini daha çok bilirler. Bazen “Allah’a^{cc} şükür, bizim için tüm bunları yarattı” diye O’nu hatırlarlar. Ama aslında bu seviye de çok açık değildir. Hala mahfidir. Bunun insanın ameliyle hiçbir alakası yoktur¹⁸⁴. Belli bir kişiyle değil tüm cinsiyle alakalıdır. Bu yüzden Allah^{cc}, bir adım daha tenezzül edip *Rahimiyyetin* icraatını başlattı. *Rahim* tüm amellere karşılık verendir. Yani bir şey yapan karşılığını alıyor, yapmayıp

¹⁸³ Aynen sıkıntılara düşmüş çocukların bazen anne babaya karşı dedikleri gibi

¹⁸⁴ Rahmaniyyet amele bakmaksızın sadece ihtiyaca bakıp veren sıfattır.

yerinde sayan eli boş dönüyor. Bu aşamada artık insanla doğrudan hissedebileceği bir bağ kuruluyor ve vadinin dar ve gürültülü bölgesine girmiş oluyoruz.

Malik-i Yevmiddîn'in cilvesi

Bundan sonra Allah^{cc} daha da tenezzül ederek *Malik-i Yevmiddîn* olarak karşımıza çıkıyor. Bu aşamada her insan ayrı ayrı O'nun yanına çıkartılıyor ve teke tek görüştürülüyor. Bu aşama o kadar zahir ve açık ve inkâr edilemez olacak ki peygamberler bile "nefsî nefsi"¹⁸⁵ diyeceklerdir. Hadise göre Kıyamet gününde insanlar "peygamberlerin yanına gidelim" diyecekler ama Âdem^{as}, Nuh^{as} ve Musa'nın^{as} yanına gelince onları da kendi dertlerine düşmüş vaziyette bulacaklardır. Sonra Peygamber Efendimize^{sav} geleceklerdir ve o, Allah'ın^{cc} izniyle şefaât edince rahatlayacaklardır¹⁸⁶.

İnsanın ruhanî yolculuğu

İnsan ruhani yolculuğunu başlatınca ilk olarak bu *Malik* sıfatıyla tanışır. Sonra *Rahim*, sonra *Rahman* ve en sonunda *Rab* olan Allah'a^{cc} varacaktır.

Ana gayemiz, bu yolun nasıl katedileceğini anlatmaktır ve bu yüzden konuşmanın bu kısmı son derece önemlidir. Doğruyu söylemek gerekirse şimdiye kadar söylenen her şey bu kısım için hazırlık mahiyetindedir.

İnsanın Malik-i Yevmiddîn sıfatını cezbetmesi

Hatırlamaya değer ki insan ilk olarak Malik-i Yevmiddîn sıfatını cezp edebilir. Kelimesel anlamda bu ödül veya ceza konularında karar veren, hakem olan demektir. Şimdi bir inceleyelim. İnsanın içinde hakem olma kabiliyeti var mı-

¹⁸⁵ Kendi dertlerine düşeceklerdir. Aynen hakemin önüne çıkartılan birisi gibi. O anda her şey unutuluyor ve insan kendi derdine düşüyor.

¹⁸⁶ Buhari Kitabu'l Enbiya

dır? Düşünürsek aslında her insanın *Malik-i Yevmiddîn* olduğu, birer hakem olduğu apaçıktır. Her insan etrafını incelediğinde veya birisini bir şey yaparken gördüğünde zihninde hemen ona bir puan verir, bir fikir oluşturur. İster küçük olsun, ister yaşlı, ister çiftçi, ister entelektüel, bu kabiliyete sahiptir. Kendi çapında hakemlik yapar. Kimseye bildirmese de, birine zihninde "iyi" der, birine de "kötü". Birisi hakkında "kurnazın teki" derken diğeri hakkında "çok saftır" der. Gözüyle veya diğer algılama hisleriyle bir şeye tanık olup da karar vermemek insanın elinde değildir. Muhakkak bir karar verir, bir neticeye varır. Bu açıdan her insan hakemdir ama bu hakemliği gizlidir. Kimsenin verdiği kararlardan haberi bile olmaz. Allah'ın^{cc} *Rab* sıfatı gizli ve mahfi olduğu gibi insanın da *Malik-i Yevmiddîn* sıfatı gizlidir. Bu öyle bir Malikiyettir ki bir hükümdar bile bunu kimsenin elinden alamaz. Günlük ıstılahında veya terimde bunun adı *vicdani hürriyettir*. Padişahlar malımızı bizden alabilirler, mülkiyetimize el koyabilirler, vatanımızdan sınır dışı edebilirler ama zihnimizin derinliklerinde işleyen bu hakemliği bizden alamazlar. İdam etse bile son anımızda dahi beynimiz çalışıyor olacaktır. Padişahın zalim veya insafalı olduğu konusunda hakemlik yapıyor olacaktır. Bu, insanın içinde gizli olan Malikiyetin bir cilvesidir.

Malikiyetin ne olduğunu anladıktan sonra bir soru oluşuyor. Bu kabiliyet müminlere has olmayıp kâfirlerde bile mevcuttur. Bu durumda Allah'a^{cc} giden yolun bir aşaması nasıl olabilir? Cevap olarak Likâ kabiliyeti'nin herkeste olduğunu söyleyebiliriz. Ama Allah^{cc} yolunda ilerlemek için belli bir şekilde kullanılması şarttır. Ancak bu kabiliyetimizi Allah'ın^{cc} kabiliyetine benzer şekilde kullanırsak ileriye doğru adım atmış oluruz. Yoksa bir zerre kadar ilerleme mümkün olmayacaktır.

Allah'ın^{cc} Malikiyet sıfatı nasıl çalışır?

Kuran-ı Kerim'i incelediğimizde Allah'ın^{cc} Malik-i Yevmiddin sıfatının aşağıdaki prensipler ışığında işlediğini, icraata geçtiğini çıkartmak mümkündür.

1. *Allah^{cc} bir konu hakkında tüm bilgiler olmadan karar vermez. Yarım bilgiyle harekete geçmez.* Allah'ın^{cc} bu sıfatını cezbetmek isteyen kendini yoklamalıdır. Acaba o da böyle mi karar veriyor, yoksa "falanca kişi hırsızlık yapmıştır"ı duyar duymaz "o zaman çok kötü birisidir" deyip hemen fetva mı veriyor? Allah^{cc} kesinlikle böyle yapmaz. Bu sebepten O'nun hakemliği çok farklıdır. O tüm bilgiler ışığında karar verir. İnsan ise hemen bir şey söylemeye kalkışır. Hukuk sistemindeki hakemler eğer sıradan insanlar gibi duyar duymaz karar vermeye başlarsa, dünya zulüm yatağına döner. Düşünsenize hırsızlıkla suçlanan herkes hemen hapse atılır. Dünya ne kadar zalimane bir yer olur. Öyleyse size verilen bu hakemlik sıfatını nasıl kullandığınızı gözden geçiriniz. Unutmayınız ki eğer bu sıfatınızın kullanımını aynen Allah'ın^{cc} sıfatına uygun hale getirmezseniz, hiç ilerleme de katetmezsiniz. Eğer ilerlemek isteyen varsa zihninin bir köşesinde bile, birisi hakkında tam bilgi olmadan bir fikir sokmamalı, sokurtmamalı.
2. *Allah'ın^{cc} Malikiyet sıfatının ikinci ve üçüncü özelliklerine gelince; birisi suçluyken ayrıca onun yakınlarına da ceza vermiyor ve suçlunun yerine başkasına ceza vermiyor*¹⁸⁷. Allah'ın^{cc} Malikiyet sıfatını cezbetmek isteyen kendisini incelemelidir. Acaba o da böyle davranıyor mu, yoksa birisine kızdığı zaman kardeşinden de mi nefret etmeye başlıyor. Böyle birisi unutmamalıdır ki Allah^{cc} sadece ilgili kişiye ceza verir. Allah'a^{cc} benzemek isteyen de buna dikkat etmelidir. Kararlarını ilgili kişinin

¹⁸⁷ Hristiyanlar bu özelliği anlayamadıkları için onlara göre Baba olan Tanrı, tüm insanlığın suçları için alakasız biricik oğluna ceza vermiştir.

zatiyla sınırlı tutmalıdır. Etkisinin akrabalarına veya yakınlarına sıçramasını engellemelidir. Aynı şekilde hiçbir zaman birisinin yerine diğerini yakalamamalıdır.

3. *Allah^{cc} cezanın ölçüsünü bilir. Suç ne kadar ise ceza ona uygun olur.* Bu yolu takip etmek isteyen de böyle yapmalı. Birisi ona küfür ettiğinde "elimde olsa da öldürsem" demesin. Eğer ceza vermek zorundaysa suçun mahiyetine uygun ceza versin. Eğer o kişi hakkında sadece zihninde bir karar vermek durumundaysa, yine suçuna uygun bir karar versin.
4. *Allah^{cc} suçun hangi durumda işlendiğini de dikkate alır, salt suçu değil.* Birisi, birisinin ekmeğini çalarsa bu suçtur. Ama Allah^{cc} hırsızın çalma anındaki durumunu da dikkate alır. Sadece başkasının malına el koyup hırsını gidermek için mi, yoksa açlıktan mecbur kalıp mı çaldı? Eğer açlık onu zorlamışsa acaba ekmek parasını kazanmanın namuslu bir yolunu biliyor muydu? Salik¹⁸⁸ de böyle yapmalı. Sadece suçu değil, suçun hangi şartlarda ve mecburiyetlerde işlendiğini dikkate almalıdır. Allah^{cc} muhakkak bunları dikkate alır. Örneğin Peygamber Efendimiz^{sav} ve Vâdedilen Mesih'in^{as} varlığından ve mesajlarından haberdar olmayan birisi, Allah'ın^{cc} gözündeki kâfir olabilir ama cezaya çarptırılmayacaktır. Bu konuda bilgisi bile olmadığı için iman etmesi imkânsızdı.
5. *Allah^{cc} birisine karşı kimsenin tavsiyesine veya doluruşuna kulak asmaz.* Sizin de böyle yapmanız gerek. Allah^{cc} sizi hakem yapmıştır. Başkasının ne dediği sizi ilgilendirmez. Siz kendi kararınızı kendiniz verin.
6. *Allah^{cc} yukarıda bahsedilen tüm incelikleri dikkate aldıktan sonra bile, nihai kararında merhametin hâkim*

¹⁸⁸ Bir yola giren

olmasını sağlıyor. En ufak bir bahaneyle affediyor. Siz de böyle yapın. Basit suçları yakaladığınızda hemen ceza vermeye değil affetmeye yönelin. İyiliklerini dikkate alıp ufak tefek hataları görmemezlikten gelin. "Muhakkak bir sebep vardır, yoksa o iyi birisidir" deyin.

Malikiyet sıfatını cezbetmenin neticesi

İşte Allah^{cc} Hakemlik yaptığında bu yedi noktayı unutmaz. İnsan da eğer bunları unutmazsa yavaş yavaş Malikiyet sıfatı onda da oluşmaya başlar ve böylece Allah^{cc} ile bir münasebet ve benzerlik kurmuş olur.

Bu noktaya gelince insanda dişi veya kolay işlenebilen bir sıfat oluşur. Terakki ve gelişme kabiliyetini kazanır. Bu aşamada onun için feyiz ve bereket kaynağı olan Allah'ın^{cc} *Malik-i Yevmiddin* sıfatı icraata geçer ve ışınlarını ona tutar, içinde oluşmuş potansiyel cevheri işler. Bu noktada böyle insanın ruhu özel kuvvetler kazanır. Vâdedilen Mesih'in^{as} "önce Meryem sonra İsa oldum" demesinin anlamı da budur. Yani önce onda Allah'ın^{cc} sıfatlarının etkisini kabul etme kabiliyeti gelişti, sonra ilgili sıfatlar etkilerini yaptılar ve Vâdedilen Mesih'te^{as} Mesihlik sıfatlarını oluşturdular. Bu durum tohumların ekilmesine hazır toprağa da benzer. Salik bu durumdayken Allah^{cc} onun için ilgili sıfatın icraatını başlatıyor ve aynen bir erkek ve dişinin veya tohum ve toprağın birleşmesi gibi etki oluşuyor. Allah'ın^{cc} sıfatları birini etkilesin ve netice oluşmasın, bu mümkün değildir. Muhakkak onda yeni kuvvetler ve kabiliyetler oluşur.

"Salik kendini kolay işlenebilen duruma getirdiği vakit, Allah'ın^{cc} sıfatı tecelli eder" demenin anlamı nedir? Tam olarak ne olur? Olan şudur ki nasıl o insan herkesle af muamelesi yapıyorsa Allah^{cc} da onunla aynı muameleyi yapmaya başlar. Onun günahlarını affeder. İnsanın ilerlemesine engel engel olan en büyük prangalar, günah prangalarıdır. Bu

prangalar onun ilerleme hızını neredeyse sıfırlarlar. Ama Allah'ın^{cc} affetmesiyle yeni bir kuvvet bulur. Birden bire hızı artar. Dünyevi yolculuklarında insanlar önce dinç başlarlar, sonra gitgide yorulurlar, yorgun düşerler. Oysa insan, ruhani yolculuğa küçük adımlarla başlar ama her adım ona dinçlik verir, gücünü artırır.

Malikiyet sıfatını cezbetmenin faydası

Eğer tüm insanlar sadece bu sıfatı cezbetmeye yönelirlerse dünyadan her tür zülüm ve fesat silinir. Bütün kavgaların sebebi nedir? Bunun altında insanların kendilerine verilmiş olan hakemlik görevini suistimal edip, kötüye kullanmaları yatar. Bu kabiliyeti doğru bir şekilde kullanırlarsa hiç fesat çıkmaz. Kuran-ı Kerim buyuruyor ki *"Eğer birden fazla Allah^{cc} olsaydı fesat olurdu"*. Sonra başka yerde *"Her taraf fesada karışmış"* diye buyuruyor. Bu gösteriyor ki böyle durumlarda dünya sahte ilahlarla dolar. Hakemlik sıfatını Allah'ın^{cc} sıfatına benzeterek değil, müstakil olarak kullanmaya başlarlar. Bunun neticesinde kavgalar ve fesatlar baş gösterir. Bu ayetlere göre fesat her zaman Allah'ın^{cc} sıfatlarından sapmakla ve müstakil politikalar izlemekle başlar.

Hz. İsa^{as} "Kendin için beğenmediğin bir şeyi başkası için de beğenme" demiştir. Kendi malının çalınmasını istemeyen insan, başkasının malını da çalmamalı. İslamiyet de böyle şeylerden bahsetmiştir ama bu durum sadece ilkel ruhani seviyelerde olanlar içindir. İlerlemiş olanlar için "Başkasının ne yaptığına bakma, Allah'ın^{cc} ne yaptığına bak ve ona göre hareket et" demiştir. Allah^{cc} hata yapmadığı için insan O'nu takip edince hatalardan da kurtulur.

Kulun Rahimiyet seviyesine yükselmesi

Malikiyet tohum gibidir, *Rahimiyeti* doğurur. *Rahimiyet* hak edilenden daha fazla vermek demektir¹⁸⁹. Dediğim gibi daha önce yukarıda bahsedilen yedi hususa dikkat edilip, *Malikiyet* cezp edilecek. İnsan kesinlikle bu hususların dışına çıkmayacağına karar verecek. Hiçbir zaman bunları bırakmayacağına ant içecek. Neticesinde Allah^{cc} da salık'ın günahlarını silecek, varsa hataları görmemezlikten gelecek. Yavaş yavaş böyle bir insan kötülükten nefret etmeye başlayacaktır.

Sırada *Rahimiyet* var. Burada artık insan hak edilenden daha fazla vermeye başlıyor. Örneğin bir yerde çalışan birisi "Bana patronum bu kadar işe karşı maaş veriyor ama ben daha fazla çalışayım" derken, patronu da "bu kadara anlaştık ama daha fazla vereceğim" diyecektir. Patron ve çalışan bu usulü benimserlerse ilginç bir rekabet başlayacaktır. Ama bu rekabet sadece emniyet ve huzur yaratacaktır. Peygamber Efendimiz'in^{sav} sahabelerinin hayatlarında böyle olaylar çok olurdu. Birisi atını satmak için diğerine götürdüğünde "Kesinlikle iki binden fazla almam. Bunun değeri bu kadardır" derken, alıcısı da "hiç olmaz; bu at en azından üç bin eder" derdi. Herkes böyle davranırsa dünya ne kadar güzel bir yer haline gelir.

Bir amelenin beklenen işten daha fazla çalışması ve sonra onu çalıştırının da yevmiyesinden daha fazla vermesi prensibi gerçekten hayatın her şubesinde benimsenmesi gereken bir şeydir. Ama fakir birisi veya çiftçi ne yapsın? Çiftçiler için örnek verecek olursak, ürünü biçerken çalışanlara vaat ettiği üründen daha fazla verebilir. Ya da işleri bitince herkese yemek yedirebilir. Elemanlara ayrılırken,

¹⁸⁹ *Malikiyet* bir nevi yüzde yüz adaleti temsil ediyordu. *Rahimiyet* ise insanı sadece adalet seviyesinde bırakmak istemiyor.

ney şekerini hazırlamak için “al birkaç tanesini de kendine götür, çocuklarına verirsin” diyebilir. Bunların hepsi *Rahimiyyet* örnekleridir. Verilen ekstra ne kadar az olursa olsun *Rahimiyyet* sınıfına girecektir. Yani hepiniz bu sıfat-tan faydalanabilirsiniz. Zengin olan daha çok ücret dağıta-bilir, fakir olansa daha çok çalışabilir.

Ama bazı insanlar ne kimsenin çalışanı oluyorlar ne de onların altında birisi çalışır. Örneğin kör insanlar vardır. Bunlar için *Rahimiyyet* yok mudur? Elbet vardır. Örneğin böyle insanlar iyi insanların değerini dünyanın önüne se-rebilirler, hak ettikleri değerini bulsunlar diye çaba göste-rebilirler. Böylece iyilik yapmak için çabalayanlara moral vermiş olurlar. Onların daha da can-u gönülle çalışmalarını sağlayabilirler. “Moral vermenin ne önemi var” denemez. İnsanların buna ihtiyacı vardır. Hatta bir iyi sözü duymak için insanlara dünya kadar para harcarlar. Vâdedilen Mesih^{as} hep bir hikâye anlatırdı. Hikâyeye göre kadının birisi güzel bir yüzük yaptırmış. Diğer kadınlara göstermek için çok çabalamış ama kimse dikkat etmemiş. Bir gün kızıp evini yakmış. Haberi alan kadınlar koşa koşa gelmiş-ler ve “Aman tanrım; her şey yandı mı?” diye sormuşlar. Cevabı “bir tek bu yüzük kaldı” şeklindeymiş. Bunu duyan kadınlardan birisi “ne güzel bir yüzük; ne zaman yaptır-dın?” diye sorunca “bunu daha önce sorsaydın evim yan-mazdı” cevabını almış. Sözün özü küçücük bir takdir bile insanın gönlünü alıyor. Ameleye akşamüstü yevmiyesini verirken azarlarsak hiç mutlu olmaz. Hiç bir şey demeyip sussak bile iradesi zayıflayacaktır. Allah’ın^{cc} *Rahimiyyetini* cezbetmek isteyen kavimlerin, önce kendilerinin *Rahim* olmaları gerek. Çalışanların değerini bilmeleri gerek, takdir etmeleri gerek. Ağzımızdan çıkan bir cümle bile çok de-ğerlidir, çok faydalar içerir. Oysa yapanın cebinden bir şey çıkmaz. Faydalı işlerle uğraşan herkesi takdir etmek hepi-nizin görevidir. Bizim cemaatimizde bu özellik daha tam

olarak oluşmamıştır. Hayatını din için vakfeden birisi İngiltere’de çalışırken karısı ve çocukları burada bekliyor. Onların da aynen sizin karılarınız ve çocuklarınız gibi ihtiyaçları vardır, arzuları vardır. Ama onlar yalnız yatıp yalnız kalkarlar. Çocukları yetimler gibi babanın sevgisini ararlar ama bulamazlar. Öbür taraftan kendini din için adanmış *mübellig*¹⁹⁰ de yalnızdır. Tüm gün çalıştıktan sonra yorgun argın evine dönünce gözü onu rahatlatan, ona yardımcı olan birisini arar. Ama evi boştur ve her işini kendi yapmak zorunda kalır. İnsanlar bütün bunları düşünmezler. En ufak bir hata görseler bile ayıplamaya başlarlar. Ayıbı hemen görürler ama gözleri iyilikleri görmez. Netice olarak eninde sonunda çalışanların morali bozulur ve heveslerini kaybederler. Oysa moral verilirse herkes daha da çok çalışır. Bu son derece önemlidir. Ben özellikle Kadiyan’da¹⁹¹ yaşayanlara nasihat ediyorum. Çalışanların değerini bilsinler. İnsanların yaşadığı sıkıntıları, zorlukları ve sorumluluklarını hiç umursamadan sadece itiraz etmek *Rahimiyyet*’e uygun değildir. Bu *Rahimiyyeti* muhakkak kendinizde geliştirin. Bunu herkes yapabilir. En fakiriniz bile yapabilir. İyilik yapan herkes takdir edilmelidir. Sonra da böyle birisi için “Ey Allah’ım! Bende ona verecek bir şey yok, Sen ver” diye dua edin.

Velhasıl çalışanlar anlaştığından daha fazla çalışsınlar ve patronlar beklentisinden daha fazla versinler. Hayatlarını din için adanmış olanların değeri bilinsin ve hak ettiklerinden daha fazla övülsünler. Etrafta görünen her iyilik ve çaba övülsün, değeri bilinsin. Ancak o zaman *Rahimiyyetle* bir alaka kurulur, Allah^{cc} ile bir benzerlik oluşur, yabancılık yok olur ve benzer cinsler benzer cinslerle birleşir. Böyle yapan insan, Allah’ı^{cc} kendisine çeker ve neticesinde Allah^{cc}

¹⁹⁰ Tebliğ eden birisi. Özellikle dinle ilgili

¹⁹¹ Vâdedilen Mesih’in yaşadığı küçük kasaba.

da kendi *Rahimiyyetiyle* ona tecelli eder. Bu tecelli insanın yaptığı iyiliklerin sevabını kat kat artırır¹⁹². Bu tecelliye hak etmiş birisinin her namazı sanki yüz namazın sevabını getirir. Ruhani yolcululukta onu alır bambaşka seviyelere götürür. Bu tecelli ancak kendisi *Rahim* olan birisine gösterilir. Kendisi Rahim olmayan birisi tüm gün ibadet etse de yerinde sayacaktır. Allah'ın^{cc} *Rahimiyyeti* ancak *Rahim* olan birisine karşı coşar. Allah^{cc} da onun hakkında "Ben de buna hak ettiğinden daha çok vereyim" demeye başlıyor ve böylece bu insan âlâ seviyelere çıkabiliyor. Oysa kendisi Rahim olmayan birisi sene boyunca namazla yatıyor namazla kalkıyor, ama ilerleme katedemiyor. Örneğin bir ruhani seviyeyi elde etmek için elli sene gerekiyorsa Rahim olmayan birisi gerçekten de elli sene ibadet etmek zorunda kalıyor. Bir senelik ibadetten sonra hala kırk dokuz kalmış oluyor. Ama Rahim olan birisi bir senede elli senelik yolu kat ediyor çünkü onun nefsindeki *Rahimiyyet* Allah'ın^{cc} *Rahimiyyetini* çekecektir, meyve verecektir. Allah'ın^{cc} *Rahimiyyeti* ise aza karşı çok vermek ister, tekrar tekrar vermek ister. Yani bu sıfatı cezbetmek insanı kısa sürede bambaşka noktalara götürüyor.

Kulun Rahmaniyyet seviyesine yükselmesi

Allah'ın^{cc} *Rahimiyyeti* insanın *Rahimiyyetiyle* birleşince insana yeni kuvvetler verir. Sanki ruhani olarak yeniden doğmuş gibi olur. Bulduğu yeni kuvvetlerle artık *Rahmaniyyeti* hedef alır. *Rahmaniyyet* hiç ameli olmayana da iyi davranmak, iyilik yapmak demektir. Allah^{cc} insanın hiçbir ameli olmadığı halde, güneşi, ayı, dünyayı, gökyüzünü, suyu, havayı bizim için yapmıştır. Bunlar olmasaydı insanın hayatta kalması imkânsızdı. Üçüncü hedef işte bu *Rahmaniyettir*. *Rahimiyyet* seviyesindeyken sadece işini

¹⁹² Yani nasıl insan başkalarının yaptıklarına hak ettiklerinden daha çok karşılık vermişse, şimdi Allah^{cc} da ona karşı aynı muameleyi yapar.

yapanlara iyi davranırdı ama bu seviyede herkese iyi davranmak durumundadır. Tamamen alakasız birisi de onun *Rahmaniyyetinden* faydalanmalı. Bu sıfatın cezbedilmesi de zengin veya fakir, herkes için mümkündür. Kadiyan'da *Hafız Muinuddin* adında kör ama inanılmaz ihlâs sahibi birisi vardı. Tevekkül¹⁹³ konusunda ondan daha ermiş birisini düşünmek zordur. Fakir birisiydi ve günlük ihtiyacını aşevimiz karşılardı. İnsanlar da kör diye bazen yardım ederlerdi. Kendisi kör olmasına rağmen, her zaman muhtaç olanları arardı. "Acaba aç birisi var mı?" diye kapı kapı dolaşırdı. Muhtaç birisini bulduğunda hemen gidip kendi ekmeğini ona verirdi. Parasını da bu şekilde dağıtırdı. Buna benzer birçok iyiliğini biliyorum. Yani bu sıfatı elde etmek için zengin olma şartı yoktur. Fakirler de durumlarına uygun şekilde bunu cezbedebilirler, *Rahmaniyyetin* cübbesini giyebilirler. Herhangi bir şeyin karşılığı olarak veya herhangi bir beklenti olmadan iyilik yapabilirler. Örneğin birisinin medresede çalıştığını varsayalım. Eğer çalıştığı tüm saatlerin parasını talep ederse bu *Rahmaniyyet* değildir. Birçok öğretmen mesai saatleri dışında kimseye bir şey öğretmez, öğretirse parasını alır. *Rahmaniyyet* ise kendi ihtiyacımızı giderdikten sonra fakir olan talebelere mesai saatleri dışında para istemeden öğretmeyi gerektirir.

Bir âlim de bu şekilde ilmini harcasın ve zengin birisi de malını. Kendilerini Allah'ın^{cc} elinde olan birer piyon gibi hissetsinler. İşte o zaman, onların *Rahmaniyyetini* görünce Allah^{cc} da kendi *Rahmaniyyetinin* cilvesini gösterecektir. Bu üçüncü tecelli sadece böyle olanlar için inecektir.

¹⁹³ Her hangi bir konuda elinden geleni yapıp gerisini Allah'a^{cc} bırakmak.

Kulun Allah'ın^{cc} misafiri olması

Böyle birisi sanki Allah'ın^{cc} misafiri oluyor. Her katta karşılanıyor. *Malikiyet* katına çıkınca, Allah^{cc} *Malikiyet* cübbesini giyip ona "buyurun" dediği gibi, *Rahimiyyet* katında *Rahimiyyet* cübbesiyle onu bekliyor oluyor. *Rahmaniyyet* katında ise "buyurun" diyen *Rahman* olan Allah^{cc} oluyor. *Rahmaniyyet* son derece geniş bir makamdır. Bu noktada Allah^{cc} insana birçok şey öğretir, *Rahman* sıfatıyla ilgili birçok şey hakkında bilgi verir. Allah^{cc} Kuran-ı Kerim'de şu şekilde buyuruyor;

194 ﴿الرَّحْمَنُ عَلَّمَ الْقُرْآنَ﴾

Yani: *Rahman* olan Allah Kuran'ı öğretti. Bu demektir ki kelim-i ilahinin inmesi bile *Rahman* sıfatıyla alakalıdır. Bu noktaya gelmiş olan birisi artık geri adım atmaz. Allah^{cc} onun gelişmesi için sürekli yeni kapılar açar, yeni ahlaklar öğretir.

Kulun Rabbü'l Alemîn seviyesine yükselmesi

Kendisi *Rahman* sıfatını cezp edince, Allah'ın^{cc} *Rahman* sıfatı da kulu için tecelli eder ve ona yeni kuvvetler verip daha da yükselmesi için hazırlar. Kendisinde bu yeni güçleri bulan insan, "öyleyse ben *Rabbü'l Alemîn* seviyesine de çıkayım. Orayı da bir göreyim" diyor. Daha önce de anlattığım gibi *Rab* sıfatı annelik ve babalık sıfatlarına benzer. Anne baba buzdolabına sütü koyup "artık kendisi canı istediğinde bulur, içer" demezler. Onlar çocuğun yanı başında oturup seve seve, ikna ede ede kendileri içirirler. Çocuk hiç dinlemezse zorla da içirirler. *Rabbü'l Alemîn* seviyesine gelmiş birisi aynen bu şekilde insanların peşine düşer, onlara hidayet vermeye çalışır. Sadece uzaktan vaaz

¹⁹⁴ Rahman (55) sûresi, ayet 2-3

vermekle yetinmez. Peygamber Efendimiz^{sav} bir seferinde Taif'e gitmişti ama oradakiler onlara ruhani süt içirmek için gelen bu zatı taşlamışlardı. Oradan dönerken bir yerde dinlenmek için durmuş. Yorgun olduğunu gören birisi kölesi vasıtasıyla ona biraz meyve yollamış. Peygamber Efendimiz'in^{sav} insanları hidayete çağırma arzusu o kadar şiddetliydi ki o yorgun düşmüş anında bile meyveleri fazla umursamadan gelen köleye tebliğ etmeye başlamış¹⁹⁵. Bu sadece o gün böyle olmadı. Onun her günü böyleydi. Mekkeliler bir yerde toplanınca o da hemen oraya gidip cemaate tebliğ ederdi. Hac için gelenlerin çadırlarına girip tebliğ ederdi. Özellikle arardı ve bulunca da hak mesajını aktarırdı. Aynen "yavrum aç kalmasın" diye anne-babanın yaptığı gibi.

Bu sıfatı cezp etmek, insanın kendisini tüm insanlara karşı birer anne veya birer baba gibi hissetmesi demektir. Herkesin çıkarını aramak demektir. İnsanlar onu dinlemeseler de yine peşlerini bırakmamak demektir. Böyle birisi hakkında "biz bundan bir şey alabiliriz; bu ilişkiden karlı çıkarız" diyenler de muhakkak çıkar. İşte o da böylelerini ıslah eder, eğitir, terbiye eder. Hatta gerekirse cezalandırır da ama onlar kendileri kabul ettikleri için of bile demezler. O bazılarını daha da özel bir şekilde eğitir, özel ilgi gösterir ve kendisi ölünce hazırladığı bu gruptaki özel öğrencileri misyonuna devam ederler. O sadece o neslin değil, sonradan gelen tüm nesillerin ruhani atası olur. Aynen Peygamber Efendimiz'in^{sav} sadece sahabelerin değil, bizim de atamız olduğu gibi. Böyle bir insan merhametini belli kavimler için saklamaz, her mezhep ve her ülkenin insanı için aynı duyguları taşır. Hepsinin iyiliğini ister.

¹⁹⁵ Siret İbn-i Hişam

Rabbü'l Alemîn sıfatını en çok cezbeden, en mükemmel mazharı

Bu makamın en tepe noktasına tek bir kişi çıkabilmiştir ve o Peygamber Efendimizden^{sav} başkası değildir. Çünkü gerçek anlamda *Rabbü'l Alemîn* sıfatının en tepe noktasında ancak hem geçmiştekilerin hem de gelecektekilerin ruhani ıslahını ve terbiyesini yapan birisi olabilir ve bu makam sadece Peygamber Efendimize^{sav} verilmiştir. O, bizzat kendisi, "daha Âdem^{as} henüz toprak iken bile ben *Hatemü'n Nebiyyîn idim*" buyurmuştur.¹⁹⁶ Peygamber Efendimiz^{sav} öncekilere doğrudan bir şeyler öğreten manasında terbiye veren değildir. Bunun anlamı şudur: Önceki peygamberlerin geliş gayesi insanları Peygamber Efendimizin^{sav} hedeflediği terbiyenin ilk aşamasına kadar getirmektir.¹⁹⁷ Kısacası Rabbu'l Alemîn sıfatının kâmil mazharı bir tek Resulüallah'dır^{sav}. Bu mertebeye ulaşan kimse *el-hamd'a* layık olur. Bundan dolayı onun ismi Muhammed konmuştur. Çünkü her övgü onun zatında toplandı ve Muhammed ismini taşımadan birisinin Hatemü'n Nebiyyin olması mümkün değildir. Özet olarak onun ismi dahi Hatemü'n Nebiyyin oluşunun delilidir.

Rabbü'l Alemîn sıfatının ikinci mazharı; Vâdedilen Mesih^{as}

Peygamber Efendimiz^{sav} bu makamın gerçek ve tek hak edenidir ama Vâdedilen Mesih^{as} de ona itaat etmek konusunda kendisini helak ettiği ve tüm gücüyle adım adım onu takip ettiği için o da bu nurdan nasibini almıştır. Pey-

¹⁹⁶ Müsned Ahmed bin Hanbel.

¹⁹⁷ Nasıl ki birinci sınıfta okuyan bir öğrencinin son hedefi yine üniversite de okutulacak müfredattır. Daha ilkel bir şey okuyor olmasına rağmen aslında farklı bir şey okumuyordur. Müfredatın sınırlandırılmış olması zihinsel gelişim aşamasına uygundur.

gamber Efendimiz'in^{sav} gerçek ruhani evladı olduğu için ona da bu makam bağışlanmıştır. Bu nedenle Vâdedilen Mesih^{as} Allah'ın^{cc} vahyinden haber alarak "bana iman etmeyen birisi Allah'a^{cc} erişemez" demiştir. Yani Allah'ın^{cc} gözünde ve günümüzde Peygamber Efendimiz'in^{sav} gösterdiği yolu sadece Vâdedilen Mesih^{as} anlamıştır. O da Peygamber Efendimiz^{sav} gibi ruhani bir lider ve yol gösterdi. Muhammed sadece birisinin ismi değil bir makamın da adıdır. Vâdedilen Mesih^{as} de bir ruhani evlat olarak bu makamı hak etmiştir ve ümmet içerisinde bu makama varabilen tek kişidir. Aradaki evliyalara ruhani evlatlara verilen bu makam için hazırlık yaptılar. Vâdedilen Mesih^{as} de diğer kavimler için rehberlik yapmıştır. Her din ve her kavim için ahirzamanda Vâdedilen kurtarıcının ta kendisidir. Tüm peygamberler böyle birisinin geleceğini haber vermişlerdi. Vâdedilen Mesih^{as} dünyaya gelerek onları haklı çıkardı. Böylece kavimler arasındaki kin de giderilmiş oldu. Gerçek şudur ki günümüzde *Krişna* ve *Ram Çandar'ı*¹⁹⁸ haklı çıkartan Vâdedilen Mesih'den^{as} başkası yoktur. Ama unutulmamalıdır ki bunların hepsi ruhani evlatlara verilen yansıma gücüdür. Bu ruhani ayın arkasında asıl ışık tutan yine Peygamber Efendimizdir^{sav}.

Bu makama gelen için diğer makamlarda olduğu gibi Allah^{cc} da kendi sıfatının cilvesini gösteriyor. *Rabbü'l Alemîn* yani âlemlerin Rabbi olan Allah^{cc} bu makamdaki birisine, sanki tüm âlemi oymuş gibi davranır. İşte o kişi birden bire *Alemîn* (tüm âlemler) oluverir ve Allah'ın^{cc} Rab sıfatından faydalanır. Bu noktada artık o kişiyle alaka kuran Allah^{cc} ile de alaka kurmuş olur. Ondan alakasını kesen Allah'ın^{cc} Rab sıfatından da alakasını kesmiş olur. Yani Allah'ın^{cc} ilgi duyduğu âlemlerinden de çıkmış olur,

¹⁹⁸ Hindu mezhebin peygamberleri

*Rububiyetinden*¹⁹⁹ mahrum kalır. Derin düşünecek olursanız küfür ve İslam ayrımının sırrı da bu noktada gizlidir.

Nihai dereceleri

Bu makamın en tepe noktasına sadece Peygamber Efendimiz^{sav} varmış olsa dahi aslında tüm peygamberler bu makamdadırlar. Sadece seviyeleri ve dereceleri ayrı ayrıdır. Bazıları diğerlerine göre daha çok celal sahibidirler.

Kendi yolculuğumuzda hangi seviyede olduğumuzu nasıl anlayalım?

Unutulmamalıdır ki bu sorunun cevabı aynen okullardaki sınıflar gibidir. Nasıl ki okullarda öğrenciler ancak alt sınıfın konularına iyice hâkim olunca bir üst sınıfa alınıyorsa, aynen o şekilde ruhani seviyeler ve dereceler de alt seviyeleri iyice oturtunca verilir. Ayrıca nasıl ki bir sınıftan öbürüne geçerken ufak tefek eksiklikler kalmış olsa da öğretmenler tarafından göz ardı ediliyor ise (yeter ki köklü bir eksiklik olmasın) ruhani ilerleyişinde de aynı kanun geçerlidir. Kul Allah'ın^{cc} belli bir sıfatıyla iyice bir benzerlik kurarsa, ufak tefek eksiklikler kalsa da bir sonra ki ruhani seviyeye çıkabilmek için gereken kuvvetler ona verilir. Küçük şeyler göz ardı edilir.

Denilebilir ki anlatılana göre sıfatları ancak tek tek ve sırayla cezbetmek mümkündür. Bu doğru mu? Unutulmamalıdır ki bu, konunun mantık silsilesini anlatmak için şarttır. Yoksa aslında her gün her sıfatı cezbetme şansımız vardır. Sadece alt sıfatları iyice oturtmadıkça üst makamlara çıkılamaz.

¹⁹⁹ Rab sıfatından

Peygamberlerin beddua ve Mübahele²⁰⁰ etmeleri

Denilebilir ki tüm dünyayı birer anne veya birer baba gibi gören peygamber neden bazen beddua ediyor, mübaheleye çağırıyor? Peygamberler hiçbir zaman bunu kendi başlarına yapmazlar. Ancak Allah'ın^{cc} emri olunca yaparlar. Taif'in hikâyesini bilirsiniz. Peygamber Efendimiz^{sav} tebliğ için oraya gidince sokak serserileri tarafından taşlandı. Dönüşte bir melek ona "eğer isterseniz bu kadar zalim bir kavmin hayatına son verebilirsiniz" demiş ama o "hayır" demişti. Sonra Rabbine dönüp "Allah'ım! Bunlar benim kim olduğumu bilmiyorlar. Sen bunları helak etme. Belki bunların nesillerinden inananlar çıkar" diye dua etti (haykırdı)!

Vâdedilen Mesih'in^{as} de beddualarının hepsi Allah'ın^{cc} emrine itaat şeklindeydi. *Mevlevî Abdül Kerim Sahip'in anlattığına göre* bir gün Vâdedilen Mesih^{as} dua ederken aynen doğum yapan bir kadın gibi haykırıyordu. Bu, vebanın patlak verdiği günlerdi. Dikkatle dinleyince "Ey Allah'ım! Eğer herkes ölürse Sana iman eden kimse kalmayacak!" diye dua ettiği ortaya çıktı. Velhasıl peygamberlerin bedduaları sadece Allah'ın^{cc} emriyle olur.

Peki ya *mübahele* etmeleri? Hadi bedduaların Allah'ın^{cc} emriyle olduğunu anladık. Düşmanlarını dua düellosuna çağırmanın sebebi nedir? Aslında böyle düşmanlar son derece saldırgan ve diğerleri için tehlikeli varlıklar oluyorlar. Böylelerini yok etmek *Rububiyetin* bir parçasıdır. Aynen vücudumuzun bir uzvu zehirlendiğinde bazen kalan kısmını kurtarmak için kesilmesinin kaçınılmaz olduğu gibi.

Son bir şüphe kalabilir. Peygamber kendisi beddua etmiyor ama Allah^{cc} onu zorluyor. Bu neden böyledir? Çünkü Allah'ın^{cc} ilmi geleceği de kapsar. O'nun şefkat dolu gözle-

²⁰⁰ Özel durumlarda muhalifleri dua düellosuna çağırarak

ri, bir kişinin bu dünyada yaşamaya devam ettiği her saniyenin ahirette onun azabını artırdığını ve geri dönüş yolunu da kendisinin kapattığını görmektedir. Bu durumda Allah'ın^{cc} *Rububiyyeti* kulun azabındaki gereksiz artışa razı olmuyor ve böyle birisini geri çağırıyor.

وَأَخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْغَلَمِينَ